

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ
ΝΟΤΙΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Τζιμόπουλος Γεώργιος

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

VLAD

***Ο Καταραμένος Πρίγκιπας
Και Οι Δεισιδαιμονίες Της Ρουμάνικης Γης***

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Τσιπριάν – Λουκρέτσιους Σούτσιου

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: Σταματόπουλος Δημήτριος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2017

«Η έγκριση της Μεταπτυχιακής Εργασίας από το Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας δεν υποδηλώνει αναγκαστικά ότι αποδέχεται το Τμήμα τις γνώμες του συγγραφέα»

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να απευθύνω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Τσιπριάν – Λουκρέτσιους Σούτσιου, επίκουρο καθηγητή του Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών, για την καθοδήγηση και την ουσιαστικά βοήθεια που μου παρείχε κατά την διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα επίσης να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ και στον κ. Δ. Σταματόπουλο καθηγητή επίσης του ιδίου τμήματος, που με τίμησε με την συμμετοχή του ως β' επιβλέποντας, καθώς και για τις πολύτιμες γνώσεις που αποκόμισα κατά την διάρκεια παρακολούθησης των διδασκόμενων μαθημάτων του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
Στόχοι και σκοποί της εργασίας	6
B. ΒΑΛΚΑΝΙΑ	9
Ιστορία των Βαλκανίων	9
1. Η Βλαχία	11
2. Η δομή της Βλαχίας κατά τον 15 ^ο αιώνα	12
Γ. ΒΛΑΝΤ ΤΣΕΠΕΣ	16
1. Η καταγωγή του. Εισαγωγή στην πολιτική του διαδρομή	16
2. Η παιδική ηλικία του Βλάντ Τσέπεσ	22
3. Τα εφηβικά χρόνια του Βλάντ Τσέπεσ	25
4. Η ανάκτηση του θρόνου το 1456	29
5. Η εσωτερική πολιτική	35
6. Η εξωτερική πολιτική	42
7. Οι σχέσεις του Βλάντ με την Οθωμανική Αυτοκρατορία	47
Δ. Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΣΤΟΝ	
ΥΠΕΡΦΥΣΙΚΟ ΚΟΜΗ ΔΡΑΚΟΥΛΑ	59
1. Παρουσίαση της προσωπικότητάς του από τις γερμανικές και νοτιοανατολικές πηγές	59

2. Ο κόμης Δράκουλας στη λογοτεχνία και στον κινηματογράφο	70
Ε. ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ	79
1. Η ιστορία των Βρυκολάκων	79
2. Βρυκόλακες στα Βαλκάνια	85
α. Βρυκόλακες στη Σερβία	93
β. Βρυκόλακες στη Βουλγαρία	100
γ. Βρυκόλακες στην Ελλάδα	104
δ. Βρυκόλακες στη Ρουμανία	107
ΣΤ. ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ	119
1. Δεισιδαιμονίες στη Βουλγαρία	119
2. Δεισιδαιμονίες στη Σερβία	121
3. Δεισιδαιμονίες στη Ρουμανία	127
4. Δεισιδαιμονίες στην Ελλάδα	163
5. Σύγκριση Ρουμάνικων και Ελληνικών δεισιδαιμονιών	181
Ζ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	184
Η. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	186

VLAD

Ο Καταραμένος Πρίγκιπας

Και οι Δεισδαιμονίες Της Ρουμάνικης Γης

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται και αναλύει την ιστορικότητα ενός μεγάλου και εμβληματικού ηγεμόνα των Βαλκανίων, του Vlad Tepes, γνωστού επίσης και με τα προσωνύμια Vlad ο III, Vlad Dracula ή αλλιώς Vlad ο Ανασκαλοπιστής, ο οποίος υπήρξε βοεβόδας της Βλαχίας κατά την περίοδο του 15^{ου} αιώνα. Με την πάροδο του χρόνου, η προσωπικότητα αυτής της θρυλικής μορφής, καθώς και οι μέθοδοι που ακολούθησε στην εσωτερική αλλά και στην εξωτερική του πολιτική, αποτέλεσαν αφορμή για να δημιουργηθεί γύρω από το όνομά του ο θρύλος του Δράκουλα, ενός δαιμονικού και βέβηλου πλάσματος που αναστήθηκε από τον κόσμο των νεκρών, γυρεύοντας εκδίκηση και προκαλώντας το φόβο και τον τρόμο σε οποιονδήποτε ζωντανό τύχαινε να βρεθεί στο διάβα του. Ήταν ένα συναίσθημα που συνήθιζε να γεννά και κατά την περίοδο της ηγεμονίας του, δεδομένου ότι η πολιτική του χαρακτηρίστηκε ως ανηλεής, ανοικτίμων και αναμφισβήτητα βίαιη παρόλο που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της αμετροέπειας, της ασπλαχνίας και της βαρβαρότητας των μεσαιωνικών χρόνων. Εν συνεχεία, και με αφορμή τη μεταφυσική που γεννήθηκε εξαιτίας αυτής της προσωπικότητας, θα γίνει εκτενής αναφορά στα υπερφυσικά αυτά φαινόμενα που επηρέασαν τις σκέψεις και το φαντασιακό όχι μόνο των Δυτικοευρωπαίων, αλλά κυρίως των κατοίκων της βαλκανικής χερσονήσου. Στόχος της εργασίας είναι, αφενός μεν να αποκρυπτογραφήσει την προσωπικότητα του ηγεμόνα, και αφετέρου δε να καταδείξει τη

σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στον Vlad Dracula και των πάσης φύσεως αιμοδιψών, μακάβριων και παράδοξων οντοτήτων που γέννησε η ανθρώπινη δημιουργική σκέψη και φαντασία σε μεταγενέστερους χρόνους.

Σε πρώτο επίπεδο είναι αναγκαίο να αποσαφηνίσουμε το περιεχόμενο του όρου *Βαλκάνια*, μέσα στα οποία έδρασε ο περιβόητος σκηπτούχος. Ο όρος *Balkan* (Μπάλκαν) πρωταρχικά χαρακτήριζε την οροσειρά που σε όλους τους αρχαιομαθείς περιηγητές ήταν γνωστή ως «αρχαίος Αίμος» και αργότερα ως Στάρα Πλανίνα («Αρχαίο Όρος» στη σλαβοβουλγαρική γλώσσα), που διαπερνούσε εγκάρσια ολόκληρη σχεδόν τη χερσόνησο. Διασχίζοντας τα περάσματα αυτής της εκτεταμένης οροσειράς, ο ταξιδιώτης έφτανε από την κεντρική Ευρώπη στην Κωνσταντινούπολη και το αντίστροφο. Το 1794 ο Βρετανός περιηγητής John Morrit και μελλοντικό εξέχων στέλεχος της λέσχης των Dilettanti, που εξέδιδε βιβλία και προωθούσε την εξερεύνηση των κλασικών τόπων της αρχαιότητας, ξεκίνησε από το Λονδίνο για να επισκεφθεί «ερείπια αρχαίου μεγαλείου» και στο δρόμο από το Βουκουρέστι προς την Κωνσταντινούπολη διασχίζοντας την οροσειρά του Αίμου έγραψε στην αδελφή του: «Πλησιάζουμε τη γη των Κλασσικών. Κοιμηθήκαμε στους πρόποδες ενός βουνού, που χωρίζει τη Βουλγαρία από τη Ρουμανία (την αρχαία Θράκη). Το βουνό αυτό, που σήμερα φέρει τη μειωτική ονομασία Μπαλ-καν, δεν είναι άλλο από τον αρχαίο Αίμο»¹.

Αργότερα, αρκετοί γεωγράφοι διεύρυναν τον όρο, περιγράφοντας μ' αυτόν ουσιαστικά ολόκληρη τη νοτιοανατολική Ευρώπη. Είναι αλήθεια ότι, πριν από το 1880, οι αναφορές στους βαλκανικούς λαούς είναι ελάχιστες². Οι βασικότεροι ορθόδοξοι λαοί των Βαλκανίων ήταν οι Έλληνες ή Ρωμιοί, όπως ονομάζονταν κατά τη Βυζαντινή και Οθωμανική περίοδο, και οι Σλάβοι, οι οποίοι χωρίζονταν σε αρκετά διαφορετικά φύλα, αν και ο ακριβής διαχωρισμός τους άργησε να ολοκληρωθεί ιστορικά και εθνολογικά. Υπήρχαν ασφαλώς και σημαντικά υπολείμματα αρχαίων θρακικών και ιλλυρικών πληθυσμών, που όμως σταδιακά εκλατινίστηκαν, εξελληνίστηκαν ή εκσλαβίστηκαν. Όσοι Θρακο-ιλλύριοι δεν αφομοιώθηκαν αποτέλεσαν τον πυρήνα του χριστιανικού στην

1 Maria Todorova, *Βαλκάνια: Η Δυτική Φαντασίωση*, Εκδόσεις Παρατηρητής, σ. 67.

2 Mark Mazower, *Τα Βαλκάνια*, Εικοστή πρώτη έκδοση, Εκδόσεις Πατάκη, σ. 26-27.

αρχή, αλβανικού στοιχείου καθώς και των διάσπαρτων στα Βαλκάνια, κυρίως στις ορεινές περιοχές, βλαχικών πληθυσμών που είναι πλέον λατινόφωνοι.

Εξάλλου, εκείνη την εποχή κανένας δεν μπορούσε να προβλέψει την παρακμή και τον κατακερματισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σε μικρά και σχετικά ομοιογενή έθνη-κράτη. Έτσι, τουλάχιστον αρχικά, διέβλεπαν τη δημιουργία ενός ελληνικού κράτους και μιας νοτιοσλαβικής ομοσπονδίας, φυσικά υπό την οθωμανική επικυριαρχία. Από την αρχή βέβαια, ο όρος *Βαλκάνια* ήταν φορτισμένος αρνητικά, καθώς υποδηλώνει για τους λαούς που τον εκπροσωπούσαν, όχι μόνο την πολιτιστική καθυστέρηση και υπανάπτυξη, αλλά κυρίως τη βία, τις θηριωδίες και τον πρωτογονισμό σε υπερβολικό μάλιστα βαθμό. Μάλιστα, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, τα περισσότερα Δυτικά μυθιστορήματα και κινηματογραφικές ταινίες συνέδεαν τις περιοχές των Βαλκανίων με υποθέσεις μυστηρίου, διαποτισμένες από βάρβαρες δολοφονίες, πάσης φύσεως εγκλήματα, καθώς και υπερφυσικά όντα, τα οποία εισχωρούσαν στον κόσμο των ζωντανών, με μόνο σκοπό την διατάραξη της ευημερίας και της καθημερινότητας των ζώντων. Ο όρος *Βαλκάνια* βέβαια έχει τις ρίζες του σε βαθύτερα στρώματα της Δυτικής σκέψης³. Υποδηλώνει την αντίθεση ανάμεσα στα δύο βασικά δόγματα του Χριστιανισμού, το Ορθόδοξο και το Καθολικό, που εμφανίστηκε με το Σχίσμα του 1054 και εδραιώθηκε την περίοδο που οι Σταυροφόροι κατέλαβαν και λεηλάτησαν την πρωτεύουσα της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, την Κωνσταντινούπολη, το 1204. Ακόμη περισσότερο, όμως, υποδηλώνει το βαθύτατο διανοητικό χάσμα που χώριζε τον Χριστιανισμό από το Ισλάμ, το οποίο σχεδόν από την εμφάνισή του διεκδικούσε εδάφη αλλά και συνειδήσεις, αρχικά στην Ιβηρική και κατόπιν στη Βαλκανική χερσόνησο.

³ Mark Mazower, *Τα Βαλκάνια*, Εικοστή πρώτη έκδοση, Εκδόσεις Πατάκη, σ. 33.

Mark Mazower, *Τα Βαλκάνια*, Εικοστή πρώτη έκδοση, Εκδόσεις Πατάκη, σ. 33.

B. ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Η σύγχρονη Ρουμανία αποτελείται από τρεις ιστορικές επαρχίες: την Τρανσυλβανία, τη Βλαχία και τη Μολδαβία. Αυτές οι επαρχίες είχαν βιώσει ισχυρή επιρροή από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στη μία πλευρά και από την Ουγγαρία και την Αυτοκρατορία των Αψβούργων στην άλλη πλευρά. Η ιστορία της Βλαχίας και της Μολδαβίας έχει πολλά κοινά, ενώ η Τρανσυλβανία είχε πολύ διαφορετική ιστορία. Και οι τρεις επαρχίες αναφέρονται στην ιστορική βιβλιογραφία από τον 9ο έως τον 10ο αιώνα και υπήρξαν ως φεουδαρχικά κράτη με τοπικά αγόρια και «voivodes» ως κυβερνήτες (Castellan 1989). Η Τρανσυλβανία αντιμετώπισε συχνές εισβολές από το Ουγγρικό Βασίλειο και η Βλαχία και η Μολδαβία έπρεπε να αντισταθούν στις οθωμανικές επιδρομές. Με την κατοχή από τους Οθωμανούς του μεγαλύτερου μέρους της περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης κατά τον 15ο και 16ο αιώνα, και οι τρεις επαρχίες έγιναν οθωμανικές κρατικές πολιτείες: Βλαχία (1462-1711), Μολδαβία (1538-1714) και Τρανσυλβανία (1541- 1690).⁴

Η δεσπόζουσα θέση του ρουμάνικου κράτους, όπως και της χερσονήσου του Αίμου, εξηγεί το πολύπλευρο ιστορικό πλαίσιο που αντικατοπτρίζεται από την πλούσια εδαφική μορφολογία, τις ενδιαφέρουσες οικονομικές σχέσεις, τις διαδοχικές πολιτισμικές επιδράσεις και τον πρωταγωνιστικό ρόλο που κατείχε ανάμεσα στις μάχες ή στις διπλωματικές επαφές λαών και αυτοκρατοριών.⁵

Την εποχή της ρωμαϊοκρατίας της Ρουμανίας ή, όπως ονομαζόταν, της «Dacia Felix», η οποία διήρκεσε περίπου 165 χρόνια, διαδέχτηκε ο Μεσαίωνας. Το εκλατινισμένο πια ρουμανικό κράτος δέχτηκε μέχρι τον 13^ο αιώνα πλήθος επιδρομών

⁴ Roman Levkin1, The Legacy of Empires on Political Outcomes in Romania. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 8-17.

⁵ Λ. Σ. Σταυριανός, Τα Βαλκάνια μετά το 1453, μτφρ. Ελένη Δελιβάνη, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 55-109. Μαρία Νυσταζοπούλου – Πελεκίδου, Βυζάντιο και Σλάβοι – Ελλάδα και Βαλκάνια (6^{ος}-20^{ος} αι.), εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 51-57, 275-289. Γιάννα Κατσόβσκα – Μαλιγκούδη, Οι Σλάβοι των Βαλκανίων Εισαγωγή στην ιστορία και τον πολιτισμό τους, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2004, σ. 13-25.

αλλοφύλων (Ούννων, Γότθων, Αβάρων, Βούλγαρων, Μαγυάρων, Σλάβων, Πετσενέγων, Μογγόλων), ενώ τον 14^ο αιώνα από τα πολλά μικρά κρατίδια της ρουμανικής γης αναδείχθηκαν τα πριγκιπάτα της Βλαχίας και της Μολδαβίας, τα οποία υπό τους Βασάραβα Α΄ και Μπογκντάν Α΄ αντίστοιχα, υπήρξαν τα κύρια σημεία αναχαίτισης του Οθωμανικού επεκτατισμού.⁶

Η περίοδος αυτή ανέδειξε εξέχουσες ηγετικές προσωπικότητες, ανάμεσα στους οποίους ήταν ο Στέφανος ο Μέγας και ο Αλέξανδρος ο Καλός στη Μολδαβία, ο Βλαντ Γ΄ Τσέπες, ο Μιρτσέα ο Πρεσβύτερος και ο Νεάγκοε Μπασάραμπ στη Βλαχία και τέλος ο Ιωάννης Ουνιάδης και ο Μαθθίας Κορβίνος στην Τρανσυλβανία, το τότε τμήμα του Ουγγρικού βασιλείου. Μετά το 1541, μαζί με όλη τη Βαλκανική χερσόνησο και το μεγαλύτερο μέρος της Ουγγαρίας, η Μολδαβία, η Βλαχία και η Τρανσυλβανία ήταν υπό Οθωμανική κατοχή, διατηρώντας μερική ή πλήρη εσωτερική αυτονομία μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, εκτός από την Τρανσυλβανία που ανεξαρτητοποιήθηκε νωρίτερα το 1711.⁷

⁶ Καστελάν Ζωρζ, Η ιστορία των Βαλκανίων, Γκοβόστη 1994, σ. 80-113. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περσκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 8-17. Φωτεινή Τσιμπιρίδου, Δημήτρης Σταματόπουλος (επιμέλεια-εισαγωγή), Οριενταλισμός στα όρια, Από τα οθωμανικά Βαλκάνια στη σύγχρονη Μέση Ανατολή, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2008, σ. 239-263.

⁷ Καστελάν Ζωρζ, Η ιστορία των Βαλκανίων, Γκοβόστη 1994, σ. 80-113. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περσκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 8-17. Markus Peter Beham, Braşov (Kronstadt) in the Defence against the Turks (1438–1479), (Vienna)<http://www.kakanien.ac.at/beitr/fallstudie/MBeham1.pdf>.

1. Η ΒΛΑΧΙΑ

Κατά τον 14ο αιώνα, δημιουργήθηκαν ουσιαστικά οι πρώτες, φεουδαρχικού τύπου, κρατικές οντότητες, της Μολδαβίας και της Βλαχίας. Οι πρώτοι αυτοί σχηματισμοί είχαν περιορισμένη εδαφική έκταση και φυσικά ακόμη πιο περιορισμένη δύναμη. Στη δημιουργία των φεουδαρχικών αυτών κρατών σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυνατότητα δημιουργίας ενός αξιόμαχου στρατού, η ικανοποιητική δημογραφική και οικονομική κατάσταση, αλλά και η διεθνής συγκυρία τόσο σε οικονομικό, όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Την περίοδο εκείνη, οι Ούγγροι αδυνατούσαν να αντισταθούν στις εντατικές προσπάθειες του ρουμανικού λαού να οργανωθεί σε σταθερότερες βάσεις. Αρχικά, λοιπόν, ιδρύθηκε το κράτος της Βλαχίας μέσα από την ένωση διαφόρων φυλών που ζούσαν και στις δυο πλευρές του ποταμού Όλτ⁸. Σχετικά με την περιοχή της Τρανσυλβανίας πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ δεν αποτελούσε ανεξάρτητο κρατίδιο, διατηρούσε ορισμένες ελευθερίες σχετικά με τη δημιουργία πολιτικών σχηματισμών, γεγονός που εξηγεί και την γενικότερη αυτονομία της Τρανσυλβανίας μέσα στα πλαίσια του Ουγγρικού βασιλείου⁹.

Η περιοχή της Βλαχίας στο χάρτη της σημερινής Ρουμανίας, με κίτρινο χρώμα.

8 Φλορίν Μαρινέσκου, Οι Ρουμάνοι, Ιστορία και Πολιτισμός, Ιωλκός, σ. 27.

9 Φλορίν Μαρινέσκου, Οι Ρουμάνοι, Ιστορία και Πολιτισμός, Ιωλκός, σ. 29.

2. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΒΛΑΧΙΑΣ ΤΟΝ 15^Ο ΑΙΩΝΑ

Ένα από τα βασικά στοιχεία της κοινωνίας της Βλαχίας κατά τον 15^ο αιώνα ήταν η ρύθμιση των φόρων και των δασμών, τους οποίους κάθε περιοχή της ηγεμονίας υποχρεούνταν να καταβάλλει. Για τον λόγο λοιπόν αυτό, υπήρχε ο θησαυροφύλακας και οι βοηθοί του, οι οποίοι κρατούσαν καταλόγους, προκειμένου να ελέγχουν τις εισπράξεις, καθώς και τις ημερομηνίες καταβολής τους.¹⁰ Ένας σημαντικός φόρος εκείνης της περιόδου ήταν το bir, που προορίζονταν για τη συγκέντρωση του Χαρατσιού προς τους Τούρκους, επιμεριζόμενο μάλιστα στις επαρχίες ανάλογα με τις φορολογούμενες μονάδες που η κάθε μία διέθετε.¹¹ Οι φορολογικές απαιτήσεις αναδιαμορφώνονταν ανάλογα με την οικονομική εξέλιξη του κάθε φορολογουμένου, ενώ το σύστημα φορολόγησης έδειχνε να ευνοεί την αριστοκρατία και τον κλήρο και να επιβαρύνει κυρίως τους τιμαριούχους και τους εξαρτημένους χωρικούς.¹² Επιπρόσθετα, κάθε τρία χρόνια στη χώρα συντάσσονταν ένα κτηματολόγιο, προκειμένου να εξεταστεί η φορολογική ικανότητα της κάθε περιοχής, ώστε να ενισχυθεί ή να μειωθεί η συμμετοχή της στη φορολογική προσπάθεια. Η διαδικασία αυτή ακολουθούνταν κάθε φορά που στην Οθωμανική Αυτοκρατορία υπήρχε αλλαγή Σουλτάνου ή όταν το χρονικό διάστημα της διακυβέρνησης του ήταν αρκετά μεγάλο.¹³ Σύμφωνα με υπολογισμούς, που στηρίζονται στις οικιστικές δράσεις και τον αριθμό ατόμων που κάθε σπίτι μπορούσε να στεγάσει, ο πληθυσμός της Βλαχίας το 1456 πρέπει να έφτανε στους 300.000 κατοίκους, αλλά στην πραγματικότητα ήταν ακόμη μεγαλύτερος, αν λάβει κανείς υπόψη του και τις

10 MATEI CAZACU, DRACULA, Ο Παλουκωτής, μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, εκδ. Ηλέκτρα, Αθήνα 2008, σ. 130.

11 Researches Reviews of the Department of Geography, Tourism and Hotel Management 42/2013, FROM WALLACHIAN DUKE TO THE PRINCE OF DARKNESS Zoran PerićI, Branko RistanovićII, Milutin KovačevićII Received: 21.09.2013. | Accepted: 30.11.2013.

12 Ιστορία της Βλαχίας (1290-1690), Χρονικό του Καντακουζηνού, Βουκουρέστι, 1960

13 Konstantina Tortomani1, A Balkan Gothic: Bram Stoker's 'Dracula' and the Balkan Identity, International Journal of Philosophy and Theology

απομονωμένες οικίες που δεν δηλώνονταν για να μη φορολογούνται.¹⁴ Με μια σχετική ασφάλεια μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η Βλαχία την εποχή του Βλαντ Τσέπες διέθετε περί τους 500.000 κατοίκους. Από αυτούς δε το 90% με 92% ζούσε στα χωριά, ενώ το υπόλοιπο στις πόλεις και τις κωμοπόλεις της επαρχίας. Τα ποσοστά αυτά προέρχονται από αυστριακή στατιστική που έγινε το 1722.¹⁵ Αναλυτικότερα, υπολογίστηκε ότι οι αστοί ανέρχονταν σε ποσοστό 7,2% ενώ οι βογιάροι στο 0,8%¹⁶.

Οι πόλεις και οι κωμοπόλεις που είχαν υποταχθεί και ανήκαν αρχικά στον Βλαντ ήταν δεκαεπτά. Η πόλη του Campulung το 1300, εν συνεχεία η Curtea De Arges το 1330 και η Tirgoviste (Τίργκοβιστε) το 1408, ήταν πόλεις που διαδραμάτιζαν το ρόλο της ηγεμονικής αυλής ή ακόμη και της πρωτεύουσας, χαρακτηρίζοντάς τες με τα σημερινά δεδομένα. Μια δεύτερη ομάδα πόλεων ήταν οι επονομαζόμενες *πόλεις του Δούναβη*, παλαιές πόλεις, ορισμένες εκ των οποίων προϋπήρχαν της δημιουργίας της Ηγεμονίας της Βλαχίας, όπως για παράδειγμα η Βραίλα (Braila), η Kilia, το Giurgiu και το Turnu Severin. Οι υπόλοιπες πόλεις ήταν οι πρωτεύουσες των επαρχιών, στις οποίες, καθώς περνούσαν σταδιακά σε καθεστώς αστικοποίησης, δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση διοικητικής αστυνόμευσης και για την κατοχή *ocol*, δηλαδή μιας καλλιεργήσιμης έκτασης την οποία μπορούσαν να αξιοποιήσουν οι αστοί ή οι εξαρτημένοι χωρικοί της πόλης.¹⁷ Το καθεστώς της αστικοποίησης έδινε στην πόλη το δικαίωμα να ορίζει δικές της εμποροπανηγύρεις, συγκεντρώσεις εγχώριων αλλά και ξένων εμπορών, καθώς και το δικαίωμα αποθήκευσης και παραμονής των προϊόντων στην περιοχή - συνθήκη που προήγαγε την οικονομική ευρωστία της πόλης. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι αντίθετα με όλες τις υπόλοιπες πόλεις των Βαλκανίων, η Ουγγαρία και η Βλαχία δεν διέθεταν τείχη. Υπήρχαν ορισμένα ελάχιστα οχυρωματικά

14 Βλ. ο. π., σ. 132. Πρβλ. I Diarii di Cicco Simonetta, a cura di A. R. Natale, I, Μιλάνο, 1962, σ. 202 και S. Papacostea, Populatie si fiscalitate in Tara Romaneasca in secolul al XV-lea: un nou izvor, Revista de istorie, τεύχος 33, Βουκουρέστι, 1984, σ. 578-581.

15 MATEI CAZACU, DRACULA, Ο Παλουκωτής, μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 134. Βλ. Επίσης S. Papacostea, Oltenia sub stapanirea austriaca, 1718-1739, Βουκουρέστι, 1971, σ. 141-142 και C. C. Giurescu, Material pentru istoria Olteniei sub austriaci, II, Βουκουρέστι, 1909, σ. 304-330.

16 MATEI CAZACU, DRACULA, Ο Παλουκωτής, μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 134.

17 Βλ. ο. π., σ. 134.

έργα στις όχθες του Δούναβη, τα οποία είχαν καταληφθεί είτε από τους Ούγγρους, είτε από τους Οθωμανούς. Από τη μεριά τους, οι ηγεμόνες της Βλαχίας κατέβαλαν σθεναρές προσπάθειες για τον έλεγχο και την εποπτεία της περιοχής τους κατασκευάζοντας διοικητικά κτίρια, κυρίως στις πόλεις της ηγεμονίας. Τα κτίρια αυτά ονομάζονταν *curte* και στέγαζαν τους διοικητικούς μηχανισμούς είσπραξης των φόρων σε ειρηνικές περιόδους, ενώ σε διαστήματα πολέμου λειτουργούσαν ως χώρος συγκεντρώσεων των στρατιωτών¹⁸.

Σε μια τόσο ταραχώδη περίοδο, πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στο στρατό της περιοχής, ο οποίος αποτελούνταν από τους *curteni*, ελεύθερους τιμαριούχους ιδιοκτήτες γης, συνήθως γιους μικρών αριστοκρατών της επαρχίας, που στελέχωναν τους στρατούς των βογιάρων. Τα στρατιωτικά αυτά τμήματα ονομαζόταν «μικροί στρατοί» και αριθμούσαν περί τους 1.000 έφιππους, αριθμός κατά πολύ μικρότερος συγκριτικά με τον μεγάλο στρατό των 30.000 - 40.000 ανδρών.¹⁹ Στον τελευταίο, συμμετείχαν όλοι εκείνοι οι άντρες που ήταν κατάλληλοι ηλικιακά, ώστε να φέρουν όπλα. Σχετικά με την ηγεμονική περιουσία, είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι στη μεσαιωνική Βλαχία ο ηγεμόνας δεν κατείχε γη. Αυτό απορρέει εκ του γεγονότος ότι η Βλάχικη δυναστεία προερχόταν από την Τρανσυλβανία. Αντίθετα, στον ηγεμονικό οίκο ανήκαν οι εκτεταμένες λίμνες του Δούναβη που διέθεταν πολλά και ποικίλα είδη ψαριών. Το υπέδαφος γύρω από αυτές ήταν πλούσιο σε κοιτάσματα άλατος, καθώς και σε διάφορα πολύτιμα μέταλλα, συμπεριλαμβανομένου του χαλκού και του χρυσού. Τα αλατωρυχεία της περιοχής ήταν αρκετά επικερδή, αποφέροντας έσοδα περί τα 40.000 σκούδα σε ετήσια βάση, ξεπερνώντας ακόμα και τα σχετικά υψηλά ποσοστά κερδών των ορυχείων εξορύξεως χρυσού που απέφεραν κοντά στα 20.000 χρυσά σκούδα.²⁰

Συνοψίζοντας, τα έσοδα της ηγεμονίας βασιζόνταν σε μέγιστο βαθμό πάνω στην είσπραξη των διαφόρων ειδών φόρων, καθώς και στα τελωνεία. Οι πιο σπουδαίοι εξ' αυτών ήταν η δεκάτη και η πεντηκοστή, που μαζί αποτελούσαν τους επονομαζόμενους

18 Konstantina Tortomani1, A Balkan Gothic: Bram Stoker's 'Dracula' and the Balkan Identity, International Journal of Philosophy and Theology

19 MATEI CAZACU, DRACULA, Ο Παλουκωτής, μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 135.

20 Βλ. ο. π., σ. 136.

«απαιτητούς» φόρους. Παράλληλα με αυτούς, το θησαυροφυλάκιο ενισχύονταν και από μία σειρά άλλων φόρων, δεκαοκτώ στο σύνολο τους, που αποτελούσαν τους κατανεμόμενους. Εξαιρετικής σημασίας γεγονός αποτελούσε ο πλούτος της χώρας σε αλάτι, εκτρεφόμενα ζώα, δημητριακά, ξυλεία, ψάρια και αμπέλια, τα οποία προσέδιδαν αυξημένες ποσότητες ελαφριού κρασιού. Η ξυλεία υποστηρίζονταν από τις μεγάλες δασικές εκτάσεις, με βελανιδιές, οξιές και σκλήθρα, δημιουργώντας μάλιστα την αίσθηση μιας «πράσινης θάλασσας». Προς τη γειτονική Τρανσυλβανία εξάγονταν μεγάλες ποσότητες παστών ή καπνιστών ψαριών, ζώα, μέλι, μελισσοκέρι, κρασί, γούνες, όπως και μια σειρά άλλων προϊόντων. Γίνεται λοιπόν άμεσα αντιληπτό ότι η ηγεμονία της Βλαχίας διέθετε αφθονία προϊόντων που μπορούσαν να στηρίξουν αφενός την οικονομία της περιοχής και τις φορολογικές της υποχρεώσεις ως υποτελής προς την Οθωμανική Αυτοκρατορία και αφετέρου τις πολεμικές κινητοποιήσεις του πολεμοχαρούς Βλαντ²¹.

21 DUNCAN LIGHT, *IMAGINATIVE GEOGRAPHIES, DRACULA AND THE TRANSYLVANIA 'PLACE MYTH'*, Department of Geography, Liverpool Hope University, Hope Park, Liverpool L16 9JD United Kingdom.

Γ. ΒΛΑΝΤ ΤΣΕΠΕΣ: ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

1. Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Ο Vlad Tepes (Βλάντ Τσέπεσ) ήταν γιος του Vlad Dracul του δευτέρου, ενός ηγέτη με ιδιαιτέρως σεβαστές και αξιοσημείωτες αρετές. Ο Dracul ο δεύτερος, ήταν απόγονος του Mircea του Γηραιού, ο οποίος διετέλεσε ηγεμόνας της Βλαχίας κατά τα έτη 1386-1418.²² Οι περισσότεροι ιστορικοί ερευνητές μιλούν εγκωμιαστικά για τον Vlad τον δεύτερο, παρουσιάζοντας τον ως έναν ηγεμόνα ιδιαίτερα ανδρείο και απaráμιλλα ορμητικό, στοιχεία που ενέπνευσαν τον σεβασμό και την εμπιστοσύνη των ανδρών του προς αυτόν. Με ελάχιστα στρατεύματα και χωρίς καμία βοήθεια από εξωτερικές δυνάμεις, κατάφερε να αντισταθεί σθεναρά εναντίον των Οθωμανών²³. Έτσι, διασφάλισε την ανεξαρτησία της Βλαχίας που τότε απειλούνταν έντονα από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και την εντεινόμενη επεκτατική της πολιτική. Ο Vlad Tepes III ήταν ο δεύτερος γιος του, που κατείχε την ηγεμονία της Βλαχίας για διαφορετικά χρονικά διαστήματα, το 1448, την περίοδο 1456-1462 καθώς και το 1476. Τα βιογραφικά του στοιχεία δεν είναι ιδιαιτέρως εξακριβωμένα. Πιθανότατα γεννήθηκε το 1431 στην πόλη Σιγκισοάρα (Sighisoara), που ίδρυσαν Σάξονες έποικοι τον 13ο αιώνα, την περίοδο μάλιστα που ο πατέρας του ήταν πρόσφυγας στην Τρανσυλβανία²⁴. Η μητέρα του ήταν η πριγκίπισσα Cneajna, γόνος μεγάλης δυναστείας της Μολδαβίας. Τα νεανικά του χρόνια ο Vlad γαλουχήθηκε μέσα σε μία ιδιαιτέρως αυστηρή γερμανική ατμόσφαιρα, καθώς ο πατέρας ήταν τοπικός άρχων των γερμανικών πόλεων και υπερασπιζόταν την

²² Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 19.

²³ ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 47.

²⁴ ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 48. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15.

Τρανσυλβανία ενάντια στην οθωμανική απειλή.²⁵ Το 1442 ο Vlad Dracul μετέβη στην Πύλη, στην Αδριανούπολη που ήταν και η πρωτεύουσα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέχρι την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, όπου ο Σουλτάνος τον κατηγόρησε για διπροσωπία και στην συνέχεια τον φυλάκισε. Για την απελευθέρωσή του ζητήθηκε ως αντάλλαγμα η μετάβαση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ως ομήρων των δύο γιων του, του Radu και του Vlad. Ο τελευταίος, παραμένοντας μέχρι το έτος 1448 στα εδάφη που πρόσφατα κατέκτησαν οι Οθωμανοί, κατάφερε να γνωρίσει σφαιρικά και ουσιαστικά τη στρατιωτική και πολιτική οργάνωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, την τουρκική γλώσσα, καθώς και τη δύναμή της, που εκείνη την περίοδο βρισκόταν στην απόλυτη ακμή της²⁶.

Σχετικά με την πρώτη ηγεμονική περίοδο του Vlad Terpes, υπάρχουν ορισμένες πηγές που μιλούν για μια αρκετά σύντομη διακυβέρνηση το φθινόπωρο του 1448, την περίοδο δηλαδή που ο Vladislav ο Β΄ συμμετείχε στη δεύτερη μάχη του Κοσσυφοπεδίου (η πρώτη έγινε στις 28 Ιουνίου του 1389)²⁷. Υπάρχει, μάλιστα, μεγάλη πιθανότητα η ενθρόνισή του να συντελέστηκε πριν από την μάχη του Κοσσυφοπεδίου, στοιχείο που προκύπτει από οθωμανικές ιστορικές πηγές²⁸. Σε άλλη πηγή, ο Σέρβος γενίτσαρος Konstantin Mihailovic, γνωστός και ως Konstantin de Ostravica, αναφέρει ότι μετά τον θάνατο του Dracul του II, παραχωρήθηκαν στον νεαρό τότε Vlad τον III από τον Σουλτάνο αυτοπροσώπως, χρήματα, άλογα, σκηνές και διαφόρων ειδών τιμαλφή, όπως ακριβώς άρμοζαν σε έναν νεαρό πρίγκιπα, με σκοπό να μετακινηθεί στη Βλαχία και να αναλάβει την ηγεμονία της. Βέβαια, η μετάβαση συνοδευόταν από όρο απαράβατο,

²⁵ Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 17.

²⁶ Φράντσισκ Παλ, Η επέμβαση του Γιάνκου ντε Χουνεντοάρα στη Βλαχία και τη Μολδαβία κατά τα έτη 1447 – 1448 («Studii», 1963, No 5, σ. 1049–1072) – Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 48-49 και σ. 191, σημείωση 5.

²⁷ Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448)* («Revue des etudes sud-est europeennes», 1971, I, σ. 131-139). - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 50.

²⁸ Τουρκικά Χρονικά για τα ρουμανικά πριγκιπάτα, 15ος-16ος αιώνας, Περικοπές, εκδ. Μ. Γκουμπόγλου – Μ. Μουσταφά, I, Βουκουρέστι, 1966, σ. 185. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 51.

σύμφωνα με τον οποίο κάθε χρόνο όφειλε να επιστρέφει στην Πύλη και να καταβάλλει τον ετήσιο φόρο, σε αντίθεση με τον αδερφό του Radu, ο οποίος και κρατήθηκε στην αυλή του Σουλτάνου²⁹. Έτσι, αυτή η πρώτη ενθρόνιση του το φθινόπωρο του 1448 έγινε με την βοήθεια των Οθωμανών. Αυτή η σύντομη ηγεμονική περίοδος του Vlad III δεν είναι ιστορικά ξεκάθαρο το πως έληξε. Φαίνεται πάντως να τερματίστηκε το Νοέμβριο του 1448, ύστερα από παρέμβαση του Vladislav του Β', ο οποίος τον εκθρόνισε, υποβοηθούμενος από τον ηγεμόνα της Μολδαβίας, Πέτρο τον Β'. Αμέσως μετά την ύπουλη απομάκρυνση του από τον θρόνο και δίχως άλλη καθυστέρηση, ο Vlad III πιθανότατα επέστρεψε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, σχεδιάζοντας την επόμενη κίνηση του, η οποία θα τον επανατοποθετούσε στο παιχνίδι της δίκαιας διεκδίκησης του πατρογονικού του κληροδοτήματος³⁰.

Η σουλτανική Αρχή όμως, συνέχιζε να αναγνωρίζει την ηγεμονία του Vladislav του Β' και γι' αυτό ο Vlad αποφάσισε να εγκαταλείψει την Αυτοκρατορία και να πορευθεί προς τη Μολδαβία. Η απόφαση αυτή του νεαρού απογόνου του οίκου των Draculesti ήταν μεγίστης στρατηγικής σημασίας για την επίτευξη των μελλοντικών προσδοκιών του. Γνωρίζοντας τις άριστες διαπροσωπικές σχέσεις που διατηρούσε ο θείος του και ηγεμόνας της Μολδαβίας, Bogdan του Β' με τον Iancu de Hunedoara (Ιωάννης Ουνιάδης), αποφάσισε να εγκατασταθεί στη Μολδαβία, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι ο Iancu θα αποτελούσε την κινητήρια δύναμη για την επανεγκατάσταση του στο θρόνο της Βλαχίας.³¹ Ο Vlad πιθανότατα παρέμεινε στη Μολδαβία μέχρι το πέρας της ηγεμονίας του θείου του, τον Οκτώβριο του 1451³². Στην πορεία κατέφυγε μαζί με τον κατά λίγα έτη νεαρότερο εξάδελφό του, Στέφανο τον Μέγα, στην Τρανσυλβανία, όπου αποσκοπούσε στην εύνοια του Iancu De Hunedoara, με απώτερο σκοπό φυσικά την ανακατάληψη του θρόνου της Βλαχίας. Στην προσπάθειά του βέβαια αυτή συνάντησε

29 Ξένοι περιηγητές για τα ρουμανικά πριγκιπάτα, Ι, σ. 125-126. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ,

Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια, σ. 51.

30 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 51-52.

31 Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 22.

32 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 57.

πολλά εμπόδια. Η συνθήκη ειρήνης που είχε κλείσει ο Ούγγρος ηγεμόνας με τους Οθωμανούς, προέβλεπε την παραμονή του Vladislav στη διακυβέρνηση μέχρι το 1454. Επειδή γνώριζε το λόγο που ο Vlad ήθελε να περάσει στην Βλαχία, ο οποίος δεν ήταν άλλος φυσικά από το να εξολοθρεύσει τον διεκδικητή του δικαιωματικού του θρόνου, καλούσε τους κατοίκους του Μπρασόφ (Brasov) με επιστολή του να μην συνδράμουν στην προσπάθεια του Vlad, αλλά να τον εκδιώξουν με «ασφάλεια», πίσω από εκεί που ήρθε³³. Έτσι συλλαμβάνεται και αποστέλλεται μετά συνοδείας πίσω στην Μολδαβία, όπου πλέον ηγεμόνευε ο εξάδελφος, από την μεριά της μητέρας του, ο Αλεξαντρέλ. Παρά το γεγονός ότι ο Dracula στάλθηκε πίσω, οι πιστοί υποστηρικτές του έμειναν σε τρανσυλβανικό έδαφος. Όπως ο ίδιος ο Vladislav αναφέρει προς τους κατοίκους του Brasov, παρά την ειρήνη που είχε συνάψει μαζί τους, αυτοί τον πρόδωσαν δίνοντας καταφύγιο σε επίδοξους σφετεριστές του ηγεμονικού του θρόνου³⁴. Αυτό επιβεβαιώνεται από Ρουμάνους ιστορικούς, οι οποίοι επισημαίνουν ότι στην περιοχή την Τρανσυλβανίας οι εχθροί του Vladislav, πιθανότατα ήταν οι έμπιστοι του Vlad III, ο οποίος διεκδικούσε τη διακυβέρνηση, βρίσκοντας πληθώρα υποστηρικτών στον αγώνα του³⁵. Σε σύντομο μιν, αλλά απροσδιόριστο δε χρονικά διάστημα, ο Vlad μεταβαίνει από τη Μολδαβία στο περιβάλλον του Iancu Hunedoara. Καταλυτικό ρόλο στο γεγονός ότι ο τελευταίος άρχιζε να τον βλέπει ως πιθανό μνηστήρα του θρόνου της Βλαχίας, έπαιξαν οι διαβεβαιώσεις του Vlad III προς στον βασιλιά της Ουγγαρίας³⁶. Εν συνεχεία, το πιο πιθανό είναι ο νεαρός Vlad να μετέβη στην Τρανσυλβανία για να βρίσκεται στην καρδιά των εξελίξεων. Η παραμονή του βέβαια σε αυτήν την περιοχή δεν θεωρήθηκε ως ιδιαίτερος εύκολη. Σημειώθηκαν μάλιστα, σύμφωνα με μαρτυρίες του ίδιου σε γράμμα του το 1457, απόπειρες σύλληψης του από άτομα φιλικά προσκεείμενα προς τον ηγεμόνα της Βλαχίας,

33 Χουρμουζάκι, Ντοκουμέντα, XV/1, σ. 37. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 57-58 και σ. 191 σημείωση 10. Markus Peter Beham, Brasov (Kronstadt) in the Defence against the Turks (1438–1479),

(Vienna)<http://www.kakanien.ac.at/beitr/fallstudie/MBeham1.pdf>.

34 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 58.

35 Χουρμουζάκι, Ντοκουμέντα, XV/1, σ. 38. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 58 και σ. 191 σημείωση 11.

36 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 58.

με πρόφαση την προάσπιση της ηγεμονικής νομιμότητας του Vladislav³⁷. Το 1456 ο Iancu αποφασίζει να στηρίξει τον Vlad III στην ανάληψη της ηγεμονίας της Βλαχίας, σε μία ιδιαίτερος δυσμενή περίοδο για το Βασίλειο των Ούγγρων, μιας και το Βελιγράδι, μια στρατηγικής σημασίας πόλη - φρούριο στη συμβολή του Δούναβη με τον ποταμό Σάβα, αν και τελούσε υπό την προστασία τους, βρισκόταν υπό την απειλή επικείμενης επίθεσης των Οθωμανών. Έτσι, ενώ ο ίδιος αναχωρεί για την εκστρατεία, αφήνει τον Vlad III υπεύθυνο για την προάσπιση της Τρανσυλβανίας, τον οποίο μάλιστα θεώρησε ικανό να υπερασπιστεί την περιοχή με απόλυτη επιτυχία³⁸.

Όπως αναφέρει ο ίδιος ο Iancu, οι κάτοικοι δεν έπρεπε να φοβούνται τίποτα και κανέναν, καθώς την ασφάλεια των νότιων συνόρων είχε αναλάβει ο βοεβόδας Vlad, ο οποίος ήταν ένας δεινότατος μαχητής με την καρδιά ενός «λιονταριού». Τώρα, ο τρόπος ανάληψης της ηγεμονίας της Βλαχίας από τον Tepes δεν είναι ιστορικά απολύτως εξακριβωμένος. Ορισμένοι ιστορικοί, όπως ο Alexandru Dimitrie Xenopol, πιστεύουν ότι επετεύχθη με την τουρκική υποστήριξη. Από την άλλη, υπάρχει και η άποψη του Nicolae Iorga, ο οποίος υποστηρίζει ότι καταλυτική ήταν η συμβολή του Iancu, η οποία επέτρεψε την επιτυχή μετάβαση του βοεβόδα στην Βλαχία³⁹. Η δεύτερη περίπτωση βέβαια, θεωρείται περισσότερο εξακριβωμένη και σίγουρη, καθώς στην συμφωνία που έκανε με τον βασιλιά της Ουγγαρίας τόνιζε ότι το κίνητρο των πράξεων του ήταν ο φόβος του προς τους Οθωμανούς⁴⁰. Ανεξακρίβωτη βέβαια, παραμένει η ακριβής ημερομηνία που αντικατέστησε τον Vladislav στην ηγεμονία της περιοχής, καθώς και η περαιτέρω δράση του τελευταίου⁴¹. Η νικηφόρα πορεία του Iancu στο Βελιγράδι αποδυνάμωσε τον Vladislav αισθητά, δίνοντας στον Vlad III την ευκαιρία να δράσει με την υποστήριξη των τρανσυλβανικών στρατευμάτων του, καθώς και μιας ομάδας μισθοφόρων. Μαρτυρίες

37 Χουρμουζάκι, Ντοκουμέντα, XV/1, σ. 47. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 59 και σ. 192 σημείωση 12.

38 Χουρμουζάκι, Ντοκουμέντα, XV/1, σ. 44. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 59 και σ. 192 σημείωση 13.

39 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 60.

40 I. Μπογκντάν, Ο Βλαντ Τσέπες και οι γερμανικές και ρωσικές αφηγήσεις γι' αυτόν, Βουκουρέστι, 1896, σ. 11. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 60.

41 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 61.

υποστηρίζουν πως έπεσε από «ξίφος» στο Τιρσόρ⁴². Η αυθεντική ταφόπλακα του, η οποία υπήρχε στο Dealu και δε σώζεται πλέον, ανέφερε ημερομηνία θανάτου τις 20 Αυγούστου του 1456. Άρα, η δεύτερη ηγεμονία του Vlad III, σύμφωνα με τους υπολογισμούς, πρέπει να ξεκίνησε πριν από τις 20 Αυγούστου του 1456, όταν ο αντίπαλος του θεωρούνταν ήδη νεκρός και μετά τις 3 Ιουλίου, όπου ο ίδιος ήταν ήδη ηγεμόνας⁴³.

42 Ιστορία της Βλαχίας (1290-1690), Χρονικό του Καντακουζηνού, Βουκουρέστι, 1960, σ. 4. - Βλ.

ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 61.

2. Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΝΤ ΤΣΕΠΕΣ

Ο Vlad Tepes, από τη νεαρή ηλικία των 19 ετών, βρέθηκε για πρώτη φορά στην θέση του βοεβόδα της Βλαχίας. Η νεαρή ηλικία, κατά την οποία όφειλαν να αναλάβουν τα ηγεμονικά τους καθήκοντα οι γόννοι των «ευγενών», ήταν κάτι το οποίο αποτελούσε κοινό τόπο στους κύκλους των βασιλικών οίκων, σχεδόν μέχρι πρόσφατα. Αυτό, όμως, που διαφοροποιούσε το νεαρό Vlad III από τους ομολόγους του, έγκειται στο γεγονός ότι ήταν ήδη αρκετά έμπειρος, έχοντας ζήσει από τη γέννηση του και μετέπειτα, μεταξύ τριών διαφορετικών κόσμων. Οι κόσμοι αυτοί αποτελούνταν από την περιοχή της Σιγκισοάρα (Sighisoara), όπου κυριαρχούσαν οι Σάξονες, από την Βλαχία, όπου ουσιαστικά έζησε τα καλύτερα χρόνια της ζωής του και τέλος, από την Αδριανούπολη, στην οποία βρισκόταν ως όμηρος κατά το 1444, αποκτώντας, έτσι, επαφές με την ανατολίτικη νοοτροπία ζωής και διοίκησης μιας ταχύτατα διευρυμένης αυτοκρατορίας⁴⁴. Ο μικρός Βλάντ, πιθανότατα παρατηρώντας τα απάνθρωπα βασανιστήρια και τις τεχνικές βασανισμού και ανασκολοπισμού, που εφαρμόζαν οι Οθωμανοί, καθώς και την συνήθεια τους να κακοποιούν σωματικά ακόμη και μικρά παιδιά, ανέπτυξε την τάση του προς τις «ανίερες σπονδές»⁴⁵.

Από τους τρεις αυτούς ξεχωριστούς κόσμους, η Τρανσυλβανία ήταν ο τόπος, όπου έζησε τη νιότη του. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην πόλη της Sighisoara, όπου ως γιος του ηγεμόνα της περιοχής, ήρθε σε άμεση επαφή και εξοικείωση με τους αριστοκρατικούς και αστικούς κύκλους⁴⁶. Η δόμηση της περιοχής αποτελούσε τυπικό παράδειγμα μιας άρτια οχυρωμένης μεσαιωνικής Σαξονικής πόλης της Τρανσυλβανίας, καθώς η άνω πόλη περικλείονταν από ισχυρά τείχη, κατά μήκος των οποίων ευρίσκονταν δεκατέσσερις πολυγωνικοί πύργοι. Ακολουθώντας παρόμοια οχυρωματική διάταξη, η

43 NIKOLAE STOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 61-62.

44 CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκατής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 91. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 19-21.

45 Florescu, Radu R.. McNally, Raymond T. (1989). *Dracula, Prince of Many Faces: His Life and His Times*. Little, Brown and Company.

46 CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκατής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 91.

κάτω πόλη προστατεύονταν από ένα εξίσου ισχυρό τείχος, το οποίο ήταν έτοιμο να αναχαιτίσει οποιαδήποτε πιθανή επιθετική απόπειρα.⁴⁷ Ο Vlad III, λοιπόν, μεγάλωσε σε ένα αστικό κέντρο, που αριθμούσε περί τις εξακόσιες τριάντα οκτώ οικογένειες, δηλαδή, περί τους δυο με τρεις χιλιάδες κατοίκους. Οι περισσότεροι κάτοικοι ασκούσαν σε επαγγέλματα όπως, τεχνίτες και έμποροι, διότι η πόλη βρισκόταν πάνω σε εμπορικούς δρόμους, οι οποίοι ευνοούσαν την εμπορική δυναμική, δημιουργώντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την περαιτέρω οικονομική της ανέλιξη⁴⁸. Ένα χαρακτηριστικό, το οποίο εντυπωσίαζε τους περιηγητές που επισκέπτονταν την περιοχή, ήταν ότι οι πολίτες συνυπήρχαν με ισότητα και αλληλεγγύη, παρά το γεγονός ότι υπήρχαν διάφορες συντεχνίες και μικρά στρώματα πατρικίων και φτωχών χωρικών, των οποίων τα συμφέροντα θα μπορούσαν να έλθουν σε άμεση ρήξη με αυτά των οικονομικά και κοινωνικά ισχυρότερων στρωμάτων. Εντύπωση προκαλούσε και η αγάπη που έτρεφαν οι Σάξονες για την οικοδομική, καθώς πέρα από την δημιουργία των ανυπέβλητων οχυρωματικών τους έργων, κατά την διάρκεια της παραμονής του Vlad III, έχουμε και το παράδειγμα της ανέγερσης της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου στην άνω πόλη, του ναού του λεπροκομείου στην κάτω πόλη και φυσικά μια σειρά από ιδιωτικές κατοικίες⁴⁹. Σύμφωνα με τις αναφορές του Ούγγρου αξιωματούχου Βέραντσιτς, το ισχυρό σαξονικό στοιχείο της περιοχής χαρακτηρίζονταν από την αγάπη που έτρεφε για τη γερμανική του γλώσσα και τα πατρογονικά του έθιμα. Αποτελούνταν από πολίτες που σέβονταν τις διοικητικές αρχές, συμβάλλοντας στη διατήρηση της έννομης τάξης. Το ειρηνικό και εύρυθμο περιβάλλον ήταν σχεδόν αδιατάρακτο, με τις λεηλασίες και τις κλοπές να αποτελούν άγνωστο για τους κατοίκους στοιχείο. Ήταν εργατικότεροι και κοιτούσαν μόνο τα του οίκου τους. Στόχος τους ως πολίτες ήταν να αυξήσουν τα προσωπικά τους αγαθά για να πετύχουν την μέγιστη αυτάρκεια. Οι μέθοδοι τους ευρίσκονταν πάντα εντός των νομικών πλαισίων, καθώς κανείς δεν εποφθαλμιούσε τα αγαθά του άλλου. Γνώριζαν καλά ότι εάν ήθελαν να απολαύσουν ή να γευτούν κάτι, θα έπρεπε να δουλέψουν σκληρά

⁴⁷ Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-19.

⁴⁸ E. Hurmuzaki, N. Iorga, *Documente*, XV/1, σ. 19-20. - Βλ. CAZACU, *DRACULA O Παλουκοτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 92-93.

⁴⁹ CAZACU, *DRACULA O Παλουκοτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 93.

για να το αποκτήσουν. Μάλιστα η επιθυμία τους για οικοδόμηση, καλλιέργεια της γης και αμπελουργία ήταν τόσο έντονη, ώστε έκανε την περιοχή των Σαξόνων την πιο όμορφη και εύφορη από όλες της περιοχές της Τρανσυλβανίας. Στο εσωτερικό του βασιλείου της Ουγγαρίας αποτελούσε ένα υπόδειγμα μεσαιωνικής δημοκρατίας. Το σύστημα ήταν οργανωμένο, ώστε να προσφέρεται ισορροπία και ασφάλεια στους πολίτες, ενώ στην εξουσία επικρατούσε σταθερότητα με μια δόση εύλογης για τα δεδομένα της εποχής αυστηρότητας, η οποία φυσικά συντελούσε στην εξασφάλιση της ορθής λειτουργίας όλων των δομών της ηγεμονίας⁵⁰. Σε αυτό, λοιπόν, το ξεχωριστό περιβάλλον ο Dracula Terpes έμαθε την αξία της αλληλεγγύης, την δύναμη που πηγάζει μέσα από την κοινότητα και αναμφίβολα το πνεύμα κοινωνικής και πολιτικής ισονομίας, διανθισμένο, όμως, με έναν τοπικισμό και μια αίσθηση περιφρόνησης για τους άλλους και ειδικότερα για τους Ρουμάνους, με τους οποίους όμως θα σχετίζονταν αργότερα ⁵¹.

50 De situ Transylvaniae, Moldaviae et Transalpinae (μετά το 1549), Monumenta Hungariae Historica, 2η σειρά, Scriptores, II, 1857, σ. 147-148. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, Μετάφραση Εύη Βαγγελάτου, σελ. 93-94.

51 MATEI CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 95-96.

3. ΤΑ ΕΦΗΒΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΝΤ ΤΣΕΠΕΣ

Ο Vlad πέρασε το μεγαλύτερο κομμάτι της εφηβικής του ζωής στην Βλαχία, μέσα σε συνθήκες εντελώς διαφορετικές από εκείνες της παιδικής του ηλικίας. Η άνοδος, εξάλλου, του πατέρα του Vlad Dracul II στην εξουσία συνέπεσε χρονικά με το ηλικιακό στάδιο, κατά το οποίο οι νεαροί άνδρες της εποχής και κατ' επέκταση ο Vlad, έπρεπε σταδιακά να αποστασιοποιηθεί από την μητέρα του, την τροφό του και γενικότερα την «κοινωνία των γυναικών» και να μνηθεί στον κόσμο των αντρών. Αυτό, βέβαια, αποσκοπούσε στην αποκοπή από το γυναικείο χάδι και την βαθμιαία εισχώρηση στον κόσμο ανάληψης της ευθύνης των πράξεων, της διαφύλαξης της υπόληψης και της τιμής, καθώς και της αξιοπιστίας, χαρακτηριστικά τα οποία αρμόζουν σε άντρα και ταυτόχρονα τον ξεχωρίζουν από μια γυναίκα.⁵² Η απουσία της μητέρας του από την καθημερινότητα του αποτελεί γεγονός, το οποίο τον «κατακρεούργησε» ψυχολογικά. Η απουσία του μητρικού χαδιού απ' τη ζωή του εξηγεί, ίσως, πολλά από τα αδυσώπητα στοιχεία του χαρακτήρα του, όπως η παραδειγματική σκληρότητα και απολυτότητα με την οποία αντιμετώπιζε τον πόνο των συνανθρώπων του, καθώς και τον ακραίο βασανισμό στον οποίο επέβαλλε τους παραβάτες, μη διαχωρίζοντας ανάμεσα σε γυναίκες, βρέφη και παιδιά⁵³. Αν η γυναικεία στοργή αποτελούσε μέρος της ανατροφής του, πιθανότητα η προσωπικότητα του θα πλαισιώνονταν από πιο ευγενικά συναισθήματα, πράγμα που θα συντελούσε στην διαμόρφωση ενός πιο «ανθρώπινου» χαρακτήρα, στον οποίο θα είχε ενσταλαχτεί ο σεβασμός για την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια. Παρά το γεγονός ότι ο πατέρας του είχε στο πλευρό του, ως σύντροφο, μια πριγκίπισσα μολδαβικής καταγωγής, με την οποία απέκτησε δύο τέκνα, τον Radu και την Alexandra, αυτό πρέπει να λειτούργησε ακόμα πιο επιβαρυντικά στο νεανικό ψυχισμό του, καθώς ο ίδιος έπρεπε να ενταχθεί σε ένα περιβάλλον, το οποίο όχι μόνο δεν το επέλεξε, αλλά ίσως και να μην το

⁵² Article “The Strange Life and Times of Vlad Dracula (On How Dracula became a crusader)”, Lord Sir Paul de Marcilles (continued in the August Blade). adapted version from the simple English Wikipedia article Vlad III the Impaler, http://simple.wikipedia.org/wiki/Vlad_III_the_Impaler

⁵³ MATEI CAZACU, *DRACULA Ο Παλονκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 96. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-17.

αποδέχθηκε ποτέ.⁵⁴ Έτσι, η μετάβαση του στον κόσμο των ανδρών επισπεύτηκε μια ώρα αρχύτερα, μιας και ποτέ του δεν έζησε την οικογενειακή θαλπωρή και ζεστασιά⁵⁵.

Κατά τη διαδικασία μνήσεως, έπρεπε στο νεαρό να οριστεί κηδεμόνας, ο οποίος θα τον είχε υπό την υψηλή εποπτεία του με σκοπό, όχι μόνο την διάπλαση ενός καλού και αγαθού ανδρός, αλλά και την δημιουργία ενός ικανού στρατιωτικού ηγέτη. Το όνομα του κηδεμόνα του Vlad δεν μας είναι γνωστό, αλλά επρόκειτο για έναν υπερήλικα βογιάρο άνω των ενενήντα ετών, ο οποίος είχε υπηρετήσει υπό τις διαταγές του Γάλλου αξιωματικού Enguerrand de Coucy κατά την αποτυχημένη Σταυροφορία της Νικόπολης το 1396⁵⁶. Σύμφωνα με τον Βαλεράν ντε Βαβρέν, ο ηλικιωμένος βογιάρος τελούσε υπό την ηγεσία του Γάλλου στρατηγού de Coucy, ο οποίος με την σειρά του χαιρόνταν να περιβάλλεται από τα παλικάρια της Βλαχίας, τα οποία αποτελούσαν την πρώτη γραμμή προάσπισης της χώρας από την επέλαση των Οθωμανών. Μάλιστα, και ο υπερήλικας κηδεμόνας έτρεφε προς το πρόσωπο του Coucy μεγάλη εκτίμηση, καθώς μια μέρα πριν από την μάχη ο στρατηγός κατατρόπωσε μια ορδή έξι χιλιάδων Οθωμανών, που είχαν αποπειραθεί να αιφνιδιάσουν τα χριστιανικά στρατεύματα⁵⁷. Ενδέχεται, επίσης, ο Vlad να μοιράζονταν μαζί με τον μεγαλύτερο αδερφό του, τον Mircea, τον ίδιο κηδεμόνα, ο οποίος, σύμφωνα με άλλες πηγές, ήταν απλώς ένας πιστός υπηρέτης του πατρός τους, με την ονομασία Ιόνας Viteazul, ο οποίος είχε καταφέρει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κατά τη παραμονή του στη Sighisoara⁵⁸. Σε κάθε περίπτωση, ο κηδεμόνας είχε την απόλυτη ευθύνη για τα παιδιά του ηγεμόνα και είχε την υποχρέωση να βρίσκει τους πιο άρτιους διδασκάλους στο χώρο της στρατιωτικής εκπαίδευσης, στην ευγενή τέχνη της ιππασίας, καθώς και σε όλες τις υπόλοιπες δραστηριότητες. Η εκπαίδευση της εποχής ακολουθούσε το γερμανικό πρότυπο, το οποίο με την σειρά του στηρίζονταν στο μοτίβο του «die sieben Behendigkeiten», δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη των επτά

⁵⁴ Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-17.

⁵⁵ MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 96.

⁵⁶ MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 96.

⁵⁷ *Anchiennes chronicques d' Engleterre*, εκδ. Mlle Dupont, II, σ. 148-149. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 97.

⁵⁸ I. Bogdan, *Documente privitoare*, σ. 61-62, 66. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 98.

βασικών δεξιοτήτων που απαρτίζονταν από την ιππασία, την κολύμβηση, την οπλομαχία, τις ρίψεις, την πολεμική τακτική, καθώς και την κοινωνική αγωγή και την κονταρομαχία⁵⁹. Ο πατέρας Vlad II, έχοντας λάβει την ίδια εκπαίδευση, επιθυμούσε να τη λάβουν και οι γιοι του, αν και ο ρουμάνικος λαός είχε τις δικές του συνήθειες και μεθόδους διαπαιδαγώγησης⁶⁰.

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, που σχετιζόταν με την εκπαίδευση των παιδιών των ηγεμόνων της εποχής, αφορούσε το κατά πόσο ήταν θεωρητικά καταρτισμένα. Είναι πιθανόν ο Vlad III να μη γνώριζε γραφή και ανάγνωση, διότι δεν διασώζεται καμία επιστολή συνταγμένη από τον ίδιο, όπως επίσης και κανένα υπογεγραμμένο ή μονογραμμένο από τον ίδιο έγγραφο. Η πρώτη χρονολογικά αυτόγραφη υπογραφή, που καταχωρείται σε ηγεμόνα της Βλαχίας, αποτελεί αυτήν του Vlad του Μοναχού το έτος 1534.⁶¹ Ο νόθος γιος του Vlad Dracul του II και σε αντίθεση με τους λοιπούς Βλάχους ηγεμόνες, πιθανότατα ανέγνωσε και έγραφε, καθώς για ένα διάστημα ήταν μοναχός. Εκείνη την εποχή, την γλώσσα της θρησκείας και του πολιτισμού στη Μολδοβλαχία αποτελούσαν τα Σλαβονικά, τα οποία αντιστοιχούσαν στα ελληνικά και τα λατινικά. Αυτή μάλιστα τη γλώσσα χρησιμοποιούσαν στη συγγραφή των νόμων αλλά και στην αλληλογραφία τους οι ηγεμόνες της Βλαχίας μέχρι τον 17^ο αιώνα, καθώς επίσης και οι Σέρβοι, οι Βούλγαροι, οι Ρώσοι και φυσικά οι Ουκρανοί⁶².

Όσον αφορά τον βοεβόδα Vlad τον III, επιβεβαιωμένη θεωρείται η άριστη γνώση της Τουρκικής γλώσσας την οποία έμαθε κατά την κράτηση του στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η πολιτική εκπαίδευση του νεαρού πρίγκιπα στηρίχτηκε κυρίως στη μελέτη του εθιμοτυπικού της Αυλής, τον ρόλο που διαδραμάτιζαν οι ισχυρές προσωπικότητες της χώρας σε συνδυασμό με τη σκληρότητα των μεταξύ τους συγκρούσεων, τον συνεχή κίνδυνο αποσταθεροποίησης στον οποίο βρίσκονταν ο θρόνος, αλλά και την στρατιωτική αδυναμία που παρουσίαζε η Βλαχία έναντι του Βασιλείου της Ουγγαρίας, καθώς και της δυναμικά επελαύνουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο

59 C. Kiritescu, *Palestrica. O istorie universala a culturii fizice*, Βουκουρέστι, 1964. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 98.

60 MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 98.

61 Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 29-42.

αντίκτυπος των προπατόρων του, φυσικά διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα, καθώς και της πολιτικής που μελλοντικά θα χάρασσε. Όπως είναι ήδη γνωστό από ιστορικές μαρτυρίες, οι τοίχοι του χώρου στον οποίο ασκούσε τα θρησκευτικά του καθήκοντα κοσμούνταν από το ολόσωμο πορτρέτο του παππού του Mircea του Γηραιού, πρίγκιπα της Βλαχίας από το 1386 μέχρι τον θάνατο του το 1418. Σ' αυτή την τοιχογράφηση ο παππούς του, από την πλευρά του πατέρα του, παρουσιάζονταν με Δυτικότροπη περιβολή και φορώντας το βασιλικό του στέμμα, ενώ τη στολή του κοσμούσαν οι δικέφαλοι αετοί, οικόσημο των Ρωμαίων αυτοκρατόρων της Κωνσταντινούπολης. Άρα ο βυζαντινοαναθρεμμένος Vlad μεγάλωσε κάτω από την «βαριά» σκιά της κληρονομιάς των Ρωμαίων Αυτοκρατόρων, βλέποντας ίσως τον εαυτό του ως δίκαιο συνεχιστή τους, καθώς και κληρονόμο της παρακαταθήκης τους. Μιας παρακαταθήκης η οποία του επέβαλλε την με κάθε κόστος προάσπιση της Χριστιανοσύνης έναντι του Οθωμανικού «ερπετού». Ο παππούς αυτός πέθανε πριν καν τον γνωρίσει, όμως η ζωή και κατορθώματά του αποτέλεσαν ένα ισχυρό πρότυπο μίμησης για τον νεαρό Vlad. Αυτό όμως που έπρεπε να αποκομίσει από τη μελέτη της μακροχρόνιας ηγεμονίας του παππού του έγκειται στο ότι εκείνες οι περίοδοι είχαν παρέλθει οριστικά, καθώς η παραμονή στην εξουσία μεταβάλλεται ανάλογα με τους καιρούς. Σε μια εποχή, όπως του Vlad III, άμεσα χαρακτηριζόμενη από τρέχοντα στρατιωτικά και πολιτικά γεγονότα, ήταν λογικό οι ηγεμονικές περίοδοι να είναι σύντομες λόγω των ταχύτατων εξελίξεων και των πολλαπλών παραγόντων που μπορούσαν να συνδράμουν στην αποσταθεροποίηση του ηγεμονικού θρόνου⁶³.

62 MATEI CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 100.

4. Η ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΤΟ 1456

Όταν ο Vlad ο III, ο δευτερότοκος υιός του Vlad II του Dracul, από τον οποίο πήρε και το όνομα *Dracula* (που σημαίνει «γιος του Dracul»), ανήλθε στον θρόνο της Βλαχίας τον Αύγουστο του 1456, οι βογιάροι, οι κληρικοί, οι αστοί και οι χωρικοί δέθηκαν μαζί του με όρκο πίστης κατά τον οποίο απαιτούνταν να έχουν το ένα χέρι στον σταυρό και το άλλο στο Ευαγγέλιο, ενώνοντας έτσι τον πολιτικό όρκο με τα θρησκευτικά δεσμά. Η προδοσία του όρκου που έδιναν δεν θα σήμαινε μόνο τη συνειδησιακή τους τιμωρία, αποτέλεσμα της καταπάτησης της ιερής υπόσχεσης που έδωσαν ενώπιον του Θεού, αλλά και την σωματική⁶⁴. Ο Vlad εάν κάτι απεχθάνονταν, τότε αυτό ήταν σίγουρα οι δοσίλογοι, στην τιμωρία των οποίων θα προχωρούσε παραδειγματικά με ακραίας μορφής σωματικά βασανιστήρια. Παρά το νεαρό της ηλικίας του, καθώς δεν ξεπερνούσε τα είκοσι έξι με είκοσι επτά έτη, εμφανίστηκε εμπρός στον λαό με βλέμμα επιβλητικό, σκυθρωπό και γεμάτο από «πύρινη» αποφασιστικότητα. Σχετικά με την εξωτερική του εμφάνιση και παρά την ύπαρξη διαφόρων μαρτυριών που σίγουρα είναι επηρεασμένες από τον σκληροτράχηλό του χαρακτήρα, διασώζεται ένα αυθεντικό πορτρέτο του το οποίο αποτελεί μέρος της συλλογής του κάστρου Ambras, στο Ίνσμπουργκ της Αυστρίας. Σ' αυτό το πορτραίτο παρουσιάζεται με τοξωτά φρύδια τα οποία πλαισιώνουν αρμονικά τα γουρλωτά πρασινωπά του μάτια. Η μύτη του ήταν μακρουλή και ελαφρώς γαμψή. Πάνω από τα κόκκινα, σαρκώδες χείλη του, βρίσκονταν το μεγάλο, καστανό και ίσιο μουστάκι του. Το κεφάλι του με τα μακριά, σγουρά του μαλλιά κοσμούσε ένα βελούδινο σκουφάκι στο κάτω μέρος του οποίου βρίσκονταν μαργαριτάρια. Στο μέτωπο του ήταν τοποθετημένο ένα άστρο με οκτώ ακτίνες, το κέντρο του οποίου κοσμεύεται από ένα υπερμέγεθες ρουμπίνι. Την αμφίεση του συμπληρώνουν ένα πορτοκαλί πουκάμισο

63 MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτρρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 101. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 20-25. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-29.

64 MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτρρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 124. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 19-35. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

με μεγάλα στρόγγυλα κουμπιά και ένας γούνινος μανδύας από δέρμα ζεμπελίνας με κόκκινα σιρίτια⁶⁵.

Όταν λοιπόν ο παλουκωτής ανέλαβε την ηγεμονία, έπρεπε να λάβει υπόψη του το καθεστώς ύπαρξης μιας ολιγάριθμης αριστοκρατικής ελίτ, η οποία αποτελούνταν από οίκους με βαθιές ρίζες στην πολιτική και οικονομική κατάσταση της Βλαχίας. Οι σχέσεις αυτών των αριστοκρατικών οίκων ήταν τόσο υποκριτικές και διχασμένες στην ατέρμονη αναζήτηση τους για πλούτη και εξουσία, που πολλές φορές μάλιστα δεν δίσταζαν να φτάσουν σε πολιτικές ακρότητες, όπως η δίωξη των αντιπάλων τους και οι δολοφονίες τους. Πολλές φορές οι ηγεμόνες, για να χτυπήσουν αυτήν την κατάσταση στη ρίζα της, προχωρούσαν σε δημεύσεις περιουσιών των μελών τέτοιων «ανήσυχων» οίκων χωρίς φυσικά κανένα αποτέλεσμα. Η όλη κατάσταση αποτελούσε ένα φαύλο κύκλο κατά τον οποίο, πλήττοντας ορισμένους αντιπροσώπους μίας οικογενείας, ταυτοχρόνως δίνονταν η ευκαιρία σε άλλα μέλη της ίδιας να αποκτήσουν προνόμια, γεγονός που απλά συνέχιζε να τροφοδοτεί τη νοσηρότητα της καταστάσεως⁶⁶.

Έτσι λοιπόν, έπρεπε να ανασυγκροτήσει το συμβούλιο που θα τον πλαισίωνε αμέσως μετά το πέρας της ορκωμοσίας. Το ηγεμονικό συμβούλιο έπρεπε να απαρτίζεται από συνολικά δώδεκα μέλη. Παρά το γεγονός ότι οι πληροφορίες γύρω από τις κινήσεις του είναι περιορισμένες, είναι βέβαιη η τάση του να αντικαθιστά τα παλαιά μέλη, εισάγοντας νέα ανεπηρέαστα από παλιούς διαπληκτισμούς και συμφέροντα. Αυτή η τακτική θα τον θωράκιζε απέναντι σε μία επικείμενη απόπειρα προδοσίας από πιθανούς σφετεριστές του θρόνου. Αν και στην αρχή της εξουσίας του είχε διατηρήσει στο συμβούλιο βογιάρους που υπηρέτησαν άλλους ηγεμόνες, στην πορεία προχώρησε στην ριζική αλλαγή των μελών του. Έτσι κατά το 1457 οι οκτώ στους δώδεκα ήταν καινούργιοι, το 1458 οι επτά στους εννέα, το 1459 οι δέκα στους έντεκα και το 1461 οι

65 S. Papacostea, Cu privire la geneza si raspandirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Tepes, Romanoslavica, XIII, Βουκουρέστι, 1966, σ. 163, σημείωση 3. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 124-125.

66 I. Donat, Domeniul domnesc in Tara Romaneasca (secolele XIV-XVII), σ. 101-102. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 127. Raymond T. McNally & Radu Florescu, In search of Dracula, σ. 15-42.

εννέα στους δέκα⁶⁷. Το υψηλότερο αξίωμα στη Βλαχία ήταν αυτό του Vornic, που σε ορισμένες πηγές αποκαλείται ως ο «Δικαστής και ο Αυλικός της αυλής μας». Αποτελούσε δηλαδή τον «προσωπάρχη» της Αυλής του ηγεμόνα, αλλά και τον δικαστή της χώρας, με εξαίρεση φυσικά την περιοχή της Ολτένια (Oltenia) στην οποία το εν λόγω καθήκον τελούνταν από τον επονομαζόμενο τοπικό «Μπάνο» (διοικητή)⁶⁸. Το 1457, το δεύτερο σπουδαιότερο μέλος του ηγεμονικού συμβουλίου ήταν ο vornic Κοντρέα, ο οποίος παρά την απόλυτη πίστη που έδειξε στον ηγεμόνα θανατώθηκε στις αρχές του 1459, περίοδο κατά την οποία ο βασιλιάς της Ουγγαρίας ζήτησε πίσω την τριών χιλιάδων χρυσών φιορινιών περιουσία του, η οποία φυλασσόταν τότε στο Brasov⁶⁹.

Ο τρίτος σύμβουλος σε σημασία του Vlad III ήταν ο Dragomir, γιος του Tacal, το όνομα του οποίου επίσης χάνεται μετά το 1459, λόγω της πιθανότητας να εκτελέστηκε και αυτός από τον βοεβόδα. Την επόμενη θέση κατέχει ο Voico, γιος του Negrea, ένας εκλεκτός σύμβουλος που φαίνεται να είχε κερδίσει την εμπιστοσύνη του ηγεμόνα, αφού κατά το 1460 απεστάλη στο Μπρασόφ (Brasov) με αποστολή να μεταφέρει πίσω στη Βλαχία τους πολιτικούς πρόσφυγες. Το πέμπτο μέλος του συμβουλίου ήταν ο Σταν, ο οποίος διατηρείται στα έγγραφα μέχρι το 1459, χρονολογία που μάλλον σηματοδοτεί και την θανάτωση του από Tepes. Ο επόμενος σύμβουλος καταγράφεται με τον χαρακτηρισμό *juran* (Ζουπάνος), δηλαδή «μέγας φεουδάρχη» και ήταν κάποιος Δούκας ρωμαϊκής (ελληνικής) καταγωγής ο οποίος έπεσε σε δυσμένεια την περίοδο του Vlad του Γ'. Το ότι ήταν ελληνικής καταγωγής το εξάγουμε από την ονομασία του φέουδου του το οποίο ονομάζονταν Greci. Ο ίδιος φαίνεται να επανέρχεται στο προσκήνιο μετά την ανάκτηση της εξουσίας από τον αδελφό του Radu τον Ωραίο. Ακολουθεί ο σύμβουλος Καζάν που διέθετε μακρά πολιτική σταδιοδρομία, καθώς το όνομά του αναγράφεται από το 1431 μέχρι το 1478, έχοντας διατελέσει από καγκελάριος μέχρι

67 N. Stoicescu, Vlad Tepes, Βουκουρέστι, Editura Academiei Romane, 1976, σ. 52, σημείωση 53. - Βλ.

MATEI CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 127.

68 J. F. Niermeyer, *Mediae latinitatis lexicon minus*, Λάνττε, 1976, σ. 204-205. - Βλ. MATEI CAZACU,

DRACULA Ο Παλουκωτής, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 128.

69 MATEI CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 128-129. Raymond T.

McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

Ζουπάνος. Τα υπόλοιπα μέλη του συμβουλίου κατείχαν διάφορες θέσεις στην Αυλή, οι περισσότερες από τις οποίες δεν διατηρήθηκαν όμως μετά την πτώση του Vlad⁷⁰.

Όταν ο Vlad Dracula, ο γιος του Vlad Dracul, ανέβηκε στο θρόνο, έπρεπε, παράλληλα με την οικονομική απογραφή της περιοχής η οποία ομολογουμένως να αποτελούσε μια χρονοβόρα και δύσκολη διαδικασία, να διαχειριστεί τους ανήσυχους γείτονες που τον περιέβαλαν. Έτσι αρχικά υποβάλλει όρκο πίστης στον βασιλιά της Ουγγαρίας Λαδίσλαο τον Υστερογενή, στον οποίο υπενθύμισε τις υπηρεσίες που είχαν προσφέρει ο Mircea ο γηραιός και οι απόγονοι του, τονίζοντας ότι προτίθεται να κάνει το ίδιο για την προάσπιση της Χριστιανοσύνης από την οθωμανική -ισλαμική απειλή⁷¹. Από την πλευρά του ο Vlad αναλάμβανε την υποχρέωση να υπερασπίζει τους Σάξονες της Τρανσυλβανίας απέναντι σε όλους τους αντιπάλους τους, παραχωρώντας τους ταυτόχρονα το δικαίωμα να εμπορεύονται και στην περιοχή της Βλαχίας χωρίς επιπρόσθετους επιβαρυντικούς φόρους⁷². Η τακτική που ακολούθησε καταδεικνύει την αλλαγή πολιτικής που ακολούθησε σε σχέση με τον Λαδισλάο τον Β'. Ο Dracula παραχωρούσε στους κατοίκους του Μπρασόφ μια σειρά σημαντικών προνομίων χωρίς την παραμικρή ανταπόδοση, εγκαταλείποντας παντελώς τη νομισματική πολιτική που είχε υιοθετήσει ο προκάτοχος του. Οι συμφωνίες του με τους Σάξονες του Σιμπίου (Sibiu) και του Μπρασόφ είχαν ορισμένες διαφοροποιήσεις μεταξύ τους, καθώς οι Σάξονες του Σιμπίου όφειλαν να καταβάλλουν φόρους για τα εισαγόμενα-εξαγόμενα προϊόντα, ενώ αυτοί του Μπρασόφ δεν κατέβαλλαν τίποτα. Επίσης η συμφωνία η οποία σύναψε με την Τρανσυλβανία για την εκ μέρους του παροχή στρατιωτικής συνδρομής προς αυτήν, ακυρώθηκε τέσσερις μόλις μέρες μετά την υπογραφή της. Με το που ολοκληρώθηκε η συνθηκολόγηση με το Μπρασόφ, ο Vlad ο III είδε να καταφτάνει στην “πρωτεύουσα” του Τάργκσοβιστε (Targoviste) μια τουρκική αντιπροσωπία η οποία

70 MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 128-129.

71 DRACULA: FROM HISTORICAL VOIEVOD TO FICTIONAL VAMPIRE PRINCE by MICHAEL VORSINO Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Arlington in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of MASTER OF ARTS IN HISTORY THE UNIVERSITY OF TEXAS AT ARLINGTON May 2008

72 I. Bogdan, *Documente privitoare*, σ. 316-317. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA O Παλουκωτής*,

Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 137. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

ζητούσε την καταβολή του ετησίου φόρου, καθώς και να τους δοθεί το ελεύθερο να διαβούν τα Καρπάθια ώστε να φτάσουν στην Τρανσυλβανία και να τη λεηλατήσουν, μιας και η ανακωχή του 1451 είχε παρέλθει. Άλλωστε μετά την πολιορκία του Βελιγραδίου, το πολεμικό κλίμα μεταξύ του Βασιλείου της Ουγγαρίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχε αναζωπυρωθεί εκ νέου⁷³. Το θάρρος του Vlad έγινε φανερό στην πρώτη ηγεμονική του περίοδο κατά την οποία, εγκαταλειμμένος από τους γείτονες του, αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει μόνος του τον οθωμανικό κίνδυνο και να υποχωρήσει στις προθέσεις του, δείχνοντας παράλληλα ότι μπορεί να αξιολογήσει μια κατάσταση και να επεκτείνει την αντίστασή του χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια των υπηκόων του⁷⁴. Αργότερα βέβαια αντεπιτέθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, σταμάτησε να πληρώνει φόρους υποτέλειας, γεγονός που τον έφερε σε αντιπαράθεση με πολλούς βογιάρους οι οποίοι φοβόταν μια ενδεχόμενη επίθεση από τους Τούρκους. Φόβος μάλιστα που ενισχύονταν και από τους εκτός συνόρων αντιπάλους του οι οποίοι δεν σταματούσαν σε κάθε τους ευκαιρία να διατυμπάνιζαν τους κινδύνους που απορρέουν από την πολιτική του .

Ένας άλλος ενδεχόμενος κίνδυνος ο οποίος έθετε τον ηγεμόνα σε κατάσταση εκτεταμένης επαγρύπνησης ήταν ο κίνδυνος της Μολδαβίας, μιας περιοχής πολύ μεγαλύτερης εκτάσεως από την Βλαχία, αλλά σίγουρα λιγότερο πυκνοκατοικημένης. Η διαμάχη βέβαια αυτή δεν είχε τόσο σφοδρό χαρακτήρα. Ένας σημαντικός λόγος διαφωνίας μεταξύ του Vlad III και του Στεφάνου του Γ' αφορούσε το θέμα της Kiliya (Κελλία στα ελληνικά), την οποία τροφοδοτούσαν ένα σορό δολοπλοκίες κυρίως όταν ο Μολδαβός ηγεμόνας έδωσε όρκο εμπιστοσύνης στον βασιλιά της Πολωνίας, αποσκοπώντας φυσικά στο ζήτημα της. Απέναντι σε αυτή τη συμμαχία ο Vlad απάντησε με την ανακωχή που υπέγραψε με τους Σάξονες τον Σεπτέμβριο – Οκτώβριο του 1460⁷⁵.

73 MATEI CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 137-138.

74 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 154-156. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

75 MATEI CAZACU, *DRACULA Ο Παλουκωτής*, Μτφρ. Εύη Βαγγελάτου, σ. 171–175.

5. Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Σύμφωνα με τη νεότερη ιστοριογραφία η εσωτερική πολιτική του Vlad Dracula μπορεί να ενταχθεί στα πλαίσια μιας γενικότερης προσπάθειας συγκέντρωσης των κρατικών εξουσιών.⁷⁶ Παρά τη δυσφορία που προκαλεί αυτή η στάση στον σύγχρονο παρατηρητή, εκείνη την περίοδο αποτελούσε μια γενικευμένη προσπάθεια διαφόρων κρατιδίων της Ευρώπης, μιας και το ίδιο παράδειγμα είχε ακολουθήσει η Γαλλία, η Ουγγαρία καθώς και άλλα κράτη⁷⁷. Βασική επιδίωξη του ήταν η ισχυροποίηση της κεντρικής εξουσίας η οποία, λόγω της ηχηρής απουσίας της, έδινε την ευκαιρία σε πολλούς βογιάρους να αυθαιρετούν εις βάρος του λαού και να καρπώνονται αρκετά προνόμια⁷⁸. Η ηγεμονία, μετά τον θάνατο του παππού του, είχε χάσει το κύρος της, καθιστώντας τους ηγεμόνες απλώς όργανα στη διάθεση των προνομιούχων βογιάρων. Ο Vlad πίστευε ότι η ισχυροποίηση της κεντρικής εξουσίας θα έσωζε τη Βλαχία όχι μόνο από τους εξωτερικούς εχθρούς, αλλά και από τους έτι πιο επικίνδυνους εσωτερικούς. Τα μέτρα τα οποία εφήρμοζε για να πετύχει την πολιτική του παρουσιάζονται συχνά ως ακραία και αποτρόπαια. Σε αφηγηματική πηγή μάλιστα περιγράφεται το παλούκωμα ενός απεσταλμένου του Σουλτάνου επειδή αρνήθηκε να βγάλει το τουρμπάνι του, προσβάλλοντας κατ' επέκταση τον ηγεμόνα⁷⁹. Την ίδια τιμωρία φαίνεται να δέχθηκε και ένας καλόγερος, ο οποίος επέκρινε τα μέτρα του χαρακτηρίζοντας τα ως ειδεχθή και υπερβολικά. Σύμφωνα με τον Vlad Dracula ο καλόγερος δεν έπρεπε να εμφανιστεί μπροστά του και να του αποφανθεί με αυτόν τον τρόπο, διότι ο ηγεμόνας αντλεί την εξουσία του «ελέω Θεού» και δύναται να ανταμείβει τους αγαθούς και να τιμωρεί τους κακοποιούς σύμφωνα με τη δική του κρίση⁸⁰. Ο ίδιος θεωρούσε τον εαυτό του «μέγα

⁷⁶ Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περσκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 26. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

⁷⁷ ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 63.

⁷⁸ ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 64.

⁷⁹ Σλαβορουμανικά χρονικά, εκδ. P. P. Panaitescu, σ. 207. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 65.

⁸⁰ Σλαβορουμανικά χρονικά, σ. 211. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 65.

άρχων» και δεν επέτρεπε σε κανέναν να αμφισβητεί την εξουσία του. Όποιος μάλιστα το έκανε, θα έπρεπε να περιμένει και τις ανάλογες συνέπειες⁸¹. Η αποδυνάμωση της κεντρικής εξουσίας της Βλαχίας οφειλόταν στις διαμάχες που είχαν αναπτυχθεί ανάμεσα στις διάφορες τάξεις των βογιάρων. Στόχος του λοιπόν ήταν να εξαλείψει αυτή την κοινωνική τάξη, πατάσσοντας έτσι την βασική αιτία της κρατικής οπισθοδρόμησης. Όπως μάλιστα είναι ιστορικά τεκμηριωμένο, ο Dracula, εξόντωσε ένα μεγάλο αριθμό βογιάρων μαζί με τις οικογένειές τους και τους υπηρέτες τους, διότι πίστευε ότι στόχος τους θα ήταν πάντα η αποσταθεροποίηση του θρόνου χάριν της δικής τους ισχυροποίησης και κατ' επέκταση η ανατροπή του ιδίου από το πατρογονικό του κληροδότημα⁸².

Μία ακόμη τάξη που βρέθηκε στο στόχαστρο του, ήταν αυτή των γαιοκτημόνων οι οποίοι αυθαιρετούσαν λόγω των επίσης σημαντικών προνομίων που έχαιραν. Μάλιστα προσπαθώντας να καλύψει τα νότα του επέλεγε τους αξιωματικούς του όχι με κριτήριο την κοινωνική τους προέλευση, αλλά με βάση την αφοσίωση και τον σεβασμό που επιδείκνυαν στο πρόσωπό του⁸³.

Στο δεδομένο σημείο, είναι σημαντικό να γίνει μια αναφορά στο κίνημα των βογιάρων το οποίο αποσκοπούσε στην ανατροπή του βοεβόδα Vlad. Πιο αναλυτικά, όταν ο βογιάρος Albu cel Mare αυτοανακηρύχθηκε ηγεμόνας ανώτερος του Terpes, οι συνέπειες υπήρξαν μοιραίες καθώς ο Vlad έβγαλε τον στρατό στον δρόμο, συνέλαβε τον στασιαστή και θανάτωσε όχι μόνο τον ίδιο αλλά και ολόκληρη την οικογένειά του⁸⁴. Η τακτική λοιπόν αυτή δεν είχε μόνο αποτρεπτικό χαρακτήρα ώστε να αποφευχθούν παρόμοιες αυθαιρεσίες στο μέλλον, αλλά ήταν διανθισμένη και με μία δόση προνοητικότητας, διότι κανένας συγγενής του αντιρρησία δεν θα προσπαθούσε να πάρει εκδίκηση για τον θάνατό του, μιας όλοι είχαν πλέον θανατωθεί. Η διευθέτηση του

81 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 66. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

82 Λ. Χαλκοκονδύλης, *Ιστορικές αναφορές*, εκδ. V. Grecu, Βουκουρέστι, 1958, σ. 283. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 67-68.

83 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 68-69.

84 Ντοκουμέντα για την ιστορία της Ρουμανίας, Βουκουρέστι, 16ος αιώνας, τ. 3, σ. 4. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 69.

φλέγοντος ζητήματος των βογιάρων, όσο και η επιθυμητή αποδυνάμωσή τους επήλθε ουσιαστικά το 1459 με το περιστατικό που προαναφέρθηκε⁸⁵. Επόμενος, αλλά ήσσονος σημασίας, στόχος του αποτελούσε όχι μόνο η εκ νέου ρύθμιση των σχέσεων της ηγεμονίας του με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά και η καταπολέμηση των «βλαβερών» για την κρατική εξουσία συνεπειών των φεουδαρχικών προνομίων, τα οποία καθιστούσαν ορισμένους βογιάρους ισχυρούς και απόλυτους εξουσιαστές των γαιοκτησιών που διέθεταν. Σύμφωνα με τον Beheim ο ηγεμόνας, πριν προβεί στην εκτέλεση τους, ρώτησε πόσους ηγεμόνες είχαν καταφέρει να γνωρίσουν στον θρόνο της Βλαχίας? όταν συνειδητοποίησε πως κανένας τους δεν ήταν αρκετά νεαρός για να έχει προλάβει μόνον επτά, τους απάντησε οργισμένα πως για τις αναποδιές του κράτους φταίνε οι ραδιουργίες τους και μόνο. Έτσι προέβη στο παλούκωμα πεντακοσίων εξ αυτών!⁸⁶ Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι ο Vlad Dracula δεν υπήρξε υπερασπιστής και προστάτης των αδύναμων αγροτών. Ενώ λοιπόν φαίνεται ότι πρόσκαιρα οι αγρότες ωφελήθηκαν από τα μέτρα που εφήρμοσε εναντίον των βογιάρων, ο ίδιος δε δίστασε ούτε στιγμή να επιβάλλει εξίσου σκληρές και απόλυτες ποινές στους ίδιους, κάθε φορά που σημειωνόταν από πλευρά τους κάποιο παράπτωμα. Μάλιστα συχνά εξόντωνε τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (ανάπηρους, γέρους, κ.α.) με τη δικαιολογία ότι έτσι τους αποδεσμεύει από τις δυσχέρειες και τη μιζέρια που συνόδευαν τις συνθήκες διαβίωσης τους⁸⁷.

Για την ενδυνάμωση της οικονομίας της Βλαχίας προσέφερε μεγάλες υπηρεσίες στην ενίσχυση του εμπορίου. Ο βοεβόδας γνώριζε καλά ότι το εμπόριο είχε ιδιαίτερη σημασία για την στήριξη της οικονομίας, γι' αυτό και έλαβε μέτρα για την προστασία του από το μονοπώλιο των εμπόρων της Τρανσυλβανίας ή Αρντεάλ. Ιδιαίτερος προστατευτικός υπήρξε και απέναντι στους εμπόρους και τις περιουσίες των,

85 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 69. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

86 Michael Beheims, *Gedicht uber den Woiwoden Wlad II Drakul*, Βουκουρέστι, 1903, σ. 40-41. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 67.

87 Σλαβορουμανικά χρονικά, σ. 209. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 70. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

προσπαθώντας να καταστείλει τη δράση των περιβόητων ληστών, για να γίνεται με τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια, η διεξαγωγή του εμπορίου στο έδαφος της Βλαχίας. Η ύπαρξη βέβαια εθνικού νομίσματος στη Βλαχία δεν είναι ιστορικά τεκμηριωμένη. Πάντως πρόσφατα ο νομισματολόγος Octavian Plescu, ανακάλυψε ένα νόμισμα μικρού μεγέθους, αργυρό, πάνω στο οποίο απεικονίζονταν η ουρά ενός άστρου. Το νόμισμα αυτό αποδόθηκε στον Vlad Dracula διότι το 1456-1457 παρατηρήθηκε ένας τέτοιος κομήτης στην ηγεμονία⁸⁸.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της κυριαρχίας του ήταν ο ιδιαίτερος ζήλος που κατέβαλε ώστε να επιβάλλει την απόλυτη δικαιοσύνη στην χώρα του. Σύμφωνα με τον χρονογράφο A. Bonifini, ακόμα και την αξία της Δικαιοσύνης προσπάθησε να την επιβάλλει με απάνθρωπα μέτρα. Ο σκηπτούχος πάντως, δεν έκανε καμία διάκριση σχετικά με την επιβολή των άτεγκτων ποινών του. Στην προσπάθειά του να εξαλείψει το κακό και την αδικία επέβαλε σε όλους, ανεξαρτήτου οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής καταγωγής, την ποινή του θανάτου. Η συνηθέστερη ποινή για τους κλέφτες ήταν το παλούκωμα ή η κρεμάλα κι εναλλακτικά το βράσιμο του κλέφτη, κυρίως των Τσιγγάνων, όπως αναφέρουν τα σχετικά χρονικά. Πρέπει μάλιστα να τονιστεί ότι την ίδια σκληρότητα επιδείκνυε και σε όσους απέκρυπταν την κλοπή. Ήταν ικανός να καταστρέψει μια ολόκληρη πόλη, αν οι κάτοικοί της δεν ήταν ικανοί να εντοπίσουν αυτόν που διέπραξε την πράξη. Ο φόβος λοιπόν που προκαλούσαν οι βαρύτατες αυτές ποινές, κρατούσαν έστω και δια της βίας τους ανθρώπους «ενάρετους» και μακριά από αξιόποινες πράξεις. Αυτός εξάλλου είναι και ο λόγος για τον οποίο οι Ιστορικοί σημειώνουν ότι στα χρόνια της ηγεμονίας του η παραβατικότητα είχε σχεδόν εκλείψει παντελώς από την ηγεμονία της Βλαχίας⁸⁹.

Για την εσωτερική οργάνωση του κράτους, ακολούθησε ορισμένες δομές της φεουδαρχίας, που ήταν κληρονομιά από τους προκατόχους του. Στο εσωτερικό, ο ηγεμόνας ήταν ένας στυγνός, απόλυτος εξουσιαστής. Αρωγός στην διοίκηση της χώρας

88 Octavian Plescu, Το μυστικό ενός νομίσματος («Luceafarul», 1976, No 49, σ. 7). - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 71-72.

89 Σλαβόρουμανικά χρονικά, σ. 209. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 73-74. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

ήταν ένα ηγεμονικό συμβούλιο που απαρτιζόνταν από βογιάρους, οι οποίοι με τη σειρά τους όφειλαν να βοηθούν τον βοεβόδα στην ορθή διακυβέρνηση του κράτους. Ο Dracula προσπάθησε να αποδυναμώσει τις εξουσίες του συμβουλίου του, ενισχύοντας παράλληλα τις δικές του αρμοδιότητες και δικαιοδοσίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ το 1457 το ηγεμονικό συμβούλιο αποτελούνταν από δώδεκα βογιάρους, εκ των οποίων οι έξι διέθεταν κάποιο αξίωμα ενώ οι άλλοι έξι όχι, το 1461 τα μέλη του μειώθηκαν σε δέκα, εκ των οποίων τα οκτώ ήταν αξιωματούχοι και μόλις τα δύο όχι. Ο ηγεμόνας θέσπισε και το θεσμό του «αρμάς»⁹⁰. Ο αρμάς ήταν ένας νέος αξιωματούχος που είχε διευρυμένες αρμοδιότητες καθώς ήταν υπεύθυνος για την εκτέλεση των αποφάσεων του άρχοντα, την τιμωρία των ενόχων αλλά και τη φρούρηση των φυλακών. Με την εν λόγω κίνηση, προσπάθησε να ενισχύσει την άρχουσα τάξη και την κεντρική κρατική εξουσία.

Επίσης, ιδιαίτερη προσοχή και έμφαση έδωσε στην οργάνωση του στρατού της περιοχής. Ο στρατός μάλιστα λειτούργησε με δύο τρόπους. Όταν η χώρα διέτρεχε υψηλό κίνδυνο, κινητοποιούνταν ο λεγόμενος «μεγάλος στρατός» που τον αποτελούσαν όλοι οι πολίτες της χώρας οι οποίοι ήταν ικανοί να κρατήσουν όπλα. Υπήρχαν βέβαια και κινητοποιήσεις μικρότερης ισχύος και έκτασης. Σε αυτές, μέρος ελάμβανε ο «μικρός στρατός» στον οποίο συμμετείχαν υπηρέτες και αυλικοί του ηγεμόνα καθώς και υπηρέτες των μεγάλων βογιάρων αξιωματούχων. Ο Vlad επιθυμούσε όπως ήταν άλλωστε φυσικό τη στρατιωτική ισχυροποίηση της χώρας του, πράγμα που θα το επιτύγχανε διαμέσου της δημιουργίας ενός πολυπληθούς σώματος μισθοφόρων. Τα οικονομικά όμως μέσα που διέθετε δεν επέτρεπαν τη δημιουργία ενός τέτοιου τύπου στρατιωτικού σώματος. Έτσι, οι κύριες δυνάμεις του στρατού, απαρτιζόνταν από υπηρέτες οι οποίοι μπορούσαν με την δράση και την αφοσίωσή τους να διαφυλάξουν την νομιμότητα της κρατικής διοικήσεως. Βέβαια τα άτομα που διακρίνονταν για το μαχητικό τους σθένος, μπορούσαν να ενταχθούν στο τιμητικό «σώμα των γενναίων». Σύμφωνα μάλιστα με μαρτυρίες, ο ίδιος ο Vlad Dracula έπειτα από κάθε μάχη εξέταζε τους στρατιώτες και όποιος ήταν λαβωμένος

90 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 74-75. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

στο στήθος ελάμβανε τιμές, διότι αυτό συνεπάγονταν ότι πρόταξε τα στήθη του στους εχθρούς για να υπερασπιστεί τόσο την χώρα, όσο και την νομιμότητα του άρχοντα. Αντίστοιχη σκληρότητα επιδείκνυε σε όσους αγνοούσαν τις εντολές του, καθώς απαιτούσε από το στράτευμά του απόλυτη πειθαρχία, τόλμη αλλά και υψηλό μαχητικό σθένος. Τα χαρακτηριστικά αυτά έκαναν το στράτευμα του άξιο να ανταπεξέλθει σε μια σειρά δύσκολων και επίπονων μαχών, αποκτώντας παροιμιώδη φήμη σε ολόκληρη την Ευρώπη⁹¹.

Σχετικά με την εσωτερική του πολιτική, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ίδιος έκανε σημαντικές δωρεές σε μονές του Αγίου Όρους⁹², δεδομένο που αναιρεί τον ισχυρισμό ορισμένων ιστορικών που τον θέλουν να ασπάζεται το καθολικό δόγμα. Το να ήταν καθολικός, θα καθιστούσε πολύ δύσκολη, έως ακατόρθωτη την διακυβέρνηση ενός συνόλου υπηκόων που ασπάζονταν στο σύνολο τους το ορθόδοξο δόγμα, διότι δεν θα γίνονταν εύκολα αποδεκτός στις καρδιές και στο μυαλό τους⁹³. Η σκληρότητα καθώς και η βιαιότητά με την οποία ενεργούσε, είναι στοιχεία που μπορούν να κατανοηθούν υπό το πρίσμα των συνθηκών της εποχής, η οποία εντάσσεται στον ευρύτερο κατασταλτικό παραλογισμό του σκοταδιστικού Μεσαίωνα. Στόχος του ίδιου καθ' όλη τη διάρκεια της ηγεμονίας του, αποτελούσε η διαφύλαξη της εύρυθμης κοινωνικής λειτουργίας, της ευταξίας, καθώς και της εντιμότητας σε μια όσο το δυνατόν γίνεται πιο ελεύθερη χώρα. Το παλούκωμα αποτελούσε την τιμωρία εκλογής, κάθετα εφαρμόσιμο σε ντόπιους και ξένους καταπατητές των νόμων, δίνοντας μας να καταλάβουμε πως έχουμε να κάνουμε με μία δεσποτική φιγούρα, απόλυτα ταγμένη στην πάταξη και εξάλειψη της παραβατικότητας και της κάθε μορφής αποκλίνουσας από το έννομο συμπεριφοράς. Δεν πρέπει όμως να παραλειφθεί και η ιδιαίτερη μέριμνα που έδειξε ο Vlad για τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της Βλαχίας. Οι προσπάθειες που σημείωσε προς αυτή την κατεύθυνση μπορούν να χωριστούν σύμφωνα με τους ιστορικούς σε δύο σημαντικές περιόδους. Η πρώτη εκτείνεται μέχρι το 1459, διάστημα κατά το οποίο ασχολήθηκε επιμελέστερα με

91 Λ. Χαλκοκονδύλης, *Ιστορικές αναφορές*, σ. 283. *Σλαβορουμανικά χρονικά*, σ. 207-208. - Βλ.

ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική αλήθεια*, σ. 75-78.

92 Teodor Bodogae, *Ρουμανική βοήθεια προς τις μονές του Αγίου Όρους*, Σιμπίου, 1941, σ. 244-245. - Βλ.

ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική αλήθεια*, σ. 78.

την εσωτερική αναδόμηση της Βλαχίας, ενώ η δεύτερη έπεται του 1459, περίοδο κατά την οποία επιχείρησε να διευθετήσει τις σχέσεις του με την Οθωμανική Αυτοκρατορία⁹⁴.

93 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική αλήθεια*, σ. 79.

94 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική αλήθεια*, σ. 79-80. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 26-33. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

6. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Σχετικά με την εξωτερική πολιτική του Vlad του III είναι σημαντικό να σταθούμε στο γεγονός ότι από τα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας του κατόρθωσε να καταλάβει την Kiliya. Η κατάκτηση αυτή έγινε κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες. Από ιστορικές πάντως πηγές αναφέρεται ξεκάθαρα ότι η ίδια τελούσε υπό την κατοχή του βοεβόδα Dracula⁹⁵. Η περιοχή αυτή αποτελούσε πόθο και του Μεγάλου Στεφάνου, βασιλέα της Ουγγαρίας, γεγονός που εμπόδισε την συνεργασία μεταξύ των δύο αντρών⁹⁶. Η σύμπραξη αυτή κατέστη πολύτιμη το 1462 εναντίον του Μωάμεθ Β΄ του Πορθητή, καθώς ο νεαρός ακόμη Στέφανος δεν είχε αποκρυσταλλώσει τον πολιτικό του προσανατολισμό. Βέβαια η συνέργεια των δύο ηγεμόνων επήλθε καθότι ο Στέφανος αντιλήφθηκε άμεσα το πόσο σημαντικό ήταν να μην περιπέσει η Βλαχία στα χέρια των Οθωμανών. Έτσι τον βοήθησε σε διάφορες μάχες που είχε με τους οπαδούς του αδελφού του, Radu του Ωραίου, που ήταν ευνοούμενος και «μαριονέτα» στα χέρια του Σουλτάνου. Η βοήθεια όμως έφτασε ετεροχρονισμένα, έχοντας ως αποτέλεσμα την πτώση του Tepes⁹⁷. Η πραγματικότητα αυτή έκανε τον Μεγάλο Στέφανο να αντιληφθεί την σπουδαιότητα του, ιδιαίτερα όταν οι ηγεμονίες της επιρροής του έπεφταν η μία μετά την άλλη στα χέρια των Οθωμανών. Την περίοδο μάλιστα μεταξύ του 1475-1476, σύμφωνα με ιστορική πηγή και σημειώσεις του W. Wey⁹⁸, επισκέφτηκε τον Vlad Dracula, τον οποίο μάλιστα βοήθησε να ανακτήσει και πάλι τον θρόνο της Βλαχίας, αποσκοπώντας στο να αντιμετωπίσουν από κοινού τον επεκτατισμό των Οθωμανών⁹⁹. Έτσι ο Vlad ανακατέλαβε την εξουσία με την βοήθεια των Τρανσυλβανών, γεγονός που επηρέασε όχι μόνο την εσωτερική, αλλά και την εξωτερική πολιτική του. Αρχικά εφήρμοσε έναν προστατευτισμό στον τομέα του εμπορίου προκαλώντας δυσαρέσκεια

95 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική αλήθεια*, σ. 83.

96 I. Μπογκντάν, *Τα ντοκουμέντα του Στέφανου του Μεγάλου*, II, σ. 287. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική αλήθεια*, σ. 84.

97 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 86-87.

98 *The itineraries of W. Wey*, Londra, 1857, σ. 100-101.

στους Σάξονες που παλαιότερα είχαν αυξημένα εμπορικά δικαιώματα, ενώ δεν πρέπει να αγνοείται και το γεγονός ότι στην Τρανσυλβανία ζούσαν κάποιοι άξιοι αναφοράς αντίπαλοι του, όπως ο Dan ο Γ', καθώς επίσης και ο Basarab Laiota¹⁰⁰.

Ο Vlad ο III επένδυσε στις καλές σχέσεις τόσο με την Ουγγαρία, όσο και με την Τρανσυλβανία ελπίζοντας στη συμμαχική σύμπραξη τους ενάντια στις λυσσαλέες ορδές των Οθωμανών. Μάλιστα το 1456 έκανε μια δήλωση «πίστης» και αφοσίωσης προς τον βασιλιά της Ουγγαρίας Ladislau, επισημαίνοντας ότι θα διατηρήσει αγαθές σχέσεις μαζί του όπως ακριβώς είχαν πράξει και οι προκάτοχοι του. Υπήρξε μάλιστα και συμφωνία για την από κοινού αντιμετώπιση των Τούρκων¹⁰¹. Την ίδια περίοδο μάλιστα, συμφωνία κλείστηκε και με την πόλη Sibiu (Σιμπίου) προτείνοντας «ακλόνητη ειρήνη», συνεπάγοντας πως οι εχθροί του ενός, αποτελούν και πολέμιους του άλλου¹⁰². Βέβαια αυτές οι αγαθές σχέσεις δεν κράτησαν για μεγάλο χρονικό διάστημα¹⁰³. Είναι αλήθεια ότι στη νότια Τρανσυλβανία υπήρχαν δύο διεκδικητές του θρόνου της Βλαχίας, ο ένας ήταν στην πόλη Brasov, που ονομάζονταν στα σαξονικά Kronstadt (Πόλη της Κορώνας), και η άλλη στην πόλη του Sibiu. Επιπλέον, ο βοεβόδας Vlad έλαβε μέτρα για την προστασία των εμπορών της Βλαχίας, απαγορεύοντας παράλληλα να μπορούν οι έμποροι του Ardeal, όπως λεγόταν η Τρανσυλβανία στα Ρουμανικά, να διαθέτουν τα εμπορεύματά τους στο εσωτερικό της χώρας. Οι σχέσεις με την Τρανσυλβανία την περίοδο 1457-1459 επηρεάστηκαν και από την έντονη διαμάχη για την εξουσία που συντελούνταν στην υπευκαρπάθια χώρα «πέρα από το δάσος». Η σφοδρότητα της διαμάχης έληξε με ανακωχή που συντελέστηκε μεταξύ της 23 Νοέμβρη του 1457 και της 2ας Φλεβάρη του έτους 1458¹⁰⁴. Στην εκεχειρία αυτή συμπεριλήφθηκε και ο Vlad που

99 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 87.

100 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 89.

101 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 90. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 15-42.

102 Χουρμουζάκι, Ντοκουμέντα, XV/1, σ. 47. Ι. Μπογκντάν, Ντοκουμέντα, σ. 318. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 91.

103 Βλ. Ι. Μπογκντάν, Βλαντ Τσέπες, σ. 9-10.

104 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 92-94. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 39-49.

υπήρξε σύμμαχος του M. Szilagyι, προσπαθώντας φυσικά να εξομαλύνει τις σχέσεις με το Brasov. Ο σκοπός επετεύχθη, καθώς οι κάτοχοι της πόλης δεσμεύτηκαν να απομακρύνουν τον διεκδικητή του θρόνου Dan, ενώ ο Vlad Dracula από τη μεριά του δεσμεύτηκε να σεβαστεί και να ακολουθήσει την ανακωχή. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το έτος 1458, δεν σημειώθηκαν προστριβές ούτε με την πόλη Sibiu. Έτσι, ενώ το 1458 οι σχέσεις του με την Τρανσυλβανία χαρακτηρίζονταν ως γαλήνιες, ψυχρότητα επικρατούσε στις σχέσεις με την Ουγγαρία, την οποία ο βασιλιάς της προσπάθησε να απομακρύνει, στέλνοντας στην Αυλή του Vlad ως απεσταλμένο του τον Πολωνό ευγενή Benedict de Boithor¹⁰⁵. Οι αγαθές και αδιατάραχτες σχέσεις με την Τρανσυλβανία δεν διατηρήθηκαν και κατά το έτος 1459. Τότε ο διεκδικητής του θρόνου της Βλαχίας Basarab, στέλνοντας επιστολή στους κατοίκους του Brasov τόνιζε ότι μόλις αναλάβει τη διοίκηση της Βλαχίας θα λυτρώσει τους ανθρώπους αυτούς από τα βασανιστήρια και τις λεηλασίες, αποκεφαλίζοντας τον «κακοποιό» Vlad τον III¹⁰⁶. Οι γερμανικές πηγές, εχθρικά διακείμενες προς τον τελευταίο, τονίζουν ότι ο ηγεμόνας έλαβε σκληρότατα μέτρα κατά των εμπόρων του Brasov: παλούκωσε περίπου 600 εμπόρους, δήμεισε ολόκληρη την περιουσία τους και μάλιστα έκαψε 400 παιδιά που τόλμησαν να μάθουν τη γλώσσα της χώρας!¹⁰⁷ Η βιαιότητα του αυτή γέννησε ερωτηματικά και εύλογες απορίες. Η απάντηση βρίσκεται πιθανότατα στο γεγονός ότι επιθυμούσε να σταματήσει τον ανταγωνισμό με τους εμπόρους του Brasov, ο οποίος ανέκοπτε την περαιτέρω άνθιση του εμπορίου της Βλαχίας. Μάλιστα επέβαλε τα προϊόντα της Τρανσυλβανίας να ανταλλάσσονται υποχρεωτικά με τα εμπορεύματα της Βλαχίας.¹⁰⁸ Όποιος δεν εφάρμοζε τα νέα αυτά μέτρα και παρέμενε πιστός στις παλιές εμπορικές συνθήκες, γνώριζε την τιμωρία, διότι εμπόδιζε την εσωτερική ευδοκίμηση της αγοροπωλησίας των αγαθών της Βλαχίας. Πλέον οι έμποροι της Τρανσυλβανίας δεν μπορούσαν να αγοράσουν τα

105 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 95-96.

106 Χουρμουζάκι, Ντοκουμέντα, XV/1, σ. 50. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 96.

107 Βλ. Ι. Μπογκντάν, Βλαντ Τσέπες, σ. 16-17.

¹⁰⁸ Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περисκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 39-49.

εμπορεύματα απευθείας από τους παραγωγούς. Όφειλαν να τα αγοράσουν από τους εμπόρους της Βλαχίας, συνθήκη που επέτρεπε την ισχυροποίηση και επεκτασιμότητας της τάξης των εμπορών της ηγεμονίας. Αυτό το εννοούσε ο Teres όταν τόνιζε στους κατοίκους της Τρανσυλβανίας ότι τα προνόμια που οι ίδιοι κατείχαν, απέτρεπαν την ανάπτυξη του εσωτερικού εμπορίου των δικών του υπηκόων. Οι παραχωρήσεις αυτές υπήρχαν λόγω της παραδοσιακής ειρηνικής συμβίωσης με τους Τρανσυλβανούς, οι οποίοι φυσικά βρισκόταν σε καλύτερη οικονομική κατάσταση¹⁰⁹.

Οι Τρανσυλβανοί, οι οποίοι απαρτίζονταν κυρίως από Δακορουμάνους, και σημαντικές κοινότητες Ούγγρων (κυρίως Szeklers ή Szekely), Σαξόνων και Ρομά (Τσιγγάνους), μάλιστα φρόντιζαν να εμποδίσουν την πρόσβαση ξένων εμπορών στην περιοχή τους. Απέναντι λοιπόν σε αυτήν τη μονόπλευρη τακτική τους ο Vlad χρησιμοποίησε ένα προστατευτικό σύστημα για τους δικούς τους εμπόρους, καθώς φυσικά και διάφορες τακτικές βίας. Οι προσπάθειες αυτές του άρχοντα δικαιολογούν απολύτως το μίσος και την απέχθεια των Τρανσυλβανών στο πρόσωπό του, δεδομένο που δεν μπορεί να στηριχθεί καθαρά και μόνο σε πολιτικούς λόγους¹¹⁰. Έτσι πλέον οι έμποροι της Τρανσυλβανίας στρέφονται στον διεκδικητή του θρόνου Dan. Στόχος τους ήταν η κατάλυση του τυραννικού καθεστώτος του Vlad, ώστε να επανακτήσουν τα παλαιά τους προνόμια. Χαρακτηριστική μάλιστα είναι η επιστολή του Dan, ο οποίος αναγνωρίζει ότι οι κάτοικοι έχουν υποστεί πολλά δεινά από τον ηγεμόνα, στην οποία μάλιστα τον αναφέρει ως Dracula¹¹¹. Το οξύμωρο είναι ότι παραδέχεται την προσωπική του ευθύνη για την κατάσταση αυτή, καθώς και το ότι η παραμονή του εκεί προκάλεσε την αποστροφή του Vlad προς την περιοχή. Τον Απρίλιο του 1460 ο Dan βρήκε τραγικό

109 NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 97-98.

110 Βλ. Ράντου Μανολέσκου, *Το εμπόριο της Βλαχίας με τη Μολδαβία και το Μπρασόβ (14ος-16ος αιώνας)*, Βουκουρέστι, 1965. - Πρβλ. Σερμπάν Παπακόστεα, «Μελέτες και υλικά μεσαιωνικής ιστορίας», X, 1983, σ. 30, όπου υποστηρίζει ότι ο Βλαντ Τσέπεσ δεν ακολούθησε προστατευτική οικονομική πολιτική, αλλά επρόκειτο για πολιτική διένεξη με την Τρανσυλβανία, με τις αναμενόμενες οικονομικές επιπτώσεις. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 98, 195 σημείωση 19.

111 Ν. Γιόργκα, *Νέα στοιχεία για τον Βλαντ Τσέπεσ («Convorbiri literare»)*, 1901, σ. 149-150). - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKO, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 100.

θάνατο, από τον οποίο δεν γλίτωσαν ούτε οι ακόλουθοι του. Γλίτωσαν μόνο επτά, ενώ όλοι οι υπόλοιποι παλουκώθηκαν μαζί με τις οικογένειές τους¹¹². Αναφορικά με τον Dan, σύμφωνα με μαρτυρίες, ο μελλοθάνατος άνοιξε ο ίδιος τον τάφο του, άκουσε την ακολουθία της ταφής του και τέλος αποκεφαλίστηκε. Έπειτα, ο Vlad Dracula εισέβαλε στην Τρανσυλβανία λεηλατώντας όλες τις πόλεις και τα χωριά της περιοχής. Απ' όσους κατοίκους συνελήφθησαν, κανείς τους δεν κατάφερε φυσικά να ξεφύγει από την πολεμική λαίλαπα του αιμοσταγούς ηγεμόνα, παλουκώνοντας τους έναν προς έναν, τακτική που εφάρμοσε και σε όσους προσπάθησαν να αντισταθούν στο πέρασμά του¹¹³.

Τον Ιούνιο του 1460, αποστέλλει στο Brasov ως ειδικό σύμβουλο του, τον Voico Dobrita, για να συντελεστεί από την περιοχή η απέλαση όλων των φυγάδων που ευθύνονταν για την έχθρα των δύο περιοχών. Μετά από αυτό, οι σχέσεις αποκαθίστανται και ο Vlad Dracula αποκαλεί ξανά τους κατοίκους του Brasov «φίλους και αδελφούς». Έτσι οι φυγάδες παραδόθηκαν στον ηγεμόνα, οι Τρανσυλβανοί θα του παρείχαν βοήθεια σε περίπτωση πολέμου, ενώ ο ίδιος δεσμεύονταν να κρατήσει μακριά τους Οθωμανούς. Από όσα αναφέρθηκαν, καθίσταται σαφές ότι η αντιπαλότητα των ηγεμονιών, έγκειται αποκλειστικά στην παρουσία των αντιπάλων του στις περιοχές αυτές. Και τα σκληρά εμπορικά μέτρα μπορούν να αιτιολογηθούν από το γενικότερο κλίμα της εποχής, λαμβάνοντας υπόψη ότι η καταπάτηση των εμπορικών προνομίων θεωρείτο ως έγκλημα εσχάτης προδοσίας, με ποινή την τύφλωση, τον ακρωτηριασμό και τον αποκεφαλισμό. Έτσι ο Vlad έδρασε κατά τα πρότυπα της εποχής του, πάντα με γνώμονα την προάσπιση των οικονομικών συμφερόντων του εσωτερικού της ηγεμονίας του, τα οποία κινδύνευαν από την επικράτηση παλαιότερων εμπορικών συμφωνιών¹¹⁴.

112 «Convorbiri literare», 1901, σ. 152. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 101.

113 I. Μπογκντάν, Βλαντ Τσέπες, σ. 14-15, 93-94. Πάβελ Μπίντερ, Οδοιπορικό του Βλαντ Τσέπες στην Τρανσυλβανία («Revista de istorie», 1974, No 10, σ. 1540-1541). - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 101.

114 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σελ. 102-103. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περσκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 39-49.

7. ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΛΑΝΤ ΜΕ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Ο Vlad ως ηγεμόνας της Βλαχίας κληρονόμησε ορισμένες υποχρεώσεις απέναντι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, τις οποίες όφειλε και να τηρεί προκειμένου να αποφύγει την κατάληψη της. Αρχικά, συμβιβάστηκε με την Υψηλή Πύλη η οποία βέβαια τον αποδέχθηκε ως άρχοντα της Βλαχίας.¹¹⁵ Άλλωστε είχε αναγκαστικά μνηθεί κατά τη διάρκεια της ομηρείας του στην Πύλη, στον οθωμανικό τρόπο ζωής και στις στρατιωτικές τακτικές τους, παρακολουθώντας με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα βασανιστήρια στα οποία υπέβαλαν τους εχθρούς τους -ανάμεσά τους και το Παλούκωμα ή Ανασκολοπισμός- ενώ γνώριζε απταιστώσ τα Τουρκικά, ενώ επιπροσθέτως καταλάβαινε τα Ελληνικά, τα Περσικά και τα Αραβικά, διάβαζε το *Koráni*, αν και ποτέ του δεν αποδέχθηκε να γίνει μουσουλμάνος¹¹⁶. Οι αρχικά καλές σχέσεις με τους Οθωμανούς, σχετίζονται με τη ορθή τακτική που ακολούθησε ο ίδιος, θέλοντας πρώτα να εδραιωθεί στο εσωτερικό και έπειτα να ξεκαθαρίσει τους εξωτερικούς εχθρούς του. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Σέρβο γενίτσαρο Constantine de Ostravica, για δυο συναπτά έτη φάνηκε συνεπέστατος στις οικονομικές του υποχρεώσεις έναντι της Πύλης. Την στιγμή όμως που ο σουλτάνος απαίτησε αναδρομικό φόρο για τα τρία τελευταία έτη, ο Vlad ήταν έτοιμος να αντιπαρατεθεί μαζί του και φυσικά να αναλάβει τις επικείμενες συνέπειες που θα επέφερε η άρνησή του στην σουλτανική επιταγή¹¹⁷. Την περίοδο εκείνη, ο Πάπας Πίος καλούσε όλους τους χριστιανικούς λαούς να προβάλλουν αντίσταση στους «άπιστους» και να σταματήσουν τον επεκτατισμό τους. Οι προσπάθειες δεν ήταν πάντα πετυχημένες. Ο

¹¹⁵ Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 51-61. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

¹¹⁶ Χουρμουζάκι, Ντοκουμέντα, XV, σ. 45-46. Τουρκικά χρονικά για τις ρουμανικές ηγεμονίες. 15ος-16ος αιώνας. Επιλογή, I, Βουκουρέστι, 1966, σ. 67. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 105-106.

¹¹⁷ Βλ. Ν. Γιόργκα, *Επιστολές βογιάρων. Επιστολές ηγεμόνων*, σ. 163. Σέρτζιος Ιοσιπέσκου, Συγκυρία και διεθνής πολιτικοστρατιωτικός προσδιορισμός της δεύτερης ηγεμονίας του Βλαντ Τσέπες (1456-1462) («Μελέτες και υλικά μουσειογραφίας και πολεμικής ιστορίας», 11, 1978, σ. 179-180). - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 106.

βοεβόδας Vlad συμάχησε με τον Ματθία Κορβίνο, κυρίαρχο της Ουγγαρίας καθώς και της Κροατίας, συνάπτοντας γάμο με κάποια από το γένος του. Σύμφωνα λοιπόν με τα έθιμα της εποχής, ο γάμος θεμελιώνει την πολιτική και στρατιωτική συμμαχία¹¹⁸.

Οι Οθωμανοί αρχικά προσπάθησαν να αποτρέψουν αυτόν τον γάμο και εν συνεχεία να τον συλλάβουν με οποιονδήποτε κόστος, γεγονός που δεν κατέστη εφικτό, καθώς όντας πολυμήχανος πάντα ξέφευγε. Μετέπειτα, ξεσηκώνεται εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας λεηλατώντας επί πέντε μέρες πόλεις και χωριά νοτιώς του Δούναβη, επιδεικνύοντας τη γνωστή του βιαιότητα σε όσους κατοίκους συναντούσε. Τους Βούλγαρους βέβαια, επειδή ήταν Χριστιανοί, δεν τους σκότωνε, αλλά τους έπαιρνε μαζί του στη Βλαχία¹¹⁹. Έτσι, ανοίγει ένα καινούριο μέτωπο στο Δούναβη το οποίο υπήρξε ιδιαίτερης σημαντικότητας για την άμυνα των Χριστιανών και της Δύσης. Μάλιστα τα κατορθώματα του καταθρούβησαν όπως ήταν φυσικό τους Οθωμανούς στους οποίους προκάλεσε δέος και ανασφάλεια. Όπως πληροφορούμαστε από μαρτυρίες, ο τρόμος των Τούρκων ήταν τόσο μεγάλος που θεωρούσαν ευτυχισμένο οποιονδήποτε κατάφερνε να περάσει στη Ανατολή¹²⁰.

Με αυτή του την ενέργεια βέβαια ο Vlad, γνώριζε ότι οι Τούρκοι θα αντεπιτεθούν, ξεσπώντας την οργή τους αυτήν τη φορά όχι στην Ουγγαρία αλλά στην Βλαχία. Πίστευε στην συνεργασία με τον Ούγγρο βασιλιά, όμως ο τελευταίος και οι σύμβουλοι του δεν έδειχναν ιδιαίτερη εμπιστοσύνη προς στα στρατεύματά του, καθώς ήταν ποσοτικά και ποιοτικά κατώτερα των αν σουλτανικών. Σε επιστολές του ο βοεβόδας τονίζει ότι η βοήθεια προς την Βλαχία ήταν επιβεβλημένη, διότι η επέλαση των Οθωμανών δεν θα σταματούσε μόνο στη ίδια αλλά σίγουρα θα επεκτείνονταν και στην Ουγγαρία, πράγμα για το οποίο και επιβεβαιώθηκε. Ήταν βέβαιο πως οι Οθωμανοί αφού

118 Βλ. Σλαβορουμανικά χρονικά, εκδ. Π. Π. Παναϊτέσκου, σ. 112. Ν. Γιόργκα, Συμβολές στην ιστορία της Μουντενίας κατά το δεύτερο μισό του 16ου αιώνα, Βουκουρέστι, 1896, σ. 66. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 107-109. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

119 Ι. Μπογκντάν, Ντοκουμέντα, σ. 126. Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 113.

120 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 114. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περσκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 51-61.

πρώτα υπέτασσαν τη Βλαχία, θα εισέβαλαν σε δεύτερη φάση στο βασίλειο της Ουγγαρίας από ανατολή και νότο, διεισδύοντας στην καρδιά της χριστιανικής Ευρώπης. Πρέπει να σημειωθεί πως η Ουγγαρία εκείνη την εποχή (15ος αιώνας) ήταν ο βασικότερος προμαχώνας της Χριστιανοσύνης απέναντι στο επελαύνον Οθωμανικό Ισλάμ. Η αφορμή για την οριστική ρήξη της Βλαχίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, απορρέει από την άρνηση του να καταβάλει τον ετήσιο φόρο (κεφαλικό). Σύμφωνα όμως με ιστορικές πηγές ο Σουλτάνος Μωάμεθ ο Β΄, όντας ισχυρότατος ηγέτης, κλήθηκε από δυσαρεστημένους βογιάρους της Βλαχίας να αποδυναμώσει τον αιμοσταγή δεσπότη, τακτική που είχαν ακολουθήσει και στο παρελθόν.¹²¹

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο στρατός που χρησιμοποίησε ο Μωάμεθ Β΄ για να τον αντιμετωπίσει, ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης. Υπολογίζεται πως χρησιμοποιήθηκαν 60.000 μαχητές έναντι 80.000 που είχαν χρησιμοποιηθεί το 1453 κατά την Άλωση της Πόλης. Ο στρατός της Βλαχίας είχε μοιραστεί σε δύο μέτωπα. Το ένα αντιστεκόταν στους Οθωμανούς, ενώ το άλλο ήταν επιφορτισμένο με την προάσπιση των συνόρων της Μολδαβίας. Ο στρατός του Vlad Dracula ήταν όχι μόνο υποδεέστερος αριθμητικά, αλλά και ποιοτικά. Βέβαια αποτελούνταν από «*populis*» (ανθρώπους του λαού) που διέθεταν «ατσαλένιο» σθένος και «πύρινη» θέληση, μαχόμενοι όχι μόνο για την προάσπιση της πατρογονικής γης που τόσο αγαπούσαν και λάτρευαν, αλλά και για έναν ηγεμόνα που αγωνίζονταν μαζί τους, χύνοντας το αίμα του για τη υπεράσπιση των εδαφών, των ιδανικών και της θρησκεία τους¹²².

¹²¹ Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 51-61. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

¹²² ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΚΟ, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 116-120. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

Μωάμεθ ο Β΄, ο Πορθητής.

Οι γενίτσαροι του Σουλτάνου προσπαθώντας να τον αντιμετωπίσουν, διέβησαν τον Δούναβη νύχτα με μικρές και μη αντιληπτές βάρκες. Μόλις πέρασαν όλοι, οργάνωσαν την επίθεσή τους χρησιμοποιώντας 120 μπομπάρδες, αναχαιτίζοντας την εμπροσθοφυλακή της Βλαχίας.¹²³ Ο Vlad γνωρίζοντας την αριθμητική υπεροχή των οθωμανικών στρατιωτικών δυνάμεων υποχώρησε, διότι δεν θα μπορούσε να σταθεί σε

¹²³ Konstantina Tortomani1, A Balkan Gothic: Bram Stoker's 'Dracula' and the Balkan Identity, International Journal of Philosophy and Theology. DRACULA: FROM HISTORICAL VOIEVOD TO FICTIONAL VAMPIRE PRINCE by MICHAEL VORSINO Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Arlington in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of MASTER OF ARTS IN HISTORY THE UNIVERSITY OF TEXAS AT ARLINGTON May 2008

ανοιχτή μάχη ενάντια στις πολεμικές ορδές του Σουλτάνου. Έτσι, στηριζόμενος στις τακτικές των προγόνων του, έστειλε τις γυναίκες και τα παιδιά στα βουνά, εκκένωσε όλα τα χωριά από κατοίκους και εφόδια, ώστε ο εχθρός ύστερα από την κατάκτηση μιας περιοχής να μην μπορούσε να βρει τις απαιτούμενες προμήθειες για να συνεχίσει την νικηφόρα πορεία του στο πεδίο των μαχών. Ο Vlad όντας γνώστης της οθωμανικής στρατηγικής, μιας και ο ίδιος είχε ως νεαρός εκπαιδευτεί για να υπηρετήσει τον Σουλτάνο, γνώριζε πολύ καλά ότι τα εχθρικά στρατεύματα θα αποδυναμώνονταν από την πείνα και τη δίψα, γεγονός που θα τους επέφερε σημαντικό πλήγμα. Ένα τμήμα του σουλτανικού στρατού, ήταν επιφορτισμένο με τον εντοπισμό νερού και ξηράς τροφής, αφήνοντας αριθμητικά λιγότερους στρατιώτες να αντιμετωπίσουν τον στρατό της Βλαχίας. Ο Dracula και οι άντρες του παρακολουθώντας τον στρατό των Οθωμανών, ασκούσαν ανορθόδοξο πόλεμο κάνοντας χρήση αντισυμβατικών μέσων και αιφνιδίων χτυπημάτων στην «καρδιά» του αντίπαλου στρατεύματος, καταφέροντας με αυτό τον τρόπο να εξολοθρεύσουν έναν ικανοποιητικό αριθμό στρατιωτών και ύστερα να αποσυρθούν και πάλι στα δάση, αφήνοντας τον εχθρό σε κατάσταση πανικού, μη γνωρίζοντας το τι τον χτύπησε και πώς. Εκτός από την τακτική της “καμένης γης”, ο Vlad Tepes έβαζε τους ανθρώπους του να δηλητηριάζουν πηγές και πηγάδια, έστελνε εσκεμμένα ασθενείς με μολυσματικές νόσους στο αντίπαλο στρατόπεδο, τοποθετούσε παλουκωμένους αιχμαλώτους και προδότες στα σημεία που ήξερε πως θα περνούσε το οθωμανικό εκστρατευτικό σώμα και γενικώς εφήρμοζε την τακτική που είναι γνωστή σήμερα ως “ψυχολογικές επιχειρήσεις” με στόχο να καταρρακώσει το ηθικό των εισβολέων. Και τα κατάφερε¹²⁴.

Η μεγάλη νυχτερινή επίθεση του ηγεμόνα της Βλαχίας, έλαβε χώρα στις 17 Ιουνίου του έτους 1462. Αποτέλεσε ένα υψίστης σημασίας εγχείρημα το οποίο έπληξε συθέμελα το ηθικό του Οθωμανικού στρατού, καθιστώντας το ιδιαίτερος γνωστό και προσφιλές στη διεθνή ιστοριογραφία.¹²⁵ Η τοποθεσία της επίθεσης αυτής δεν είναι

124 NIKOLAE CTOITCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 120-125. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

125 Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 33-61. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

απολύτως εξακριβωμένη, πιθανότατα διεξήχθη στα βουνά πλησίον της Targoviste. Ο «παλουκωτής», όντας γνώστης της τουρκικής μπήκε στο στρατόπεδο με μόνο στόχο να φονεύσει τον Σουλτάνο. Αξιοσημείωτη είναι η περιγραφή του Λ. Χαλκοκονδύλη σύμφωνα με την οποία όρμησε μες την νύχτα με 10.000 περίπου έφιππους, προκαλώντας την ταραχή στους αντιπάλους του. Παρά ταύτα, κατάφεραν να ανασυγκροτηθούν και να αντισταθούν στη αιφνίδια έφοδο. Ο στόχος όμως δεν επετεύχθη, διότι ενώ ο Vlad αποσκοπούσε να εφορμήσει στη σκηνή του Σουλτάνου, παρεμποδίστηκε από κάποιους βεζίρηδες οι οποίοι έδωσαν με αυτό τον τρόπο την δυνατότητα στο Σουλτάνο να διαφύγει του στρατοπέδου. Εξάλλου, το ξημέρωμα ο Dracula γνώριζε ότι έπρεπε να υποχωρήσει καθώς η ανοιχτή επίθεση εξακολουθούσε να αποτελεί μια απρόσφορη τακτική για τα στρατεύματα της ηγεμονίας του.. Σύμφωνα πάλι με τον Χαλκοκονδύλη, οι Τούρκοι υπέστησαν ελάχιστες απώλειες, ενώ οι Ρουμάνοι έχασαν μόλις λίγους άνδρες. Οι περιγραφές αυτές καθίστανται ιδιαίτερος πολύτιμες, διότι διαγράφονται οι πραγματικοί στόχοι του πρίγκιπα της Βλαχίας που δεν ήταν άλλοι από το να δολοφονήσει τον Μωάμεθ τον Β΄, να «κόψει το κεφάλι του φιδιού», ενέργεια που θα επέφερε βαρύτατο πλήγμα στην καρδιά της Οθωμανικής διοίκησης, συνεπαγόμενη όχι μόνο το αποδεκάτισμα του στρατεύματος, αλλά και την καθολική αναχαίτιση της Οθωμανικής απειλής εν ριπή οφθαλμού¹²⁶.

Για την μεγάλη νίκη που πέτυχαν οι Βλάχοι, κάνει λόγω και ο συγγραφέας της ιστορίας του βοεβόδα, τονίζοντας μάλιστα ότι στη διάρκεια της νυχτερινής επιδρομής κατάφερε να εξοντώσει πλήθος Τούρκων¹²⁷. Οι μόνοι ιστοριογράφοι που προσπάθησαν όπως είναι φυσικό να αποδυναμώσουν το εγχείρημά του, είναι οι Οθωμανοί, οι οποίοι επισημαίνουν απλώς ότι ο Vlad δεν κατάφερε τελικά να καταλάβει αιφνιδιαστικά το στρατόπεδο, υποβαθμίζοντας έτσι την όλη σημασία του εγχειρήματος¹²⁸. Το μένος του Βλάχου ηγεμόνα προς τον Σουλτάνο φανερώνει και το γεγονός ότι ο πρώτος είχε ετοιμάσει ένα ειδικό θέαμα για να κατακεραυνώσει ακόμα περισσότερο την ψυχολογία του δεύτερου. Σε μήκος περίπου τριών χιλιομέτρων, είχε παλουκώσει περί τους 20.000

126 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 125-128.

127 Βλ. Σλαβορουμανικά χρονικά, σ. 207-208.

128 Βλ. Τουρκικά χρονικά, I, σ. 59-60.

Τούρκους, ενώ στα στήθη τους φώλιαζαν κοράκια και αετοί που τρέφονταν από τα όργανα των νεκρών. Το θέαμα αυτό φυσικά δεν μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο ακόμα και τον πιο σκληροτράχηλο άντρα και όπως ήταν φυσικό, θορύβησε όχι μόνο τον Σουλτάνο αλλά και το οθωμανικό στράτευμα στο μεγάλο σύνολο του. Από τότε οι Τούρκοι αποκαλούσαν τον Vlad «Bey Kaziglu», που σημαίνει *Πρίγκιπα Παλουκωτή*. Τα ακριβή γεγονότα μετά την επίθεση δεν είναι απολύτως εξακριβωμένα. Το βέβαιο είναι ότι ο πρίγκιπας συνέχισε να καταδιώκει τους Οθωμανούς στρατιώτες, έχοντας γνώση ότι παρά την επιτυχία της νυχτερινής εφόρμησης, η τελειωτική νίκη αργούσε ακόμα να επέλθει. Σύμφωνα πάντως με πληροφορίες του Χαλκοκονδύλη, οι μάχες συνεχίστηκαν και επομένως η όποια οπισθοχώρηση των οθωμανικών δυνάμεων (αναφορά που συναντούμε στον Δούκα) ήταν πρόσκαιρη. Σύμφωνα με πληροφορίες του Bocignoli, οι επιθέσεις των Βλάχων συνεχίστηκαν με αμείωτη ένταση, γεγονός που οδήγησε τον Μωάμεθ Β' να επιστρέψει στη αφετηρία του, αδυνατώντας να ανασυγκροτήσει έναν πεινασμένο και αποδυναμωμένο στράτευμα. Μάλιστα, είχε σημειωθεί και η αποτυχία του να κατακτήσει το λιμάνι της Kiliya στις εκβολές του Δούναβη. Ο βοεβόδας ήταν ο απόλυτος θριαμβευτής όπως επιβεβαιώνει και ο Βενετός διοικητής της Κρήτης στις 31 Ιουνίου το 1462, ο οποίος αντιμάχονταν επίσης τους Οθωμανούς. Η ήττα του Πορθητή όπως ήταν φυσικό προκάλεσε αρνητικά συναισθήματα στην Κωνσταντινούπολη, το νέο κέντρο μιας αυτοκρατορίας που δεν είχε διδαχθεί ποτέ την ήττα, καθώς το κύρος της όχι μόνο προς τους υπηκόους της, αλλά και προς τον έξω κόσμο, ήταν απότοκο των αλληπάλληλων στρατιωτικών της επιτυχιών¹²⁹.

Έτσι, τον Ιούνιο του 1462 ο Σουλτάνος αναγκάζεται να υποχωρήσει ηττημένος, γεγονός που σχολιάζεται και στα *Σέρβικα Χρονικά* που ενδεικτικά τονίζουν πως ο Μωάμεθ ο Β' πήγε στην Βλαχία εναντίον του βοεβόδα Vlad, αλλά δεν κατάφερε τίποτα καθώς νικήθηκε εν τω μέσω της νυκτός από τον τελευταίο¹³⁰. Ο αντίκτυπος της νίκης των Μολδοβλάχων σχολιάστηκε και εκτιμήθηκε και από μεταγενέστερους ιστορικούς και

129 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 128-135. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

130 Stari srpski rodoslovi letopisi, ed. Stojanovic, Karlovec, 1927, σ. 245. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 135.

συγγραφείς. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν όχι μόνο ο Γερμανός ιστορικός Johannes Cuspinianus ο οποίος περιγράφει εκτενώς τις μάχες του 1462, αλλά και μια σειρά άλλων ειδικών στην ιστορία της τέχνης του πολέμου, οι οποίοι δεν στάθηκαν μόνο εκεί, εντυφώντας κυρίως στη νυχτερινή επίδρομή του 1462. Η νίκη επομένως της Βλάχικης ηγεμονίας δεν μπορεί να αμφισβητηθεί τη στιγμή μάλιστα που είχε καταγραφεί από πολλαπλές και συνάμα διασκορπισμένες μαρτυρίες. Ακόμα και οι εχθροί του όπως η Αυλή της Βούδας η οποία προσπαθούσε συστηματικά να αμαυρώσει την φήμη και την υπόσταση του, αναγνώρισε την απόλυτη επικράτησή του, αποδεικνύοντας έτσι ότι διαμέσου των πολεμικών του κατορθωμάτων είχε καταφέρει να επιβάλει την παρουσία του και να αποκτήσει τον δέοντα σεβασμό ακόμα και από ορκισμένους πολέμιους του, οι οποίοι επιχειρούσαν αδιαλείπτως κατά το παρελθόν να τον αποτρέψουν ¹³¹.

Η τακτική του παλουκώματος, σύμβολο του αδυσώπητου Vlad Dracula, όπως αποτυπώθηκε σε φυλλάδιο που κυκλοφόρησε στις γερμανικές χώρες.

Οι περιπέτειες του βέβαια συνεχίστηκαν και μετέπειτα, καθώς μετά την επιτυχημένη αναχαίτιση των Οθωμανών, βρέθηκε αντιμέτωπος με μια νέα πρόκληση η

131 NIKOLAE CTOITCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 135-137. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

οποία αυτήν την φορά αφορούσε τους βογιάρους που συσπειρώθηκαν γύρω από τον αδελφό του Radu του Ωραίου. Ο τελευταίος, έχαιρε της εύνοιας και οθωμανικής εμπιστοσύνης, καθώς είχε τοποθετηθεί από τον Σουλτάνο «στις εσχατιές της Βλαχίας» με μόνο στόχο να συσπειρώσει όλους τους υπηκόους που ήταν δυσαρεστημένοι από την αυταρχική πολιτική του αδερφού του¹³². Λέγεται μάλιστα πως κατά τη διάρκεια της ομηρείας του ο Radu, είχε συνάψει παρά τη θέλησή του σεξουαλικές σχέσεις με τον νεαρό Σουλτάνο Μωάμεθ Β', είχε μάθει Τουρκικά και ασπάστηκε το Ισλάμ, αν και το τελευταίο δεν είναι εντελώς επιβεβαιωμένο. Καθ' αυτόν τον τρόπο, ο Σουλτάνος επέλεξε έναν σημαντικό σύμμαχο και αντικατέστησε τον φόρο υποτέλειας, αποδεχόμενος πλέον μια πιο μετριοπαθή λύση που ήταν ένας φόρος υποτελής ηγεμόνας σε μία όμως ανεξάρτητη ηγεμονία. Ο αγώνας που ξεκινάει ανάμεσα στα δύο αδέρφια είναι αδυσώπητος, διότι εκτός από τον στρατιωτικό χαρακτήρα του απέκτησε και μια άλλη, ψυχολογικής φύσεως διάσταση, καθώς οι δύο αντίπαλοι προσπαθούσαν να πάρουν με το μέρος τους ντόπιους βογιάρους. Η στάση του Vlad Dracula μας είναι γνωστή, ο Radu ο Ωραίος από την άλλη όμως, υπόσχονταν στους τελευταίους μια ειρηνική και φιλική σχέση με τον Σουλτάνο. Επιπροσθέτως, διακήρυττε μια πιο φιλειρηνική διακυβέρνηση, απομακρυσμένη από την σκληρότητα και αδιαλλαξία που ακολουθούσε ο αδελφός του. Έτσι, οι βογιάροι είχαν να επιλέξουν από την μία ανάμεσα στον συγκεντρωτισμό του Vlad και κατ' επέκταση στη καθολική μείωση των προνομίων τους και από την άλλη, στον αδελφό του, συνεργό των εξωτερικών αντίπαλων της χώρας τους, αλλά πάντα ένθερμο υποστηρικτή της ασίγαστης «δίψας» τους για πλούτο και εξουσία. Οι βογιάροι έπρεπε να αποφανθούν για το ποιος εκ των δύο είναι περισσότερο επικίνδυνος για την επιβίωση των ιδίων. Από την μία είχαν να κάνουν με έναν δεσποτικό ηγέτη, υπέρμαχο μιας αυστηρής αδιάλλακτης πολιτικής συγκεντρωτισμού, αλλά ταυτόχρονα ορκισμένο πολέμιο των Οθωμανών και από την άλλη ενός αρνητή της τιμής και των ιδανικών της χώρας των. Τελικά τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησε ο Radu ήταν πειστικά και οι

132 Acta extera, IV, σ. 168. Ν. Γιόργκα, Μελέτες και ντοκουμέντα, III, σ. 31. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΣΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 139. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 51-61. Raymond T. McNally & Radu Florescu, In search of Dracula, σ. 43-59.

βογιάροι άρχισαν να εγκαταλείπουν τον Vlad Dracula, προσχωρώντας στο στρατόπεδο του αδελφού του. Άρχισαν πλέον ανοιχτά να δηλώνουν ότι δεν μπορούν να ανεχθούν τον αιμοσταγή βοεβόδα και δήλωναν την προτίμησή τους προς τον μετριοπαθή Radu, πιστεύοντας μάλιστα ότι καταβάλλοντας τον φόρο υποτέλειας θα εξασφάλιζαν την φιλική διάθεση των Τούρκων¹³³.

Η τακτική που ακολούθησαν οι βογιάροι περιγράφεται πολύ χαρακτηριστικά από τον Φλορίν Κωνσταντίνου. Πιο αναλυτικά αναφέρει ότι τη χρονική περίοδο που η Βλαχία κινδύνευε από τους Τούρκους, οι βογιάροι είχαν αντιληφθεί ότι παράλληλα κινδυνεύουν τα κτήματα καθώς και τα πολυάριθμα συμφέροντά τους. Έτσι λοιπόν στάθηκαν στο πλευρό του ισχυρού ηγεμόνα, που ήταν πολύ πιθανόν να τους εξασφάλιζε τη νίκη. Όταν όμως ο κίνδυνος αυτός απομακρύνθηκε, προσπάθησαν να ενωθούν με τον πολιτικό ο οποίος θα εξασφάλιζε τα οικονομικά και εδαφικά τους συμφέροντα, ακόμα και αν χρειαζόταν να θυσιάσουν ένα σημαντικό κομμάτι της εθνικής τους ανεξαρτησίας για την οποία λίγο καιρό πριν είχαν αγωνιστεί¹³⁴. Παράλληλα, γνώριζαν πολύ καλά ότι η δύναμη του Vlad αμέσως μετά την νίκη του επί των Οθωμανών θα καθίστατο ανυπέβλητη. Η φήμη που θα αποκτούσε από το κατόρθωμα του να αποκρούσει τον κατακτητή της πρωτεύουσας της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, θα ισχυροποιούσε όχι μόνο τον ίδιο, αλλά και την απολυτότητα της πολιτικής που στο μέλλον θα χάρασσε. Αφετέρου, ο ηττημένος Σουλτάνος θέλοντας να απαλλαγεί από αυτόν τον οποίο αμαύρωσε την φήμη των πολεμικών ορδών του, παρουσιάστηκε πρόθυμος να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των βογιάρων, στα χέρια των οποίων κρατούνταν το κλειδί για την μελλοντική καθαίρεση του Vlad Dracula από τον θρόνο. Βέβαια, για αυτή τη νέα μορφή υποταγής που υπέστη η Βλαχία, ευθύνεται αποκλειστικά

133 NIKOLAE CTOΪTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 139-143. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περικόπιο», Αθήνα 2006, σ. 33-61. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

134 «Μελέτες και υλικά μεσαιωνικής ιστορίας», VIII, 1975, σ. 102-103. - Βλ. NIKOLAE CTOΪTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 143-144.

ο Radu και όχι οι Οθωμανοί¹³⁵. Ο αδελφός του συνέχισε να σημειώνει νίκες, όμως η αποδυνάμωση του στρατοπέδου του από τους βογιάρους ήταν δεδομένη και σταδιακά αυξανόμενη. Όσοι μάλιστα εξ αυτών έμειναν στο πλευρό του, αργότερα αναγκάστηκαν να καταφύγουν στην Τρανσυλβανία από το φόβο τους για τον Radu. Απότομη αλλαγή παρατηρείται και στη στάση του βασιλιά της Ουγγαρίας ο οποίος, στηριζόμενος σε μία πιθανότατα πλαστή επιστολή του Vlad, τον αποκαλεί *προδότη*, προβαίνοντας στη σύλληψή του. Δεν είναι γνωστό βέβαια, το αν ο Ματθίας Κορβίνος μέσω αυτής της κατηγορίας, προσπάθησε να δικαιολογήσει τη σύλληψη του Vlad στους Δυτικούς συμμάχους του. Απορία προκάλεσε η στάση του και στον Ιταλό χρονογράφο Antonio Bonfini, ο οποίος επισημαίνει την αντίφαση των γεγονότων. Ενώ λοιπόν ο βασιλιάς πάει στη Βλαχία για να απελευθερώσει τον Vlad από τους Τούρκους τελικά τον συλλαμβάνει, ενώ τον Radu που είχε την υποστήριξη των εχθρών του Τούρκων τελικά τον αναγνωρίζει, πηγαίνοντας μάλιστα αντίθετα με τις γνώμες και τις απόψεις των περισσότερων¹³⁶. Μάλιστα τα ερωτηματικά που γέννησε αυτή η στάση του βασιλιά είναι τόσο μεγάλα που πολλοί ιστορικοί θεώρησαν ότι βρίσκονταν ήδη σε συνεννόηση με τους Τούρκους¹³⁷.

Ο τρόπος που τελικά συνελήφθη καλύπτεται από ένα πέπλο μυστηρίου. Μία από τις επικρατούσες εκδοχές είναι να έστειλε ο Ματθίας Κορβίνος πίσω στην Βλαχία τον Dracula με το πρόσχημα της ανακατάληψης του θρόνου. Φυσικά υπήρξε συνοδεία υπό την διοίκηση του Jan Jiskra. Στα μισά του δρόμου όμως ο Jiskra συλλαμβάνει τον Vlad στις 26 Νοεμβρίου 1462¹³⁸. Οι εξηγήσεις σχετικά με την πτώση του μετά την απόλυτη στρατιωτική επιτυχία που γνώρισε απέναντι στους Τούρκους ποικίλουν. Οι υπαίτιοι είναι πολλοί και διαφορετικοί. Ορισμένοι ιστορικοί έριχναν την ευθύνη στον Στέφανο τον Μέγα που τον νίκησε και τον ανάγκασε να καταφύγει στην Τρανσυλβανία, άλλοι στον

135 Λ. Χαλκοκονδύλης, *Ιστορικές αφηγήσεις*, σ. 292. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 145. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

136 A. Bonfini, *Rerum Hungaricarum decades IV*, Lipsiae, 1771, σ. 544.

137 ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 145-150.

138 Μιχαήλ Νταν, Τσέχοι, Σλοβάκοι και Ρουμάνοι κατά το 13ο-16ο αιώνα, Σιμπίου, 1944, σ. 166-170. - Βλ. ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 150.

βασιλιά Μαθθία, ενώ για κάποιους ιστορικούς την ουσιαστική ευθύνη φέρουν οι βογιάροι που τον εγκατέλειψαν. Φυσικά υπάρχει και η άποψη ότι η πτώση του οφείλεται σε εξέγερση¹³⁹. Όλοι αυτοί οι ισχυρισμοί σίγουρα δεν είναι και τόσο απομακρυσμένοι από την αλήθεια, καθώς εις εξ αυτών προσεγγίζει ένα μέρος της¹⁴⁰.

Σίγουρα η απομάκρυνση του λαού από τον βοεβόδα, είναι λόγος μεγίστης σημασίας, καθώς ένας ηγέτης δεν μπορεί να κρατηθεί στην εξουσία χωρίς την υποστήριξη του λαού του. Επιπλέον ο σύμμαχος Μαθθία Καρβίνος, όχι μόνο δεν στάθηκε αρωγός στην προσπάθειά του, αλλά τον συνέλαβε κιόλας συμβάλλοντας έτσι στην πτώση του. Η «εξέγερση» ή «συνωμοσία», όπως αναφέρουν ορισμένοι ιστορικοί, δεν αποτελεί παρά την κορύφωση του δράματος, γεγονός που δεν έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην πτώση του διότι η εγκατάλειψη του από τους βογιάρους είχε ήδη προηγηθεί. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο Vlad Dracula κατάφερε τελικά να κατατροπώσει τις υπέρογκες δυνάμεις των Οθωμανών, όσο είχε στο πλευρό του τη συμπαράσταση του στρατού των αγροτών. Ενός στρατού που, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, προάσπιζε με αποφασιστικότητα τα πάτρια εδάφη, για τα οποία πρόθυμα και χωρίς δεύτερες σκέψεις δύνανται να χύσει το ίδιο του το αίμα. Όταν όμως αυτήν η μερίδα του λαού τον απαρνήθηκε, τότε επήλθε το καθοριστικό χτύπημα που συνετέλεσε στην πτώση του¹⁴¹.

139 N. Στοϊτσέσκου, Βλαντ Τσέπες, σ. 108. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 152.

140 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ.150-152. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

141 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 152-153. Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006, σ. 33-80. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 43-59.

Δ. Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΣΤΟΝ ΥΠΕΡΦΥΣΙΚΟ ΚΟΜΗ ΔΡΑΚΟΥΛΑ

1. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Η ιστορική προσωπικότητα του Vlad του III, λόγω του απύθμενου σθένους με το οποίο προέταξε τα στήθη του απέναντι στον εχθρό και σε συνδυασμό με τις απάνθρωπες μεθόδους συνετισμού και παραδειγματισμού τις οποίες εφάρμοζε όχι μόνο στους εχθρούς του, αλλά και στους παραβάτες των νόμων του ανεξαιρέτως, στάθηκε το έναυσμα για να συνδεθεί το όνομα του με απόκοσμους θρύλους σχετικά με Βρυκόλακες. Ο Vlad ήταν ένα ιστορικό πρόσωπο που αρνήθηκε να «πεθάνει» και να θαφτεί μέσα στη σκόνη της Ιστορίας και γι' αυτό διατηρήθηκε άσβεστη, αν και παραποιημένη η μνήμη του. Η ιστορία του ήταν τόσο τρομακτική, που ήταν αδύνατον να ξεχαστεί κάτω από το βάρος των αιώνων που πέρασαν. Πέρασε έτσι στη σφαίρα των θρύλων. Στο φανταστικό των ανθρώπων κατέληξε φάντασμα, ανίερο στοιχείο και βαμπίρ, που αναζητεί πάντα τα επόμενα θύματα του για να σβήσει την ακόρεστη δίψα του για αίμα...¹⁴²

Η αδυσώπητη μορφή του Vlad Dracula συνδέθηκε περισσότερο με τον θρύλο, παρά με την Ιστορία, γεγονός στο οποίο καταλυτικά συνετέλεσε το μυθιστόρημα του Bram Stoker με τίτλο *Dracula*. Αυτό αποτέλεσε την έμπνευση για μια πληθώρα μελλοντικών ταινιών τρόμου, κάτι το οποίο θα παρουσίαζε τον Dracula ως μια φιγούρα ζοφερή και μακάβρια, παρά ιστορική.

Η φήμη του Vlad Dracula χρονολογείται από τον 15^ο αιώνα και διασπάται σε τρεις ζώνες: Στα πλαίσια της νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι δυνάμεις του ηγεμόνα

142 Γιώργος Στάμκος, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια*, κεφ. *Το Μυστήριο του Δράκουλα, Γιατί Ο Βλάντ Τέπες έγινε Βαμπίρ*, σελ. 289, Α' Έκδοση Άγνωστο 2006, Επανεκδοση 2017 εκδόσεις Πύρινος Κόσμος. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116. Konstantina Tortomani1, *A Balkan Gothic: Bram Stoker's 'Dracula' and the Balkan Identity*, *International Journal of Philosophy and Theology*

εκθειάζονταν και η γενναιότητα του εξυμνούσαν. Στη Μολδοβλαχία η προσωποποίηση του ήταν πιο συγκρατημένη, καθώς ο ηγεμόνας χαρακτηριζόταν αυστηρός μεν, αλλά δίκαιος δε, όπως ακριβώς θα έπρεπε να είναι ένας σωστός κυβερνήτης. Τέλος, στην Τρανσυλβανία και στην κεντρική Ευρώπη όπου κυριαρχούσαν οι προκατειλημμένες γερμανικές αφηγήσεις, ο ηγεμόνας χαρακτηριζόταν ως αδικαιολόγητα σκληρός και οι μέθοδοί του αποκρουστικές, μακάβριες και υπερβολικά βάρβαρες ακόμη και για τα δεδομένα της εποχής¹⁴³. Σε γενικότερο πλαίσιο, οι γερμανικές αφηγήσεις κρίνουν τις ενέργειες του ηγεμόνα της Βλαχίας από την σκοπιά των Σαξόνων εποίκων της Τρανσυλβανίας, που ήταν γερμανικής καταγωγής, και οι οποίοι δεν διέθεταν και τις πιο αγνές σχέσεις μαζί του. Μέσα από αυτή την διαδικασία, γεννήθηκε η φολκλορική προφορική παράδοση που αφορούσε τον αιμοδιψή βοεβόδα Dracula, τον «γιο του Δράκου» και ταυτόχρονα «γιο του Διαβόλου». Όπως προαναφέρθηκε, οι προφορικές αφηγήσεις ακολουθούσαν δύο παντελώς αντίθετες κατευθύνσεις. Από τη μία λοιπόν οι γερμανόφωνες πηγές παρουσιάζουν τον ηγεμόνα ως μια δαιμονική, σαδιστική και βάρβαρη φιγούρα, του οποίου η κυριαρχία πλησίαζε τα όρια της τυραννίας, ενώ οι Σλαβονικές ιστορίες είναι πιο ευμενείς προς τον ίδιο, τον οποίο μάλιστα θεωρούσαν ως παράδειγμα υποδειγματικού ηγέτη¹⁴⁴. Και στις δύο περιπτώσεις πάντως η φήμη του Dracula εξέλαβε τεράστιες διαστάσεις σε ολόκληρη την Νοτιοανατολική και Κεντρική Ευρώπη, ενώ οι μέθοδοι και οι τακτικές που ακολουθούσε ακούγονταν με διαφορετικές παραλλαγές, καθιστώντας τες αδύνατον να ληφθούν ως ιστορικές πηγές, διότι καμία εκ των δυο πλευρών δεν διέβλεπε τις ενέργειες του ηγεμόνα υπό το πρίσμα της αντικειμενικότητας¹⁴⁵.

Πιο αναλυτικά, η προφορική παράδοση για τη ζωή του περιβόητου Τσέπες (Τσεπ στα Ρουμανικά σημαίνει *πάσσαλος*), δηλαδή του Παλουκωτή ή Ανασκολοπιστή, άρχισε να καταγράφεται κατά τα έτη 1462-1463, με υπόδειξη μάλιστα του βασιλιά Μαθθία Κορβίνου. Στη θρυλική και μεταφυσική διάσταση που έλαβε η προσωπικότητα του,

143 NIKOLAE STOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 13.

144 NIKOLAE STOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 13-17. Βλ. επίσης Patrick Johnson, «Count Dracula and the folkloric vampire: thirteen comparisons».

καταλυτικής σημασίας ρόλο διαδραμάτισαν οι μέθοδοι που χρησιμοποιούσε για να εξολοθρεύει τους εχθρούς του. Οι περιγραφές είναι αποκρουστικές, καθώς άλλους τους συνέτριβε με τις ρόδες κάρου, άλλους τους έγδερνε μέχρι να φτάσει στα σωθικά τους, ενώ ορισμένους τους σούβλιζε και τους έψηνε ζωντανούς πάνω σε πυρακτωμένα κάρβουνα ή ακόμη και τους έβραζε ζωντανούς. Η μέθοδος εκλογής του όμως ήταν ο διοβελισμός, γνωστός επίσης και ως ανασκολοπισμός ή κοινώς παλούκωμα. Κατά την διάρκεια του παλουκώματος, έμπηγε τους αιχμηρούς πασσάλους από το κεφάλι των αντιπάλων του, εν συνεχεία διέρχονταν από το στήθος, φτάνοντας μέχρι τα όρια του ομφαλού. Σε μια πιο αποτρόπαια εκδοχή του παλουκώματος, οι υπηρέτες του έμπηγαν τον πάσσαλο, που δεν ήταν αιχμηρός αλλά στρογγυλεμένος και αλειμμένος με λίπος από τον πρωκτό, ο οποίος λόγω της βαρύτητας που ασκούσε το σώμα διαπερνούσε αργά-αργά τα σωθικά και εξέρχονταν από το στόμα, δίχως να σκοτώνει αμέσως το θύμα αλλά έπειτα από πολλές ώρες μαρτυρίου και φρικτών πόνων. Αυτή τη τακτική χρησιμοποιούσαν συχνά και οι Οθωμανοί Τούρκοι ως μέθοδο παραδειγματισμού και τιμωρίας, την οποία φαίνεται πως αντέγραψε και τελειοποίησε ο Terpes. Το αποκορύφωμα αυτής της θηριωδίας αποτελούσε το γεγονός, ότι περνούσε πασσάλους σε καθένα εκ των μαστών των γυναικών και πάνω σε αυτούς καρφώνονταν τα ίδια τους τα παιδιά¹⁴⁶.

Η άποψη ότι οι προφορικές παραδόσεις που αφορούσαν τον Vlad είχαν καταγραφεί, δεν αντιπροσωπεύει όλους τους ιστορικούς, ενώ υποστηρίχθηκε κυρίως από τον Serban Papacostea. Από την άλλη, ο Lourie αρνείται την ύπαρξη γνωστού ντοκουμέντου. Ο Petre Panaitescu, θεωρεί ότι η ζωή του βοεβόδα και οι διάφορες πτυχές της, αναδεικνύονταν από τους συγγραφείς ανάλογα με τα συμφέροντα που ήθελαν να εξυπηρετήσουν τη δεδομένη χρονική και ιστορική στιγμή. Οι βιαιότητες που χρησιμοποίησε, συχνά χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία για τη μετέπειτα φυλάκιση του

145 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 16-17. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

146 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 18-19.

ηγεμόνα¹⁴⁷. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Julius Striedter, η αρχική έκδοση με τις αφηγήσεις για τη ζωή του ηγεμόνα έγινε στη Νυρεμβέργη το 1488. Μέχρι το 1530 σε διάφορες πόλεις της Γερμανίας είχαν κυκλοφορήσει αφηγήσεις των 4-5 σελίδων εμπλουτισμένες από γκραβούρες τόσο του ηγεμόνα, όσο και σκηνών με βασανιστήρια. Όταν πέθανε περίπου το 1480, δημιουργείται μια νέα φάση «λογοτεχνικής» παραγωγής. Σε αυτά τα έργα οι αφηγήσεις απομακρύνονται από τις γερμανικές, καθώς ο Dracula παρουσιάζεται ως ένας μονάρχης με δικαιολογημένη σκληρότητα, αποσκοπώντας σε έναν και μόνο στόχο: την αποκατάσταση και εδραίωση της δικαιοσύνης και της έννομης τάξης, σε μια κοινωνία όπου η διαφθορά και η ασυδοσία κάλυπτε κάθε πτυχή της. Έτσι λοιπόν παρουσιάζεται ο Vlad σε δύο εκ των σημαντικότερων πηγών της εποχής, που δεν είναι άλλες από τον Ιταλό Anton Bonfini, καθώς και τον βυζαντινό ιστοριογράφο Λαόνικο Χαλκοκονδύλη¹⁴⁸.

Οι γερμανικές μπροσούρες που ενίσχυναν την εικόνα του αιμοβόρου άρχοντα είναι γεγονός ότι επέδρασαν καταλυτικά στην ψυχολογία του αναγνωστικού κοινού. Πολλοί άνθρωποι του Δυτικού κόσμου, γνώρισαν τον Vlad Dracula μέσα αυτών, συντελώντας έτσι στη δημιουργία ενός μύθου γύρω από το πρόσωπό του, ο οποίος διαρκώς αυξάνονταν ολοένα και περισσότερο στα έργα που γράφτηκαν την περίοδο του 15^{ου} αιώνα. Βέβαια σε έργα του 16^{ου} αιώνα που αναφέρονται στη ζωή και το έργο του, είναι φανερή η επίδραση του Bonfini η οποία προέβαλλε παράλληλα με τη σκληρότητα και τη δικαιοσύνη του μονάρχη. Σύμφωνα με αυτά τα έργα, υπήρξε ένας υψίστης σημασίας αγωνιστής κατά του οθωμανικού επεκτατισμού, ο οποίος προσπαθούσε να υπερασπιστεί την ακεραιότητα της χώρας του. Στη θετική του αυτή όψη, καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε ο Ματθίας Κορβίνος, ο οποίος ενίσχυσε τόσο την αρνητική του φήμη κατά τα πρώτα χρόνια της δράσης του, όσο και τη θετική εικόνα κυρίως μετά το θάνατο του¹⁴⁹. Φυσικά, η διάδοση της ηρωικής εικόνας του Vlad Terpes ως ενός ορκισμένου πολέμιου των μουσουλμάνων κατακτητών, επικράτησε στο νοτιοανατολικό τμήμα της Ευρώπης,

147 NIKOLAE STOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 20-21. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

148 NIKOLAE STOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 22-23.

το οποίο και εξακολουθούσε να βρίσκεται εκτεθειμένο στην επεκτατική τους μανία. Άλλωστε, η ορθόδοξη εκκλησία συχνά εξυμνούσε τον Vlad Tepes ενώ, όταν οι Ιωαννίτες ιππότες-μοναχοί της Ρόδου πληροφορήθηκαν τον θρίαμβο του 1462, σε μία ένδειξη πανηγυρικής κατάνυξης χτύπησαν τις καμπάνες και έψαλαν υμνώντας τον γενναίο αυτόν άνδρα. Και ο M. Bocignoli, ιστορικός του 16^{ου} αιώνα, επισκεπτόμενος την Βλαχία συγκέντρωσε αρκετές πληροφορίες όχι μονάχα για την περιοχή, αλλά και για τον πολύκροτο ηγεμόνα της, ο οποίος περιγράφεται ως δεινός υπερασπιστής της ελευθερίας του τόπου του, μη επιτρέποντας να εκπέσει η Βλαχία ως φόρου υποτελής στους Οθωμανούς¹⁵⁰. Η μεγαλύτερη φυσικά αναγνώριση του ήρθε από τους ίδιους τους αντιπάλους, τον οποίο μάλιστα θεωρούσαν ως τον σημαντικότερο ανάμεσα στους χριστιανούς ηγέτες. Η φήμη του επανέρχεται στο προσκήνιο στις αρχές του 19^{ου} αιώνα από τον Johan Christian Engel, που επανακυκλοφορεί τις γερμανικές αφηγήσεις στις οποίες όπως προαναφέρθηκε επικρατούσε η άτεγκτη συμπεριφορά του. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι την αυθεντική εικόνα του θρυλικού ηγεμόνα αποκατέστησε ο Adam Mickiewicz, ένας Πολωνός δημοκράτης και επαναστάτης, ο οποίος παρέδιδε μαθήματα Σλαβικής λογοτεχνίας στο Παρίσι κατά την περίοδο 1841-1842. Λίγα χρόνια αργότερα στα μισά του ίδιου αιώνα, ο Vlad ο Παλουκωτής μπήκε στο φάσμα της παγκόσμιας λογοτεχνίας μέσω της γραφής του Βίκτωρος Ουγκώ, ο οποίος τον εγκωμιάζει σε ένα τετράστιχο στο έπος του *Θρύλος των Αιώνων*¹⁵¹.

Τη μεγαλύτερη ωστόσο διασημότητα του ο Vlad Dracula την οφείλει σ' έναν μεγάλο Ιρλανδό συγγραφέα, τον Bram Stoker με το ομώνυμο μυθιστόρημά *Dracula*, που πρωτοεκδόθηκε το 1897¹⁵². Ο Stoker γεννήθηκε το 1847 σ' ένα μικρό χωριό της Ιρλανδίας. Σε ηλικία οκτώ ετών καθηλώθηκε στο κρεβάτι από μια αρρώστια, η τραυματική εμπειρία της οποίας επηρέασε το μελλοντικό του έργο. Το 1878 μετακόμισε

149 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 27-28. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

150 Ξένοι περιηγητές, I, σ. 176. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 30. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

151 I. Τσ. Μπιστριτσεάνου, Γύρω από το έπος «Ο σουλτάνος Μουράτ» του Βίκτορα Ουγκώ, Λούγκοζ, 1941. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 30-32.

152 Βλ. Harry Ludlam, *A Biography of Dracula. The life story of Bram Stoker*, Λονδίνο, 1962.

στο Λονδίνο, παντρεύτηκε την πρώην φιλενάδα του Oscar Wilde και συναναστράφηκε με την υψηλή και πολυταξιδεμένη κοινωνία της βρετανικής πρωτεύουσας. Συνέγραψε πολλές αισθησιακές νουβέλες, αλλά έγινε γνωστός με το «γκόθικ» μυθιστόρημα *Δράκουλα*, που αποτέλεσε τη βάση για πολλές κινηματογραφικές ταινίες. Σύμφωνα με την Talia Schaffer, συγγραφέα του βιβλίου *Homoerotic History of Dracula* (1994), ο Stoker ήταν πιθανότατα κρυφός ομοφυλόφιλος, που χρησιμοποιούσε τη μυθιστοριογραφία και το φανταστικό ως διέξοδο για τις απογοητεύσεις και την καταπίεση της αληθινής του σεξουαλικότητας. Σύμφωνα με την ίδια το βιβλίο *Dracula* βρίθεται από τη λανθάνουσα σεξουαλικότητα του Stoker, ο οποίος και τελικά πέθανε από εγκεφαλικό επεισόδιο το 1912.

Πάντως για τον Ρουμάνο ιστορικό Αλεξάντρου Στανέσκου η ταύτιση του ιστορικού Βλαντ Τσέπες, που είναι “εθνικός ήρωας” για τους Ρουμάνους, με τα Βαμπίρ αποτελεί μια ατυχή παρεξήγηση. Το βιβλίο του Stoker είχε τεράστια εμπορική επιτυχία κι έτσι ο φανταστικός δαιμονικός «Δράκουλας» επισκίασε τον πραγματικό ιστορικό, αν και, υποτίθεται, πως οι Βρυκόλακες δεν έχουν σκιά. Σ' αυτό το δημοφιλές έργο ο τέως ηγεμόνας της Βλαχίας έχει πλέον μεταμορφωθεί σε κανονικό βαμπίρ, ένα βέβηλο και νοσηρό πλάσμα το οποίο τρέφεται με τη ζωογόνο δύναμη του αίματος των ζώντων, καταραμένο να ζει στα βάθη των αιώνων, βλέποντας όλους εκείνους που αγάπησε να χάνονται στο πέρασμα τους. Το μυθιστόρημα στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία, κυκλοφόρησε σε πολλές εκδόσεις ενώ μεταφράστηκε σε γαλλικά, ιταλικά, ρώσικα καθώς και σε πολλές άλλες γλώσσες.. Πολλοί είναι αυτοί που θεωρούν ότι η βασική ιδέα του μυθιστορήματος συνελήφθη από την αγάπη που εξέτρεφε ο Stoker για την σφαίρα του αποκρυφισμού, όντας μέλος του Ερμητικού Τάγματος της Χρυσής Αυγής (*Ordo Hermeticus Aurorae Aurae*), γνωστό επίσης και ως *Golden Dawn*. Οι αφορμές που τον οδήγησαν όμως στη συγγραφή αυτού του έργου, σχετίζονταν με μια σειρά γεγονότων τα οποία έλαβαν χώρα εκείνη την εποχή στην πόλη του Λονδίνου. Το πρώτο σχετίζεται με το αίσθημα ανασφάλειας και τρόμου που είχε ριζώσει στις καρδιές των Λονδρέζων, εξαιτίας μίας ξέφρενης σειράς ειδεχθών εγκλημάτων που διεπράχθησαν από τον Jack the Ripper (Τζακ ο Αντεροβγάλτης), ο οποίος εξαπέλυσε τη μανιώδη δολοφονική του ανάγκη για την κατασπάραξη της ανθρώπινης ύπαρξης από τον Αύγουστο του 1888

μέχρι τον Νοέμβρη του ίδιου έτους.¹⁵³ Σύμφωνα με τον Stoker, αυτό το αίσθημα μαζικής υστερίας, θύμιζε την τρομοκρατία που προκαλούσε η σκοταδιστική κυριαρχία του Dracula Terpes, ενώ το δεύτερο αφορούσε την «ανηθικότητα» του συγγραφέα Oscar Wilde που ανήλθε στο φως της δημοσιότητας ως αποτέλεσμα σκανδαλοθηρίας¹⁵⁴.

Πρέπει βέβαια να τονιστεί ότι, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του επιστήμονα Lourie, το ιστορικό πρόσωπο του Terpes δεν σχετίζεται, ούτε μπορεί να ταυτιστεί με το λογοτεχνικό Δράκουλα του Stoker, μιας και η μετάβαση του σε αιμοδιψή δαίμονα, αποτελεί επινόηση λογοτεχνικής μυθοπλασίας. Βέβαια αυτό ενισχύεται και από το γεγονός ότι στη ρουμανική λαογραφία οι έννοιες Dracul (Δράκος ή και διάβολος στα Ρουμανικά) και βαμπίρ (Βρυκόλακας) δεν ταυτίζονται, καθώς αντιπροσωπεύουν δυο διαφορετικά στοιχεία¹⁵⁵. Μάλιστα ο Stoker είχε περιορισμένες γνώσεις για το υπαρκτό πρόσωπο και αυτές αποτέλεσαν απλώς το εφαλτήριο για την δημιουργία του χαρακτήρα ενός ξεπεσμένου ανατολικοευρωπαϊού αριστοκράτη, του Κόμη Δράκουλα, ο οποίος προσπαθεί να «κατακτήσει» την Αγγλία διαθέτοντας ως μέσο τα μοιραία δαγκώματά του. Τα μοναδικά στοιχεία που ταυτίζονται μεταξύ των δύο ηρώων, είναι το προσωνύμιο *Δράκουλας* (Dracula). Το σίγουρο είναι πως ο Terpes υπήρξε ένα ιδιόμορφο πρόσωπο το οποίο λόγω της ιδιαίτερης προσωπικότητας του εγκωμιάστηκε από μια μερίδα του κόσμου, ενώ αντίθετα από κάποια άλλη μισηθήκε απόλυτα.

Δημιουργείται όμως το ερώτημα του κατά πόσο ταιριάζει στο ιστορικό πρόσωπο το προσωνύμιο «Δράκουλας» με τη μεταφυσική διάσταση του όρου, σε συσχετισμό πάντα με την καταχθόνια του φύση. Το όνομα *Dracula* σύμφωνα με τον J.Ch. Engel, προέρχεται από το Παράσημο του Δραγόνος¹⁵⁶ που του αποδόθηκε από τον Σιγισμούνδο του Λουξεμβούργου και το οποίο απεικόνιζε έναν δράκο. Δικαίωσε βέβαια απολύτως την

¹⁵³ Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

¹⁵⁴ NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 32-37. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

¹⁵⁵ N. I. Ντουμιτράσκου, Βρικόλακες, Δοξασίες, ήθη, έθιμα και παραμύθια του ρουμανικού λαού, Βουκουρέστι, 1929. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 33.

¹⁵⁶ Βλ. Pavel Chihaiia, *Deux armoires sculptees appartenant aux voivodes Vlad Dracul et Neagoe Basarab* («Revue roumaine d'histoire d'art», I, 1964, No 1, σ. 151-166). - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 37.

απεικόνιση του δράκοντος στο παράσημο αυτό, διαμέσου της σκληρότητάς του των μεθόδων που εφήρμοσε. Από την άλλη ο επιστήμονας Vasile Bogrea υποστηρίζει ότι, οι δύο αυτοί όροι δεν σχετίζονται μεταξύ τους, καθώς μάλιστα το όνομα *Dracul*, είτε ως σατιρικό επίθετο, είτε ως συμβατικό, υπήρξε ιδιαίτερος διαδεδομένο στην παγκόσμια ονοματολογία. Αποτελεί συνεπώς το παρωνύμιο αυτό κληροδότημα του πατρός του, δίνοντας του εν συνεχεία φήμη πανευρωπαϊκού βεληνεκούς. Υπήρχε βεβαίως και η άποψη του A. Verancics, ο οποίος υποστήριξε ότι το *Dracula* συγγενεύει ετυμολογικά με τη λέξη *Drago* που σημαίνει αγαπητός¹⁵⁷, σε μία προσπάθεια του εξυμνήσεως της ανδρείας του Βλάχου βοεβόδα. Η ετυμολογία αυτή όμως είναι μη σχετική με το όνομα *Dracula*. Το προσωνύμιο αυτό που αποδόθηκε στον Vlad, έχει εμφανιστεί με διάφορες μορφές σε μια σειρά γερμανικών αφηγήσεων, καθώς και στον Beheim. Ενδεικτικά αναφέρουμε το *Trakle*, *Trakel*, *Trakole*, *Dracole*. Επίσης στις επιστολές του Μαθθία Κορβίνου, αναφέρεται ως *Dragulia*, ενώ κατά την περίοδο του 1459-1460 αναφέρεται ως *Dracui* από τον Dan, μέγιστο πολέμιο του καθώς και διεκδικητή του θρόνου. Σε μερικές εξ αυτών των πηγών ο Vlad αναφέρεται ως ο γιος του *Dracul*. Αποκαλείται μάλιστα από τον Ιωάννη Ουνιάδη (*Iancu de Hunedoara*) ως «*illustris principis Vlad, filius condam Drakul Waynoda*». Μερικοί Τούρκοι μελετητές τον χαρακτηρίζουν ως *Dracul-oglu*, δηλαδή ο γιος του *Dracul*. Επίσης όταν έχουμε αναφορά στον πατέρα Vlad τον II και στο τέκνο Vlad τον III, για χάριν διαχωρισμού, διευκρινίζονται ως «*den alten Dracol*» και «*den Dracol*». Το εν λόγω ζήτημα μελετήθηκε από τον Grigore Nandris ο οποίος θεωρεί ότι στα Σλαβονικά ο όρος *Dracula* σημαίνει το «τέκνο του *Dracul*». Το πώς όμως αυτός ο σλαβονικής προέλευσης όρος βρέθηκε σε προγενέστερες γερμανικές αφηγήσεις, είναι κάτι το οποίο είναι άξιο απορίας¹⁵⁸. Η άποψη του Nandris θα μπορούσε να υιοθετηθεί εφόσον και μόνο εάν *Draculea* ονομάζονταν μόνον ο Vlad. Σε διάφορα έγγραφα όμως ίδιο όνομα φέρει και ο πατέρας του. Δεδομένου του γεγονότος ότι ο Vlad ο πρεσβύτερος ονομάζονταν και *Dracul*, μπορεί να εξαχθεί ότι τα προσωνύμια *Draculea* και *Dracul*

157 Ξένοι περιηγητές, I, σ. 400. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 38. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

μοιράζονταν την ίδια σημασία μιας και στα σλαβονικά ο όρος *draku* αφορά τον δράκο και όχι τον διάβολο. Κατά την τελευταία ηγεμονική περίοδο του, ο παλουκωτής υπέγραφε είτε ως Drakulea, είτε ως Dragulia, πράγμα που συνεπάγεται πώς δεν του προσέδιδε του ονόματος αυτού αρνητικό χαρακτήρα, άσχετα το αν αργότερα θα γίνονταν σύμβολο της μακάβριας υπόστασης του. Στο σημείο αυτό βέβαια ανακύπτει ένα καινούριο ερώτημα, αναφορικά με το πώς και πότε το επίθετο που ο Vlad Tepes κληρονόμησε από τον πατέρα του συνδέθηκε με την έννοια του δαίμονα ή του διαβολικού.

Ο πρώτος που συνέδεσε τους δύο αυτούς όρους ήταν ο Niccolo de Moodrussa¹⁵⁹. Ο επίσκοπος αμέσως μετά την φυλάκιση του πρίγκιπα στην Βούδα (Buda), αναφέρει κατά το έτος 1462, ότι «ο τύραννος αυτός λέγεται *Dracul*, που σημαίνει *διάβολος*»¹⁶⁰. Ο de Moodrussa όμως δεν γνώριζε ρουμάνικα, αλλά έμαθε την σημασία της λέξης από τον περίγυρο του Vlad. Σύμφωνα με τον μεταφραστή των *Σλαβονικών Ιστοριών*, ο Vlad Tepes ονομάζονταν *Dracul* στα ρουμάνικα, ενώ στα ρώσικα λεγόταν *διάβολος* λόγω της μοχθηρότητας του. Η σύνδεση αυτή μάλιστα, οδήγησε στο να καταλογιστούν σε αυτόν όλες οι ανηλεείς και θηριώδεις πράξεις, κάτι απόλυτα φυσικό για ένα πρόσωπο που έφερε ένα τέτοιο όνομα. Βέβαια οι ίδιοι οι Ρουμάνοι τον αποκαλούσαν *Tepes* (Τσέπες, δηλαδή *Παλουκωτής*), χαρακτηρισμός ο οποίος είναι συσχετισμένος με τον ανασκολοπισμό, την κύρια μέθοδο «επιβολής δικαιοσύνης» που αξιοποιούσε, όχι μόνο για να θανατώσει, αλλά και ταυτοχρόνως για να αποτρέψει και να αποκαρδιώσει άτομα τα οποία πιθανώς θα προέβαιναν σε «αποκλίνουσες συμπεριφορές», βάζοντας σε κίνδυνο την έννομη τάξη αλλά και την χωροταξική ασφάλεια και συνοχή της επικράτειας του. Η σκληρότητα που ο «γιος του Δράκου» κατέδειξε σε όλα τα χρόνια της βασιλείας του, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, φυσικά δεν μπορεί παρά να συσχετιστεί

158 Gr. Nandris, A Philological Analysis of Dracula and Rumanian Placesnames and Masculine Personal Name («The Slavonic and East European Review», 1959, σ. 370-377. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 38.

159 NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 38-40. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

160 G. Mercati, *Notizie varie sopra Niccolo Modrusiense*, στο *Opere mnori*, IV, Vatican, 1973, σ. 247. - Βλ. NIKOLAE CTOÏTCECKOY, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 39.

άμεσα με την παραφυσική πλευρά που του αποδόθηκε στο πέρασμα των αιώνων, οδηγώντας μάλιστα στην άρρηκτη σύνδεση της υπόστασης του με αυτήν των απέθαντων, των νεκροζώντανων, των βρυκολάκων. Οι μέθοδοί του χαραχτήκαν στην ιστορία για την απίστευτη βαρβαρότητα τους, επιτυγχάνοντας να ριζώσει καλά τον τρόμο στο νου των αντιπάλων του. Ακόμα και στους παράνομους της χώρας του, η ωριμότητά του υπήρξε παροιμιώδης, καθώς τα αδικήματα ήταν σχεδόν όλα ισάξια και τιμωρούνταν υποδειγματικά. Αυτά τα λουτρά αίματος που δημιούργησε στο διάβα του, σίγουρα έδωσαν την αφορμή για να ταυτιστεί η ύπαρξη του με το μυθικό Dracula που λαχταρούσε το ζωοποιό αίμα των ανθρώπων. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο που ο αιμοβόρος μονάρχης, αποτέλεσε διαχρονικά το κυρίαρχο πρόσωπο αυτών των αφηγήσεων τρόμου και φαντασίας.¹⁶¹

Για να αποκωδικοποιηθούν ωστόσο οι μέθοδοι που χρησιμοποιούσε είναι σκόπιμο να αναλογιστούμε το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνταν. Τα χρόνια του ύστερου Μεσαίωνα, κατά τα οποία και έδρασε, είναι τεκμηριωμένο ιστορικά πως κυριαρχούσαν η ωμή βία, ο σκοταδισμός, η μισαλλοδοξία, ο τρόμος προς κάθε τι το διαφορετικό, καθώς και η απολυταρχική εξουσία και η αμείλικτη καταστολή των αντιφρονούντων, των ανυπότακτων και των «αιρετικών». Υπάρχουν παραδείγματα ηγετών που χρησιμοποίησαν εξίσου σκληρά κατασταλτικά μέτρα με τον βοεβόδα της Βλαχίας, όπως για παράδειγμα κάποιες δεκαετίες αργότερα ο Ιβάν Δ' ο Τρομερός (1530-1584), ο πρώτος Τσάρος της Ρωσίας, που σκότωσε μάλιστα ακόμη τον γιο του με τα ίδια του τα χέρια.¹⁶² Τα βασανιστήρια αποτελούσαν συστηματικά μέτρα εκφοβισμού και αποτροπιασμού του απλού λαού, με σκοπό την τυφλή υπακοή στην άρχουσα τάξη και την αποχή του από την διανοητική αναζήτηση. Ακόμα και η ποινή της εκτέλεσης γινόταν με μια δόση θεατρικότητας, προκαλώντας το δέος στους υπόλοιπους και επιβάλλοντας έναν τρόπο ζωής αυστηρά προκαθορισμένο και απολύτως ελεγχόμενο. Καταλήγοντας, οφείλουμε να τονίσουμε ότι ο Vlad ήταν μια πολυσύνθετη και αντιφατική

¹⁶¹ Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

¹⁶² Roman Levkin, *The Legacy of Empires on Political Outcomes in Romania*. Constantin Rezachevici, *From the Order of the Dragon to Dracula*

προσωπικότητα η οποία κατάφερε να δίχασει τους ανθρώπους της εποχής του. Πολλοί θεώρησαν ότι οι μέθοδοί του (το παλούκωμα μάλιστα συναντάται και στα αρχαία χρόνια, με αναφορές σε αυτό από τον ίδιο τον Ηρόδοτο) αποσκοπούσαν αποκλειστικά στην επιβολή της δικαιοσύνης, την ενστάλαξη της εντιμότητας, καθώς και την διαφύλαξη της επικράτειας του έναντι του Οθωμανικού μεγαλοϊδεατισμού, του οποίου την «καυτή ανάσα» ένιωθε ολοένα και πιο κοντά.¹⁶³ Από την άλλη υπήρχαν και υπάρχουν λογικές φωνές που καταδικάζουν απόλυτα τις αποτρόπαιες αυτές πράξεις του, ως αποτέλεσμα κάποιας μαζοχιστικής ψυχοπαθολογίας και εμμονής προς το αίμα, που δεν δικαιολογούνται ούτε εντάσσονται στα πλαίσια κάποιας εποχής¹⁶⁴.

¹⁶³ Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 78-116.

¹⁶⁴ ΝΙΚΟΛΑΕ ΣΤΟΪΤΣΕΚΟΥ, *Δράκουλας Μύθος και Ιστορική Αλήθεια*, σ. 39-43.

2. Ο ΚΟΜΗΣ ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

Η ταύτιση του ιστορικού προσώπου του Vlad του Γ' με το φανταστικό, λογοτεχνικό δημιούργημα του Δουβλινέζου συγγραφέα Stoker, όπως άλλωστε έχουμε προαναφέρει, δεν αποτελεί παρά μια σύγχυση¹⁶⁵. Η ονομασία βέβαια του λογοτεχνικού ήρωα «Ντράκουλα» (Dracula) δεν είναι άσχετη με τον ηγεμόνα της Βλαχίας, ο πατέρας του οποίου μάλιστα υπήρξε μέλος του Τάγματος του Δράκου (Societas Draconistarum), μιας μυστικής ιπποτικής αδελφότητας υπό την ηγεσία του Σιγισμούνδου της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η οποία αποτελούνταν από προστάτες της Χριστιανοσύνης και ορκισμένους αναχαιτιστές της μουσουλμανικής επέλασης¹⁶⁶. Συγκεκριμένα, ο αυτοκράτορας Σιγισμούνδος είχε αναλάβει πρωτίστως την «ιερή αποστολή» προάσπισης των συνόρων της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (του γερμανικού έθνους) στο θρόνο της οποίας βρισκόταν και δευτερευόντως ολόκληρη την ευρωπαϊκή Χριστιανοσύνη. Γι' αυτό εκστράτευε πολλάκις κατά των Οθωμανών, ελπίζοντας όχι μόνο να τους αναχαιτίσει στα Βαλκάνια αλλά και να ανακτήσει τα χαμένα εδάφη της Ανατολικής Ρωμαϊκής (Βυζαντινής) Αυτοκρατορίας. Το σύμβολο του τάγματος ήταν ένας δράκος κρεμασμένος από έναν σταυρό. Ο δράκος συμβόλιζε τους επελαύνοντες Οθωμανούς και ο σταυρός την απειλούμενη Χριστιανοσύνη. Πιθανότατα το Τάγμα αυτό να εμπνεύστηκε την ονομασία του από τον Δρακοκτόνο Άγιο Γεώργιο. Ο άγιος αυτός απεικονίζεται σε πολλές αγιογραφίες να κατατροπώνει το ερπετό ή -συμβολικά- τον ερπετώδη φλοιό του ανθρώπινου εγκεφάλου όπου κατοικοεδρεύουν τα ένστικτα, τα πάθη, τα μίσση, ο φόβος και γενικώς όλα τα αρχέγονα συναισθήματα, ανάμεσα τους και ο φόβος προς το άγνωστο, ή ο τρόμος προς το Κακό, δηλαδή τον *Διάβολο*. Άλλωστε στα ρουμανικά η

165 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 9-11.

Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 133-176.

166 Βλ. Kate Buckley, *The evolution of the vampire «other»: symbols of difference from folklore to millennial literature*, Oxford, May 2016. Michael Vorsino, *Dracula: From historical voievod to fictional vampire prince*, University of Texas, May 2008.

λέξη *Dracul* σημαίνει και τον *Διάβολο*. Έτσι η λέξη *DRACULA*, δεν σημαίνει μόνο *γιος του Dracul* αλλά και «γιος του Διαβόλου»¹⁶⁷.

Πιο αναλυτικά η λατινική λέξη *Draco* («ντράκο») έδωσε στα ρουμανικά τη λέξη *Drac* («ντράκ»), με την έννοια του «διαβόλου». Συνεπώς *Dracul* («Ντρακούλ») σημαίνει «διάβολος» και *Dracula* («Ντράκουλα») ή στη λαϊκή του εκδοχή *Draculea* («Ντρακουλέα») σημαίνει «γιος του Διαβόλου». Κάποιοι άλλοι ερευνητές θεωρούν πως το παρωνύμιο («Ντρακούλ») σημαίνει στα ρουμανικά κάτι σαν «διαολεμένος άνθρωπος». Οι Βλάχοι εκείνης της εποχής, αλλά και σήμερα, συνήθιζαν να δίνουν αυτό το παρατσούκλι σε όλους όσους διακρίνονταν για το θάρρος τους, τις βίαιες πράξεις, ήταν ατρόμητοι ή είχαν γενικώς κάποιες ιδιαίτερες και σπάνιες ικανότητες¹⁶⁸.

Ως γνωστόν ο *Dracula* έμεινε γνωστός και με το όνομα *Terpes*, δηλαδή «Ανασκολοπιστής» ή «Παλουκωτής». Ο όρος *Terpes* ή *Τσέπες* σημαίνει *πάσσαλος* (Τσεπ στα Ρουμανικά σημαίνει *πάσσαλος*), γεγονός που αποδεικνύει ότι τα ονόματα σηματοδοτούσαν και καθρέφτιζαν το χαρακτήρα αλλά και τις ιδιότητες των ατόμων που εκπροσωπούσαν. Ο βοεβόδας *Dracula* κληρονόμησε από τον πατέρα του τον τίτλο του Ιππότη του Τάγματος του Δράκου, ενώ η οικογένειά του ασχολήθηκε από νωρίς με ανάπτυξη των πολεμικών του δεξιοτήτων, προσόν επιβεβλημένο λόγω της βιαιότητας της εποχής. Έτσι, ήδη από το 1436, θα αρχίσει να διδάσκεται την τέχνη του πολέμου, ένα υψίστης σημασίας εφόδιο κάθε Χριστιανού ηγεμόνα που όφειλε ανά πάσα στιγμή να προστατεύσει τα εδάφη του από την όρεξη των Μουσουλμάνων για κατάκτηση, η οποία έφτασε στο αποκορύφωμά της μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης το 1453¹⁶⁹.

Οι ηγεμονικές οικογένειες της εποχής συνήθιζαν να έχουν εμβλήματα και οικόσημα. Το έμβλημα του οίκου του ήταν ένας δράκος κρεμασμένος από τον σταυρό, έμβλημα που φανέρωνε τις σκληρές επιπτώσεις που θα έπεφταν στα κεφάλια των εχθρών του Σταυρού. Βέβαια, το σύμβολο αυτό θα αποκτούσε αργότερα και την σημασία της

167 Michael Vorsino, *Dracula: From historical voievod to fictional vampire prince*, University of Texas, May 2008.

168 Δράκουλας, μτφρ. Λυδία Πολυζοπούλου, *Σύγχρονοι ορίζοντες* (2010). - Βλ. Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 9-10.

169 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 11. Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 133-176.

δύναμης του δράκοντος, ο οποίος με τη σύνεση, τη σοφία και την παντοδυναμία που κατέχει, επωμίζεται πάνω του την διαφύλαξη των ιδεωδών, του δικαίου και της νομιμότητας, κάτι που ο Dracula γνώριζε πολύ καλά να πράττει προς αυτούς που ξέφευγαν από τα όρια του νόμου¹⁷⁰.

Σημαντικό ιστορικό στοιχείο αποτελεί και το γεγονός ότι οι αρχαιολόγοι ακόμη και σήμερα δεν έχουν ανακαλύψει τουλάχιστον με αδιάσειστα στοιχεία την τοποθεσία ταφής του. Μάλιστα ο τάφος στο μοναστήρι Σναγκόφ (Snagon), που βρίσκεται σ' ένα νησάκι μέσα σε μια λίμνη, όπου πιθανότατα έχει ταφεί, ανακαλύφθηκε άδειος ενισχύοντας ακόμα περισσότερο τους θρύλους γύρω από το όνομά του («απέθαντος», «νεκροζώντανος», «βαμπίρ» κλπ.), συντελώντας στην μυθοποίηση της ιστορίας του. Οι θρύλοι λένε πως οι μοναχοί της Μονής Σναγκόφ φρουρούσαν τη σορό του Vlad III κι επαναλάμβαναν αρκετές παραδοσιακές μεθόδους για την αποτροπή μετατροπής του νεκρού σε νεκροζώντανο (βαμπίρ), γιατί φοβόντουσαν ότι θα εξελιχθεί σε κάτι τέτοιο. Κάποιοι μάλιστα υποστήριζαν πως είχαν δει ένα ζώο να πηδάει πάνω από τη σορό του και άλλοι ότι στο ναό απλώθηκε μια υπερφυσική δύναμη, με τη μορφή ομίχλης ή ανέμου, που έκανε τον νεκρό ν' ανακαθίσει¹⁷¹.

Πάνω στην ύπαρξη τέτοιων κενών όσον αφορά τα ιστορικά τουλάχιστον στοιχεία, πάτησε η μυθοπλασία του λογοτεχνικού Dracula, μίας καταραμένης και βασανισμένης οντότητας της οποίας η ψυχή δεν άφησε ποτέ το σώμα του («πρόσγειος»). Καταδικασμένος εις τους αιώνας να βλέπει όσα αγάπησε να τα αγγίζει η φθορά του χρόνου, ενώ αυτός αγέραστος να περιπλανιέται ανάμεσα σε δυο ενδιάμεσους κόσμους, τον θανόντων και των ζωντανών. Έτσι, ενώ βρισκόταν μέσα στον τάφο του, μπορούσε κατά βούληση να βγαίνει και να επιστρέφει στον κόσμο των ζώντων κυρίως φυσικά τις νυχτερινές ώρες και με μοναδικό σκοπό να καταδιώξει το επόμενο θήραμά του¹⁷².

170 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 13.

171 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 13.
Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 133-176.

172 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 11-13.

Σημαντική επίδραση άσκησε επάνω στον «πατέρα» του λογοτεχνικού Dracula, Bram Stoker, η γνωριμία του με τον Ούγγρο καθηγητή Armin Vambery, ο οποίος τον έφερε σε γνωριμία με τις ιστορίες που περιέβαλλαν τον τολμηρό Βλάχο πολέμαρχο, οι οποίες και αποτέλεσαν την βασική πηγή έμπνευσής του¹⁷³. Αυτό αποτέλεσε και το έναυσμα της συστηματοποίησης της μελέτης του γύρω από τις δοξασίες που αφορούσαν τον Vlad, με τη συλλογή εθνο-λαογραφικού υλικού από την Τρανσυλβανία καθώς και από διάφορες άλλες περιοχές από τις οποίες πέρασε ο Teres. Ο Ιρλανδός συγγραφέας πέθανε το 1912, ενώ το μυθιστόρημά του εκδόθηκε το 1897¹⁷⁴. Η ιστορία εκτυλίσσεται στην Τρανσυλβανία, μια χώρα που για τους Βρετανούς αλλά και για τους περισσότερο Δυτικοευρωπαίους ήταν «μεταξύ Ευρώπης και Ανατολής», πολιτισμένη και βάρβαρη ταυτόχρονα, μυστηριώδης και απόμακρη, αποπνέοντας μια απόκοσμη αίσθηση μυστικιστικού ενδιαφέροντος. Η χώρα «πέρα από τα δάση»¹⁷⁵ (terra Ulstrasilvana στα Λατινικά, απ' όπου και προήλθε το όνομα Τρανσυλβανία), όπως συνήθιζαν να τη χαρακτηρίζουν, θα αποτελούσε το ιδανικό μέρος για να δράσει ένας Βρυκόλακας, με τη μορφή ενός εκφυλισμένου μεσαιωνικού αριστοκράτη που ζούσε μεταξύ φωτός και σκότους. Πράγματι στα Ρουμάνικα η Τρανσυλβανία ονομάζεται Ardela, που σημαίνει «γη πέρα απ' το δάσος». Το σημερινό *Τρανσυλβανία*, με ένα εναλλακτικό Λατινικό εμπρόθετο πρόθεμα, σημαίνει «στην άλλη πλευρά των δασών». Παρόμοια ονομασία για την περιοχή χρησιμοποιούν και οι Ούγγροι κάτοικοί της, που ονομάζουν την περιοχή Erdely, λέξη που σχετίζεται με το δάσος. Ωστόσο στα γερμανικά των Σαξόνων εποίκων της, που εγκαταστάθηκαν εδώ στα τέλη του 12ου αιώνα, η Τρανσυλβανία δεν σχετίζεται

173 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 15. Researches Reviews of the Department of Geography, Tourism and Hotel Management 42/2013, FROM WALLACHIAN DUKE TO THE PRINCE OF DARKNESS Zoran PerićI, Branko RistanovićII, Milutin KovačevićII Received: 21.09.2013. | Accepted: 30.11.2013.

174 Raymond T. McNally & Radu Florescu, In search of Dracula, σ. 133-176. DUNCAN LIGHT, IMAGINATIVE GEOGRAPHIES, DRACULA AND THE TRANSYLVANIA 'PLACE MYTH', Department of Geography, Liverpool Hope University, Hope Park, Liverpool L16 9JD United Kingdom.

με το δάσος αλλά ονομάζεται Siebenbórgen, που σημαίνει «Επταπύργιο», επειδή οι Σάξονες έκτισαν στην περιοχή επτά πόλεις-φρούρια, οι οποίες υπάρχουν ως τις μέρες μας. Το τοπίο φυσικά ενισχύεται από έναν επιβλητικό, μυστηριακό, λαβυρινθώδες γοτθικό πύργο που συντελεί έτι περισσότερο στην ύπαρξη μιας ονειρικής, σχεδόν υπερβατικής κατάστασης όπου τα πάντα μπορούν να συμβούν¹⁷⁶. Η πόλη του μυθιστορηματικού *Dracula*, η οποία ξεκινά από ένα τοπωνύμιο με την ονομασία «το πέρασμα του Μποργκό» που οδηγεί προς την Μολδαβία, αποτελεί περιγραφή υπαρκτής τοποθεσίας, κάτι για το οποίο ο Stoker έγινε αποδέκτης συγχαρητήριων για την λεπτομερή περιγραφή ενός τόπου στο οποίο δεν είχε βρεθεί ποτέ. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να επισημάνουμε πως ο δεσμός που υπάρχει ανάμεσα στον λογοτεχνικό «κόμη *Dracula*» και στην περιοχή της Bistritsa δεν αποτελεί καθαρά και μόνο δημιούργημα της φαντασίας¹⁷⁷. Στο βιβλίο ο Vlad ισχυρίζεται ότι προέρχεται από την φινο-ουγγρική φυλή των Σέκελων ή Σέκλερς, αν και ο ιστορικός Vlad Tepes ήταν Βλάχος, απόγονος των αρχαίων Δακοθρακών. Στην Bistritsa υπήρχε όντως μία μεσαιωνική φυλή Σεκελών/Σέκλερς εποίκων, που σχημάτιζαν ένα από τα οκτώ σεκλερικά *Σεκ* (*Szek*) της Τρανσυλβανίας, οι οποίοι ονομάζονταν *Ορντόγκ*. Η λέξη μάλιστα αυτή είναι ουγγρική και καθ' ουσία αποτελεί τη μετάφραση της λέξης *Dracul* που όχι και τόσο λανθασμένα, όπως έχει ειπωθεί, μεταφραζόταν ως «διάβολος». Όσον αφορά το μυθιστόρημα, όταν ο Jonathan Harker μπαίνει στην άμαξα για το Μποργκό, οι κάτοικοι λένε «Ορντόγκ», κάνουν το σημείο του Σταυρού και τεντώνουν τα δυο τους δάχτυλα προς το μέρος του: μια μαγικό-πρακτική τελετουργία που χρησιμοποιείτο ως αντίμετρο στο φθονερό ή «κακό μάτι». Οι υπαρκτοί Τρανσυλβανοί Σεκελοί/Σέκλερς είναι φυλετικά συγγενείς με τους Μαγυάρους στην κουλτούρα των οποίων τελικά απορροφήθηκαν¹⁷⁸.

175 Emily Gerard, *The Land Beyond the Forest: Facts, Figures, and Fancies from Transylvania*, New York: Harper & Brothers, 1888, λαογραφική μελέτη, από την οποία ο Στόουκερ άντλησε υλικό. Βλ.

Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 16.

176 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 16.
Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 133-176.

177 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 16.

178 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 17.
Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 133-176.

Οι Σέκλερς (Szeklers ή Szekely) είναι μια συγγρόφωνη εθνική ομάδα, που διαφέρει από τους Μαγυάρους, αποτελώντας ουσιαστικά μια υποομάδα του συγγρικού έθνους. Η πραγματική καταγωγή των Σέκλερς αποτελεί ακόμη αντικείμενο διαφωνιών, αν και πιθανότητα είναι απόγονοι των Αβάρων που κατοικούσαν στην περιοχή πριν από την έλευση των Μαγυάρων και συγχωνεύτηκαν μαζί τους (άλλοι πάλι ισχυρίζονται πως κατάγονται από τους αρχαίους Γέπιδες, τους Σκύθες κ.α. ή αποτελούν μια ανάμειξη Σλάβων και Ρουμάνων Δακοθρακών που εκμαγαυαρίστηκαν-συγγροποιήθηκαν γλωσσικά). Ορισμένοι πάντως Σέκλερς αρέσκονται να ανάγουν την καταγωγή τους στους πολεμοχαρείς Ούννους του Ατίλα, που είχε κάποτε την πεδιάδα της Πανονίας κέντρο μιας απέραντης αλλά εφήμερης αυτοκρατορίας¹⁷⁹.

Σήμερα οι Σέκλερς κατοικούν κυρίως στην Τρανσυλβανία και το όνομά τους σημαίνει στα ουγγρο-φινικά «φύλακες των συνόρων». Υπολογίζεται πως από το ενάμισι εκατομμύριο Ούγγρων που ζουν σήμερα στην Τρανσυλβανία, το 45% ή 670.000 είναι Σέκλερς οι οποίοι ζουν κυρίως στις επαρχίες Mures, Harghita και Covasna. Οι ίδιοι αυτοπροσδιορίζονται στις απογραφές ως «εθνικά Ούγγροι», και μόνον 150 αυτοπροσδιορίστηκαν στην απογραφή του 2002 ως Σέκλερς σκέτο. Η πιο χαρακτηριστική περιοχή των Τρανσυλβανών Σέκλερς είναι τα 21 χωριά γύρω από την κοιλάδα του ποταμού Aries (Aranyosszek), που δημιουργήθηκαν το 1270 από Σέκλερς «φρουρούς των συνόρων», έπειτα από μια σκληρή μάχη με Τατάρους εισβολείς.¹⁸⁰

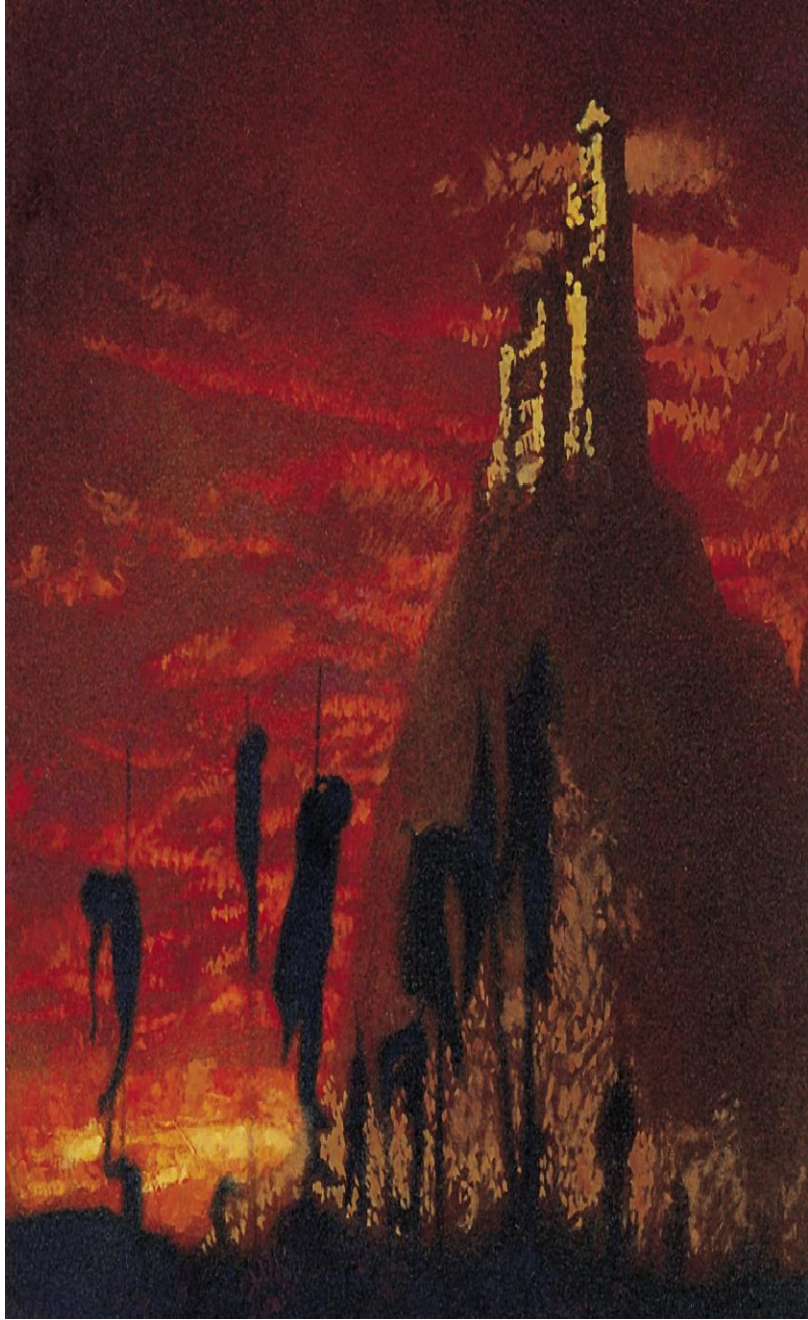
Η λαϊκή κουλτούρα των Σεκελών/Σέκλερς ήταν άμεσα συσχετιζόμενη με την νυχτερίδα και το Βρυκολάκισμα. Για να επανέλθουμε όμως και πάλι στη λαϊκή δοξασία του βρικόλακα, η σλαβική παράδοση θέλει τα πλάσματα αυτά να κινούνται μόνο κατά τη διάρκεια της νύχτας, ενώ την ημέρα παραμένουν στους τάφους τους. Απωθούνται μέσω του σταυρού και του αγιασμού, ενώ απεχθάνονται τη μυρωδιά του σκόρδου. Η πλήρης

179 DUNCAN LIGHT, IMAGINATIVE GEOGRAPHIES, *DRACULA* AND THE TRANSYLVANIA 'PLACE MYTH', Department of Geography, Liverpool Hope University, Hope Park, Liverpool L16 9JD United Kingdom.

180 THE EVOLUTION OF THE VAMPIRE "OTHER": SYMBOLS OF DIFFERENCE FROM FOLKLORE TO MILLENNIAL LITERATURE By Kate Buckley A thesis submitted to the faculty of The University of Mississippi in partial fulfillment of the requirements of the Sally McDonnell Barksdale Honors College. Oxford May 2016

εξουδετέρωση τους επέρχεται δια της αποκεφάλισης και του καρφώματος στην καρδιά ενός ασημένιου πασσάλου ή από ξύλο λεύκανθου. Όλες λοιπόν αυτές οι δοξασίες παρουσιάζονται στο έργο του Stoker, τις οποίες ο ίδιος είχε μελετήσει εις βάθος¹⁸¹.

181 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 15-17.
Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In search of Dracula*, σ. 133-176.

Ε. ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ

1. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΡΥΚΟΛΑΚΩΝ

Είναι αλήθεια ότι η ετυμολογία της λέξης *βρυκόλακας* έχει αμφισβητηθεί και υπάρχουν πάνω στο ζήτημα μια πληθώρα διαφορετικών ερμηνειών. Παρά τον πλουραλισμό που επικρατεί σχετικά με τον όρο, όλοι συμμερίζονται την άποψη ότι ο βρυκόλακας δεν ταυτίζεται πλήρως με τον όρο *Βαμπίρ*, παρά το γεγονός ότι έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά και κοινή μυθολογική αφετηρία. Η λέξη *βαμπίρ* στη ζωολογία σημαίνει νυχτερίδα, η οποία μάλιστα τρέφεται αποκλειστικά με αίμα και μόνο κατά την διάρκεια των νυχτερινών ωρών. Επομένως το βαμπίρ, μπορεί να ταυτιστεί και με κάποιας μορφής ζώο, ενώ ο βρυκόλακας αντίθετα σχετίζεται πάντα με την ανθρώπινη μορφή. Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι η ορολογία *βαμπίρ*, αποτελεί πρόγονο του βρυκόλακα, καθώς η λέξη *Βαμπ* (που είναι ένας συγκεκριμένος τύπος της λέξης Βαμπίρ), σημαίνει «μοιραία γυναίκα», η οποία δύναται να ρυθμίζει τη ζωή των αντρών κατά την βούληση της, οι οποίοι με τη σειρά τους γοητεύονται από την ομορφιά και την θανατηφόρα ελκυστικότητά της¹⁸².

Έτσι θα μπορούσαμε μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο να ισχυριστούμε πως τα βαμπίρ, αφορούν και την ανθρώπινη ύπαρξη. Μέσω της λογοτεχνίας και του κινηματογράφου μας είναι γνωστό, ότι οι βρυκόλακες μπορούν να χειραγωγήσουν τον ανθρώπινο νου, ασκώντας του μια απόκοσμη και υπερβατική γοητεία. Αυτό αποτελεί αναπόσπαστο χαρακτηριστικό του κόμη Δράκουλα, ο οποίος όντας ένας και μοναδικός, αποτελεί την λογοτεχνική-φιλολογική αρχετυπική μορφή των βρυκόλακων. Οι αρχέγονοι μύθοι που αφορούν του βρυκόλακες και τα βαμπίρ προπορεύονται κατά πολύ χρονολογικά της λογοτεχνικής υπόστασης του κόμη Δράκουλα και αποτελούν παγανιστικά κατάλοιπα, τα οποία δεν είναι καλοδεχούμενα από την Χριστιανική θρησκεία, δεδομένου ότι τα «παιδιά της νύχτας», όπως αποκαλούνται, σχετίζονται με το

182 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 33-35.

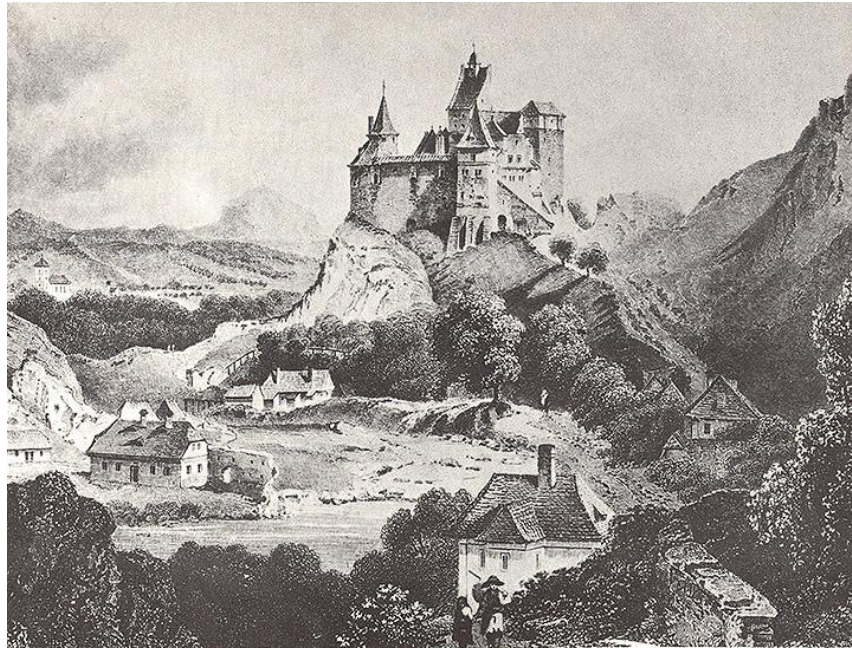
Tuomas Hovi, The use of history in Dracula tourism in Romania

δαιμονικό και την στροφή προς τις «σκοτεινές δυνάμεις». Μάλιστα μπορούν να χαρίζουν την αμαρτωλή τους αθανασία κατά βούληση, κάτι που μάλλον περισσότερο κατάρα θεωρείται, παρά δώρο. Περιπατητές στα βάθη των αιώνων, όντας απέθαντοι, χάνουν όλα όσα αγάπησαν, κάτι το οποίο έρχεται να προστεθεί στην ήδη ματαιότητα της ύπαρξης τους. Η Χριστιανική Εκκλησία αντιμάχεται τις βέβηλες αυτές ορδές των δαιμόνων, διαμέσου προσευχών, ευχών, εξορκισμών και άλλων τρόπων. Σύμφωνα μάλιστα με τον σημαντικό εκπρόσωπο του νεοελληνικού Διαφωτισμού και συγγραφέα Εμμανουήλ Ροΐδη, τα πλάσματα αυτά είναι γεννήματα της λαϊκής φαντασίας τα οποία μάλιστα πολλές φορές αξιοποιήθηκαν όχι μόνο από τους κόλπους της Ορθοδόξου, αλλά και από την πλευρά της Καθολικής Εκκλησίας, ως μέσο εκφοβισμού προς τους πιστούς, αποσκοπώντας στην αμέριστη προσήλωση τους στην χριστιανική λατρεία. Τα όντα βέβαια αυτά, έκαναν την εμφάνιση τους όχι μόνο στο ευρύτερο πλαίσιο των διαφόρων θρησκείων, αλλά αποτέλεσαν αναπόσπαστο κομμάτι ενός υπερβατικού λογοτεχνικού είδους που ονομάστηκε Γκόθικ (Gothic) ή «γοθτικός τρόμος» και έκανε τα πρώτα του βήματα στην Αγγλία του 18ου αιώνα. Το λογοτεχνικό αυτό είδος το οποίο αναδείχθηκε σε κυρίαρχο της δεδομένης εποχής, πραγματεύεται με την επικράτηση του φαντασιακού πάνω στο υπαρκτό, την επιβολή της υπερφυσικής πάνω στην κοινοτυπία της καθημερινότητας, όπως επίσης και στην κυριαρχία του σκοτεινού και του παραλόγου, πάνω στο φως που διέπει τη λογική¹⁸³.

Όλα τα προαναφερθέντα έχουν ένα και μόνο στόχο: την προτροπή του φόβου στο σώμα και την μεταφορά μίας ονειρικής διάστασης στον κόσμο του «ορθώς σκέπτεσθαι». Αποτελεί τη σκιαγράφιση μίας ζοφερής πραγματικότητας στην οποία

183 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 35-38.
Constantin Rezačhevič, From the Order of the Dragon to DraculaThe Legend of Dracula, SCOALA NR 11 'George Tutoveanu', Barlad, Romania May 2006. Article "The Strange Life and Times of Vlad Dracula (On How Dracula became a crusader)", Lord Sir Paul de Marcilles (continued in the August Blade).
Researches Reviews of the Department of Geography, Tourism and Hotel Management 42/2013, FROM WALLACHIAN DUKE TO THE PRINCE OF DARKNESS Zoran PerićI, Branko RistanovićII, Milutin KovačevićII Received: 21.09.2013. | Accepted: 30.11.2013. DRACULA: FROM HISTORICAL VOIEVOD TO FICTIONAL VAMPIRE PRINCE by MICHAEL VORSINO Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Arlington in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of MASTER OF ARTS IN HISTORY THE UNIVERSITY OF TEXAS AT ARLINGTON May 2008

κυριαρχούν τα μεγαλεπήβολα, μεσαιωνικής διαρρύθμισης κτίρια, τα σκοτεινά δάση, οι ελικοειδής σκάλες που καταλήγουν στα έγκατα σκοτεινών μπουντρουμιών. Και φυσικά όλα αυτά τα σκηινικά διανθίζονται με την παρουσία σκοτεινών, υπερφυσικών δυνάμεων, οι οποίες όπως είναι λογικό, δεν μπορούν παρά να αφήσουν μια αίσθηση επικείμενου κινδύνου και ανατριχίλας. Στο είδος αυτό μάλιστα, διακρίθηκαν και πολλές γυναίκες, όπως η Αγγλίδα Mary Shelley (1797-1851) με το βιβλίο της *Φράνγκεστάιν: ή Ο Σύγχρονος Προμηθέας* (1818), δημιουργώντας έτσι σταδιακά μια ιδιαίτερη κατηγοριοποίηση του που αποτέλεσε το γυναικείο Gothic. Στα έργα αυτά συνήθως μια γυναίκα καταδιώκεται από μια σκοτεινή παρουσία, την οποία αντιμάχεται με όλες της τις δυνάμεις¹⁸⁴.

184 Παναγιώτης Καρόνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 38-40. Constantin Rezachevici, From the Order of the Dragon to Dracula. The Legend of Dracula, SCOALA NR 11 ‘George Tutoveanu’, Barlad, Romania May 2006. Article “The Strange Life and Times of Vlad Dracula (On How Dracula became a crusader)”, Lord Sir Paul de Marcilles (continued in the August Blade). Researches Reviews of the Department of Geography, Tourism and Hotel Management 42/2013, FROM WALLACHIAN DUKE TO THE PRINCE OF DARKNESS Zoran PerićI, Branko RistanovićII, Milutin KovačevićII Received: 21.09.2013. | Accepted: 30.11.2013. DRACULA: FROM HISTORICAL VOIEVOD TO FICTIONAL VAMPIRE PRINCE by MICHAEL VORSINO Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Arlington in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of MASTER OF ARTS IN HISTORY THE UNIVERSITY OF TEXAS AT ARLINGTON May 2008

Υπάρχει βέβαια η πολλαπλή ενασχόληση μεγάλων λογοτεχνικών μορφών με αυτές τις υπερφυσικές ατμόσφαιρες, με κύριο παράδειγμα τον Γερμανό ποιητή Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), ο οποίος αναγέννησε τον θρύλο του βρικόλακα μέσω του ποιήματος του *Die Braut Von Korinth*, που κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1787¹⁸⁵. Στη συνέχεια ο Α. Δούμας, συνέθεσε το δράμα του με τίτλο *Le Vampire*, ενώ υπάρχει ένας μεγάλος κατάλογος συγγραφέων, ποιητών, ακόμα και θεατρικών συγγραφέων, που αποπειράθηκαν να προσεγγίσουν υποχθόνιο κόσμο των βρικόλακων και του κόμη Δράκουλα¹⁸⁶.

Η συγγραφική αυτή δραστηριότητα ενισχύθηκε έντονα την περίοδο του 19^{ου} αλλά και του 20^{ου} αιώνα, με τους ανθρώπους να δείχνουν εμφανές ενδιαφέρον για οτιδήποτε ξεφεύγει από τον συμβατικό και αγγίζει τα όρια του υπερφυσικού. Τα υπερφύη αυτά πλάσματα βέβαια δεν συγκίνησαν μόνο τους συγγραφείς αλλά ενέπνευσαν και τους εκπροσώπους της έβδομης τέχνης του κινηματογράφου. Το έργο του Stoker *Δράκουλας* (*Dracula*), όπως ήταν αναμενόμενο, προσέλκυσε το ενδιαφέρον των κινηματογραφιστών, ενώ ως πρώτη κινηματογραφική μεταφορά του θεωρείται μια βουβή ρώσικη ταινία που σήμερα δεν διασώζεται. Βουβή ήταν και η δεύτερη μεταφορά του στον κινηματογράφο, ουγγρικής αυτή τη φορά προελεύσεως, με τίτλο *Drakula halala*, γυρισμένη το 1921 από τον Karoly Lajthay. Με την σειρά του ο Murnau, αλλάζοντας αρκετά στοιχεία από το έργο του Stoker, μεταφέρει την τοποθεσία από την Τρανσυλβανία στη Βαλτική και ονομάζει τον πρωταγωνιστή κόμη Ορλόφ, δημιουργώντας την ξακουστή ταινία *Nosteratu: eine Symphonie des Graunes*. Η ταινία αυτή μάλιστα δημιούργησε μια σειρά δικαστικών προστριβών μεταξύ της συζύγου του Stoker και του Murnau, δεδομένου του γεγονότος ότι ο Stoker δεν βρισκόταν πλέον εν

185 THE EVOLUTION OF THE VAMPIRE “OTHER”: SYMBOLS OF DIFFERENCE FROM FOLKLORE TO MILLENNIAL LITERATURE By Kate Buckley A thesis submitted to the faculty of The University of Mississippi in partial fulfillment of the requirements of the Sally McDonnell Barksdale Honors College. Oxford May 2016. DUNCAN LIGHT, IMAGINATIVE GEOGRAPHIES, *DRACULA* AND THE TRANSYLVANIA ‘PLACE MYTH’, Department of Geography, Liverpool Hope University, Hope Park, Liverpool L16 9JD United Kingdom.

186 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 42.

ζωή. Τη διαμάχη την κέρδισε τελικά η σύζυγος, οδηγώντας έτσι την εταιρεία του Murnau σε πτώχευση. Η ταινία τελικά προβλήθηκε στο Λονδίνο το 1928 και εν συνεχεία στην Αμερική το 1929. Πλέον η σημαντικότητα της ταινίας είναι δεδομένη και θεωρείται σταθμός στην κινηματογραφική ιστορία του Δράκουλα, καταξιώνοντας τον Murnau ως έναν εκ των επιφανέστερων σκηνοθετών όλων των εποχών¹⁸⁷.

Η επόμενη μεταφορά στον κινηματογράφο ανήκει στον Αμερικάνο σκηνοθέτη Tod Browning, με τίτλο *Dracula* το 1931. Ακολουθεί η σειρά των εννέα ταινιών, στις οποίες πρωταγωνιστεί ο πασίγνωστος Christopher Lee (1922-2015), με τη μορφή του οποίου έχουμε όλοι ταυτίσει την ζοφερή εικόνα του κόμη των Καρπαθίων. Όπως μάλιστα έχει επισημανθεί, παρά την επιβλητική μεγαλοπρέπεια της ερμηνείας του πρωταγωνιστή, τα φιλμ όσον αφορά τα μέσα και την πλοκή τους παρέμεναν απλά, με βασικό τους στόχο να προκαλέσουν μια φυσική και αβίαστη συναισθηματική αντίδραση, αυτή του φόβου στην όσο το δυνατόν πιο δυνατή και ουσιώδη μορφή του. Έτσι, μέσω αυτής της σύντομης ιστορικής αναδρομής, καταλήγουμε στη σύγχρονη και εξίσου αξιόλογη μεταφορά του *Dracula* από τον Francis Ford Coppola το 1992, με τον Gary Oldman στο ομώνυμο ρόλο¹⁸⁸. Ο Coppola μάλιστα στην ταινία του, παρουσιάζει μια άμετρη ερωτική σύνδεση ανάμεσα στον ήρωα Dracula και τη Mina, ταυτίζοντας σχεδόν πλήρως τον ήρωα του έργου του με τον Vlad Tepes¹⁸⁹.

Οι μεταφορές του Dracula φυσικά και δεν σταματούν εδώ, καθώς το θέμα προκαλεί πάντα το ενδιαφέρον του κοινού, όπως άλλωστε και η ενασχόληση με τον μυστικισμό γενικά, αλλά και ειδικά με τον ημισκότεινο κόσμο των βρικόλακων. Σύμφωνα μάλιστα με την καταμέτρηση του Jean Pierre Bouychou το 1978, ο αριθμός των «κινηματογραφικών Βρικόλακων» που απασχόλησαν το κοινό ξεπέρασαν τις 6.000! Φυσικά ο αριθμός αυτός έχει πλέον αυξηθεί ακόμη περισσότερο, με τον θρύλο τους να βρίσκεται πάντα ψηλά στις προτιμήσεις όχι μόνο του κινηματογραφικού κοινού, αλλά και των αναγνωστών. Είναι πλέον απολύτως σίγουρο ότι ο Dracula συνεχίζει να εμπνέει μέσω του μυστηριακού του χαρακτήρα, τόσο σε ιστορικό επίπεδο όσο και σε

187 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 42-46.

188 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 47-48.

189 Kaplan D. Robert, *Φαντάσματα των Βαλκανίων*, εκδόσεις POES 2002.

υπερβατικό. Οι διαβολικές του ιδιότητες, σε συνδυασμό με την απaráμιλλη γοητεία που εξέπεμπε σε ερωτικό επίπεδο, είτε ως έκφυλος αριστοκράτης, είτε ως «Κτήνος», παραμένει μια αστέρευτη πηγή δημιουργίας για τους δημιουργούς του κινηματογράφου, ενώ παράλληλα προσελκύει το κοινό στις σκοτεινές αίθουσες, παρά το γεγονός ότι η ιστορία του είναι γνωστή και χλιοειπωμένη στην πάροδο των ετών από ουκ ολίγους σκηνοθέτες και συγγραφείς. Πάντα όμως ο τρόπος προσέγγισης παραμένει διαφορετικός και πάντα το κοινό είναι πρόθυμο να παρακολουθήσει αυτή την νέα εκδοχή της γνωστής κατά τα άλλα μυθοπλασίας¹⁹⁰.

190 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 50-54.

2. ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Τα Βαλκάνια είναι στοιχειωμένα από πλήθος θρύλων, απόκοσμων ιστοριών, αδικαίωτων νεκρών, αλλά και πλασμάτων της νύχτας, αρχαίων δαιμόνων και κάθε λογής φαντασμάτων που δημιούργησε ανά τους αιώνες το πλούσιο φαντασιακό των κατοίκων τους¹⁹¹. Αν και η ύπαρξη των βρυκολάκων και των βαμπιρόμορφων οντοτήτων αποτελεί κοινό τόπο στη μυθολογία της πλειοψηφίας των λαών μπορούμε με βεβαιότητα να ισχυριστούμε πως άσκησαν σημαντική επίδραση στο φαντασιακό αλλά και στην καθημερινή ζωή των λαών της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο ξακουστός Dracula στην Τρανσυλβανία, ή αργότερα ο Sava Savanovic (από τη λέξη *Σάβανο*, που είναι απαραίτητο εξάρτημα των πεθαμένων) στη Σερβία, ο οποίος ήταν ο πρώτος επίσημα καταγεγραμμένος Σέρβος βρυκόλακας, ενέπνευσαν τον φόβο αλλά και την περιέργεια των ανθρώπων σε ολόκληρο τον κόσμο. Πρέπει όμως να τονιστεί ότι και η πολιτισμένη Ευρώπη υιοθέτησε τη νέα αυτή μόδα σε μεγάλο βαθμό, αποδίδοντας την ύπαρξη διαφόρων δυσχερών καταστάσεων που αφορούσαν τους ζώντες, στην μοχθηρότητα των νεκρών, οι οποίοι βγαίνοντας από τους τύμβους τους ήθελαν να τους ταλανίσουν. Έτσι οι ζωντανοί όφειλαν να τους τιμωρήσουν, στέλνοντας τους για μια ακόμη φορά πίσω στο «βασίλειο των σκιών». Επηρεασμένοι από τέτοιου είδους δοξασίες και αντιλήψεις, που σχετίζονταν με τον «πρωτογονισμό» της βαλκανικής, έφταναν ακόμα και στο σημείο να προβαίνουν στον ανασκολοπισμό για την αποκατάσταση της νομιμότητας. Σύμφωνα με τον ερευνητή Jan. Perkowski, η καταγωγή των βαμπιρικών μύθων άρχεται στα Βαλκάνια του 9^{ου} μ.Χ. αιώνα, θεωρώντας την ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης ανάμεσα στο παγανιστικό και στο χριστιανικό στοιχείο που μόλις είχε αρχίσει να ενσωματώνεται στην καθημερινή ζωή των νεοφώτιστων Σλάβων¹⁹².

191 Βλ. Professor PhD Violeta NEGREA, THE MAGIC OF SUPERSTITIONS AND POPULAR BELIEFS, Annals of the „Constantin Brancusi” University of Targu Jiu, Letter and Social Science Series, 3/2015.

192 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 253-256.

Η ετυμολογία της λέξης *vampir* (βαμπίρ) έχει πολλές και διαφορετικές εκδοχές. Ο Σέρβος φιλόλογος Μίκλοσιτς, τη φέρνει σε συσχετισμό με την τούρκικη λέξη «*uber*». Ο Τσέχος λαογράφος Πολίβκα, θεωρεί ότι συνδέεται με την σανσκριτική λέξη «*vyambura*», ενώ αρκετοί είναι οι γλωσσολόγοι που τονίζουν την σερβική προέλευση της ορολογίας «*urigr*», επισημαίνοντας ότι και οι Τούρκοι την κληρονόμησαν από τους προαναφερθέντες. Έτσι, η λέξη βρέθηκε με διάφορες παραλλαγές σε αρκετές σλαβικές χώρες, όπως στην Ουκρανία που βρίσκεται ενδεικτικά ως «*urigribi*», στην Λευκορωσία, Τσεχία, και Σλοβακία ως *urigr*, ενώ για παράδειγμα στην Πολωνία ως «*urior*». Στη Βουλγαρία οι βρυκόλακες ονομάζονταν *virigr*, *verigr* ή *varigr*. Στους Σέρβους η πρωταρχική μορφή *urigr* αντικαταστάθηκε με τη λέξη *vampir* πιθανότατα κάποια στιγμή τον 15ο ή τον 16ο αιώνα. Τον 17ο αιώνα η λέξη *vampir* διαδόθηκε και στην δυτική Ευρώπη¹⁹³.

Στο Σέρβικο μάλιστα *Μυθολογικό Λεξικό*, η λέξη *vampir* (βαμπίρ) έχει μια πληθώρα συνωνύμων όπως, βουκοντλάκ, βιεντόγκονια, βάνερ, λαμπίρ, τένατς, λαπίρ. Παρ' όλες τις διάφορες ονοματολογίες, όλες περιστρέφονται γύρω από το ίδιο πράγμα, που δεν είναι άλλο από τον νεκρό ο οποίος βγαίνει από τον τάφο του για να ταραξίσει τους ζωντανούς. Στον νεκρό υποτίθεται πως εισβάλλει «κάποιο διαβολικό πνεύμα» και τον αναγκάζει, δύο-τρεις μέρες μετά από την κηδεία του, να βγαίνει έξω από τον τάφο του, τυλιγμένος μ' ένα άσπρο σάβανο. Ο βρυκόλακισμένος επισκέπτεται συνήθως το σπίτι του. Στην αρχή εκδηλώνει την παρουσία του κάνοντας διάφορες αταξίες και σκορπίζοντας τα αντικείμενα. Με το πέρασμα του χρόνου όμως γίνεται όλο και πιο θρασύς, κάνει πολύ θόρυβο, και φτάνει στο σημείο να πνίγει τους ανθρώπους και να πίνει το αίμα τους. Το ίδιο κάνει κι έξω, στα χωράφια, στα λιβάδια και στους ερημικούς δρόμους. Αν και ορισμένοι άνθρωποι γίνονται Βρυκόλακες ενώ ζουν ακόμη, κατά κανόνα όμως αυτό συμβαίνει μετά το θάνατό τους¹⁹⁴.

Οι Σέρβοι πιστεύουν ότι ο βρυκόλακας μοιάζει με ένα «σακί γεμάτο αίμα», παρά με άνθρωπο. Με βάση τις λαϊκές δοξασίες το σώμα του είναι καλυμμένο με τρίχες

193 Βρυκόλακες & Λυκάνθρωποι, Συλλογικό έργο, εκδ. Άγνωστο 2009.

194 Φαντάσματα, Συλλογικό έργο, εκδ. Άγνωστο 2008. Patrick Johnson, «Count Dracula and the folkloric vampire: thirteen comparisons»

λύκου, γεγονός που του απέδωσε την ονομασία *vuokodlak*, από το *vuok* που στα Σλαβικά σημαίνει *λύκος* -ένα «τοτεμικό» ζώο για τους Σλάβους- και το *dlaka* που σημαίνει *τρίχα*, δηλαδή «αυτός που φέρει το τρίχωμα λύκου». Στη Βουλγαρία εμφανίζεται με τον συγγενή ετυμολογικά όρο *Vikolak*, ενώ στην Ρουμανία έχουμε την λέξη *virkolak*, που φέρνει λεξιλογικά στον ελληνικό όρο *βρυκόλακας*. Όσον αφορά τώρα την εμφάνιση των ειδεχθών αυτών πλασμάτων, με βάση κάποιες λαϊκές παραδοχές φαίνεται να απουσιάζουν τα οστά από το σώμα τους και το χρώμα τους να είναι κατακόκκινο λόγω του μεγάλου ποσοστού αίματος από το οποίο αποτελούνται. Η τρομακτική εμφάνιση ολοκληρώνεται από τα μεγάλα κόκκινα μάτια και τα μακριά τους νύχια. Σύμφωνα με μια δοξασία που προέρχεται από την περιοχή του Srem (Βοϊβοντίνια) της Σερβίας, υπάρχουν τα *Bukanas*. Ο όρος έχει μέσα το συνθετικό «*buka*», που σημαίνει *θόρυβος*. Αυτά τα όντα εμφανίζονται εν τω μέσω της νύκτας, κάνουν πολύ θόρυβο και επιτίθενται στους ανθρώπους πνίγοντας τους. Επιπροσθέτως έχουμε και την ύπαρξη των *Drekanas*. Αυτά έχουν ένα μακρουλό παρδαλό σώμα, συναντώνται στα κοιμητήρια και βγάζουν μια σειρά διαφόρων κραυγών, όπως γάτας, τράγου και μικρού παιδιού¹⁹⁵.

Στην περιοχή της Ερζεγοβίνης, συναντάται και το *Plakanas*. Αυτό το είδος θυμίζει τον κλασσικό βρυκόλακα, μόνο που είναι μικροκαμωμένος, επειδή ήταν μωρό που φονεύθηκε από την ίδια του την μάνα. Εμφανίζεται έξωθεν της οικίας του και στριγγλίζει με ένα εκκωφαντικό μωρουδιακό κλάμα. Σε κάποιες περιοχές των Βαλκανίων, όπως στο Μαυροβούνιο, υπάρχει η αντίληψη ότι όταν ένα παιδί πεθάνει αβάπτιστο, βρυκολακιάζει. Τότε μετατρέπεται στο *λόργκ*, ένα είδος βρυκόλακα το οποίο βγαίνει την νύχτα και βλάπτει με τον φθόνο του τα μικρά ζωντανά παιδιά, τα οποία είναι ιδιαίτερος επιρρεπής κατά την περίοδο των «αβάπτιστων ημερών», δηλαδή μεταξύ Χριστουγέννων και Θεοφανίων¹⁹⁶.

Ας προχωρήσουμε τώρα στις συνήθειες των απέθαντων σε ένα γενικότερο πλαίσιο. Οι οντότητες αυτές αγαπούν κυρίως το χειμώνα και ειδικότερα την περίοδο από τα Χριστούγεννα έως την Ανάληψη (επειδή τότε μεταδίδονται και οι περισσότερες

195 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 258.

196 Μυστήρια των Βαλκανίων (Ειδική έκδοση), Νο1, Νο2, Νο3, εκδ. Άγνωστο 2008-2009.

ασθένειες που έχουν σχέση με ιώσεις, κρυολογήματα και επιδημίες), ενώ συνήθως εμφανίζονται στη λαϊκή φαντασία τυλιγμένα με λευκό σάβανο πάνω από τα ρούχα μαζί με τα οποία ενταφιάστηκαν. Σύμφωνα με την λαϊκή πίστη, εάν ο βρυκόλακας αποχωρίζονταν από το σάβανο του, καθίσταται αδύνατο να επιστρέψει στον τάφο του και έτσι είναι εύκολο να πιαστεί και να εξουδετερωθεί. Συγκεκριμένα στην περιοχή του Homolj της ανατολικής Σερβίας πίστευαν ότι τα ζώα και ειδικότερα τα σκυλιά, μπορούσαν να διαισθανθούν την έλευση των νεκροζώντανων. Όταν κάτι πλησιάζει, γρυλίζουν και τρέχουν να κρυφτούν μακριά, προειδοποιώντας έτσι για την επικείμενη άφιξη τους. Εξαιρετική ευαισθησία επίσης στο να διαισθάνονται τα «δαιμονικά πλάσματα» παρουσιάζουν τα άλογα και τα βόδια, τα οποία μέσω της ανησυχίας τους προειδοποιούν τους ανθρώπους ότι κάτι δεν πάει καλά¹⁹⁷.

Διαδεδομένη είναι και η αντίληψη ότι ο βρυκόλακας δεν εξέρχεται από την περιοχή ταφής του το Σάββατο, ούτε επίσης κατά τις γιορτές των νεκρών. Για να βρυκολακιάσει ένας, σημασία δεν παίζει το εάν είναι άντρας γυναίκα ή παιδί. Βασική προϋπόθεση αποτελεί το να έχει τελέσει αμαρτωλό βίο και η ψυχή του για κάποιον λόγο να μην μπορεί να απαγκιστρωθεί από το σώμα του. Εκτός όμως από τις αμαρτίες ως ένδειξη του ότι κάποιος θα μπορούσε να εξελιχθεί σε βρυκόλακα, στην Σερβία αρκούσε απλά να περάσει πάνω από το πτώμα του κάποιο οικόσιτο ζώο, όπως η γάτα, ο σκύλος ή το ποντίκι. Εκτός αυτού, έχουμε και την εμπλοκή διαφόρων ζητημάτων γενετικής φύσης στην δημιουργία τους, διότι εάν ένας άνδρας γεννιόταν μέσα σε ματωμένο πλακούντα θα γίνονταν μετά θάνατον απέθαντος, ενώ αντίστοιχα η γυναίκα θα εξελίσσονταν σε *vestica* (μάγισσα)¹⁹⁸.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στην ψυχή των βαμπίρ. Σύμφωνα λοιπόν με τις δοξασίες των Σέρβων μέσα στο σώμα του υποψήφιου για βρυκολακίασμα νεκρού, υπάρχει μια πεταλούδα που δεν είναι τίποτα άλλο από την ψυχή, ή το παιδί του νεκρού. Την ονόμαζαν *Vampiric* (Βάμπιριτς), που σημαίνει «βαμπιράκι», και έβγαινε στον έξω

197 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 259.

198 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 259-260.

κόσμο από το στόμα του βαμπίρ. Έτσι οι σέρβικες δοξασίες ήθελαν τις προσπάθειες για την εξόντωση των βρικόλακων να επικεντρώνονται στην καταπολέμηση αυτής της «πεταλούδας», διαφορετικά οποιαδήποτε άλλη προσπάθεια εξόντωσης του νεκρού σώματος θα ήταν ατελέσφορη, εφόσον η πεταλούδα κατάφερνε να διαφύγει¹⁹⁹.

Σύμφωνα με λαϊκές αναφορές, από την ερωτική συνεύρεση μίας θνητής και ενός βρικόλακα μπορεί να προκύψει τέκνο το οποίο χαρακτηρίζεται ως Vampironic η αλλιώς Vampirche. Σε περίπτωση που στην κοινότητα αναζητούνταν ένας Βρικόλακας με σκοπό να εξολοθρευθεί, τότε τα Vampirche ήταν τα κατάλληλα άτομα για να φέρουν την αποστολή εις πέρας. Είχαν το χάρισμα να μπορούν να εντοπίσουν ένα άλλο βαμπίρ, να επικοινωνήσουν μαζί του και τελικά, λόγω της αυξημένης δύναμης τους να καταφέρουν να το εξολοθρεύσουν. Ένα κοινό χαρακτηριστικό που είχαν με τα βαμπίρ, έγκειται στο γεγονός ότι δεν είχαν σκιά, κάτι που τα διαχώριζε από τους ανθρώπους. Οι δοξασίες αυτές βασίζονταν στην αντίληψη ότι μπορεί να υπάρξει επαφή μεταξύ ενός δαίμονα ή μιας υπερφυσικής οντότητας με μια φυσιολογική γυναίκα. Στην αρχαία Ελλάδα, πολλά άτομα με ξεχωριστές νοητικές ή σωματικές ικανότητες θεωρούνταν αποτέλεσμα του ερωτικού πόθου που αναπτύσσονταν μεταξύ θνητών, δαιμόνων η άλλων θεοτήτων. Για παράδειγμα ο Αλέξανδρος θεωρείτο υιός του Άμμωνα, ενώ με βάση έναν άλλο θρύλο ο πατέρας του δεν ήταν ο Φίλιππος, αλλά ο μάγος Νεκτάνεβος ο οποίο μεταμορφωμένος σε φίδι-δράκοντα συνευρέθηκε με την Ολυμπιάδα. Μάλιστα, σε νότιες περιοχές της Σερβίας ακόμα και στη σύγχρονη εποχή πιστεύετε ότι η ιδιαίτερη εξυπνάδα ενός παιδιού μπορεί να αποδοθεί στην καταγωγή του από δράκο²⁰⁰.

Ο φόβος που προκαλείται από τον βαμπιρισμό ήταν δικαιολογημένος. Από τη μία, όλοι μπορούσαν να μετατραπούν σε βρικόλακες με μεγαλύτερες πιθανότητες για όσους έχουν αμαρτήσι. Από την άλλη, ο καθένας ήταν ευάλωτος στις επιθέσεις τους, δεδομένου του γεγονότος ότι ξεπερνούσαν κατά πολύ τις σωματικές δυνάμεις των μέσω των ανθρώπων. Για να αντιμετωπιστούν οι υπερφυσικές ικανότητες των βρικόλακων, οι άνθρωποι επιστράτευαν διάφορες μεθόδους και «στρατηγικές εξολόθρευσης», με σημαντικότερο το κάρφωμα του ύποπτου για βαμπιρισμό νεκρού, με παλούκι λευκάνθου.

199 Kaplan D. Robert, Φαντάσματα των Βαλκανίων, εκδ. ΡΟΕΣ 2002.

200 Kis Danilo, Η Εγκυκλοπαίδεια των Νεκρών, Εξάντας 2005.

Τον λεύκανθο, όπως και κάθε λογής αγκάθι, το έτρεμαν όλες οι δαιμονικές οντότητες. Στην αρχαία Γερμανία, πάνω από τους τάφους των εγκληματιών έθεταν αγκάθια για να αποτρέψουν μια πιθανή απόπειρα εξόδου. Σε μία παρόμοια πρακτική της Ανατολικής Βοσνίας, η οποία είχε ως στόχο να περιορίσει την πιθανότητα βρυκολακιάσματος, κάρφωναν προληπτικά πάνω στο μνήμα ένα παλούκι από λεύκανθο. Η χρήση του λεύκανθου αποτελεί, μεταξύ των βαλκανικών λαών, ένα ισχυρό αντίμετρο το οποίο δεν στόχευε στο να καταστρέψει τον βρυκόλακα ολοκληρωτικά, αλλά να τον προσδέσει μαγικό-πρακτικά στον τάφο του, περιορίζοντας τις νυχτερινές του εξορμήσεις. Ο βρυκόλακας μπορούσε να αφαιρέσει οποιονδήποτε κατασκευής πάσαλο, εκτός του λευκάνθου²⁰¹. Ενώ η προηγούμενη τελετουργία είχε ως σκοπό τη δέσμευση της κινητικότητας και μόνο, το κάψιμό αντιθέτως στόχευε στο να καταστραφεί ολοκληρωτικά το υπερφυσικό αυτό πλάσμα. Η αποτέφρωση της αρχαιότητας διαφέρει κατά πολύ από την σημερινή. Η σημερινή γίνεται για λόγους δημόσιας υγείας, μην αφήνοντας τίποτα από το νεκρό σώμα παρά μόνο την τέφρα. Κατά την αρχαία τέλεση έμεναν συνήθως τα κόκαλα. Σύμφωνα με τις αντιλήψεις της εποχής, η ψυχή του νεκρού μπορούσε να συνδεθεί με την καρδιά, τα σπλάχνα, το αίμα και τα μάτια, αλλά όχι με τα οστά. Εφόσον αυτά καίγονταν επιμελώς, αποτρέπονταν πλήρως η ψυχή από το να επιστρέψει και να εμπλακεί στον κόσμο των ζωντανών. Συγκεκριμένα, στις μεσογειακές περιοχές την εποχή όπου οι άνθρωποι άρχισαν να καίνε τους νεκρούς τους, γεννήθηκε η ιδέα της ύπαρξης ενός γενικευμένου Βασιλείου των Νεκρών, ιδέα μάλιστα που αποδείχθηκε καρποφόρα για την ανάπτυξη όχι μόνο της μυθολογίας αλλά και της ποίησης γενικότερα. Η φαντασία των ανθρώπων εξακολουθεί να αναζητά το Βασίλειο αυτό, ενώ ανάλογα με την εποχή το τοποθετεί σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Άλλοτε κάτω από τη Γη, άλλοτε κάτω από τη θάλασσα, ενώ σήμερα με βάση τις διδασχές της Χριστιανοσύνης ψηλά στον ουρανό (Παράδεισος). Σε κάθε περίπτωση πάντως το ζητούμενο είναι η ψυχή να βρει το μέρος αυτό και να αποκτήσει την επιθυμητή γαλήνη που θα την αποκόψει οριστικά από την φθορά του υλικού σώματος και θα την απελευθερώσει. Στην πεποίθηση αυτή στηρίζεται ακόμα ένα έθιμο το οποίο συναντάται

201 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς,, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 265-271.

στην ανατολική Σερβία, αυτό της μεταγενέστερης κηδείας. Τότε οι συγγενείς μετά από τρία χρόνια ξεθάβουν τον νεκρό, καθαρίζουν τα κόκαλά του από τη σήψη και στην πορεία τα ραντίζουν με κρασί, ως ένα μέσο αποχαιρετισμού της ψυχής του νεκρού προς το φθαρτό σώμα²⁰².

Όλα αυτά τα έθιμα, όπως το παλούκωμα με λεύκανθο, η πρακτική του μασχαλισμού, ακόμα και η αποτέφρωση, αν και έχουν τις καταβολές τους στην αρχαιότητα, σε μεγάλο βαθμό διατηρούνται μέχρι και τις μέρες μας. Αναφορικά, το έθιμο της καύσης το οποίο μπορούσε να απομακρύνει οριστικά την ψυχή από το σώμα, αν και υφίσταται την σήμερον ημέρα για άλλους λόγους, όπως τονίστηκε παραπάνω, στην χώρα μας συνεχίζει να μην γίνεται αποδεκτό από την επίσημη Εκκλησία, όντας κατάλοιπο των παγανιστικών λατρειών ή επειδή παραπέμπει στον Ινδουισμό, Βουδισμό

202 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς,, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 261-271. Patrick Johnson, «Count Dracula and the folkloric vampire: thirteen comparisons»

και σε άλλες θρησκευτικές πρακτικές της Ανατολής. Για την ολοκληρωμένη παρουσίαση των βαμπίρ, είναι ιδιαίτερος σημαντικό να αναφερθούμε και στις σύγχρονες πεποιθήσεις περί υπάρξεως ψυχικών ή «ενεργειακών βαμπίρ», τα οποία κυκλοφορούν την ημέρα μη ξεχωρίζοντας από τους κανονικούς ανθρώπους.²⁰³ Το ψυχικό βαμπίρ δεν πίνει το αίμα των ζωντανών, αλλά τρέφεται από την ζωτικότητα και την ενέργεια τους. Απορροφά λοιπόν τα ενεργειακά πεδία που ρέουν στον άνθρωπο, εξασφαλίζοντας έτσι την διατήρηση του στον κόσμο των ζωντανών. Αποτέλεσμα το θύμα αποδυναμώνεται, «ξεξουμίζεται», χάνει την ευεξία και την όρεξη για ζωή και στο τέλος αρρωσταίνει, ενώ το «ενεργειακό βαμπίρ» όλο και δυναμώνει απορροφώντας τη ζωτική ενέργεια του θύματος του²⁰⁴.

²⁰³ Vucanovic, T. R. (1957). The Vampire. *Journal of the Gypsy Lore Society*, 36.S. Thompson (1955-1958). *Motif-index of folk-literature: a classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, medieval romances, exempla, fabliaux, jestbooks, and local legends* (revised and enlarged edition). Bloomington: Indiana University Press.

²⁰⁴ Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς,, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 261-271.

α) ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΑ

Τα λαϊκά έθιμα στα Βαλκάνια είναι στις περισσότερες περιπτώσεις κατάλοιπα των αρχαίων παγανιστικών λατρειών που επικρατούσαν πριν την είσοδο του Χριστιανισμού στη ζωή των ανθρώπων. Τα έθιμα αξίζει να σημειωθεί πως αποτελούν μια σταθερά για κάθε λαό, σημαντικότερη πολλές φορές μάλιστα και από την ίδια του την γλώσσα. Πολλές δεισιδαιμονίες για τους βρυκόλακες είναι αναμφισβήτητα σλαβικής καταγωγής²⁰⁵, με τους Σέρβους να τους αποκαλούν με το αρχαίο όνομα *vukodlak*, που σημαίνει «εκείνος που έχει την τρίχα (*dlaka*) του λύκου (*vuk*)». Τα Βαλκάνια της Οθωμανικής περιόδου ήταν επίσης γεμάτα από δεισιδαιμονίες οι οποίες βασίζονται πάνω στην πίστη για την ύπαρξη αοράτων και πολλές φορές μοχθηρών οντοτήτων, αλλά και στην ύπαρξη αγαθών πνευμάτων, γεγονός που σημειώνεται και από τον ιστορικό Mark Mazower, στο βιβλίο του με τον τίτλο *Τα Βαλκάνια*. Σ' αυτό ο Βρετανός ιστορικός αναφέρει πως «ορισμένες οικογένειες τις έτρεμαν όλοι γιατί ήταν γνωστό πως ήταν βρυκόλακες με ανθρώπινη μορφή. Οι φήμες μιλούσαν ακόμη και για άνδρες με ουρές κρυμμένες μέσα στα εσώρουχά τους»²⁰⁶.

Οι βρυκόλακες φαίνεται πως στην αρχή ήταν οικόσιτοι, κάτι που μπορεί να συνδεθεί με την ύπαρξη διαφόρων γνωμικών που αναφέρουν χαρακτηριστικά πως «ο βρυκόλακας από την γενιά του τρώει», ή πως «ο βρυκόλακας την σειρά του κυνηγά» (*Das Volksleben der Neuegriechen und das hellenische Alterthum*, Leipzig, 1871, 164). Ήταν κτήμα μίας δεδομένης οικογένειας με την οποία συνδεόταν μέσω συγγενικών δεσμών. Οι οικόσιτοι αυτοί δαίμονες αποτελούσαν το επίκεντρο μιας λατρείας ενδοοικογενειακού περιβάλλοντος, στην οποία συμμετείχαν αποκλειστικά και μόνο τα μέλη της, αποκόπτοντας από δαύτην οποιονδήποτε εξωτερικό παράγοντα. Οι «οικόσιτοι», αποτελούσαν το καλά κρυμμένο μυστικό της οικογένειας και ήταν ένας κόσμος στον οποίο δεν είχαν θέση οι ξένοι. Πιθανολογείται ότι όλος αυτός ο μυσταγωγικός χαρακτήρας γύρω από το όνομα τους απορρέει εκ του γεγονότος ότι η προέλευση του είναι αποτέλεσμα αιμομιξιών ή άλλων περιέργων διαδικασιών τα οποία

205 Βλ. Thomas J. Garza, *The Vampire in Slavic Cultures*, University of Texas, Austin, 2010.

206 Mark Mazower, *Τα Βαλκάνια*, εκδόσεις Πατάκη, σελ.124

αποτελούν καλά φυλασσόμενα μυστικά των οικογενειών²⁰⁷. Αυτές τις οικογένειες τις φοβούνται όλοι γιατί στα μέλη τους υπήρχαν βρυκολακισμένοι με την μορφή ανθρώπων. Τα φυλακτά ήταν το κύριο μέτρο προστασίας έναντι της διαολικής τους υπόστασης. Μερικά από αυτά ήταν το σκόρδο, διάφορα κομποσκοίνια, δόντια κάπρου, κέρατα καθώς και ορισμένοι καρποί του δάσους. Όταν οι Χριστιανοί θεωρούσαν πως τα δικά τους φυλακτά δεν έκαναν τίποτε δανείζονταν φυλακτά από τους μουσουλμάνους. Η συνεργασία ανάμεσα στους πιστούς των διαφορετικών θρησκειών ήταν επιβεβλημένη όταν είχαν να κάνουν με μοχθηρά φαντάσματα. Το πρόβλημα των νυκτόβιων βαμπίρ είχε λάβει διαστάσεις υστερίας ώστε, κατά το έτος 1872 στην Αδριανούπολη, για να σταματήσει η επιδρομή των «πλασμάτων της νύχτας», αναγκάστηκαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους ενάντια στο κακό ένας ορθόδοξος ιερέας και ένας χότζας. Δεν κατάφεραν όμως να διώξουν τους βρυκόλακες από την πόλη, οπότε κλήθηκε ένας ειδικός μουσουλμάνος εξορκιστής για να τακτοποιήσει το θέμα²⁰⁸.

Σε ένα πιο ρομαντικό και όμορφο κομμάτι του αόρατου κόσμου των πνευμάτων που μας περιβάλλουν, μας μεταφέρουν οι νεράιδες ή αλλιώς Βίλε όπως ονομάζονται στα Σέρβικα²⁰⁹. Οι Βίλε αποτελούσαν σημαντικότερο τμήμα των θεοτήτων των Σλάβων και ουσιαστικά αντιπροσώπευαν το σέρβικο λαό, προστάτευαν και βοηθούσαν τους ήρωες του στις μάχες, με πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα τη Μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389) κατά την οποία θεράπευαν με τις θείες δυνάμεις τους τα τραύματα των Σέρβων πολεμιστών και μοιρολογούσαν για τον χαμό τους. Οι νεράιδες αποτελούν τις προστάτιδες του γαμήλιου θεσμού. Ακόμα και στη σύγχρονη εποχή οι ανύπαντρες γυναίκες προσφέρουν θυσίες σε αυτές για να τις βοηθήσουν να βρουν τον άντρα της αρεσκείας τους και κατ' επέκταση να δημιουργήσουν οικογένειες. Σύμφωνα με ένα αρχαίο παγανιστικό έθιμο της Budva στις ακτές του Μαυροβουνίου, το οποίο λάμβανε χώρα κατά την διάρκεια του Σπάσοβταν, τα νεαρά αγόρια και κορίτσια φορώντας

207 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς,, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 304.

208 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς,, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο σ. 305.

209 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 303-304.

λουλούδινα στεφάνια ανέβαιναν στο «αλώνι της νεραΐδας» πιασμένα από τα χέρια και χόρευαν τραγουδώντας. Με το τραγούδι τους καλημέριζαν τις νεραΐδες από τις οποίες ζητούσαν να συνδράμουν στο να νυμφευτούν²¹⁰.

Οι αρχαίοι Έλληνες επίσης θεωρούσαν ότι «ούτε γάμος ουδείς άνευ Νυμφών συντελείται, αλλά ταύτας πρώτων τιμώνεν μνήμης χάριν» (Πίνδαρος, Πυθ.,4, 106). Οι Βίλε μάλιστα, ζουν πολύ καιρό χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι είναι αθάνατες. Η ζωή τους συνδέεται με τα μαλλιά τους, από τα οποία δεν πρέπει να αφαιρεθεί ούτε τρίχα, καθώς αυτό μπορεί να τις οδηγήσει στον θάνατο. Προστατεύονται δε από αυτόν, όσο θρέφονται με σπόρους σκόρδου. Σε αντίθεση με τους Βρυκόλακες δεν προκαλούν κανένα κακό παρά μόνο αν κάποιος τους βλάψει. Τότε ενδέχεται να γίνουν ιδιότροπες, σκερτσόζες και αλλόκοτες. Συνήθως παρουσιάζονται πολλές μαζί σε τριάδες ή ομάδες πολλαπλάσιες του τρία και ανάμεσά τους υπάρχει η κυρίαρχη νεραΐδα και οι υπόλοιπες που την ακολουθούν. Οι τόποι κατοικίας τους είναι η Φύση και τα υπέροχα δάση, τα λιβάδια και οι λίμνες που πλαισιώνουν τα Βαλκανικά τοπία. Σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάζονται μαχήτριες, σαν Αμαζόνες, και διαθέτουν βέλη με τα οποία μπορούν να επιτεθούν στον αμαρτωλό. Η γη και η γονιμότητά της συνδέονταν επίσης με τις νεραΐδες, οι οποίες διαθέτουν και τα δικά τους χωράφια συνήθως στα οποία είχαν και τα κοπάδια τους που απαρτίζονταν από άγρια ζώα του δάσους όπως ελάφια και ζαρκάδια, τα οποία άρμεγαν και φύλασσαν. Αν κάποιος τολμούσε να πειράξει τα κοπάδια τους η τιμωρία του θα ήταν αυστηρότατη καθώς θα χάνε τα μάτια του. Οι δυνάμεις τους μπορούσαν να επηρεάσουν και τους ανθρώπους και ο πιο εύκολος τρόπος για να το κάνουν αυτό ήταν να «μπουν μέσα του». Υπήρχε μάλιστα μια κατάρα που έλεγε «να μπουν οι Βίλε μέσα σου». Για να απομακρυνθούν από το σώμα κάποιου, ήταν αναγκαία η συνδρομή μιας μάγισσας με ειδικευση στον εξορκισμό. Ο τρόπος για να εξοβελιστεί η Βίλα από το σώμα του «νυμφοκάληπτου» ανθρώπου σχετιζονταν με την αγάπη που έτρεφαν για τη μουσική και το χορό. Πιο αναλυτικά τοποθετούν το σώμα του θύματος στο πάτωμα και οι παρευρισκόμενοι έστηναν γύρω του χορό που συνοδευόταν από τραγούδι με λύρα ή κάποιο άλλο μουσικό όργανο. Η Βίλε που αγαπά ιδιαίτερα αυτές τις καταστάσεις, δεν αντέχει φυλακισμένη μέσα στο σώμα κι έτσι βγαίνει έξω, προκειμένου να ακολουθήσει

210 Cajkanovic Veselin, Mit i religija u Srba (Μύθος και Θρησκεία στους Σέρβους), Beograd 1993.

το ρυθμό και το τραγούδι. Οι Σέρβοι μάλιστα πιστεύουν ότι οι καλές Βίλε, οι θεραπεύτριες όπως τις αποκαλούσαν, είναι αυτές του βουνού επειδή γνωρίζουν τα βότανα όλων των ειδών και φυσικά το ελιξίριο της ζωής που ήταν το σάραμσακ (σπόρος από σκόρδο) βάλσαμο που οδηγεί στη μακροζωία²¹¹.

Τα νερά στα οποία κολυμπούσαν θεωρούνταν ότι αποκτούσαν θεραπευτικές ιδιότητες. Τέλος, οι Βίλε συμβολίζοντας τη γεμάτη πάθος για έρωτα και ζωή θηλυκή νεότητα, παντρεύονταν τους δράκους με τους οποίους κάνουν παιδιά γένους θηλυκού, ενώ άλλοτε παντρεύονταν νεαρούς άνδρες, παίρνοντας του μαζί ώστε να μείνουν σε ένα σύννεφο. Ακόμα και σήμερα υπάρχουν παραδόσεις που τις θέλουν να χορεύουν στα πυκνά δάση και να προκαλούν τους ανυποψίαστους περαστικούς, να ερωτοτροπούν μαζί τους, να θεραπεύουν καθώς και το να ασκούν τις μαγικές πρακτικές τους²¹².

211 Patience Camp, Slovenska Magija (Σλαβική Μαγεία), Beograd 1993.

212 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 309-311.

Οι Βλάχοι, ως ένας από τους αρχαιότερους λαούς των Βαλκανίων καταγόμενοι κυρίως από τα αρχαία θρακο-ιλλυρικά φύλα που εκλατινίστηκαν γλωσσικά κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, διατήρησαν με αξιοσημείωτο ζήλο τα πανάρχαια έθιμα τους, τους θρύλους, τις δοξασίες και τις δεισιδαιμονίες τους, παρά τον εκχριστιανισμό τους και τον σεβασμό προς την Ορθόδοξη Εκκλησία. Ακόμη και σήμερα, σε ορεινές ή απομονωμένες περιοχές των Βαλκανίων που κατοικούνται κυρίως από Βλάχους, διατηρούνται πανάρχαια έθιμα και δοξασίες που έλκουν ξεκάθαρα την καταγωγή τους από το παγανιστικό παρελθόν.²¹³ Ορισμένες βλάχικες δοξασίες σχετίζονται με αντικείμενα τα οποία «δένονται μαγικά» κουβαλώντας τις ασθένειες αυτού που τα τοποθέτησε. Όποιος περιέργως ή αφελής αποφασίσει να τα πειράξει ή να τα λύσει «φιλοδωρείται» με τις ασθένειες εκείνου που τα τοποθέτησε, με ένα είδος μεταβίβασης της «κακής ενέργειας». Τα αντικείμενα αυτά, που ονομάζονται *Beleg* (Σημάδι) στη βλάχικη διάλεκτο της ανατολικής Σερβίας, τοποθετούνται συνήθως πάνω σε κολόνες, σε φράχτες ή πέτρες και είναι πετρώματα ή πουγκιά δεμένα με σχοινί στο μήκος του κρεβατιού του αρρώστου. Έτσι προκαλούσαν το ενδιαφέρον των περαστικών και από τη στιγμή που ασχολούνταν μαζί τους ή τα πείραζαν η αρρώστια μεταβιβάζονταν σ' αυτούς²¹⁴.

Η λεγόμενη *βλάχικη μαγεία* θεωρείται στη Σερβία ιδιαίτερα δυνατή κι αν κάποιος πέσει στα δίχτυα της χρειάζεται οπωσδήποτε τη βοήθεια ενός ειδικού «εξορκιστή» για να απεμπλακεί. Η βλάχικη παράδοση φυσικά είναι γεμάτη από θρύλους σχετικούς με μάγισσες και δράκους που μπορούν ακόμα και να αρπάξουν ανθρώπους τους οποίους για

²¹³ Emily Gerard, *The Land Beyond the Forest: Facts, Figures, and Fancies from Transylvania*, New York: Harper & Brothers, 1888. Thomas J. Garza, *The Vampire in Slavic Cultures*, University of Texas, Austin, 2010

²¹⁴ Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 37-41. Emily Gerard, *The Land Beyond the Forest: Facts, Figures, and Fancies from Transylvania*, New York: Harper & Brothers, 1888. Thomas J. Garza, *The Vampire in Slavic Cultures*, University of Texas, Austin, 2010

να βρουν οι συγγενείς ακολουθούν διάφορες παγανιστικές τελετές. Στις βλάχικες περιοχές της ανατολικής Σερβίας μάλιστα υπήρχε η πίστη ότι τα πνεύματα συχνάζουν στα σταυροδρόμια και συχνά βοηθούν τους περαστικούς να προσανατολιστούν και να βρουν το δρόμο τους. Μια τέτοια μαρτυρία λαμβάνουμε και από τη συγγραφέα και φιλόλογο Μιλίτσα Κοσανόβιτς η οποία, κατά τη διάρκεια της περιήγησής της στις βλάχικες περιοχές της ανατολικής Σερβίας και συγκεκριμένα στην κοιλάδα του ποταμού Μλάβα και του Τίμοκ, βρέθηκε σε οδικό αδιέξοδο μη γνωρίζοντας ποιον δρόμο να ακολουθήσει για να φτάσει στον προορισμό της. Τότε, και ενώ νύχτωνε, εμφανίστηκαν σχεδόν από το πουθενά μπροστά στην ίδια και τους συντρόφους της τρεις άνθρωποι (ο αριθμός τρία ήταν πολύ δημοφιλής σ' αυτές τις δοξασίες και μάλιστα από την αρχαιότητα σημειώνεται ως μαγικός ομηρικός αριθμός) που οδηγούσαν τρακτέρ και με πολύ προθυμία παρείχαν οδηγίες για τη σωστή κατεύθυνση. Επανεξετάζοντας το όλο συμβάν, την έκανε να συλλογιστεί ότι όντως τα πνεύματα συχνάζουν στα σταυροδρόμια και προσφέρουν τη βοήθειά τους όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο αποτυπώνοντας έτσι την θετική πλευρά των πνευμάτων που βοηθούν και καθοδηγούν τους ανθρώπους χωρίς να τους θέτουν εμπόδια και παγίδες²¹⁵.

Στο μυθιστόρημα του *Οι Έμποροι του Φωτός* ο Μίροσλαβ Λούκιτς στηρίζεται στα προσωπικά του βιώματα και στους θρύλους της πλούσιας προφορικής παράδοσης των Βλάχων της Σερβίας. Στο βιβλίο του περιγράφει μια σκηνή όπου συναντήθηκαν τρεις Βλάχες, η μια εκ των οποίων «έχασε» τον εγγονό της, που φαίνεται ότι «είχε πιαστεί στα δίχτυα μιας ντόπιας μάγισσας». Όμως, πριν αρχίσουν να αλέθουν τα λόγια τους ασταμάτητα, βάζοντας αρκετό παραμύθι στην ιστορία, κάθισαν στο γρασίδι για να φάνε το ψωμί που έφεραν μαζί τους. Πριν κόψουν το ψωμί έκαναν μια μεγάλη ειδική προσευχή. Και μετά από αυτή τη προσευχή, τρώγοντας λαίμαργα το ψωμί τους, ανταγωνιζόταν η μία την άλλη ποια θα πει περισσότερο γύρω από το μυστήριο θέμα που τους έκαιγε: «...Και στη σπηλιά να τον έκρυβες και με γερές αλυσίδες να τον έδενες, η Βίκτορκα και εκεί θα τον έβρισκε. Αυτή είναι σαν τη μάνα της, μία κακόγλωσση! Έμαθαν να μαγεύουν τον άνθρωπο να μην βλέπει τίποτα πέρα από τη μύτη του... Ότι

215 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσανόβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 41-43.

δένουν σε κόμπο αυτές οι δύο, δεν το λύνει κανένας. Ζουν σε 'κείνο τον λόφο απομονωμένες για να μπορεί ο Άτιμος να τους επισκέπτεται απαρατήρητα. Εκεί όλη την νύχτα οι Δράκοι προσγειώνονται. Έρχονται από όλα τα μέρη του κόσμου, αλλά οι πιο επικίνδυνοι είναι οι Δράκοι της Βλαχίας! Δεν λάμπουν και τα ανθρώπινα μάτια δεν τους βλέπουν. Οι βλάχικοί δράκοι τις έμαθαν πώς να μπαίνουν στα ανθρώπινα όνειρα... Για τη μεγάλη λένε ότι δόθηκε σε κάποιον χωρίς γένια, γι' αυτό τους έχει όλους στα πόδια. Πάντως δεν υπάρχει κανένας ζωντανός άνθρωπος στην περιοχή μας που μπορεί να επιβεβαιώσει ότι είναι πατέρας της Βίκτορκα ή ότι γνωρίζει τον πατέρα της!»²¹⁶

216 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 42-43.

β) ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Η Βουλγαρία είναι μια βαλκανική χώρα στοιχειωμένη με πανάρχαιους δαίμονες. Τα φαντάσματα που δέσποζαν στις παραδόσεις των αρχαίων Θρακών συνεχίζουν να περιπλανώνται στα πυκνά και άγρια δάση της Ροδόπης. Οι Θράκες, που απείχαν αρκετά από τον εκλεπτυσμένο πολιτισμό των αρχαίων Ελλήνων, έκαναν ανθρωποθυσίες, οργάνωναν τελετές στις οποίες έπιναν άφθονο άκρατο θρακικό οίνο και ρίχνονταν με αλαλαγμούς σε μάχες, κοσμούσαν τα σώματα τους με δερματοστιξία (τατουάζ), ενώ ήταν και πολυγαμικοί. Πίστευαν σε μεγάλο βαθμό σε περιπλανώμενα πνεύματα και είχαν αντιφατικές εκδηλώσεις, καθώς έκλαιγαν στη γέννα και γελούσαν στο θάνατο. Ήταν ιδιαίτερα γνωστοί για τη ροπή τους στο ποτό, τον εκστασιασμό και τη μουσική, ενώ υπάρχει η άποψη ότι η ορφική μουσική γεννήθηκε από αυτούς²¹⁷.

Αναφερόμενοι στις βουλγάρικες δεισιδαιμονίες δεν μπορούμε να παραλείψουμε τις καρναβαλιστικές πομπές του Kukeři στο Πέρνικ με τους ανθρώπους να φορούν τεράστιες μάσκες που απεικόνιζαν και τιμούσαν τους κύκλους της φύσης της ζωής, του θανάτου και της αναγέννησης. Η πομπή γίνεται άλλοτε στην παραμονή και άλλοτε ανήμερα των Χριστουγέννων, ενώ σε πολλές περιοχές οι συμμετέχοντες έκαναν μόνοι τους τις μάσκες τους ανάλογα με το τι ήθελαν να εκφράσουν. Κατά την διάρκεια της πομπής συντελούνταν ο γύρος των σπιτιών που ξεκινούσε από πολύ νωρίς το πρωί. Οι καρναβαλιστές περνούσαν από τα σπίτια για να διώξουν με δυνατή μουσική και θόρυβο από τα κουδούνια τους τα «κακά πνεύματα» και να φέρνουν την γονιμότητα, παίρνοντας προσφορές κι ευχόμενοι υγεία, ζωή και καλή τύχη στον σπιτονοικοκύρη. Αφού ολοκληρώνονταν αυτή η διαδικασία το βράδυ άναβαν φωτιές τις οποίες πηδούσαν και όποιος πηδούσε πιο ψηλά απομάκρυνε από τη ζωή του το κακό²¹⁸.

Μόλις πριν από λίγους αιώνες ορδές από αιμοβόρα βαμπίρ φαίνεται πως σκορπούσαν τον τρόμο στους κατοίκους των Βαλκανίων και ειδικά στο χώρο της

217 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 203-204.

218 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 203-205 και 216-217.

σημερινής Βουλγαρίας. Αυτό τουλάχιστον αποκάλυψαν τα πολυάριθμα «νεκροταφεία βρυκολάκων»²¹⁹, τα οποία έφερε πρόσφατα στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη στις παραθαλάσσιες βουλγαρικές πόλεις της Μαύρης Θάλασσας και συγκεκριμένα στη Σωζόπολη (Sozopol) και στη Μεσημβρία (Nessebar). Σ' αυτές τις δύο πόλεις-λιμάνια, που ιδρύθηκαν στην αρχαιότητα από Έλληνες αποίκους και όπου ο Ελληνισμός κυριαρχούσε ως τα τέλη του 19ου αιώνα (υπάρχουν ακόμη σ' αυτές τις πόλεις ζωντανά απομεινάρια του), ο τρόμος από τους Βρυκόλακες καθώς και το εξοντωτικό τους κυνήγι ήταν κάτι το συνηθισμένο. Ήταν θέμα ζωής και θανάτου για τους Βαλκάνιους των περασμένων εποχών²¹⁹.

Το 2012 Βούλγαροι αρχαιολόγοι, κατά τη διάρκεια των ανασκαφών που έγιναν στο βυζαντινό μοναστήρι του Αγίου Νικολάου του Θαυματουργού της παραθαλάσσιας Σωζόπολης, ανακάλυψαν έκπληκτοι τάφους με σκελετούς «βρυκολάκων» καρφωμένους με σιδερένια ράβδο στο χώρο της καρδιάς ή στο στέρνο τους. Οι σκελετοί αυτοί άνηκαν σε ανθρώπους-βαμπίρ που θάφτηκαν εκεί πριν από 700 χρόνια και ήταν κατά πάσα πιθανότητα Ρωμιοί, δηλαδή βυζαντινοί Έλληνες και όχι Βούλγαροι. Αφού τους έθαψαν οι κάτοικοι της Σωζόπολης δεν ησύχασαν προτού καρφώσουν πολλές φορές τα πτώματα με σιδερένιες ράβδους, στο σημείο της καρδιάς αλλά και του στομαχιού, προκειμένου να τους εμποδίσουν, όπως απαιτούσαν οι μεσαιωνικές δοξασίες της περιοχής, να «επανέλθουν στη ζωή» με τη μορφή βαμπίρ και να σκορπίσουν το θάνατο και τις αρρώστιες στους ζωντανούς. Αυτός ήταν και ο κύριος φόβος τους: οι βρυκόλακες πίστευαν πως προκαλούσαν τις θανατηφόρες επιδημίες, ήταν δηλαδή «Νοσοφόροι» (εξού και η λατινική λέξη *Nosferatu*)²²⁰.

Σύμφωνα με μια εκδοχή οι Ευρωπαίοι του 14ου αιώνα πίστευαν πως πίσω από τον τρομακτικό *Μαύρο Θάνατο*, δηλαδή την πανούκλα που θέρισε το 1/3 του πληθυσμού της ηπείρου, κρύβονταν οι «αιμοδιψείς» βρυκόλακες, καθώς αγνοούσαν παντελώς την ύπαρξη του μικροβίου της βουβωνικής πανώλης. Για να ησυχάσουν τη συνείδησή τους

219 Γιώργος Στάμκος, *Οι Νεκροζώντανοι των Βαλκανίων*, περιοδικό Strange No 147, Ιούλιος 2014, σελ.40-43.

220 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 228-231.

κάρφωσαν με σιδερόβεργες ορισμένα «κόππα» θύματα της πανούκλας στους τάφους τους, πιστεύοντας πως έτσι δε θα έπαιρναν κι άλλους ζωντανούς μαζί τους. Συχνά δεν αρκούσε μόνον το «κάρφωμα» με σιδερένιες βέργες, αλλά επιστρατεύονταν και τελετές εξορκισμού και εφησυχασμού των πνευμάτων. Ωστόσο η επιδημία της πανούκλας συνεχίστηκε στην Ευρώπη σαν μια πυρκαγιά που σταμάτησε μόνον όταν δεν είχε τίποτε πλέον άλλο να κάψει²²¹..

Αυτός ο τρόπος ταφής κι «εξόντωσης των βρυκολάκων» ήταν άραγε κάτι το συνηθισμένο στη μεσαιωνική Βουλγαρία; Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Μουσείου της Βουλγαρικής Ιστορίας με έδρα τη Σόφια: «Αυτός ήταν ένας συνηθισμένος τρόπος, σύμφωνα με τη βουλγαρική μεσαιωνική παράδοση, για να απαλλαγεί κανείς από τους ανθρώπους που υποτίθεται πως ήταν βαμπίρ». Ο διευθυντής του Μουσείου, Μπόζινταρ Ντιμιτρόφ ανέφερε πως αυτή η πρακτική ήταν κάτι το συνηθισμένο για να εμποδίσουν τους νεκρούς ανθρώπους, που θεωρούσαν βαμπίρ, να «επιστρέψουν» στη ζωή και να εκδικηθούν τους ζωντανούς. Η εν λόγω πρακτική, που εμπόδιζε τη νεκρανάσταση των βρυκολάκων, δεν γινόταν μόνον πριν από οκτώ αιώνες αλλά, σύμφωνα με τον Μπόζινταρ Ντιμιτρόφ, ο τρόπος που είχαν καρφωθεί οι σκελετοί «δείχνει μια πρακτική η οποία ήταν κοινή σε ορισμένα βουλγάρικα χωριά ως και την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα». Σύμφωνα με τον ίδιο περισσότερες από εκατό παρόμοιες «ταφές βαμπίρ» έχουν ανακαλυφθεί στη Βουλγαρία κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Πράγματι το 2004 ο Βούλγαρος αρχαιολόγος Πέταρ Μπαλαμπάνωφ ανακάλυψε έξι, καρφωμένους με σιδερένιες ράβδους, σκελετούς κοντά στην πόλη της Debelets. Ακόμη ένας σκελετός βαμπίρ, που ανακαλύφθηκε κοντά στο Βέλικο Τάρνοβο (τη μεσαιωνική πρωτεύουσα της Βουλγαρίας επί δυναστείας των Ασέν), βρέθηκε καρφωμένος στο χώμα με τέσσερις σιδερένιες ράβδους και γύρω του είχαν τοποθετηθεί πολλά κάρβουνα, σα να προσπάθησαν να τον κάψουν κιόλας²²².

Σε μια άλλη ανασκαφή, που έγινε το 2013 πάλι στην παραθαλάσσια πόλη Nessebar (Μεσημβρία) βορείως της Σωζόπολης, βρέθηκε ένας σκελετός, που

221 Βλ. John Edgar Browning, *The Vampire in Europe, a critical edition*, USA 2014.

222 Γιώργος Στάμκος, *Οι Νεκροζώντανοι των Βαλκανίων*, περιοδικό Strange No 147, Ιούλιος 2014, σελ.40-43.

χρονολογείται τον 17ο αιώνα και φαίνεται πως άνηκε σ' έναν ηλικιωμένο, ο οποίος ήταν καρφωμένος μ' ένα μαχαίρι στο στήθος. Ο αρχαιολόγος Τόντορ Μαβράκωφ, που έκανε την ανακάλυψη, είναι πεπεισμένος πως αυτό είναι απόδειξη πως αυτός ο άνθρωπος δεν υπήρξε θύμα κάποιας εγκληματικής ενέργειας αλλά ήταν ένα βαμπίρ, όπως και οι σκελετοί που βρέθηκαν στη γειτονική Σωζόπολη. Συνολικά 28 τάφοι έχουν βρεθεί στη Μεσημβρία σε ένα χώρο 40 τετραγωνικών μέτρων στο εσωτερικό του ναού, που χρονολογείται από τον 13ο-14ο και από τον 16ο και 17ο αιώνα. Ένας από αυτούς ανήκε σ' ένα «βαμπιροπαίδι», θαμμένο σε λευκό φέρετρο. Ο Μαβράκωφ αναφέρει ότι οι ομαδικές ταφές γίνονταν τις εποχές των επιδημιών της πανούκλας, την αιτία της οποίας οι άνθρωποι, έχοντας παντελή άγνοια περί μικροβιακών μολύνσεων, απέδιδαν σε δαιμονικούς ανθρώπους-βαμπίρ²²³.

223 Γιώργος Στάμκος, *Οι Νεκροζώντανοι των Βαλκανίων*, περιοδικό Strange No 147, Ιούλιος 2014, σελ.40-43.

γ) ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Και στην ελληνική λαϊκή παράδοση ο θρύλος των βρυκολάκων είναι ιδιαίτερα παλιός, ενώ ο πρώτος που προσπάθησε να ετυμολογήσει τη προέλευση της λέξης ήταν ο Leone Allacci, ο οποίος στο έργο του *De Graecorum Hodie Quorundam Opinacionibus* το 1645, συνδέει τη λέξη *βρυκόλακας* με τις λέξεις «βούρκος» και «λάκκος». Αυτό επιβεβαιώνεται εκ του γεγονότος ότι σε πολλές περιοχές της χώρας μας ο Βρυκόλακας αναφέρεται και ως «βουρκόλακας». Στη συνέχεια ο μεγάλος λόγιος Αδαμάντιος Κοραής²²⁴, σημαντικός εκπρόσωπος του ελληνικού Διαφωτισμού, πρότεινε τις λέξεις «βορβόλακας», η οποία αποτελεί μία παραλλαγή της λέξεως «μορμολύκειο» καθώς και της λέξεως «βρυκόλαξ» που προέρχεται από τις λέξεις «βρίκελος» ή «βρίκολος» που στην αρχαία ελληνική σημαίνει «το τραγικό πρόσωπο, την αποκρουστική μάσκα που προκαλεί τον φόβο και τον τρόμο»²²⁵.

Την άποψη μάλιστα του Κοραή υιοθέτησε και ο Νικόλας Πολίτης²²⁶, ο πατέρας της ελληνικής λαογραφίας, ο οποίος πρώτος συστηματικά την διερεύνησε. Πηγαίνοντας ακόμη πιο πίσω στην ελληνική παράδοση, οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι όταν ένα σώμα έμενε άταφο η ψυχή του δεν μπορούσε να αναπαυθεί στον Κάτω Κόσμο, με αποτέλεσμα να περιφέρεται έξω από αυτόν. Γι' αυτό τον λόγο η ταφή θεωρούνταν μια πολύ σημαντική διαδικασία και απαιτούσε μάλιστα ιδιαίτερες τιμές για να επέλθει η ολοκληρωτική ανακούφιση της ψυχής²²⁷. Ανάλογα στοιχεία αντλούμε από τα μεγάλα έργα του Ομήρου, όπως την *Ιλιάδα* και την *Οδύσσεια*. Ο μισοπεθαμένος από το ακόντιο του Αχιλλέα, Έκτορας, τον παρακαλεί όταν πεθάνει να μην δώσει το σώμα του βορά στα σκυλιά, αλλά να δεχτεί τα λύτρα των γονιών του και να τους παραδώσει το πτώμα του για να ταφεί με τις κατάλληλες τιμές²²⁸. Επίσης έχουμε την εμφάνιση της οπτασίας του Πατρόκλου στον Αχιλλέα, ο οποίος τον προτρέπει να παραδώσει στην πυρά το σώμα του,

224 Βλ. Κοραής Αδαμάντιος, *Υλη γαλλο-γραικικού λεξικού*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

225 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 19-29.

226 Βλ. Πολίτης Νικόλαος, *Παραδόσεις*, Αθήνα 1904.

227 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 20-21.

228 Βλ. Όμηρος, *Ιλιάδα*, Π 836.

ώστε να μην περιφέρεται άδικα γύρω από τον Άδη²²⁹. Εν συνεχεία αντλούμε και μία πολύ σημαντική αναφορά από την Νέκυια. Στην τελευταία μάλιστα τα πνεύματα διατηρούν τη μορφή που είχαν όσο ζούσαν, ενώ λατρεύουν το αίμα που τους χαρίζει ενέργεια και ζωντάνια. Όταν ο Οδυσσέας κατήλθε στο «βασιλείο των νεκρών» για να πάρει τον χρησμό του μάντη Τειρεσία, έσφαξε αρνιά και πότισε το έδαφος με ζεστό αίμα για να έρθουν οι ψυχές και να πιούν, ενώ ο ίδιος περίμενε υπομονετικά τον μάντη να εμφανιστεί κραδαίνοντας το ξίφος του²³⁰. Επί προσθέτως στις *Όρνιθες* του Αριστοφάνη, ο Σωκράτης προσφέρει θυσίες για να εμφανιστούν οι ψυχές των νεκρών, οι οποίες φαίνεται να κρίνουν μάλιστα το αν η θυσία είναι ικανοποιητική ή όχι και αναλόγως με την ποιότητά της, ικανοποιούν τα αιτήματα των ζωντανών²³¹.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στα Ανθεστήρια που τελούνταν στην αρχαία Αθήνα κατά τον μήνα Ανθεστηρίωνα, περίπου στα τέλη Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου και τελούνταν προς τιμήν του Διονύσου και του Ερμή. Την περίοδο αυτή η αναγεννημένη ανοιξιάτικη φύση σήμαινε την κορύφωση της ανθρώπινης αισιοδοξίας αλλά και της αθανασίας που σχετίζονταν με αυτή. Η ονομασία *Ανθεστήρια* προέρχεται από το ρήμα «αναθέσσασθαι» που σημαίνει «ανάκληση των ψυχών» κι έτσι η λέξη σχετίζεται με την τρίτη ημέρα της γιορτής η οποία ήταν αφιερωμένη στον Ερμή τον Ψυχοπομπό και κατ' επέκταση στις ψυχές των θανόντων. Μάλιστα οι Αθηναίοι πίστευαν ότι κατά την τρίτη ημέρα οι ψυχές, όχι μόνο οι αγαθές, αλλά και οι μοχθηρές, επανέρχονταν στον κόσμο μας και κυκλοφορούσαν ανάμεσα στους ζωντανούς. Η μέρα αυτή φυσικά είχε πένθιμο χαρακτήρα. Περιμετρικά των ναών έβαζαν κόκκινα νήματα και οι πόρτες αλείφονταν με πίσσα, ως μέσο αποτροπής των φθονερών οντοτήτων. Όπως είναι φυσικό στην πλούσια ελληνική μυθολογία, εντοπίζονται πλάσματα δαιμονικά, βδελυρά και ειδεχθή, τα οποία προκαλούν τον φόβο και την αποστροφή σε όποιον βρεθεί στο πέρασμά τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Λάμια, η οποία σύμφωνα με τον περιηγητή του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα Πausανία, ήταν κόρη του Ποσειδώνα και αδερφή του Λάμου, βασιλιά του ανθρωποφάγου γένους των Λαιστρυγόνων. Τη Λάμια ερωτεύτηκε ο

229 Βλ. Όμηρος, *Ιλιάδα*, Ρ 125-127.

230 Βλ. Όμηρος, *Οδύσσεια*, Λ 51-54.

231 Βλ. Αριστοφάνη, *Όρνιθες*, στ. 1626-28, μτφρ. Βασίλη Ρώτα.

Δίας ο οποίος μάλιστα απέκτησε μαζί της πολλά παιδιά προκαλώντας, για άλλη μια φορά, την οργή της Ήρας. Η τελευταία σκότωσε τα «νόθα αυτά τέκνα», κάτι που οδήγησε την Λάμα στο να αποζητήσει την εκδίκηση για την άδικη μοίρα των παιδιών της. Έτσι μεταμορφώθηκε σε αιμοβόρο τέρας, το οποίο άρπαζε παιδιά και τα σκότωνε πίνοντας τους το αίμα²³².

232 Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και τον Κινηματογράφο*, σ. 29-32.

δ) ΟΙ ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Στη Ρουμάνικη Γη, ανέκαθεν ευδοκιμούσαν κάθε μορφής παραδοξότητες, προλήψεις και μαγικές πρακτικές. Στη λαϊκή φαντασία των Ρουμάνων οι λυκάνθρωποι και οι αρκουδάνθρωποι τριγύριζαν ανήσυχοι τις παγωμένες νύχτες στα δάση των Καρπαθίων, ψάχνοντας γι' τα ανυποψίαστα θύματα τους. Φαντάσματα σέρνονταν πάνω σε ανίερους τόπους και πνεύματα ούρλιαζαν μες τη νύχτα σαν περιπλανώμενα αγρίμια. Οι Βρυκόλακες που στα Ρουμανικά ονομάζονται Βαρκολάκ ή και Πρικόλιτσι, ζωντάνευαν με τη δύση του ήλιου, μη θυμίζοντας σε τίποτα την αίγλη του αριστοκράτη κόμη Δράκουλα του Stoker, καθώς έμοιαζαν με αδέξια, σε κατάσταση αποσύνθεσης τέρατα, τα οποία έβγαιναν από τους τάφους τους ρακένδυτα²³³.

Δεν είναι καθόλου παράξενο που σχεδόν κάθε χωριό στη Ρουμανία έχει στις άκρες του διάφορα «ορθόδοξα τοτέμ», περιέργους σταυρούς και φυλακτά που υποτίθεται πως φυλάσσουν τους κατοίκους από τα «Πλάσματα της Νύχτας». Σχεδόν κάθε χωριό έχει ακόμη τον πρακτικό του «μάγο» -συνήθως κάποια γριά θεραπεύτρια/εξορκίστρια - και τον εξορκιστή παπά του. Αυτοί, με μαγικά φίλτρα, φυλακτά, προσευχές και ξόρκια, προσπαθούν ν' αναχαιτίσουν όλη αυτή την πλημμυρίδα των δαιμόνων, πνευμάτων και προλήψεων²³⁴.

Οι νεκροζώντανοι βρυκόλακες και τα βαμπίρ, αν και εμφανίστηκαν στις μυθολογίες σχεδόν όλων των λαών του κόσμου, πουθενά δε στοίχειωσαν περισσότερο τη φαντασία των ανθρώπων απ' ότι στις περιοχές της Σερβίας, της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας. Επίσημα ωστόσο η μορφή του βρυκόλακα κάνει την εμφάνισή της στη ρουμανική κοινωνία περίπου στα μέσα του 17^{ου} αιώνα. Στην Τρανσυλβανία, η πρώτη περίπτωση βαμπιρισμού καταγράφεται το 1521 στο Brasov και επρόκειτο για μια γυναίκα που χαρακτηρίστηκε ως *στριγκόγι* και κήκε στην πυρά ύστερα από εντολή των δικαστών. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι στην περίπτωση της Μολδαβίας ο πρώτος φορέας που ασχολήθηκε επίσημα με το ζήτημα αυτό είναι η Ορθόδοξη Εκκλησία. Ειδικότερα, ο μητροπολίτης Βαρλαάμ εξέδωσε το βιβλίο *Τα Επτά*

233 Βλ. Tuomas Hovi, The use of history in Dracula tourism in Romania.

234 Βλ. Dudley Wright, Vampires and Vampirism, USA 2001.

Μυστήρια, στο διατύπωνε την έντονη αγανάκτησή του για την πίστη ορισμένων λαϊκών ανθρώπων στη μεταστροφή των νεκρών σε βαρκόλακ. Οι απλοί αυτοί άνθρωποι, πιστεύοντας στην ύπαρξη των νυχτερινών δαιμονων, πήγαιναν στους τάφους των νεκρών και όταν εντόπιζαν ίχνη ζωής (αίμα, τρίχες, νύχια), τα έκαιγαν ώστε να μην μείνει τίποτα. Με το να παραδίδουν λοιπόν τα υπολείμματα αυτά του νεκρού στην πυρά, τον απέτρεπαν από το να μετατραπεί σε αιμοδιψές στοιχειό.²³⁵

Όσοι πιστεύουν πάντως πως οι θρύλοι των βαμπίρ που επιστρέφουν από τους τάφους τους για να «ρουφήξουν» τη ζωή των ζωντανών ανήκουν στο παρελθόν, κάνουν λάθος. Σε πολλά χωριά των Βαλκανίων και ειδικά στη Ρουμανία επιβιώνουν ως τις μέρες μας τέτοιες δοξασίες. Το 2004, σ' ένα χωριό κοντά στην Κραϊόβα, οι κάτοικοι του πίστευαν πως ο νεκρός Πέτρα Τόμα έγινε βαμπίρ. Οι ίδιοι οι συγγενείς του τον ξέθαψαν και βρήκαν το στόμα του γεμάτο με αίμα. Αμέσως με το δικράνι του αφαίρεσαν την καρδιά και στη συνέχεια τον έκαιγαν, ρίχνοντας ασβέστη στον τάφο του. Το όλο θέμα έγινε είδηση όχι μόνον στον εγχώριο τύπο, αλλά ακόμη και το *National Geographic* συμπεριέλαβε αυτή τη μακάβρια ιστορία σε σχετικό ντοκιμαντέρ του.

Αν και από αρχαιοτάτων χρόνων οι δαίμονες, και κατ' επέκταση οι βρυκόλακες, συνδέονται στο ανθρώπινο φαντασιακό με τις αρρώστιες και τις επιδημίες, ωστόσο από τον 17ο αιώνα άρχισαν στη Ρουμανία να ταυτίζονται κυρίως με τις ολοένα και σπανιότερες επιδημίες πανούκλας. Σε τέτοιες περιόδους οι χωρικοί πίστευαν πως οι νεκροί γίνονταν βρυκόλακες, βαρκόλακ και στριγκόγι, που είναι ουσιαστικά το ίδιο πράγμα, βγαίνοντας την νύχτα από τους τάφους τους για να πάρουν μαζί τους όσους περισσότερους ζωντανούς μπορούσαν. Μετά το 1831 την πανούκλα αντικατέστησε η χολέρα ως αφορμή ξεθάματος και παλουκώματος των νεκρών που θεωρούνταν στριγκόγι και άρα υπαίτιοι για το ξέσπασμα της επιδημίας²³⁶.

Η σχέση των στριγκόγι με τις προθέσεις του Σατανά να παραπλανεί τους αδαείς και αφελείς χωρικούς, γίνεται κατανοητή μέσω του κεφαλαίου 378 του *Κώδικα της*

235 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 327-328.

236 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 327-329. Cremene, Ardien (1981). *La mythologie du Vampire en Roumanie*. Monaco: Editions Du Rocher.

Βλαχίας, που χρονολογείται στα 1652²³⁷. Σύμφωνα με το κεφάλαιο αυτό οι κάτοικοι οφείλουν να αντιληφθούν ότι κανείς, με εξαίρεση τον Ιησού Χριστό, δεν δύναται να γνωρίζει το πώς και το πότε θα πεθάνει. Ο θάνατος είναι μία δύναμη απρόβλεπτη, την οποία ο μόνο ο Κύριος ως «Φύλακας της ζωής μας» μπορεί να τιθασεύσει. Άρα, όλα αυτά που λέγονται για τον απροσδόκητο θάνατο ανθρώπων από νεκρούς οι όποιοι επέστρεψαν, δεν είναι παρά ψευδαισθήσεις που ο Σατανάς δημιουργεί για να επηρεάσει τους θνητούς και να τους οδηγήσει στην καύση-βεβήλωση του νεκρού σώματος, το οποίο λανθασμένα πίστεψαν πως βρυκολάκισσε²³⁸. Η ορθόδοξη πίστη, δείχνει τεράστιο σεβασμό στο ανθρώπινο σώμα, απαγορεύοντας ρητά την καύση του. Η σάρκα αποτελεί τον «ναό» τον οποίο κόσμισε ο Κύριος με την άφθαρτη ψυχή μας, δίνοντας της την ευλογία της Ζωής. Ο Αρχαίος Όφις, με αυτήν του την ψευδαίσθηση, προσπαθεί να κάνει τον άνθρωπο να παραστρατήσει από την χάρη του Κυρίου και να τον σύρει στην αιώνια καταδίκη. Ο Εωσφόρος εξάλλου μπορεί να λάβει διάφορες μορφές για να πετύχει τους βέβηλους στόχους του. Μπορεί να πάρει μορφές προσώπων και αντικειμένων, ώστε να παραμορφώσει την αντίληψη των πιστών και να κλονίσει την πίστή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της μαμπεσιάς του ήταν το να παρουσιάζει τα πτώματα καιρό μετά την ταφή τους γεμάτα με αίμα, κάτι το οποίο είναι ενάντια στον νόμο της αποσύνθεσης. Έτσι, οι αδαείς πιστεύοντας ότι πρόκειται για νεκροζώντανους, οδηγούνταν στην αμαρτία διαμέσου της βεβήλωσης των «ανήσυχων» πτωμάτων²³⁹. Άξιο αναφοράς είναι, ότι οι κάτοικοι της Βλαχίας αλλά και της Μολδαβίας αναδείκνυαν τις δοξασίες που σχετίζονταν με βρυκόλακες κάθε φορά που εμφανίζονταν μια ιδιαίτερος δύσκολη κοινωνική κατάσταση, όπως η εμφάνιση μιας πανδημίας, αποδίδοντας εκεί την γενεσιουργό αιτία».

237 *Indreptarea Legii* (1652), Βουκουρέστι, 1963.

238 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 328-329. Barber, Paul (1988). *Vampires, burial and death. Folklore and reality*. New Haven & London: Yale University Press.

239 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 329-330.

Το 1709 ένας Ούγγρος γιατρός, ο Σαμουήλ Κελεζέρι, κυκλοφόρησε τη *Μελέτη και Θεραπεία της Πανούκλας που Έπληξε την Δακία το Έτος 1709*²⁴⁰. Ήταν μια εποχή που πολλοί Ρουμάνοι της Τρανσυλβανίας απέδιδαν την θανατηφόρα επέλαση της στη δράση βρικόλακων. Μάλιστα στο χωριό Μπροστένι, η τοπική διοίκηση προέβη στην εκταφή ενός άνδρα, δύο γυναικών και μιας νεαρής κοπέλας, οι οποίοι ήταν ύποπτοι βρυκολακιάσματος. Αφού λοιπόν τους ξέθαψαν, τους γύρισαν μπρούμυτα και εν συνεχεία τους κάρφωσαν μ' ένα παλούκι. Αυτό το «κυνήγι των βρυκολακων» δεν ήταν κάτι το τόσο σπάνιο, καθώς παρόμοιες πρακτικές εφαρμοζόταν συνεχώς. Ιδιαίτερα σε περιόδους επιδημιών, όπως με την πανούκλα, σχεδόν όλοι οι νεκροί ήταν υποψήφιοι βρυκόλακες-μεταφορείς ασθενειών²⁴¹. Το 1831 στο Γιοζένι της κομητείας Χουνεντοάρα, ξεθάφτηκε μια γυναίκα με την υποψία ότι ήταν στριγκόγι. Αυτό οδήγησε στην καθαίρεση του παρόντος εν τω γεγονός κληρικού, ύστερα από προτροπή του επισκόπου του Sibiu. Σε εγκύκλιο του ο επίσκοπος αναφέρει χαρακτηριστικά πως η εκταφή των υποτιθέμενων στριγκόγι έπρεπε επιτέλους να σταματήσει., διότι αντί να περιορίσει τα κρούσματα χολέρας έφερε τα άκρως αντίθετα αποτελέσματα. Η εκταφή των νεκρών σίγουρα λειτούργησε επιβαρυντικά προς τη δημόσια υγεία, καθώς τα ημι-αποσυντιθέμενα πτώματα συνέχιζαν να μεταδίδουν μικρόβια και ασθένειες. Στους απέθαντους αποδίδονταν και οι αρρώστιες των ζώων, ακόμη και οι ξηρασίες²⁴². Τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί μια παράξενη τελετή που έλαβε χώρα το καλοκαίρι του 1841 στο Πορουμπακούλ. Μέσα στον καύσωνα, γύρω από τον τάφο του χωρικού Ίλιε Νίνι, συγκεντρώθηκαν οι χωρικοί της περιοχής, τοποθέτησαν παλούκια στη γη, ενώ δώδεκα κοπέλες (ένας αποτροπαϊκός αριθμός, που παραπέμπει και στους Αποστόλους κ.α.)

240 Βλ. A. Verres, *Bibliografia romana-ungara, I, Romanii in literatura ungara si Ungurii in literatura romana, 1473-1780*, Βουκουρέστι, 1931, σ. 156, No. 282.

241 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 330.

242 I. Muslea, *Practice magice si denumirea lor in circularele episcopesti si protopesti de la inceputul veacului trecut*, *Anuarul Archivei de folclor, II*, Βουκουρέστι, 1933, σ. 344. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 331.

έριχναν νερό για να «πνίξουν» τον βρικόλακα. Έπειτα με την παρουσία ιερέα ξέθαψαν το πτώμα και το κομμάτιασαν²⁴³.

Όλες αυτές οι αξιόλογες αναφορές, αποτελούν προϊόν συγγραφέων με διαφορετική μεταξύ τους προέλευση. Από την μία οι Ούγγροι και οι Σάξονες συγγραφείς της Τρανσυλβανίας τοποθετούσαν όλες αυτές τις αιρετικές δοξασίες των Βλάχων, Ορθόδοξων στο θρήσκευμα Τρανσυλβανών χωρικών, στο χώρο του παραλόγου, του παγανιστικού και του σκοταδιστικού γενικότερα και θεωρούσαν πως έπρεπε σταδιακά να

243 L. Kovary, Erdelyorszag statistikaja, I, Κλουζ, 1847, σ. 291. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκοτής*, σ. 331.

εκλείψουν. Επίσης, πολλοί περιηγητές αφουγκράστηκαν τις ιστορίες αυτές με αντικειμενικότητα, παραμερίζοντας την υπερφυσική τους διάσταση, ενώ άλλοι προσπάθησαν σθεναρά να κατανοήσουν το τι επιτέλους συνέβαινε. Ανεξάρτητα βέβαια με τα αισθήματα που γεννιούνται για τους κατοίκους της Τρανσυλβανίας και της Μολδοβλαχίας, μια ενδελεχής εξέταση του ζητήματος δημιουργεί το ερώτημα σχετικά με το ποιοι είναι οι άνθρωποι που μετατρέπονται σε Βρυκόλακες. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της επίγειας ζωής τους που τους οδηγεί σε μια ανήσυχη και καταστροφική μεταθανάτιο δραστηριότητα; Και ποια ήταν τα κριτήρια της κοινότητας για το ποιος είχε μεταμορφωθεί σε βρυκόλακα και προκαλούσε τις εκάστοτε καταστροφές²⁴⁴. Την απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα λαμβάνουμε από τον Στεφάν Ιγκνάτ Ραίσεβιτς, έναν Ραγκουσιανό (από το Ντουμπρόβνικ) που παρέμεινε επί έντεκα χρόνια στη Βλαχία και τη Μολδαβία. Έτσι λοιπόν στο έργο του *«Ιστορικές Παρατηρήσεις, Φυσικές και Πολιτικές για την Βλαχία και τη Μολδαβία»*²⁴⁵, πληροφορούμαστε ότι μια βασική προϋπόθεση για να γίνει κάποιος βρυκόλακας είναι να έχει υποπέσει στη διάρκεια της ζωής του σε κάποια θρησκευτική απαγόρευση (αφορισμός), ή σε ένα βαρύ αμάρτημα. Έτσι η ψυχή του αδυνατεί να απελευθερωθεί από τα δεσμά του υλικού σώματος κι αποσκοπεί να προκαλέσει πόνο και κακό στους ζωντανούς, παίρνοντας έτσι ένα είδος μανιώδους εκδίκησης. Εντύπωση προκαλεί η διαδικασία απαλλαγής από τον βρυκόλακα που συναντούμε στο ίδιο βιβλίο. Αρχικά, αν το χόμα του τάφου μετακινηθεί ή αναδευτεί, οι συγγενείς οφείλουν να καλέσουν και φυσικά να πληρώσουν τον ιερέα για να τελέσει κάποιας μορφής εξορκισμό. Εφόσον το πτώμα ήταν άθικτο, το στήνε στον τοίχο και το «διάβαζε», προσπαθώντας να το μετατρέψει σε «σκόνη». Όταν αυτό δεν επιτυγχάνονταν, καλούνταν ένας ανώτερος ιερέας ο οποίος και έφερε την δύσκολη αποστολή εις πέρας. Τη διαδικασία αυτή τελούσαν συνήθως με νεκρά σώματα αστυνομικών ή εμπόρων που ήταν ιδιαίτερα

244 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 331-332.

245 Osservazioni storiche, naturali e politiche intorno la Valachia a la Moldavia, Napoli, 1788.

απεχθείς στο λαό, ενώ σχεδόν αποκλείονταν οι πλούσιοι που θάβονταν σε πέτρινους τάφους και ήταν, από πολλές απόψεις, δύσκολο να ανοιχτούν²⁴⁶.

Στην πορεία βέβαια των χρόνων το φαινόμενο του βαμπισμού «εκχριστιανίστηκε. Η αρχή έγινε στην Κωνσταντινούπολη, όταν ο Σουλτάνος Μωάμεθ Β' παραχώρησε στον Γεννάδιο Σχολάριο τον τίτλο του Πατριάρχη και ταυτόχρονα το δικαίωμα να εξουσιάζει όλους τους Ορθόδοξους Χριστιανούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Πέρα από μια σειρά σημαντικότητας προνομίων που ανέλαβε με το νέο του καθήκον ο Πατριάρχης, ένα εκ των βασικότερων ήταν το ανάθεμα, δηλαδή ο αφορισμός²⁴⁷. Μέσω του αφορισμού, η Ορθόδοξη Εκκλησία απέκτησε παντοδυναμία, καθώς μπορούσε είτε να απαλλάξει μια ψυχή από τις αμαρτίες της, είτε να την καταδικάσει. Σύμφωνα με τον αφορισμό, η ανθρώπινη ψυχή δένονταν ολοκληρωτικά με το σώμα, καθιστώντας τον μετά θάνατον διαχωρισμό τους αδύνατο. Αν δεν αρθεί το ανάθεμα, τότε το υλικό σώμα δεν μπορεί να αποσυντεθεί και η ψυχή περιπλανιέται φυλακισμένη μέσα του, αναζητώντας την εξιλέωση. Αυτήν η παραφιλολογία, στάθηκε το εφαλτήριο για την «γέννηση του βρυκόλακα. Επειδή η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν πίστευε στο Καθατήριο όμως, ο μοναδικός τρόπος για να απελευθερωθεί η ψυχή ήταν να αρθεί ο αφορισμός. Αυτή η δύναμη ανήκε αποκλειστικά στους εκπροσώπους της Εκκλησίας. Η τάση του αφορισμού ακόμα και για μικρά αμαρτήματα, υιοθετήθηκε και από τη Μολδαβία και τη Βλαχία με τη διαφορά βέβαια ότι στις περιοχές αυτές πίστευαν ότι οι αμαρτίες μπορούν να εξιλεωθούν ακόμη και με την απλή προσευχή ενός ιερέα. Έτσι ο Αφορισμός ενός Πατριάρχη μπορούσε να αρθεί από έναν άλλον Πατριάρχη, ενός μητροπολίτη από άλλον μητροπολίτη, και ούτω καθ' εξής. Αξίζει να σημειωθεί σ' αυτές τις χώρες πως ο αφορισμός επιβάλλονταν και σε περιπτώσεις ψευδομαρτυρίας,

246 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 332-334. Barber, Paul (1988). *Vampires, burial and death. Folklore and reality*. New Haven & London: Yale University Press.

247 T. H. Papadopoulos, *Studies and documents relating to the history of the Greek Church and people under the Turkish domination*, Βρυξέλλες, 1952, σ. 27-39. S. Runciman, *The Great Church in captivity. A study of the patriarchate of Constantinople from the eve of the Turkish conquest to the Greek war of independence*, Cambrich, 1968, σ. 166-177. - Βλ. MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 336.

αποτελώντας σημαντική απειλή, ικανή να αποτρέψει ακόμα και τον πιο ανήθικο από το να οδηγηθεί σε ψευδή κατάθεση²⁴⁸.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να αναφερθούμε στο φαινόμενο των πρόωγων ενταφιασμών και στην νεκροφάνεια, γεγονότα που σε ικανοποιητικό βαθμό θα μπορούσαν να συνδράμουν στην αποσαφήνιση του φαινομένου του βρυκολακιάσματος. Ο Ανδρέας Βόλφ, Σάξονας γιατρός που πέρασε σημαντικό κομμάτι της ζωής του στη Μολδαβία, μαρτυρεί και καταθέτει την ύπαρξη αυτής της νοσηρής συνήθειας στα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Οι Έλληνες, οι Μολδαβοί και οι Εβραίοι, με την υποψία και μόνο ότι κάποιος ήταν νεκρός, οδηγούνταν στην άμεση ταφή του, συχνά χωρίς να έχει περάσει η απαραίτητη ώρα ώστε να επιβεβαιωθεί κλινικά ο θάνατός του. Δεν επέτρεπαν μάλιστα καμία ιατρική εξέταση και οδηγούσαν τον «νεκρό» στην ταφή με συνοπτικές διαδικασίες, κρίνοντας τον μόνο από την όψη του. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα σε πολλές περιπτώσεις άνθρωποι να θάβονται ζωντανοί, βρισκόμενοι απλά σε κατάσταση λιποθυμίας ή καταληψίας, ξυπνώντας κάποια στιγμή μέσα στον τάφο και ζητώντας βοήθεια.²⁴⁹ Η ύπαρξη της νεκροφάνειας, η αλλιώς «φαινομένου του Λαζάρου», κατά την οποία οι βιολογικές λειτουργίες επιβραδύνονται ή παύουν παροδικά, αγνοούνταν πλήρως. Οι κραυγές αγωνίας τους, όταν ξυπνούσαν όντας θαμμένοι ζωντανοί, έκαναν τους διερχόμενους να τρομάζουν, πιστεύοντας στην ύπαρξη των βρυκολάκων²⁵⁰. Αναφορές σχετικά με τα ζητήματα των βεβιασμένων ενταφιασμών γίνονται και από τον Κλαούντιο Μιλανέζι σε έργο που εξέδωσε το 1992. Ο Μιλανέζι επικεντρώθηκε στις πρωτοποριακές εργασίες του Ζαν Ζακ Μπρυέ, με τον τελευταίο να δημοσιεύσει μια πραγματεία με τίτλο *Περί της Αβεβαιότητας των Ενδείξεων Θανάτου και την Κατάχρησης των Ενταφιασμών και των Ταριχεύσεων*. Σ' αυτό το έργο περιγράφει αρκετές περιπτώσεις νεκροφάνειας. Ο ίδιος προχώρησε κατόπιν στη δημοσίευση μιας εργασίας που ουσιαστικά ανέτρεπε τη μέχρι τότε διαδικασία για τον ενταφιασμό των νεκρών. Αναλυτικότερα πρότεινε την καθιέρωση της γνωμοδότησης του γιατρού για κάθε περίπτωση χωριστά, καθώς και την έκδοση πιστοποιητικού θανάτου, κάτι που θα αποτελούσε την απόλυτη απόδειξη της

248 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 336-339.

249 C. Lecouteux, *Histoire des vampires. Autopsie d' un mythe*, Παρίσι, Imago, 1999.

250 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 340.

απώλειας της ζωής ενός ατόμου. Όλες αυτές οι προτάσεις έμεναν για καιρό κλεισμένες στο «συρτάρι». Με την πάροδο των ετών όμως, οι συζητήσεις για τους κινδύνους από τους πρόωρους ενταφιασμούς ενισχύονταν, με αποτέλεσμα το 1791 ο Κρίστοφερ Χιούφλαντ να χτίσει στη Βαϊμάρη το πρώτο κέντρο διάγνωσης θανάτου. Μέσα λοιπόν από όλη αυτή την ανασκόπηση, γίνεται αντιληπτό ότι με το πέρας των ετών εκλογικεύτηκαν ακόμη και τα πιο ανεξήγητα φαινόμενα, όπως το άκουσμα κραυγών μέσα από τους τάφους, συνθήκη που πυροδοτούσε τις διάφορες ανά τον κόσμο ιστορίες βρυκολάκων που ταλάνιζαν τους ζωντανούς²⁵¹.

Ο γιατρός Βόλφ, όπως προαναφέραμε, δεν μπόρεσε να εξετάσει τους νεκροφανείς καθώς μάλιστα η Εκκλησία του είχε απαγόρευση να κάνει αυτοψίες. Υπεύθυνοι για αυτό ήταν οι Αυστριακοί στρατιωτικοί γιατροί και χειρουργοί οι οποίοι έπρεπε να διαλευκάνουν τα φαινόμενα υποτιθέμενου βαμπίρισμού. Από όλους αυτούς τους επιστήμονες, ξεχώρισε το όνομα του Γκέοργκ Τάλλαρ. Ο τελευταίος, από το 1724 μέχρι το 1756, είχε την ευκαιρία να μελετήσει δυο φορές ως μάρτυρας και τρεις φορές ως ανακριτής, πέντε περιπτώσεις διαφορετικών ατόμων που σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους είχαν υποστεί επιθέσεις από Βρυκόλακες. Μετά από όλες αυτές τις έρευνες ο Τάλλαρ διαμόρφωσε μια εκτεταμένη έκθεση με τίτλο *Visum Repertum Anatomico-Chirurgicum* που αρχικά ανέλυε τις διατροφικές συνήθειες των Βλάχων οι οποίοι μάλιστα, ως πιστοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί, ακολουθούσαν μετά μανίας τις νηστείες που επέβαλλε η θρησκεία τους. Οι κύριες περίοδοι νηστείας ήταν τέσσερις, αποτελούμενες από αυτήν του Πάσχα, των Αγίων Πέτρου και Παύλου, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και τέλος των Χριστουγέννων²⁵². Το δεύτερο τμήμα της εκθέσεως ανέφερε πως η περίοδος εξόρμησης των βρυκολάκων συχνά συνέπιπτε με τις τελευταίες βδομάδες της νηστείας των Χριστουγέννων. Τότε τα θύματα επιδεινωνόταν, ενώ συνέρχονταν κατά την άνοιξη, όταν και έφτανε η γιορτή του Αγίου Γεωργίου. Έπειτα από λίγες βδομάδες έβγαιναν και πάλι από τις οικείες τους, ξαναέπιαναν δουλειά, ενώ τα συμπτώματα άρχιζαν να υποχωρούν σταδιακά με τον συνδυασμό φαρμάκων καθαρού αέρα και κινήσεων²⁵³. Σε

251 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκοτής*, σ. 340-341.

252 Malinowski, B. (1992). *Magic, Science and Religion*. Prospect Heights, Illinois: Waveland Press.

253 O. Volta, *Le Vampire*, Παρίσι, Pauvert, 1962.

ερωτήσεις που έθεταν οι γιατροί στα άτομα που είχαν δεχθεί «επίθεση» από βρυκόλακες σχετικά με το επίκεντρο του πόνου, αυτοί απαντούσαν ότι πονούσαν στην καρδιά, ενώ όταν το καταδείκνυαν, αυτό εντοπιζόνταν κυρίως στο στομάχι και το έντερο. Αυτό εξηγείτε από την λανθασμένη αντίληψη που είχαν οι απλοί χωρικοί για την ακριβή τοποθεσία της καρδιάς, θεωρώντας την λανθασμένα ότι ευρίσκετε στην κοιλιακή χώρα. Στα άτομα αυτά ο βρυκόλακας εμφανιζόταν κυρίως το βράδυ και, όταν ερωτούνταν για το πώς έμοιαζε εξωτερικά, συνήθως περιέγραφαν κάποιον που είχε πεθάνει πρόσφατα. Είναι πάντως εντυπωσιακό ότι όλοι επιθυμούσαν να ανοιχτεί ο τάφος του βρυκόλακα και να καταστραφεί το «νοσηρό» περιεχόμενο του²⁵⁴.

Στην ίδια εργασία αναφέρεται ότι οι απέθαντοι πίνουν το αίμα των ζωντανών μέχρι να τους σκοτώσουν, ενώ όσοι κατάφεραν να γλυτώσουν τον άμεσο θάνατο, αρρώσταιναν βαριά. Έτσι οι χωρικοί εφάρμοζαν πάνω τους ορισμένες ατελέσφορες πρακτικές. Αυτές μεταξύ των άλλων περιελάμβαναν ξόρκια, ευχέλαια, ενώ στις πιο ακραίες τους μορφές, ραντίζονταν το σώμα των θυμάτων με το αίμα των υπευθύνων βρυκολάκων. Ειδική μνεία γίνεται και για την εκταφή, μια διαδικασία στην οποία διαμέλιζαν, αποκεφάλιζαν και τέλος έκαιγαν τον νεκρό. Στην περιοχή της Βλαχίας μάλιστα, το πτώμα μεταφερόταν έξω από τα σύνορα του χωριού και αφού το παλούκωναν στην καρδιά, το κομματιαζαν και εν συνεχεία το ράντιζαν με ζεστό κρασί, δίνοντας τα κομμάτια του βορά στα κτήνη. Ο δόκτορας Τάλλαρ επισήμαινε, ότι οι νεκροί που θάβονταν χειμώνα αποσυνθέτονταν πιο αργά από τους άλλους και το σώμα τους πρήζονταν λόγω των αερίων της σήψης, γεγονός που έκανε τους ανθρώπους να πιστεύουν ότι ο νεκρός παχαίνει εξαιτίας του αίματος που «ρουφούσε» από τους ζωντανούς²⁵⁵. Πίστευαν μάλιστα ότι ο Διάβολος τους τάιζε κάποιο χόρτο το οποίο φυσικά δεν εντοπιζόνταν ποτέ κατά την εκταφή. Έπειτα από όλες αυτές τις αναφορές και αναλύσεις, ο Τάλλαρ εξορθολόγησε τις ασθένειες που καταλογίζονταν στους βρυκόλακες, αποδίδοντάς τες στην αλλοπρόσαλλη διατροφή των Ρουμάνων ασθενών που ήταν ιδιαίτερα φτωχή στις περιόδους νηστείας κι εμπλουτιζόνταν απότομα μετά το πέρας

254 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκακτής*, σ. 344.

255 M. Summers, *The Vampire in Europe*, Λονδίνο, Kegan Paul, Trench, Trubner & Co, Ltd., 1929.

Επανεκδ., Λονδίνο, Bracken, 1996.

της. Έτσι οι άνθρωποι υπέφεραν άλλοτε από τους στομαχικούς πόνους της πείνας που αντανακλαστικά βαρούσαν στην καρδιά και άλλοτε από βαρυστομαχιά. Οι σύγχρονοι γιατροί επιβεβαιώνουν την ορθότητα των απόψεων και συγκεκριμενοποίησαν τις ασθένειες αυτές στο σκορβούτο, την πελάγρα, τη νυκταλωπία και τη πορφύρα, που κυρίως οφείλονταν στην αποβιταμίνωση. Οι Γερμανοί και οι Ούγγροι γνώριζαν ελάχιστα έως καθόλου αυτές τις ασθένειες. Οι Σέρβοι από την άλλη, καθώς και οι ευκατάστατοι Ρουμάνοι, τις απέφευγαν εξαιτίας της κατανάλωσης πάπρικας (κόκκινης πιπεριάς), ενός λαχανικού πλούσιου σε βιταμίνη C που εμποδίζει την ανάπτυξη κυρίως του σκορβούτου. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που ο βαμπιρισμός έπληττε κυρίως τα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα²⁵⁶.

Οι εξηγήσεις βέβαια αυτές που αποδίδουν το βρυκολάκισμα στις διαταραγμένες διατροφικές συνήθειες και μόνο, δεν φαίνεται να ικανοποίησαν πολύπλευρα την επιστημονική κοινότητα, καθώς βασιζόμενοι στις σημειώσεις του Τάλλαρ οι εθνολόγοι παρατήρησαν την έναρξη της εποχής των στριγκόγι κατά την νύχτα του Αγίου Ανδρέα στις 30 του Νοέμβρη, ενώ η λήξη της τοποθετούνταν την ημέρα του Αγίου Γεωργίου (23 Απριλίου ή 6 Μαΐου με το Παλαιό Ημερολόγιο), αντιστοιχώντας περίπου με τη «νύχτα των μαγισσών» η οποία στη Δύση συμπίπτει με την 1η Μαΐου. Στις 30 Νοεμβρίου λοιπόν, η δραστηριότητα των στριγκόγι ήταν έντονη καθώς ορμούσαν ανά ομάδες στα διάφορα χωριά και ξεκινούσαν τις διαμάχες με τους κατοίκους. Για αυτό τα παράθυρα και οι πόρτες έπρεπε να παραμείνουν κλειστά και οι μεντεσέδες να τρίβονται με σκόρδο ώστε να τα κρατήσουν έξω από το σπίτι. Παράλληλα, την ημέρα του Αγίου Γεωργίου, οι μάγισσες επιθυμούσαν το αγελαδινό γάλα και για αυτό το λόγο τα ζώα κοιμόνταν έξω για να μην εισχωρήσει το κακό σε εσωτερικό χώρο. Όλες αυτές οι μέθοδοι φανερώνουν ότι στις περιόδους αυτές το πέρασμα των δαιμόνων από την μια διάσταση στην άλλη ήταν έντονο, με την προστασία των μελών του Πάνω Κόσμου να κρίνεται άκρως επιβεβλημένη²⁵⁷. Οι λαϊκές δοξασίες προς τους βρυκόλακες, τόσο στην ανεξάρτητη πλέον Ρουμανία, όσο και στην υπό Αυστροουγγρική κατοχή Τρανσυλβανία, δείχνουν να

256 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκοτής*, σ. 345.

257 Βλ. M. Mesnil, *Un dossier medical du vampirisme au siecle des Lumieres. Une hypothese sur les maladies saisonnieres*, στο *Comprendre le recours aux medecines paralleles*, 1989.

υποχωρούν κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, όχι μόνο εξαιτίας των πιέσεων που ασκούσαν οι κρατικές και οι εκκλησιαστικές αρχές, αλλά και από τη γενικότερη τάση εκσυγχρονισμού και εξορθολογισμού που άρχισε να εξαπλώνεται στην Ευρώπη. Η «πεφωτισμένη» Αυσβουργική Αυτοκρατορία μετά το 1774, προσπάθησε κυρίως μέσω της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, να καταπολεμήσει τις «πρωτόγονες» δοξασίες και υιοθέτησε τις αρχές του Σιλεσιανού παιδαγωγού Ιγκνάζ Φον Φέλμπιγκερ. Το εγχειρίδιο αυτό που χρησιμοποιούσαν οι εκπαιδευτικοί, μεταφράστηκε στα Σέρβικα και στα Ρουμάνικα και καταδίκασε την προσήλωση σε τέτοιες δεισιδαιμονίες, ενώ στα 1840 και οι μαθητές της Βλαχίας είχαν την δυνατότητα να το μελετήσουν. Είναι αλήθεια ότι και ο Τύπος βοήθησε επίσης στην αντιμετώπιση των βρυκολάκων, διότι πολλά άρθρα που αφορούσαν σχετικές ιστορίες απέπνεαν ένα καταδικαστικό έως ειρωνικό ύφος. Από το 1880 και μετά στην περιοχή της Ρουμανίας, έγιναν διάφορες λαογραφικές και εθνολογικές μελέτες, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των οποίων η περιοχή με τα υψηλότερα ποσοστά πίστης σε στριγκόγι ήταν φυσικά η αγροτική Ολτενία (χαμηλά ποσοστά μόρφωσης και οικονομικής επιφάνειας), οι κάτοικοι της οποίας φρόντιζαν με κάθε λεπτομέρεια την προετοιμασία του νεκρού για το τελευταίο του – δίχως επιστροφή ταξίδι. Το τελευταίο βέβαια συχνά θέτονταν υπό αμφισβήτηση, διότι η ψυχή του ενδέχεται να μην έβρισκε την γαλήνη, θεωρώντας έτσι την επιστροφή του επίφοβη²⁵⁸.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, παρά την αισθητή μείωση των ανθρώπων που απέδιδαν τα δεινά τους σε επιδρομές βρυκολάκων, στη διάρκεια ενός συνεδρίου για τον *Dracula* το 2004 αναφέρθηκε η περίπτωση ενός ανθρώπου που ξεθάφτηκε με εντολή της οικογένειάς του, πιστεύοντας ότι είχε μετατραπεί σε στριγκόγι. Έτσι όλα τα μέλη μαζί (έξι στον αριθμό) ξερίζωσαν την καρδιά του, την έκαψαν και κατάπιαν την στάχτη της με νερό. Η μαρτυρία αυτή αποδεικνύει την ισχυρή θέση που κατέχουν αυτές οι δοξασίες στη ζωή των καθημερινών ανθρώπων ακόμα και σήμερα, μη παραλείποντας να εφαρμόσουν τα αρχέγονα αυτά τελετουργικά προκειμένου να απαλλαγούν από τις αρνητικές τους επιρροές²⁵⁹.

258 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 345-347. I. Andresso, *Ou sont passes les vampires?*, Παρίσι, Payot, 1997.

259 MATEI CAZACU, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, σ. 347-348.

ΣΤ. ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ

1. ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Εκτός από τις δοξασίες για τα βαμπίρ και τα αποτροπαϊκά καρναβαλικά έθιμα του kukeri ή Survaki, στο επίκεντρο πολλών δεισιδαιμονιών και προλήψεων του σημερινού λαού της Βουλγαρίας βρίσκεται η Baba Vanga (Γιαγιά Βάνγκα), η οποία λόγω των ισχυρών μαντικών και προφητικών της ικανοτήτων, απέκτησε δίκαια τη φήμη της «τυφλής προφήτισσας» των Βαλκανίων. Η Vanga, το πραγματικό όνομα της οποίας ήταν Vangeliya Pandeva Dimitrova (1911-1996), από την ηλικία ακόμη των έξι ετών έβλεπε οράματα που την οδήγησαν στο να επιλέξει τα «μάτια της ψυχής», μέσα από τα οποία «έβλεπε το μέλλον» και μπορούσε να προφητεύει. Η Vanga έμεινε τυφλή έπειτα από έναν δυνατό ανεμοστρόβιλο που ξεσήκωσε πολύ σκόνη και προκάλεσε τεράστια και ανεπανόρθωτη ζημιά στα μάτια της. Στα 15 της χρόνια εισήχθη σε σχολείο για τυφλούς κι εκεί ανακάλυψε την αγάπη της για τη μουσική, η οποία αποτέλεσε μεγάλη παρηγοριά και στήριξη για την απώλεια της όρασής της. Μέσα στην ίδια σχολή βίωσε και τον πρώτο ανεκπλήρωτο έρωτα, καθώς έπρεπε να παραμερίσει την προσωπική της ζωή και να βοηθήσει τον χήρο πατέρα της να μεγαλώσει και τα υπόλοιπα παιδιά του. Το έκανε αβίαστα και με απόλυτη επίγνωση της θυσίας της²⁶⁰.

Το χάρισμα της εμφανίστηκε από πολύ νωρίς με την ίδια να βλέπει, συνήθως στα όνειρά της, πράγματα που είχαν συμβεί στο παρελθόν ή θα συμβούν στο μέλλον και τα οποία ήταν αδύνατον να γνωρίζει. Αρχικά οι συγγενείς της εκμεταλλεύτηκαν την ιδιότητά της και η ίδια, με πολύ ευχαρίστηση, τους έδινε πληροφορίες για όσα γνώριζε ή, όπως η ίδια έλεγε, για όσα είχε δει στον ύπνο της. Η φήμη της έλαβε τεράστιες διαστάσεις κυρίως κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τότε λέγονταν ότι η Vanga δεν κοιμόταν καθόλου και ότι πλήθος κόσμου συνέρρεε στην αυλή της για να μάθει κάποιο νέο από τους ανθρώπους που είχαν στο μέτωπο. Η προφήτισσα ακούραστη έδινε ότι πληροφορία

260 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 222-225.

έβλεπε με τα «μάτια της ψυχής» της ενώ υπάρχουν πολλές μαρτυρίες που επιβεβαιώναν την εγκυρότητα των όσων έλεγε. Η ίδια έλεγε ότι κάθε φορά που κάποιος ρωτούσε κάτι, στο μυαλό της άνοιγε ένα παράθυρο και από αυτό έβλεπε τη ζωή του, ενώ παράλληλα άκουγε φωνές που τις έδιναν διάφορες πληροφορίες και τις οποίες αυτή μετέφερε σε όσους βρίσκονταν εκεί. Όταν η ίδια ρωτήθηκε για τον τρόπο και τον τόπο από τον οποίο παίρνει πληροφορίες για τα γεγονότα η ίδια απάντησε ότι βλέπει «σαν κινηματογραφική ταινία» τη ζωή κάποιου. Ζούσε σαν ερημίτισσα στο Ρούπιτε, δίπλα στα ελληνο-βουλγαρικά σύνορα και είχε μια ιδιαίτερη σχέση με την Ορθόδοξη Εκκλησία, πιστεύοντας βαθιά στη δύναμη της προσευχής. Θεωρούσε πως ο κόσμος βιώνει έναν ατελείωτο αγώνα μεταξύ του καλού και του κακού και αισιοδοξούσε ότι πάντα στο τέλος ότι οι δυνάμεις του καλού θα νικήσουν. Με χρηματοδότηση της ίδιας, από τις διάφορες δωρεές που έπαιρνε από ανθρώπους τους οποίους βοήθησε, κτίστηκε στο χωριό Ρούπιτε μια εκκλησία αφιερωμένη στη Αγία Παρασκευή που είναι γνωστή στην περιοχή της Βουλγαρίας ως «ο Ναός της Vanga», όπου βρίσκεται σήμερα και ο τάφος της, τον οποίο κι επισκέπτονται καθημερινά εκατοντάδες πιστοί όχι μόνο από τη Βουλγαρία, αλλά και από την Ελλάδα κι από όλο τον κόσμο²⁶¹.

Βάνγκα: Η τυφλή προφήτισσα των Βαλκανίων.

261 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 225-230.

2. ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΑ

Σε μία περιήγηση που έκανε στην περιοχή του Βελιγραδίου ο συγγραφέας Γεώργιος Στάμκος, εκτός από την ομορφιά της πόλης, διέκρινε επίσης και το ισχυρό «αποτύπωμα» που άφησαν οι Νατοϊκοί βομβαρδισμοί του 1999 καθώς και οι πάμπολλες πολεμικές συγκρούσεις που συνέβησαν ανά τους αιώνες σ' αυτή τη στρατηγικής σημασίας συνοριακή πόλη του Δούναβη, κάνοντας την μοιάζει στοιχειωμένη με τα φαντάσματα των αδικαιώτων νεκρών. Το Βελιγράδι, η Σερβία γενικότερα και ειδικά το Κόσοβο, παραδοσιακά «παράγουν περισσότερη ιστορία από όση μπορούν να καταναλώσουν», γεγονός που δημιουργεί μια υπερπληθώρα νεκρών, ηρώων, φαντασμάτων, δοξασιών και θρύλων που ανάγονται στο Μεσαίωνα²⁶².

Πιο αναλυτικά, στις 15 Ιουνίου του 1389 ημέρα του Αγίου Βίτου (Βίτοβταν), στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου οι Σέρβοι έδωσαν μια πολύνεκρη μάχη κατά των Οθωμανών, που εφορούσαν τότε να κατακτήσουν ολόκληρα τα Βαλκάνια, την οποία όμως και έχασαν. Η μάχη αυτή πέρασε γρήγορα στη σφαίρα των θρύλων και απέκτησε μεταφυσικές διαστάσεις στο φαντασιακό του σερβικού λαού. Ο σχετικός θρύλος λοιπόν αναφέρει πως λίγο πριν από την κρίσιμη μάχη, ένα πουλί (κοράκι), το οποίο είχε μόλις καταφτάσει από τους Αγίους Τόπους, άφησε ένα «βιβλίο» στα πόδια του τελευταίου Σέρβου βασιλιά, του Λαζάρου (Lazar Hrebeljanović, 1329-1389). Το βιβλίο αυτό, έθετε στον βασιλιά ένα τρομερό δίλημμα, καθώς έπρεπε να διαλέξει ανάμεσα στα δύο βασίλεια, το Ουράνιο και το Επίγειο. Στην περίπτωση που θα επέλεγε το επίγειο, έπρεπε να ριχτεί λυσσαλέα στη μάχη και να καταβάλει κάθε προσπάθεια προκειμένου να σταματήσει την εισβολή των Τούρκων. Στην περίπτωση όμως του Ουράνιου Βασιλείου, έπρεπε να χτίσει μια εκκλησία στο Κόσοβο και να μεταλάβει μαζί με τους στρατιώτες του τη Θεία Κοινωνία, διότι ο αφανισμός τους στην μάχη μετά του ιδίου θεωρούνταν προδιαγεγραμμένος. Με βάση τις διηγήσεις του σχετικού θρύλου, ο βασιλιάς Λάζαρος, έπειτα από βαθιά περισυλλογή για το τι έπρεπε να επιλέξει, επέλεξε τελικά το Ουράνιο Βασίλειο και τοποθέτησε έτσι τον εαυτό του αλλά και το λαό του σε επουράνια

262 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 28.

κατάσταση, τη λεγόμενη *Επουράνια Σερβία* («Nebeska Srbija») με το θρύλο της οποίας γαλουχήθηκαν πολλές γενιές Σέρβων²⁶³.

Στη Μάχη στο Κοσσυφοπέδιο (15.6.1389), που ήταν ως το τέλος της αμφίρροπη και κατέληξε μια «αιματηρή ισοπαλία», έχασε τελικώς το στρατόπεδο των Χριστιανών και θυσιάστηκε το «άνθος» της σέρβικης νεολαίας και αριστοκρατίας, ενώ πολλοί ευγενείς καθώς και ο ίδιος ο Σέρβος βασιλιάς πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Τότε ο γαμπρός του βασιλιά Λάζαρου, ο Μίλος Όμπιλιτς, αφού πληροφορήθηκε την όλη κατάσταση θέλησε να εισχωρήσει στο στρατόπεδο των αιχμαλώτων, έτσι παρουσιάστηκε στους Οθωμανούς ως δήθεν «προδότης» που διέθετε σημαντικές πληροφορίες, καταφέροντας με αυτόν τον τρόπο να εισέλθει στη σκηνή του Μουράτ. Η πρόθεσή του φυσικά ήταν εντελώς διαφορετική και τη στιγμή που πήγαινε να προσκυνήσει τον Σουλτάνο κρατούσε ένα μαχαίρι και τον κάρφωσε στο στήθος δυο φορές. Ο Σουλτάνος έπεσε αιμόφυρτος κάτω από το θρόνο του και παρά τη θανάσιμη πληγή που είχε, κρατήθηκε ζωντανός προκειμένου να ικανοποιηθεί βλέποντας τους εχθρούς του να αποκεφαλίζονται. Τότε έδωσε την εντολή να αποκεφαλιστεί πρώτος ο βασιλιάς Λάζαρος και μάλιστα τόνισε ότι το κεφάλι του δεν πρέπει ποτέ να ενωθεί με το σώμα του προκαλώντας έτσι την ανησυχία στον νεκρό και κάνοντας δύσκολη τη μεταθανάτιο ζωή του. Το κεφάλι μάλιστα του Σέρβου βασιλιά μεταφέρθηκε στην Αδριανούπολη, την πρωτεύουσα τότε των Οθωμανών, ενώ το σώμα του παραδόθηκε στους Σέρβους. Για τους Σέρβους αυτός ο χωρισμός σήμαινε πάρα πολλά²⁶⁴. Το ακέφαλο σώμα του Λαζάρου έγινε ιερό λείψανο που περιφέρονταν σε όλες τις εκκλησίες και τα μοναστήρια της Σερβίας ολόκληρη την περίοδο της Οθωμανικής κατοχής και προσκυνούνταν με απόλυτη ευλάβεια. Στο μεταφυσικό σύμπαν της Σερβίας το ακέφαλο σώμα του Λαζάρου αποτελεί μια βαθιά πληγή μέσα στο «εθνικό Είναι», ενώ πολλές γενιές Σέρβων μεγάλωσαν με το όνειρο να επαναφέρουν το

263 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, Άγνωστη Σερβία, Θεσσαλονίκη 2016.

264 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 30.

κεφάλι του στη θέση του και συμβολικά να ενώσουν το Κόσσοβο με την υπόλοιπη Σερβία²⁶⁵.

Ο θρύλος του ακέφαλου βασιλιά για τους Σέρβους συνεχίστηκε και στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα. Πιο συγκεκριμένα μετά τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισε ο οριστικός κατακερματισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μετά τον Ελληνο-τουρκικό πόλεμο (1919-1922) και τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922), αναδείχθηκε ως αδιαμφισβήτητος ηγέτης της νέας Τουρκίας ο Κεμάλ Ατατούρκ, που ήταν πολύ καλός φίλος του Αλέξανδρου του Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων (Γιουγκοσλαβία) που τότε μάλιστα εξελίσσονταν στη σημαντικότερη δύναμη των Βαλκανίων. Ο Κεμάλ μάλιστα λάτρευε το κρασί από την Τόπολα, περιοχή της Σουμάντια (κεντρική Σερβία), απ' όπου κατάγονταν η σέρβικη βασιλική δυναστεία των Καρατζόρτζεβιτς, ενώ ο Αλέξανδρος πολύ συχνά του έστελνε δώρο ένα βαγόνι με κρασιά από τη συγκεκριμένη περιοχή. Μια σημαντική πρόθεση του Αλέξανδρου ήταν να επιστρέψει η Τουρκία όλα τα κειμήλια και τα έργα τέχνης, που οι Οθωμανοί είχαν αρπάξει από τη Σερβία κατά την περίοδο της οθωμανικής κατοχής. Έτσι ο Αλέξανδρος παρέδωσε στον Κεμάλ έναν κατάλογο με τα κειμήλια αυτά, στον οποίο αναγράφονταν και το κεφάλι του βασιλιά Λαζάρου. Ο Κεμάλ ήταν πολύ θετικός στην επιστροφή όλων των κειμηλίων, εκτός όμως από το κεφάλι του Σέρβου βασιλιά, το οποίο θεώρησε αδύνατον να επιτρέψει και ο λόγος ήταν ότι φοβόταν μήπως πέσει κάποια «κατάρρα» επάνω του, καθώς αυτή ήταν η τελευταία επιθυμία του Σουλτάνου Μουράτ. Όσον αφορά το κεφάλι του βασιλιά Λαζάρου υπάρχει ακόμα και σήμερα έντονη προσπάθεια να επιστραφεί στο Βελιγράδι για να ενωθεί με το σώμα. Φημολογείται μάλιστα πως υπάρχει μυστική αδελφότητα με μοναδικό σκοπό να επιστρέψει το κεφάλι του Λαζάρου στο Βελιγράδι και αν χρειαστεί να το κλέψει από το Ανάκτορο της Κωνσταντινούπολης στο οποίο και φυλάσσεται. Πρότυπο της αδελφότητας αυτής υπήρξε το γνωστό Τάγμα των Ναϊτών, ενώ γύρω από τα μέλη και την οργάνωσή της υπάρχει έντονη μυστικότητα. Όπως και στην περίπτωση του «βρυκόλακα» Τερες, ο οποίος καταραμένος στους αιώνες περιπλανιέται γυρεύοντας την εκδίκηση, κατά τον ίδιο περίπου τρόπο, ο θρύλος θέλει το άψυχο σώμα του βασιλιά Λαζάρου να γυροφέρνει ανάμεσα σε

265 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 30-31.

δύο κόσμους, ταλαιπωρημένο και ανήσυχο, ζητώντας την τελική επανένωση με το κεφάλι του²⁶⁶.

Το όρος Ράνταν είναι μια μυστηριακή τοποθεσία στη νότια Σερβία, αποτελώντας ένα από τα πιο αλλόκοτα μέρη που θα μπορούσε κανείς να επισκεφτεί στα Βαλκάνια. Κοντά στο όρος αυτό βρίσκεται το «Τζάβολια Βάρος», δηλαδή το «χωριό του Διαβόλου», ενώ σε υψόμετρο 660-700 μέτρων συναντά κανείς ένα ιδιαίτερο φυσικό τοπίο το οποίο αποτελείται από 202 πυραμίδες που έχουν σχηματιστεί από τη διάβρωση της γης. Οι πυραμίδες αυτές έχουν ύψος από 2 έως 15 μέτρα και πλάτος 0.5 έως 3 μέτρα και βρίσκονται σε δύο λαγκάδια²⁶⁷.

Το όρος Ράνταν, όπου και βρίσκεται το «Τζάβολια Βάρος», φιλοξενεί περισσότερες από 130 ιαματικές πηγές, με θεραπευτικές ιδιότητες που εξάπτουν τη φαντασία του απλού λαού. Οι άνθρωποι των Βαλκάνιων και ιδιαίτερα της Σερβία, έχουν εξαιρετικά πλούσιο φαντασιακό και γι' αυτό γοητεύονται και έλκονται από τον κόσμο του μυστηρίου. Αυτό καθιστά το λεγόμενο «Χωριό του Διαβόλου» ιδιαίτερα ελκυστικό τόπο για όσους λατρεύουν τους θρύλους, τις ιστορίες τρόμου και φυσικά τα μνημειώδη τοπία της Φύσης. Στα Βαλκάνια η λαϊκή φαντασία τρέφεται από την Φύση, η οποία όντας ιδιαίτερος δημιουργική, πυροδοτεί θρύλους και δοξασίες, όπως και στη εν λόγω περίπτωση. Οι κάτοικοι της νότιας Σερβίας πιστεύουν ακόμη και σήμερα στη πρακτική μαγεία, στη βοτανοθεραπεία, στο μάτιασμα, στον εξορκισμό, όπως και στους «Βούκοντλακ»²⁶⁸.

Το «Τζάβολια Βάρος» είναι φημισμένο για τα παράξενα ιαματικά νερά του, που αναβλύζουν από κόκκινες, θειούχες πηγές. Στις δύο λιμνούλες που δημιουργήθηκαν από αυτές, δεν υπάρχουν ψάρια γιατί το νερό είναι υπερβολικά πλούσιο σε σίδηρο και θείο. Υπάρχουν εδώ δύο σημαντικές πηγές: Η μία ονομάζεται «Νερό του Διαβόλου» και η άλλη «Κόκκινο Νερό». Και οι δύο είναι εξαιρετικά όξινες και πλούσιες σε

266 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 28-34.

267 Vucanovic, T. R. (1957). The Vampire. *Journal of the Gypsy Lore Society*, 36.

268 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 48-49.

συγκεντρώσεις μετάλλων. Τα νερά αυτά θεωρούνται ιαματικά και ο θρύλος λέει πως η Αυτοκράτειρα Θεοδώρα, η σύζυγος του Ιουστινιανού, διατηρούσε την ομορφιά της κάνοντας καθημερινά λουτρό από τα θεραπευτικά νερά της περιοχής, χρησιμοποιώντας μάλιστα κάθε φορά νερό από διαφορετικές πηγές!²⁶⁹

Οι επιστημονικές εξηγήσεις δεν αρκούν για να πείσουν τους κατοίκους της περιοχής, που πιστεύουν σε κάθε λογής προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Ακόμη και σήμερα ψιθυρίζεται ότι τις νύχτες αυτές οι φυσικές στήλες –που σύμφωνα με τη λαϊκή φαντασία είναι οι μαρμαρωμένοι καλεσμένοι ενός καταραμένου γάμου– «χορεύουν». Λένε ότι ακούγεται κάποια απόκοσμη μουσική, αλλά μόλις πλησιάζει κανείς λίγο πιο κοντά επικρατεί σιγή. Οι κάτοικοι της περιοχής ισχυρίζονται ότι είναι αδύνατον να μείνει κανείς εκεί τα μεσάνυχτα χωρίς να τρομάξει από τους ήχους και τα φαινόμενα που θα αντικρύσει. Κανείς πάντως δεν τόλμησε να μείνει όλη τη νύχτα για να το διαπιστώσει. Η λαϊκή φαντασία των Σέρβων της περιοχής στόλισε αυτό το παράξενο μνημείο της Φύσης με το δικό του θρύλο: Κατά τη Ρωμαϊκή εποχή η κόρη ενός πλούσιου κατοίκου της περιοχής ήταν ερωτευμένη με κάποιον που δεν τον ενέκρινε ο πατέρας της. Επειδή δεν μπορούσε να τον παντρευτεί, για να τιμωρήσει τον πατέρα της, παντρεύτηκε τελικά τον αδερφό της. Αλλά μόλις τελέστηκε αυτός ο ανίερος γάμος ξαφνικά όλη η ακολουθία πέτρωσε!²⁷⁰

Παρόμοιοι θρύλοι συναντώνται σε πολλές περιοχές των Βαλκανίων, ακόμη και στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στο χωριό Νυμφόπετρα του Λαγκαδά, όπου υπάρχει μια παράξενη τοποθεσία που αποδίδεται σε «πετρωμένο γάμο»²⁷¹. Όμως οι κάτοικοι της νότιας Σερβίας φημίζονται για την άφθονη λαϊκή τους φαντασία, καθώς και για τις δεισιδαιμονίες τους. Πιστεύουν πως το «Τζάβολια Βάρος» είναι ένα μέρος στοιχειωμένο, κατοικημένο από όντα του Αλλόκοσμου και γι' αυτό είναι κι ένας τόπος όπου οι ευχές,

269 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 49.

270 Dundes, Alan (2007). Folklore as a mirror of Culture. In Simon J. Bronner, *The meaning of Folklore. The analytical essays of Alan Dundes* (pp. 55-66). Logan, Utah: Utah State University Press.

271 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 51-52.

αλλά και οι κατάρες, μπορούν να «πιάσουν», όπως μαρτυρούν και οι κορμοί των δένδρων που είναι «στολισμένοι» με δεκάδες μαντήλια επισκεπτών.

Όπου και να ταξιδέψει κανείς στα Βαλκάνια συναντά παρόμοιους θρύλους και λαϊκές δοξασίες, οι οποίες ανάγονται στο παγανιστικό παρελθόν των λαών και στην αλληλεπίδραση τους με τα στοιχεία της Φύσης. Στις άκρες των απόμερων αγροτικών δρόμων της Σερβίας υπάρχουν τα λεγόμενα «Κραϊπουτάσι»: πέτρινες κολώνες, καλυμμένες με βρύα και λειχήνες, που είναι πλαγιασμένες από το χρόνο. Σύμφωνα με μια εκδοχή τα Κραϊπουτάσι είναι οδοδείκτες παλαιότερων εποχών, που βοηθούσαν κάποτε τους ταξιδευτές να μη χάσουν το δρόμο τους. Σύμφωνα με μια άλλη, πρόκειται για ταφόπλακες νεκρών στρατιωτών καθώς και δολοφονημένων διαβατών από Χαϊντούκους, δηλαδή από «κλέφτες» της Τουρκοκρατίας. Οι Σέρβοι χωρικοί πιστεύουν πως αυτά τα πέτρινα μνημεία είναι στοιχειωμένα²⁷².

Στα Βαλκάνια, οι δαίμονες του παρελθόντος ξυπνούν και οι αδικοχαμένοι νεκροί σηκώνονται ανήσυχα από τους τάφους τους ζητώντας εκδίκηση. Αποτελούν ένα μέρος στοιχειωμένο, «βαρύ» από το φορτίο της μνήμης των αδικοχαμένων νεκρών, το οποίο είναι συχνά ασήκωτο στις συνειδήσεις των ζώντων. Οι νεκροί είναι παντού παρόντες. Τα Κραϊπουτάσι κουβαλούν τις μνήμες των πεθαμένων, γι αυτό και θεωρούνται στοιχειωμένα. Μόλις σουρουπώσει τα παιδιά αρχίζουν να τ' αποφεύγουν. Λένε ότι κάθε Κραϊπουτάσι έχει το στοιχείο του, που μπορεί να είναι ένας Βούκοντλακ δηλαδή ένα αιμοδιψές βαμπίρ που ψάχνει για ανυποψίαστους περαστικούς²⁷³.

272 Γιώργος Στάμκος-Μιλίτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Εκδ. Άγνωστο, σ. 119-120.

273Βλ. Paul Barber, *Vampires, Burial and Death*, Yale University, 2010. Dudley Wright, *Vampires and Vampirism*, USA 2001.

3. ΔΕΙΣΙΑΙΜΟΝΙΕΣ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Η Ρουμανία, χώρα των Βαλκανίων, της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης ταυτόχρονα, υπήρξε το τέλος του «διαδρόμου της στέπας», τον οποίο διέσχισαν ανά τους αιώνες πολλοί νομαδικοί λαοί και εισβολείς εξ ανατολών προκειμένου να φθάσουν στην καρδιά της Ευρώπης. Όλοι αυτοί οι «περαστικοί», άφησαν κι από κάτι, συμβάλλοντας στη σημερινή ιδιάζουσα ταυτότητα του ρουμανικού λαού, η οποία παραμένει ανθεκτική και αναλλοίωτη στο πέρασμα του χρόνου²⁷⁴.

Καθ' όλη την επικράτεια της, ο απλός λαός συνεχίζει να πιστεύει ότι τα περισσότερα προβλήματα προκαλούνται από «πονηρά» πνεύματα στα οποία και απέδιδαν διάφορες ονομασίες. Γενικότερα όμως, όλες αυτές οι οντότητες περιγράφονταν με τον όρο *Νεράιδες*. Η παράδοση θέλει τις Νεράιδες όταν συναντιούνται να χορεύουν διαρκώς, σε τέτοιο σημείο μάλιστα που το χορτάρι στην συγκεκριμένη τοποθεσία να ξεραίνεται. Κατέχουν δύναμη ισχυρή, με την οποία μπορούν να προκαλέσουν μεγάλες βλάβες, όπως για παράδειγμα να κάνουν κάποιον κουτσό, κουφό ή τυφλό. Η ισχύ τους αυξάνεται ακόμα περισσότερο την Ημέρα της Πεντηκοστής. Για να αποφύγει την καταστρεπτική τους δύναμη, κάθε Ρουμάνος την περίοδο αυτή κουβαλάει πάνω του ένα κομματάκι ξύλο, το οποίο και προσέχει να μην μουσκευτεί, καθώς και ένα κλωναράκι ακακίας. Τα ονόματα των νεραϊδών ποικίλουν όπως²⁷⁵:

α. Οι Πεντηκοστές: Πρόκειται για κακάσχημες γριές που αιωρούνται ανήμερα της Πεντηκοστής, κρατώντας διάφορα κοφτερά εργαλεία και σούβλες για να επιβάλλουν την παραδειγματική τιμωρία, σε όσους τολμούν να εργαστούν κατά τις ημέρες αυτές. Οι ενέργειές τους είναι ιδιαίτερα βίαιες, γιατί όχι μόνο κόβουν τα πόδια και τα χέρια όσων δεν τις υπακούν, αλλά επίσης μπορούν να τους βγάλουν τα μάτια και να τους στερήσουν και την ακοή. Άλλοι πάλι θεωρούν ότι οι Πεντηκοστές είναι τρεις παρθένες από την

274 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, Τόμος Α', μτφρ. Τσιπριάν-Λουκρέτσιους Ν. Σούτσιου, εκδ. Μελλομένη Διωτή, σ. 13-17.

275 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, Τόμος Α', μτφρ. Τσιπριάν-Λουκρέτσιους Ν. Σούτσιου, εκδ. Μελλομένη Διωτή, σ. 54-55.

εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, οι οποίες αφού ήπιαν το «νερό της ζωής» που ο Αλέξανδρος υποθετικά κατείχε, ζουν αιώνια, τραγουδώντας και χορεύοντας διάφορες μέρες το χρόνο στα σταυροδρόμια. Αυτές τις μέρες οι άνθρωποι δεν εργάζονταν για να γλιτώσουν τον ακρωτηριασμό που θα επέβαλλαν αυτές ως τιμωρία.²⁷⁶

Στο χωριό Teru, υπάρχει η πεποίθηση ότι οι Πεντηκοστές είναι τρεις βασιλοπούλες, γεμάτες από ασίγαστο μίσος για τους Χριστιανούς. Ο πατέρας τους είναι ο «Βασιλιάς της Πεντηκοστής» και το όλο μένος τους προκύπτει από το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της βασιλείας του, όλοι οι υπήκοοι του εκχριστιανίστηκαν. Οι Πεντηκοστές λοιπόν προκαλούν ζημιές στην κοινωνία των ανθρώπων, από τις οποίες και πρέπει να προστατευτούν. Για αυτό, ο θεός τους χάρισε τρία αρκουδοβότανα: τη γρατιόλα, τον αγριομαϊδανό και τη βαλεριάνα. Αντίστοιχα τρία είναι και τα ονόματα των Πεντηκοστών οι οποίες βασανίζουν και ασχημαίνουν τους ανθρώπους. Είναι η Savatina, η Magdalena και η Rujalina.²⁷⁷ Η μέρα του Τριβελίου της Πεντηκοστής, όπως ονομάζεται στη Μολδαβία, συμπίπτει πάντα ημέρα Τετάρτη. Ο λαός πιστεύει ότι τη δεδομένη μέρα, οι Πεντηκοστές αρχίζουν τις κακίες και για αυτό δεν επιτρέπεται καμία εργασία, ενώ ορισμένοι απαγορεύουν ακόμα και το γέλιο ή το σταβομουτσούνιασμα των παιδιών τους, για να μην μείνουν για πάντα στραβά. Άκρως επικίνδυνες είναι και οι τυφλές- κουτσές μέρες, οι οποίες μάλιστα πέφτουν τη Δευτέρα μετά την Μεγάλη Κυριακή, κατά την οποία οι γυναίκες ψήνουν μπομπότα την οποία και μοιράζουν.²⁷⁸

Στο σημείο αυτό, αξίζει να κάνουμε αναφορά στα Ξωτικά τα οποία και αποτελούν μια ιδιόζουσα μορφή «Πεντηκοστών». Στο φαντασιακό του λαού, παρομοιάζονται με γυναικεία πνεύματα τα οποία και φυσικά προκαλούν πληθώρα συμφορών. Τα ξωτικά αυτά τα αποκαλούσαν «Αυτές» ή «Τρύπες», διότι δεν τολμούσαν καν να προφέρουν το όνομά τους. Προκαλούν αρρώστιες, όπως αρθρίτιδες και μάλιστα θεωρούνταν τόσο απεχθή όντα, ώστε υπήρχε η κατάρα «που να σε πάρουν τα ξωτικά!». Σύμφωνα με

²⁷⁶ Barley, Nigel (1997). *Grave matters. A lively history of death around the world.* New York: Henry Holt.

²⁷⁷ Barber, Paul (1988). *Vampires, burial and death. Folklore and reality.* New Haven & London: Yale University Press.

²⁷⁸ Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 55-57.

ορισμένους ερευνητές, τα Ξωτικά είναι τρεις αδελφές που διασκεδάζουν τις νύχτες κάτω από τη στέγη του σπιτιού.²⁷⁹ Συχνά μάλιστα βρίσκονται κοντά στα πηγάδια και για αυτό το λόγο κανείς δεν πρέπει το βράδυ να πάει για νερό, αν δεν ήθελε να κινδυνέψει να απαχθεί από αυτές, κάτι που οι Νεράιδες συνήθιζαν να κάνουν στα σταυροδρόμια. Γενικότερα συνδέονται με πόνους που εντοπίζονται στα πόδια, καθώς ακόμα και αν κάποιος πατούσε στο μέρος που αυτά χόρευαν, κινδύνευε να πάθει ζημιά στα κάτω άκρα του. Κατά τους Laurian και Massim, τα όντα αυτά αναφέρονται λανθασμένα ως Ξωτικά.²⁸⁰ Ο πιο δόκιμος τρόπος να αναφερθεί κάποιος σε αυτά, είναι με τον όρο «Τούτες», μιας και πρόκειται για μοχθηρές θηλυκού γένους οπτασίες. Από τα πολλά κακά που αυτές επιφέρουν, οι χωρικοί δεν τολμούν ούτε να τις κατονομάσουν, χρησιμοποιώντας μόνο την αντίστοιχη αντωνυμία (Τούτες). Αν και αυτές επιτίθονταν χωρίς καμία εξαίρεση σε αρσενικά και θηλυκά, πολλοί ήταν αυτοί που πίστευαν ότι επρόκειτο για καταχθόνιες γυναίκες, ικανές να επιφέρουν το Κακό. Ακόμα και σήμερα, εάν κάποιος χωρικός γίνει μάρτυρας μιας τέτοιας «επίθεσης», γυρνά προς την πλευρά των πιο κοντινών σε απόσταση θήλεων, κουνώντας το κεφάλι και αναθεματίζοντας τες, κάτι που ενισχύει την προαναφερθείσα πεποίθηση. Οι Ρουμάνοι, για να αποφύγουν τις δυσμένειες που μπορούν να προκύψουν την ημέρα της Πεντηκοστής, κρύβουν στη ζώνη τους αρτεμίσια ή την τοποθετούν στην πόρτα του σπιτιού, στις εικόνες και στα παράθυρα.²⁸¹ Σε άλλα μέρη πιστεύεται ότι και το σκόρδο -μέθοδος που συναντάμε έντονα και στην αντιμετώπιση των βρικόλακων- ή το πράσο, έχουν μεγάλη δύναμη ενάντια στις Πεντηκοστές. Αλλού, όπως στην Ολτενία (Oltena), στολίζουν τα σπίτια τους με κλαδιά μελίας, ενώ σε ορισμένα άλλα χωριά στολίζουν με κλαδιά λεύκας ή βελανιδιάς και στο φαγητό της ημέρας εκείνης πάντα βάζουν σκόρδο. Και το αέρισμα των ρούχων έχει τη θέση του στα έθιμα της περιοχής, καθώς ο αέρας παίρνει μακριά το κακό, κάτι που συμφωνεί άλλωστε και με τους κανόνες υγιεινής. Ακόμα πιο ακραίες δεισιδαιμονίες,

²⁷⁹ Barber, Paul (1988). *Vampires, burial and death. Folklore and reality.* New Haven & London: Yale University Press.

²⁸⁰ Ben-Amos, Dan (1982). *Folklore in context. Essays.* New Delhi & Madras: South Asian Publishers

²⁸¹ Cremene, Ardien (1981). *La mythologie du Vampire en Roumanie.* Monaco: Editions Du Rocher.

θέλουν την αρνητική επίδραση του φεγγαριού στο παιδί που φέγγει στο δωμάτιό του να είναι έντονη, οδηγώντας το ακόμα και σε υπνοβασία. Πιστεύεται μάλιστα ότι τα Ξωτικά ξεγλιστρούν τη νύχτα αρπάζουν το παιδί και στη θέση του τοποθετούν ένα παρόμοιο που δυστυχώς όμως έχει «χαλασμένη καρδιά» και αναπόφευκτα αρρωσταίνει και πεθαίνει²⁸².

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο έθιμο του Ψυχοσάββατου, ημέρα που γιορτάζονταν την έκτη μέρα μετά τη Μεγάλη Κυριακή και την Πέμπτη μέρα μετά την Πεντηκοστή. Η γιορτή μπορεί να συμπέσει και την Τρίτη που ακολουθεί μετά την πρώτη Κυριακή που ακολουθεί της Μεγάλης Κυριακής και σε αυτή την περίπτωση ονομάζεται *Ψυχοτρίτη*. Η ημέρα είναι καθαρά αφιερωμένη στις ψυχές των θανόντων, ενώ σε πολλές περιοχές πιστεύουν ότι ήδη την ημέρα της Μεγάλης Πέμπτης, οι ψυχές των νεκρών επιστρέφουν στο σπίτι στο οποίο έζησαν περνώντας πολλές ώρες με τους ζωντανούς. Φυσικά συντελείται μνημόσυνο με κουλούρια, φράουλες, κεράσια, λουλούδια και πολλά άλλα. Το ψυχικό αυτό είναι απαραίτητο να τελεστεί, διότι σε αντίθετη περίπτωση, ο νεκρός θυμώνει γεμίζει το στόμα του με άμμο ή στάχτη και απομακρύνεται απογοητευμένος, για τον λόγο ότι τα οικεία του πρόσωπα τον ξέχασαν και πλέον δεν τον υπολογίζουν. Όταν η γιορτή γίνεται την Τρίτη (Ψυχοτρίτη) θεωρούν ότι οι νεκροί που επιστρέφουν περιμένουν κοντά στην πόρτα το ψυχικό. Για αυτό το σπίτι σκουπίζεται καλά και μάλιστα μέσα του τοποθετείται ένα άσπρο πανί για να ακουμπήσει ο νεκρός την ψυχή του -το χρώμα φυσικά παραπέμπει στη γαλήνη και την ηρεμία που θέλουν να προσφέρουν στην ψυχή του νεκρού. Σε κάποιες περιοχές της Ρουμανίας συναντάμε το έθιμο της «ελευθέρωσης των υδάτων» με μια κοπέλα από το σόι του νεκρού να κουβαλά νερό -σύμβολο κάθαρσης και εξαγνισμού-) στα σπίτια των γειτόνων μέχρι να συμπληρώσει τους 80 περίπου κουβάδες, οπότε και μπορεί να σταματήσει²⁸³.

β. Οι Κολλητσίδες: Η γιορτή των Κολλητσίδων είναι ένα άλλο έθιμο που επίσης σχετίζεται με τον κόσμο των πνευμάτων στη Ρουμανία. Είναι μια λαϊκή γιορτή, αγροτική στη βάση της, διότι σχετίζεται με την ωρίμανση των σταχυών και την απαρχή του θερισμού, και γιορτάζεται στην 24 Ιουνίου. Αλλού η γιορτή αποκαλείται *Κολλητσίδες*,

282 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 57-59.

283 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 97-98.

αλλού *Dragaica*, αλλού *Κίτρινες Κολλητσίδες*, ενώ στην Τρανσυλβανία εμφανίζεται μόνο με το πρώτο όνομα.²⁸⁴ Στην πραγματικότητα η κολλητσίδα είναι ένα φυτό ιδιαίτερα ανθεκτικό, καθώς η ρίζα του επιβιώνει και τον χειμώνα. Αρκετοί πιστεύουν ότι το λουλούδι αυτό ανθίζει τη λεγόμενη *Νύχτα των Νεράιδων*, δηλαδή 23 προς 24 Ιουνίου. Μάλιστα θεωρούν ότι, αν το λουλούδι ανθίσει μετά από αυτήν την ημερομηνία, ο καιρός θα αργήσει να γίνει ήπιος κι έτσι τόσο η βλάστηση, όσο και οι σοδειές, δεν θα προχωρήσουν κατά το αναμενόμενο. Αντίθετα, αν τη συγκεκριμένη ημερομηνία η Κολλητσίδα είναι ανθισμένη, τότε σημαίνει πως όλα θα πάν κατ' ευχή. Ο θρύλος αυτός δεν έχει εντοπιστεί πουθενά αλλού, παρά μονάχα σε μπαλάντες ή τραγούδια που συνήθιζαν να τραγουδούν οι γέροι μπρος στο ολόγιομο φεγγάρι.²⁸⁵

γ. Ο Άγιος Αντρέας: Οι βρυκόλακες ή βαρκολάκ, που αποτελούν μια σημαντική παράμετρο της παρούσας εργασίας, κατέχουν και αυτοί την δική τους ξεχωριστή «γιορτή» στη Ρουμανία. Σύμφωνα λοιπόν με την παράδοση στις 30 Νοεμβρίου, τη νύχτα της παραμονής του Αγίου Ανδρέα, οι βρυκόλακες αποκαλύπτονται και μάλιστα κυκλοφορούν παντού, βγαίνουν από τους τάφους τους και αποκτούν σάρκα και οστά. Εκτός όμως από τους «νεκρούς» βρυκόλακες, έχουμε και τους ζωντανούς, που είναι άντρες και γυναίκες που πιστεύεται πως έχουν ουρά. Οι τελευταίοι κυκλοφορούν το βράδυ, πιθανότατα χωρίς οι ίδιοι να το έχουν καταλάβει, παίρνουν διάφορα αντικείμενα από τις αυλές και συχνά καταλήγουν στα χωράφια όπου μαλώνουν μεταξύ τους. Αυτός είναι και ο λόγος που οι νοικοκυρές τη νύχτα αυτή φροντίζουν να μην ξεχάσουν «επικίνδυνα αντικείμενα» έξω από το σπίτι, ενώ ορισμένα εργαλεία τα κρύβουν σε μέρη που δεν γνωρίζουν παρά μόνο τα μέλη της οικογένειάς τους. Σε ορισμένες περιοχές της Ρουμανίας πίστευαν πως έστηναν χορούς στα σταυροδρόμια και χόρευαν με τόσο πάθος, σταματώντας μονάχα όταν τα κοκόρια λαλούσαν (σημάδι ότι το φως της μέρας έρχεται, επομένως οι Βρυκόλακες θα έπρεπε να ξαναγυρίσουν στο σκοτάδι).²⁸⁶

²⁸⁴ Kearney, Richard (2003). *Strangers, gods, and monsters. Interpreting otherness*. London & New York: Routledge.

²⁸⁵ Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 100.

²⁸⁶ I. A. Zanne, τ. Ι', σ. 267. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 352-353.

Σύμφωνα με τις δοξασίες των Ρουμάνων οι καυγάδες μεταξύ των ζωντανών και των νεκρών βρυκολάκων στήνονται καθώς υπάρχει αδυναμία συνεννόησης μεταξύ τους. Τις περισσότερες φορές είναι έντονοι και οι ζωντανοί Βρυκόλακες ξεχωρίζουν την επόμενη μέρα διότι έχουν πάνω τους γρατζουνιές και εκδορές.²⁸⁷ Τι συμβαίνει όμως όταν οι πεθαμένοι βρυκόλακες δεν βρίσκουν τους ζωντανούς για να παλέψουν; Σ' αυτήν την περίπτωση ορμούν στους δρόμους, μπαίνουν στα σπίτια και ρουφούν το αίμα οποιουδήποτε άτυχου βρεθεί στο δρόμο τους. Για να τους αποφύγουν οι γυναίκες, τρώνε από βραδύς σκόρδο, είτε αλείφουν με αυτό το σώμα τους, όπως και το σπίτι. Με σκόρδο σχηματίζουν και ένα σταυρό στο περβάζι της πόρτας ή των παραθύρων (συνήθεια που παραπέμπει στο βράδυ της Ανάστασης με τους πιστούς να σχηματίζουν σταυρό από καπνό στο περβάζι της πόρτας, εμποδίζοντας έτσι με τη δύναμη του Άγιου Φωτός, οτιδήποτε το πονηρό να εισέλθει)²⁸⁸. Όταν ο βρυκόλακας έμπαινε τελικά μέσα στο σπίτι συνήθως ο ιδιοκτήτης αποκτούσε πρόβλημα με την καρδιά του -αρρώστια για την οποία οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν ξόρκια παρόμοια με εκείνα για τον διωγμό των βρυκολάκων. Υπάρχει και η παράδοση ότι και ανήμερα της γιορτής του Αγίου Αντρέα, η δραστηριότητα τους δεν σταματά καθώς οι νεκροί και ζωντανοί συναντιούνται για να κάνουν το συμβούλιό τους είτε στο νεκροταφείο είτε σε οποιοδήποτε άλλο απομονωμένο μέρος. Στο νομό Ramnicu Sarat, οι κάτοικοι φοβούνται τόσο έντονα τη δύναμη του βρυκόλακα και τις ασθένειες που σκορπά, ώστε καλύπτουν όλα τα εργαλεία τους με εννέα σκελίδες σκόρδο κρατώντας τον έτσι μακριά, διότι το απεχθάνεται. Αν μάλιστα αυτός δεν βρει τρόπο να εισέλθει στο σπίτι, δεν στάματα την προσπάθεια, αντιθέτως την εντείνει, προσπαθώντας να βγάλει προς τα έξω ένα μέλος της οικογένειας²⁸⁹. Αρχικά τον ρωτά αν έχει φάει σκόρδο. Εάν το άτομο αποκριθεί θετικά, ο Βρυκόλακας αποχωρεί, εάν όχι, τον βουτάει και τον παρασέρνει σε άγνωστα μονοπάτια. Αν δεν πάρει απάντηση, είτε

²⁸⁷ Holinger, Veronica (1989). *The Vampire and the Alien: Variations on the Outsider*. *Science Fiction Studies*, 16, 2145-160.

²⁸⁸ Gr. Grigoriu-Rigo, τ. Α', σ. 171. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 354.

²⁸⁹ D. Lupascu, Κομπογιαννίτικη ιατρική (*Medicina babelor*), Βουκουρέστι, 1890, σ. 171. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 355.

θετική είτε αρνητική, τότε ζητάει ακόμα και από τα αντικείμενα του σπιτιού να του ανοίξουν για να πάρει αυτό που επιθυμεί²⁹⁰.

Οι νοικοκυρές βέβαια χρησιμοποιούν και άλλες μεθόδους, όπως το να αφήνουν το σπίτι ασκούπιστο, να μη πετάν τα σκουπίδια, ή ακόμα και το να μη βράζουν το νερό για το λούσιμο των μαλλιών. Βέβαια τη νύχτα αυτή, εκτός από τους βρυκόλακες, κυκλοφορούν και άλλα κακοποιά πνεύματα. Οι ψυχικά δυνατοί μάλιστα μπορούν να επωφεληθούν από αυτό το γεγονός. Μία παράδοση μάλιστα από το νομό Covurlui, αναφέρει ότι ένας δυνατός άνθρωπος μπορεί να πάει σε ένα σταυροδρόμι, να τοποθετήσει εκεί μια τσουκάλα με νερό και να ανάψει φωτιά για να το βράσει. Όταν αυτό είναι έτοιμο, ρίχνει μέσα μια μαύρη γάτα: σύμβολο που ακόμα και σήμερα είναι συνδεδεμένο με τον ίδιο τον Διάβολο. Όταν η μαύρη γάτα αρχίζει να βράζει, εμφανίζονται γύρω του δαιμόνια τα οποία του ζητούν να σβήσει τη φωτιά. Ο άνθρωπος πρέπει να σταθεί δυνατός και να μη προβεί στη μείωση της. Έπειτα θα εμφανιστεί ο ίδιος ο Σατανάς ως ο επικεφαλής των δαιμόνων, ο οποίος θα του προσφέρει με προθυμία σειρά αγαθών, ώστε να ικανοποιήσει την οποιαδήποτε επιθυμία του. Τότε ο άνθρωπος μπορεί να την σβήσει με σκοπό να καρπωθεί τα αγαθά που ο Σκοτεινός Άρχων έταξε²⁹¹.

Τέτοιες δεισιδαιμονίες παρουσιάζονται με τη μορφή ποικίλων αφηγήσεων απλών συμπτώσεων ή οραματισμών. Οι αφηγήσεις αυτές περιγράφουν συνήθως τον έντονο φόβο γύρω από την ενοχλητικά αυτά πνεύματα αλλά και τη μαγεία που μπορούσαν να σκορπίσουν γύρω τους. Αυτές αφορούν ακόμα και όνειρα γεμάτα εφιάλτες, που αποτυπώνουν την ανησυχία των ανθρώπων γύρω από τις δυνάμεις των όντων αυτών, μιας και μπορούσαν να επιδράσουν στο μυαλό αλλά και στη ψυχή τους²⁹². Η γιορτή του Αγίου Ανδρέα ονομάζεται *Μέρα του Λύκου* (*Gatinetul schior*) ή *Κουτσός Λύκος*. Μάλιστα γιορτάζεται σε όλες τις περιοχές της Ρουμανίας ως αργία με σκοπό οι λύκοι να μην πειράζουν τα ζώα των νοικοκυριών και ιδιαίτερα τα αμνοερίφια²⁹³. Φυσικά, εκτός

290 «Sezatoarea, revista de folclor» («Εσπερίδα, περιοδικό Λαογραφίας»), τεύχος α', σ. 245.

291 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 356-357.

292 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 357-361, όπου παραθέτει δείγματα τέτοιων αφηγήσεων.

293 Etym. Magn. Rom., ad. Voc. - Candrea, Densusianu, Speranta, Graiul nostru (Η λαλιά μας), τ. Α', σ.

271. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 361.

από τα ζώα κινδυνεύουν και οι άνθρωποι που την ημέρα εκείνη αποφασίζουν να ταξιδέψουν, διότι τότε οι λύκοι περιπλανούνται και είναι πολύ πιθανό να διασταυρωθούν με τους ταξιδιώτες και φυσικά να τους κατασπαράξουν²⁹⁴.

Υπάρχουν σημάδια προειδοποίησης για το πλησίασμα των λύκων που έχουν να κάνουν με το μούγκρισμα των βοδιών, το χλιμίντρισμα των αλόγων και γενικότερα τους ήχους των ζώων. Κάθε νοικοκυριό οφείλει να επαγρυπνεί για να μπορέσει να προστατέψει την αυλή, το σπίτι και τους υπόλοιπους ανθρώπους του. Η προφύλαξη από τους λύκους μπορούσε να γίνει με τη χρήση του σκόρδου, που επίσης το άλειφαν σε όσα σημεία μπορούσαν, από τα χερούλια των πορτών, μέχρι και τα περβάζια των παραθύρων και της εξώπορτας. Πιο αναλυτικά στο νόμο Botosani, εκτός από τα προαναφερθέντα αντικείμενα, άλειφαν με σκόρδο ακόμη και το πηγάδι, κατασκευάζοντας επίσης κέρινους σταυρούς για να τους κολλήσουν στα κέρατα των ζώων, κυρίως των αρσενικών. Στην Βουκοβίνα μια εβδομάδα πριν από τη γιορτή του Αγίου Ανδρέα, δεν εκτελούν μια σειρά από εργασίες ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος να πλησιάσει ο λύκος. Αποφεύγουν λοιπόν να γνέθουν, να σκουπίζουν το σπίτι και τους στάβλους, να βγάζουν έξω τα σκουπίδια, να χτενίζονται και να προστατεύονται από γρατζουνιές. Ο λύκος, ένα τοτεμικό ζώο για τους ανατολικοευρωπαϊκούς λαούς, γενικώς χαρακτηρίζεται από τον αλύγιστο λαιμό του, ο οποίος όμως γίνεται ιδιαίτερα ευκίνητος μόνο εκείνη την ημέρα, με αποτέλεσμα η επικινδυνότητα του να φτάνει υψηλά επίπεδα. Γι' αυτό εξάλλου υπάρχει η δοξασία ότι στη γιορτή του Αγίου Ανδρέα ο λύκος βλέπει την ουρά του -μια αντίληψη που συναντάται και στην περιοχή Hateg.²⁹⁵ Ο λύκος προσεγγίζει τα σπίτια μόνο αυτών που αναγκάζονται να δουλέψουν, για αυτό και υπάρχει η ρητή απαγόρευση της εργασίας την ημέρα εκείνη. Οποιαδήποτε άλλη μέρα μπορούσε κάποιος να εργαστεί, εκτός από αυτή. Μάλιστα, υπάρχει μια αφήγηση σύμφωνα με την οποία ένας μάγος συμβούλεψε κάποιον βασιλιά να μην βγει από το σπίτι του την παραμονή του Αγίου Ανδρέα, διότι αν τον έτρωγαν οι λύκοι, δεν θα μπορούσαν να βρεθούν και να ταφούν τα κόκαλά του όπως θέλει το χριστιανικό ιδεώδες. Τότε ο βασιλιάς κλειδώθηκε σ' ένα σιδερένιο μπαούλο και

294 I. A. Zanne, τ. Ι', σ. 267. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 361.

²⁹⁵ Metcalf, Peter & Huntington, Richard (1991). *Celebrations of death. The Anthropology of mortuary ritual*. Cambridge: Cambridge University Press.

πέρασε το βράδυ του. Την επομένη, ένας από τους υπηρέτες του που τον αναζητούσε, άνοιξε το μπαούλο, μέσα από το οποίο πετάχτηκε ένας λύκος και αντικρίζοντας τίποτα άλλο παρά μόνο τα κόκαλα του αφέντη. Εξίσου αποκρουστικές περιγραφές υπάρχουν και σε άλλες περιοχές, όπως στο Neaut, όπου ένας άνδρας βρέθηκε μόνο από τα γόνατα και κάτω αφού μάλιστα οι συγγενείς του τον αναζητούσαν για τρεις συνεχόμενες μέρες²⁹⁶.

Ιδιαίτερα εντυπωσιακός είναι ο λόγος που οι γυναίκες αποφεύγουν και το χτένισμα εκείνες τις ημέρες. Η διάταξη της χτένας θυμίζει τα δέντρα του δάσους, οπότε λοιπόν δεν θέλουν να την ακουμπήσουν στο κεφάλι τους για να μην έρθει κάποιο θηρίο του και τους τιμωρήσει. Ιδιαίτερη είναι η γιορτή του Αγίου Ανδρέα και για τα άγαμα κορίτσια, τα οποία κι εκτελούν διάφορα ξόρκια προσπαθώντας να προβλέψουν το μέλλον τους στον ερωτικό τομέα. Ορισμένες νέες φυσικά εκτελούν μάγια λόγω κακίας με σκοπό να προκαλέσουν κακό στους αντίζηλους τους και σε ολόκληρο το σπιτικό τους²⁹⁷.

Σε κάποιες περιοχές το βράδυ αυτό, νεαρά αγόρια και κορίτσια μαζεύονται σε κάποιο σπίτι και ακολουθούν το δικό τους τελετουργικό. Αρχικά τοποθετούν πάνω στο τραπέζι τα καπέλα τους, αφού τα έχουν γεμίσει με σκόρδο, και στη συνέχεια βάζουν γύρω από τα καπέλα λιβάνι σμύρνα και αναμμένα κεριά τα οποία μάλιστα έχουν κρατήσει από το Πάσχα. Έπειτα στο τραπέζι τοποθετούνται φαγητά και ύστερα καθήμενοι κυκλικά, τρώνε, πίνουν και γελούν μέχρι να ξημερώσει. Το σκόρδο μάλιστα το μοιράζονται οι κοπέλες μεταξύ τους και την επόμενη ημέρα το πηγαίνουν στην εκκλησία για να διαβαστεί. Έπειτα το τοποθετούν κάτω από τα σπιτικά εικονίσματα, καθώς θεωρείται σημαντικό για τον έρωτα. Τα αγόρια είναι αρμόδια για τη διασκέδαση και πρέπει να φέρουν τους λυράρηδες και τα ποτά, ενώ πάνω στο σκεύος του καθενός τοποθετούν ένα ολόκληρο κεφάλι σκόρδο και επαγρυπνούν για να μην το κλέψουν οι Βρυκόλακες. Από το φύλαγμα αυτό μάλιστα προέρχεται και η φράση «λες και προσέχει σκόρδο!» φράση που αναφέρεται στα άτομα που μένουν άπνα όλο το βράδυ²⁹⁸.

Στην περιοχή Tutona η επίβλεψη είναι μια ειδική και ιδιαίτερη διαδικασία που έχει ως εξής. Την παραμονή του Αγίου Ανδρέα συγκεντρώνονται σε ένα σπίτι περίπου

296 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 361-363.

297 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 363.

298 I. A. Zanne, τ. Δ', σ. 167. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 365.

10-12 κορίτσια που φέρνουν μαζί τους ψωμί, τρία κεφάλια σκόρδο και ένα κλωνάρι βασιλικό, όλα δεμένα μεταξύ τους με μια κόκκινη κορδέλα. Όλα αυτά τοποθετούνται επάνω στο τραπέζι και καλύπτονται με κόκκινο ύφασμα, ενώ δίπλα τους βρίσκεται ένας πάγκος με αναμμένο κερί το οποίο καίει όλη την ημέρα και όλη τη νύχτα. Το τραπέζι αυτό φυλούν δύο ηλικιωμένες γυναίκες οι οποίες προσέχουν να μην ακουμπήσει κανείς τα αντικείμενα του τραπέζιού και να μην κλαπουν τα φαγητά και τα ποτά του. Όταν στο δρώμενο αυτό λαμβάνουν μέρος και αγόρια, τότε αναλαμβάνουν τη διασκέδαση φέρνοντας λυράρηδες, ενώ από τα μεσάνυχτα τα κορίτσια στρώνουν το τραπέζι για τα αγόρια και ξεκινάει το γλέντι και ο χορός. Ουσιαστικά αρχίζει το ξεφάντωμα. Τα χαράματα το τραπέζι ξαναστρώνεται και το γλέντι συνεχίζεται χωρίς σταματημό. Όταν πλέον μεσημεριάζει ένα αγόρι πρέπει να μαζέψει σε ένα μεγάλο ταψί όλα τα πράγματα των κοριτσιών που βρίσκονται στο τραπέζι. Το αγόρι αυτό, αφού καλύψει τα πράγματα με κόκκινο πανί, χορεύει στη μέση της παρέας που πλέον ξεφαντώνει στην αυλή του σπιτιού. Όταν ο χορός τελειώσει όλοι μπαίνουν στο σπίτι όπου τα κορίτσια μοιράζουν τα φαγώσιμα. Το ψωμί και το ρακί καταναλώνονται επιτόπου, ενώ το σκόρδο φυλάσσεται διότι πιστεύουν ότι μπορεί να θεραπεύσει πολλές αρρώστιες. Επιπρόσθετα θεωρείται καλό γιατρικό ακόμα και για τα ζώα τα οποία τάζουν με σκορδαλιά όταν αρρωσταίνουν²⁹⁹.

Η κλοπή του σκόρδου από την άλλη θεωρείται κακός οϊωνός για το κορίτσι που ζει στο σπίτι το οποίο πλέον θεωρείται ευλογημένο. Η κλοπή του γίνεται συνήθως από αγόρια που θέλουν να πειράξουν κάποιο κορίτσι και έτσι τα γλέντια μπορεί πολύ εύκολα να καταλήξουν σε τσακωμούς, γεγονός ιδιαίτερα εύκολο αν λάβει κανείς υπόψη του το αλκοόλ που καταναλώνεται άφθονο και επιδρά στη συμπεριφορά όσων παρευρίσκονται. Στο νομό Conuirlui τα παλαιότερα χρόνια συμμετείχαν οι παρθένες, ενώ σήμερα τα μικρότερα κορίτσια που μαζεύονται στο σπίτι μιας εξ αυτών και ετοιμάζουν τις πίτες του Αγίου Ανδρέα. Χαρακτηριστική είναι η μεταφορά του νερού που γίνεται με το στόμα για να ζυμωθεί η πίτα, ενώ για το κουλούρι του Αγίου το νερό πρέπει να είναι απείραχτο, γι' αυτό και δεν μεταφέρεται καθ' αυτόν τον τρόπο. Η πίτα, ξεχωριστή για την κάθε κοπέλα, ψήνεται και καταναλώνεται αμέσως. Την ίδια νύχτα, οι κοπέλες στο όνειρό τους

299 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 365-366.

προσδοκούν να δουν το παλικάρι που θα τους φέρει νερό για να τις ξεδιψάσει και θα γίνει ο μελλοντικός τους σύζυγος. Το κουλούρι του Αγίου από την άλλη ετοιμάζεται από αλεύρι και ζύμη, ενώ στη μέση βάζουν ένα κεφάλι σκόρδο. Το κουλούρι οι κοπέλες το τοποθετούν η καθεμία στο σπίτι της σε ένα ζεστό μέρος και εκεί το αφήνει για μια εβδομάδα. Αν το σκόρδο φυτρώσει αυτό συνεπάγεται ότι το κορίτσι θα είναι καλότυχο. Στην αντίθετη περίπτωση το κορίτσι πέφτει σε βαθιά θλίψη διότι πιστεύει ότι δεν θα έχει την τύχη που επιθυμεί.³⁰⁰ Σε ορισμένες περιοχές τη νύχτα αυτή τα νεαρά κορίτσια πηγαίνουν στο πηγάδι ανάβουν ένα κερί το οποίο κρατούν από το Πάσχα και με τη βοήθεια του κουβά κατεβάζουν το κερί αυτό στο πηγάδι έως ότου φωτιστεί η επιφάνεια του νερού. Μάλιστα μόλις το κερί κατέβει η κοπέλα λέει μια παράκληση –προσευχή προς τον Άγιο Ανδρέα μετά την οποία το νερό του πηγαδιού θολώνει και στην επιφάνειά του φανερώνεται το πρόσωπο του παλικαριού που η κοπέλα θα παντρευτεί³⁰¹. Άλλη παράδοση που επίσης σχετίζεται με το γάμο έχει να κάνει με τα παλούκια. Οι κοπέλες ορμούν στο φράχτη του σπιτιού τους και μετρούν εννέα παλούκια, δένοντας στο ένατο μια κόκκινη κορδέλα. Την επόμενη ημέρα πηγαίνουν να δουν την όψη του, η οποία καθορίζει και την όψη του συζύγου. Αν είναι χοντρό τότε ο μελλοντικός σύζυγος θα είναι πλούσιος. Αν είναι κοντό και με ρόζους θα είναι γέρος και φτωχός. Τέλος στην περίπτωση που το παλούκι έχει παρακλάδια, αυτό σηματοδοτεί ότι ο μελλοντικός άντρας θα είναι χήρος με παιδιά³⁰².

Από όλα αυτά τα παραδοσιακά δρώμενα, που έχουν σαφέστατα προ-χριστιανικές καταβολές, δεν θα μπορούσαν να λείψουν οι καθρέπτες τους οποίους ορισμένα κορίτσια χρησιμοποιούν για να κάνουν τα «μαγικά» τους («λαϊκή καθρεπτομαντεία», που - λογοτεχνικά τουλάχιστον- συνδέεται με δοξασίες για βαμπίρ, πνεύματα και γενικώς θεωρείται μέσω επικοινωνίας με τον «Άλλο Κόσμο»). Η διαδικασία ήταν η ακόλουθη: ένα κορίτσι καθόταν μπροστά από έναν καθρέπτη, ενώ από πίσω της καθόταν ένα άλλο και πλαισιωνόταν δεξιά και αριστερά επίσης από κορίτσια, τα οποία κρατούσαν στα χέρια τους δύο ή τέσσερα κεριά. Το πρώτο κορίτσι, αν και εφόσον αρχίσει να βλέπει κάτι

³⁰⁰ Malinowski, B. (1992). *Magic, Science and Religion*. Prospect Heights, Illinois: Waveland Press.

301 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 366-367.

302 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 368.

μέσα στον καθρέπτη, τότε μπορεί να αρχίσει να κάνει διάφορες συλλογισμούς για το μέλλον. Για παράδειγμα, αν το κορίτσι φαντασιωθεί μέσα στον καθρέπτη έναν νεκρό, τότε τα νέα δεν είναι πολύ ευχάριστα διότι πιθανότατα ο άνδρας της θα πεθάνει λίγο μετά το γάμο τους. Σε άλλες περιοχές της Ρουμανίας τα κορίτσια, θέλοντας να μάθουν ποιον θα παντρευτούν, πήγαιναν στο πηγάδι, γέμιζαν το στόμα τους με νερό και έτσι περιστρέφονταν στο σπίτι.³⁰³ Στο σπίτι το νερό αυτό το χρησιμοποιούσαν για να φτιάξουν μια πίτα στην οποία προσθέτουν και σκόρδο που έχουν φυλάξει από την προηγούμενη χρονιά του Αγίου Ανδρέα. Οι πίτες που φτιάχνουν τα κορίτσια τοποθετούνται μπροστά από ένα σκύλο και όποια φάει πρώτη ο σκύλος, τότε αυτό το κορίτσι πιστεύεται ότι θα παντρευτεί πρώτο³⁰⁴.

Ένα μουσικό όργανο που χρησιμοποιείται για τα δρώμενα και τις παραδοσιακές δοξασίες του γάμου είναι το βιολί, το οποίο μάλιστα θεωρείται μαγικό όργανο που έχει την ιδιότητα να μαλακώνει την καρδιά του ανθρώπου. Για αυτό, όταν οι νεαρές κοπέλες στοχεύουν σε κάποιον νεαρό ψάχνουν να βρουν μια χορδή βιολιού, τη δένουν στο λαιμό τους και προσφωνούν την ακόλουθη παράκληση: «Όπως είναι στριφογυρισμένη η χορδή αυτή, έτσι να στριφογυρίσει και η καρδιά του τάδε (παλικαριού) για τα μάτια μου». Στη Βουκοβίνα, τα κορίτσια, προκειμένου να μάθουν τον άντρα που είναι προορισμένος να γίνει σύζυγός τους, τη νύχτα πριν από τη γιορτή του Αγίου βάζουν κάτω από τα μαξιλάρια τους 41 νήματα σιταριού και εκφωνούν μια προσευχή παράκληση, αναμένοντας κατά τη διάρκεια της να δουν στον ύπνο τους το μελλοντικό τους ταίρι. Για τον ίδιο σκοπό και πάντα κατά την διάρκεια της νυκτός, συγκεντρώνονταν πέταλα, κομμάτια από μαλλί, βελόνες, μαχαίρια και δράπανα τα οποία πυράκτωναν στη φωτιά και στη συνέχεια τα έσβηναν διαβάζοντας ξόρκια. Τα περισσότερα συναντιόνταν σε ομάδες των εννέα ή των τριών, κάτι που μας παραπέμπει στον «ιερό αριθμό» τρία και τα πολλαπλάσιά του³⁰⁵.

Στη Βουκοβίνα την ίδια βραδιά τα νεαρά κορίτσια φτιάχνουν *γνάφαλα* από λινάρι ή κάνναβη, το ανάβουν και παρακολουθούν την πορεία των σταχτών. Αν αυτές

³⁰³ Cremene, Ardien (1981). *La mythologie du Vampire en Roumanie*. Monaco: Editions Du Rocher.

304 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 368-369.

305 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 369-370.

οδηγηθούν προς τα επάνω, τότε το κορίτσι θα παντρευτεί την ίδια κιόλας χρονιά. Αν πάλι πέσουν στη γη τότε ο γάμος θα αργήσει να συντελεστεί και το κορίτσι θα πρέπει να περιμένει. Το ξυπόλυτο περπάτημα είναι μία ακόμη μέθοδος για να ανακαλύψουν πότε θα παντρευτούν τα κορίτσια. Η πρώτη που θα τσιμπηθεί από το περπάτημα θα παντρευτεί, ενώ το πάτημα ενός ξερού κλαδιού σηματοδοτεί γάμο με άντρα της τρίτης ηλικίας.³⁰⁶ Ορισμένα από αυτά τα έθιμα εφαρμόζονταν και τη νύχτα της γιορτής του Αγίου Βασιλείου. Τα ξόρκια φυσικά δεν σχετίζονται μόνον με τον έρωτα, την αγάπη και το γάμο. Μάγια και ξόρκια γίνονταν και για να αποκαλυφθεί είτε η τύχη είτε η ατυχία που υπάρχει στη ζωή ενός ανθρώπου. Έτσι σε πολλά μέρη οι γυναίκες μετρούν εννιά φλιτζάνια με νερό. Όλο αυτό το νερό το μαζεύουν σε μια κατσαρόλα, το τοποθετούν κάτω από μια εικόνα και το αφήνουν εκεί ολόκληρη τη νύχτα. Την επόμενη μέρα το νερό αυτό ξαναμετριέται με τα ίδια φλιτζάνια. Αν το νερό πλεονάζει έστω και κατά μία σταγόνα τότε το σπίτι θα ευημερήσει. Αν από την άλλη το νερό μειωθεί έστω και λίγο τότε το σπίτι θα βιάλλεται από ατυχία και δυσκολίες. Στο νομό του Olt οι σπόροι ρίχνονται σε καθαρό νερό και φυσικά, αν φυτρώσουν, τότε η τύχη θα είναι με το μέρος του συγκεκριμένου ατόμου³⁰⁷.

Είναι χαρακτηριστικό ότι όλα αυτά τα μαγικοπρακτικά τελετουργικά τηρούνται σε μεγάλο βαθμό, χωρίς όμως να βλάπτουν κανέναν. Καμία από αυτές τις δεισιδαιμονίες και τις μαγικές διαδικασίες δεν αποσκοπεί στο να βλάψει κάποιον ή να προκαλέσει οποιαδήποτε ζημιά, αντίθετα με ότι συμβαίνει στην περίπτωση των μαγισσών και των βρυκολάκων που αποσκοπούν στο κακό των άλλων και συνήθως σκορπούν γύρω τους τον τρόμο και την ανασφάλεια. Ειδικά τα ξόρκια των μαγισσών συχνά έχουν ως σκοπό να προκαλέσουν ζημιά σε κάποιον αντίπαλο. Για παράδειγμα, αφού προφέρουν ξόρκια πάνω από το νερό, στη συνέχεια το ρίχνουν στο δρόμο της αντίπαλης γυναίκας με σκοπό φυσικά να πατήσει επάνω του και να αρρωστήσει. Επιπρόσθετα τη νύχτα του Αγίου Ανδρέα, ορισμένες μάγισσες κλέβουν τη «μάννα» των αγελάδων, συνήθεια που όπως αναφέρουν ορισμένοι μελετητές, είχαν και οι γυναίκες-βρυκόλακες. Για να προστατέψουν τα βοοειδή τους, οι νοικοκυραίοι ρίχνουν σπόρους παπαρούνας γύρω από

³⁰⁶ Degh, Linda (1996). What is a belief legend. *Folklore*, 107, 33-46.

αυτά, μια συνήθεια που συμβολίζει την περιστροφή της γης γύρω από τον ήλιο (είναι χαρακτηριστικό μάλιστα στο σημείο αυτό η σύνδεση των πνευματικών αυτών διαδικασιών με τις συμπαντικές δυνάμεις). Αλλού τα ξόρκια προφέρονται πάνω σε αλάτι, το οποίο και θάβουν κάτω από το κατώφλι των στάβλων. Την επόμενη, ξεθάβεται και δίνεται ως τροφή στα βόδια, που έστω και αν το γλύψουν, θα προστατευτούν από την καταδυνάστευση των μαγισσών³⁰⁸.

Το γέμισμα χυλού ήταν άλλο ένα έθιμο, που συνήθως χρησιμοποιούσαν για να προστατευτούν ακόμη και από τους βρυκόλακες, κυρίως σε περιοχές του νομού Conurlui. Την ημέρα του Αγίου Ανδρέα λοιπόν οι γυναίκες έφτιαχναν ξινόγαλα από λεπτό κοσκινισμένο καλαμποκάλευρο και μια κανάτα σιτάλευρο που το ανακατεύουν καλά. Έπειτα έμπαινε σε βρασμένο νερό, αραιώνονταν ελάχιστα, κι έμπαινε σε μπουκάλι για περίπου δυο ώρες. Εν τω μεταξύ ζεσταίνονταν νερό και χύνονταν πάνω από τη λεπτή ζύμη που έμπαινε σε βαρέλι κι ανακατεύονταν συνεχώς μέχρι να γίνει λεπτή σαν του χυλού. Φυλάσσονταν σε ένα ζεστό μέρος, παρέμενε εκεί μέχρι την επόμενη μέρα, οπότε και ρίχνονταν σε ένα τσουκάλι για να βράσει μέχρι να πήξει για λίγο. Το μείγμα αυτό ονομάζονταν *χυλός*, είχε μια γλυκόξινη γεύση, ενώ το ποτό που πρόκυπτε μοιράζονταν στους γείτονες, σε σκεύη ή σε κατσαρόλες, τα οποία φυσικά στη συνέχεια επιστρέφονταν στο νοικοκύρη. Όλη αυτή η διαδικασία γίνεται, για να είναι οι αγελάδες παραγωγικές αναφορικά με το γάλα τους, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, καθώς πρέπει το γάλα να είναι αφράτο. Σε ορισμένες μάλιστα περιοχές ο χυλός αυτός αποκαλούνταν και *braga* και είχε διαφορετική διαδικασία παρασκευής και ως πρόσθετο υλικό το λεμόνι. Όπως ήδη αναφέραμε πολλοί πίστευαν ότι, αν την ημέρα του Αγίου Ανδρέα, κάποιος πει από τον χυλό αυτό προστατεύεται από τους Βρυκόλακες και τις κακές διαθέσεις τους³⁰⁹.

Με βάση λοιπόν όσα προελέχθησαν, η ημέρα του Αγίου Ανδρέα είναι από τις σημαντικότερες γιορτές του ρουμανικού λαού και κατά τη διάρκειά της, καθώς και των παραμονών της, λαμβάνουν χώρα πολλά δρώμενα και τελετουργικά, που αποσκοπούν κυρίως στην προστασία από τις ασθένειες, αλλά και στη γονιμότητα και την καλή τύχη

307 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 370-371.

308 I. A. Zanne, τ. Ι', σ. 267. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 371-372.

309 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 372-373.

(ευτυχία). Παραδόσεις που είναι πολύ κοντά στο φάσμα των δεισιδαιμονιών, καθώς αποσκοπούν άλλοτε στην πρόβλεψη του μέλλοντος μέσω οιωμών (οιωνοσκοπία) και άλλοτε λειτουργούν αποτροπαϊκά με απομάκρυνση κακών πνευμάτων, που έρχονται για να πάρουν από τον κόσμο των ζωντανών ως νεκροί ότι δεν μπόρεσαν να λάβουν ως ζωντανοί³¹⁰.

Την ίδια ημέρα λάμβαναν χώρα και ορισμένα έθιμα μικρότερης εμβέλειας και σημασίας τα οποία είναι σημαντικό να αναφερθούν για να υπάρξει μια πιο σφαιρική και ολοκληρωμένη εικόνα γύρω από την σημαντική αυτή ρουμανική γιορτή. Σε ορισμένες περιοχές της Ολτενίας ο Άγιος Ανδρέας γιορτάζεται ιδιαίτερα, διότι πιστεύεται πως έτσι θα προστατευτούν από σημαντικές αρρώστιες, όπως είναι η πανούκλα. Μάλιστα πίστευαν ότι, αν κάποιος εργάζονταν την ημέρα αυτή ή την προηγούμενη και τρυπίοταν με βελόνα ή σουβλί, ήταν σχεδόν σίγουρο ότι θα χτυπηθεί από την σκληρή αυτή ασθένεια. Η ημέρα του Αγίου Ανδρέα βρίσκεται στην αρχή των δώδεκα Παρασκευών (1^η πριν τη γιορτή του Αγίου Ανδρέα, 2^η πριν τα Χριστούγεννα, 3^η πριν την Υπαπαντή, 4^η πριν τους Αγίους Σαράντα, 5^η πριν του Ευαγγελισμού, 6^η πριν την Μεγάλη Κυριακή, 7^η πριν τον Άγιο Ιωάννη, 8^η πριν του Αγίου Πέτρου, 9^η πριν τη Μεταμορφώσεως, 10^η πριν της κοιμήσεως της Θεοτόκου, 11^η πριν την αποτομή της Κεφαλής του Ιωάννη του Βαπτιστή και η 12^η πριν την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού). Όλη η μέρα πρέπει να αφιερώνεται σε νηστεία και προσευχές ώστε να εκπληρωθεί οποιαδήποτε επιθυμία έχει κάποιος στο μυαλό του, κυρίως αν επιθυμεί να παντρευτεί ή να αναρρώσει από ασθένεια. Στα μέρη της Ολτενίας την ημέρα του Αγίου Ανδρέα τα παιδιά κόβουν από τα καρποφόρα δέντρα κλαδιά, τα βάζουν σε ένα βαζάκι με νερό και το ακουμπούν κοντά σε μια εστία για να ανθίσουν μέχρι να φτάσει η μέρα του Αγίου Βασιλείου, οπότε και τα χρησιμοποιούν ως βέργα για να ακολουθήσουν το έθιμο και να πουν τα κάλαντα σε συγγενείς και φίλους. Στο νομό Muscel θεωρούσαν ότι την ημέρα του Αγίου Ανδρέα η διάρκεια της ημέρας και του φωτός μεγαλώνει όπως ένας κόκκος κεχριού. Τότε παρατηρούν το φεγγάρι και αν υπάρχει πανσέληνος και ο ουρανός είναι καθαρός, τότε πιστεύουν πως ο χειμώνας θα είναι βροχερός. Αν η πανσέληνος συνοδεύεται από σκοτεινό ουρανό τότε μάλλον ο χειμώνας θα είναι βαρύς και κρύος. Τέλος σε κάποιες

310 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 373.

περιοχές την ημέρα αυτή, πιστεύετε ότι αρχίζει ο χειμώνας και για αυτόν το λόγο ονομάζεται *Άγιος Ανδρέας του Χειμώνα*³¹¹.

Εκτός από τη γιορτή του Αγίου Ανδρέα, που είχε ιδιαίτερη σημασία για το ρουμανικό λαό, αξίζει να γίνει αναφορά και σε ορισμένους ακόμα Αγίους που διαδραμάτιζαν σημαντικότατο ρόλο στις δοξασίες των Ρουμάνων. Ειδικότερα και ξεκινώντας από τον Άγιο Σάββα, που γιορτάζεται στις 5 Δεκεμβρίου, είναι γνωστό ότι στο Muscel πιστεύεται ότι Σάββα ονομάζεται μια γυναίκα άγια, η οποία πέρασε αρκετές δυσκολίες λόγω της ανεμοβλογιάς και μάλιστα τυφλώθηκε όταν η αρρώστια της βγήκε στο ένα μάτι της. Στο νομό Prahova, για να θεραπεύσουν τον τύφο την συγκεκριμένη ημέρα και γιορτή, οι πιστοί κρατούν τρία κεριά (και τα οποία πρέπει να αποτελούνται μόνο από καθαρό κερί) και τα τοποθετούν με ευλάβεια σε ένα εικόνισμα του Αγίου Σάββα και τα αφήνουν εκεί ώσπου να τελειώσει η ακολουθία. Στη συνέχεια τα κεριά αυτά μεταφέρονται στο σπίτι του ασθενούς. Σε αυτούς, οι υπόλοιποι γείτονες και συγγενείς, πηγαίνουν νερό, τους ανάβουν ένα κερί και έπειτα άλλα δύο κεριά για να συμπληρωθεί ο αριθμός τρία. Από το κάθε κερί πρέπει να πέσουν στο νερό τρεις σταγόνες, δημιουργώντας ένα σύνολο εννέα σταγόνων (και στο σημείο αυτό επισημαίνουμε τον «μαγικό αριθμό» τρία και το πολλαπλάσιό του το εννέα, αριθμοί που εμπεριέχονται σε πολλές δεισιδαιμονίες). Από το νερό αυτό ο άρρωστος πρέπει να πει τρεις γουλιές και να πλυθεί. Τέλος κάτω από το μαξιλάρι του, τοποθετούνται οι σταγόνες των κεριών που είχαν πέσει στο νερό, για να προστατευθεί ο άρρωστος και να συνεχίσει η θεραπεία του και κατά τη διάρκεια του ύπνου³¹².

Ο Άγιος Νικόλαος αποτελεί μια ιδιαιτέρως λατρευτική μορφή για την κοινωνία της Ρουμανίας. Σε ορισμένες περιοχές της Τρανσυλβανίας, ο Άγιος Νικόλαος ονομάζεται και San-Nicoara ή Sa-Nicoara και πιστεύεται ότι ο συγκεκριμένος Άγιος ήταν ο δεύτερος κατά σειρά άνθρωπος που ο Θεός αγίασε και ότι μάλιστα βρίσκεται πλησίον Του. Οι λαϊκές δοξασίες λένε πως πριν τη γιορτή του Αγίου Βασιλείου ο Θεός και ο Άγιος Νικόλαος κάθονται στο τραπέζι για να υποδείξουν στον κόσμο το φως το αληθινό, καθώς

311 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 373-375.

312 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 385. Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice* (Λαογραφικές μελέτες), σ. 700.

οι ουρανοί ανοίγουν εκείνη την ημέρα τρεις φορές. Σύμφωνα με τους πιστούς, ο Άγιος θεωρούνταν ότι μπορούσε να καθορίσει ακόμα και την πορεία του ήλιου³¹³.

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να παραθέσουμε την άποψη του ποιητή George Cosbuc, ο οποίος ξεκινάει τονίζοντας ότι ο ήλιος δημιουργήθηκε από τον Θεό με στόχο να φωτίζει τη γη, δυστυχώς όμως δεν άντεξε να βλέπει άλλο τις πολλαπλές αμαρτίες των ανθρώπων και «βαριασθημένος» από το να ακολουθεί την ίδια διαδρομή, προσπάθησε να αποδράσει για να ξεφύγει από το πανόραμα της. Όπως λοιπόν περιστρέφεται πάνω από τη γη, κινούμενος από ανατολικά προς δυτικά, ο ήλιος κάνει μια προσπάθεια να μεταφέρει την Ανατολή πότε προς τον Βορρά και πότε προς το Νότο. Έλπιζε μάλιστα, ότι κάποια στιγμή θα έρθει το τέλος της γης, για να μπορέσει κάποια στιγμή να κάτσει και να ξεκουραστεί, να πάψει επιτέλους να περιστρέφεται γύρω της. Η δεισιδαιμονία συνεχίζει αναφέροντας ότι το τέλος της γης θα επέλθει μόνο όταν ο ήλιος ανατείλει από τη Δύση και δύσει από την Ανατολή. Όπως είναι φυσικό ο Θεός δεν επιθυμεί κάτι τέτοιο, διότι αυτό θα συνέβαλλε στον αφανισμό του ανθρώπινου είδους. Γι' αυτό το λόγο τοποθέτησε φρουρούς, στον νότο τον Άγιο Θεόδωρο και στον Βορρά τον Άγιο Νικόλαο. Η παράδοση συνεχίζει αναφέροντας, ότι ο ήλιος στην προσπάθειά του να ξεφύγει κατά την άνοιξη συναντά τον Άγιο Θεόδωρο, φέρνοντας μαζί του βροχές και χιόνια ώστε να τον παραπλανήσει και τελικά να ξεφύγει από την αυστηρά προκαθορισμένη πορεία του. Όμως ο Άγιος, καβάλα σε εννέα άλογα τον καταδιώκει, κυνηγώντας τον για δεκατρείς βδομάδες. Όταν τον προφτάσει κάπου προς τον βορρά, τον επαναφέρει προς την Ανατολή. Ο ήλιος όμως δεν μπορεί να βρει λύτρωση στη θέση αυτή και προσπαθεί και πάλι να ξεφύγει κινούμενος αυτή τη φορά προς το Νότο. Στο σημείο αυτό εμπόδιο στην προσπάθεια του στέκεται ο Άγιος Νικόλαος, ο οποίος τον πιάνει και τον επαναφέρει στη θέση του. Κατά την παράδοση λοιπόν, μια μέρα ο ήλιος θα ξεφύγει από την προκαθορισμένη αυτή διαδρομή του.³¹⁴ Λέγεται πως αν δεν μπορέσει να διαφύγει του Αγίου Θεοδώρου, θα καταφέρει σίγουρα του Αγίου Νικολάου, μιας και ο Άγιος είναι γερασμένος και δίχως άλογα, σε αντίθεση με τον προαναφερθέντα. Η μέρα όμως αυτή δεν έχει έλθει ακόμα και έτσι ο ήλιος εξακολουθεί να επιτελεί την εργασία με την οποία

313 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 386.

314 Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice (Λαογραφικές μελέτες)*, σ. 700.

τον επιφόρτισε ο Θεός. Γενικότερα οι Ρουμάνοι αφηγούνται πολλές και διάφορες ιστορίες σχετικά με τον Άγιο Νικόλαο, πολλές από τις οποίες σχεδόν ταυτίζονται με τις ιστορίες που αφορούν το Χριστό όπως την ιστορία του Αρχάγγελου Μιχαήλ, σύμφωνα με την οποία ο τελευταίος κατάφερε να λύσει τα δεσμά ανάμεσα στον Αδάμ και τον διάβολο³¹⁵.

Αξιωματική γιορτή που αναδεικνύει τις δεισιδαιμονικές παραδόσεις τις εποχής είναι η γιορτή της Αγίας Φιλοθέης της οποίας το λείψανο φυλάσσεται στην πόλη Curtea de Arges. Η ζωή της Αγίας Φιλοθέης χαρακτηρίζεται από ελεημοσύνη και φιλευσπλαχνία, καθώς, όπως αναφέρεται από πολλούς, η ίδια πάντα προσπαθούσε να περιποιηθεί τους ταξιδιώτες και ενδιαφερόταν για το αν έχουν φάει ή όχι. Αν μάλιστα κάποιος ταξιδιώτης της έλεγε πως είναι νηστικός, φρόντιζε πάντα να τον προμηθεύσει με φαγητό. Ο θρύλος λέει ότι μια μέρα ο πατέρας της, την άφησε υπεύθυνη να μεταφέρει το φαγητό το μεσημέρι στους εργάτες, ενώ η ίδια το ξόδεψε όταν πέρασαν από μπροστά της δύο πολύ πεινασμένοι ταξιδευτές. Αναγνωρίζοντας το λάθος της και φοβούμενη την αντίδραση του πατέρα της, γύρισε γρήγορα στο σπίτι, για να μαγειρέψει νέο φαγητό και να το μεταφέρει στους εργάτες, οι οποίοι φυσικά θα είχαν λιποθυμήσει από την πείνα. Όταν έφτασε λοιπόν στα χωράφια, ο πατέρας της εκνευρισμένος που η κόρη του είχε τόσο πολύ καθυστερήσει, πέταξε με δύναμη το πελέκι από το αλέτρι του, κόβοντας της το πόδι. Το κορίτσι σύντομα ξεψύχησε και μόλις το άψυχο σώμα της έπεσε στο χώμα, πάνω στο κεφάλι της κατέβηκε ένα καντήλι του Παντοκράτορα. Οι άνθρωποι που παρευρίσκονταν εκεί, προσπάθησαν μάταια να την σηκώσουν και να την μεταφέρουν. Δυστυχώς, τίποτα δεν μπορούσε να την μετακινήσει παρά μονάχα η χάρη του Θεού. Τότε οι πιστοί αποφάσισαν να ξεκινήσουν τις προσευχές, κάτι που όμως και πάλι δεν απέδωσε καρπούς. Η επόμενη προσπάθεια ήταν να τάξουν την Φιλοθέη στο μοναστήρι της πόλης Curtea de Arges. Μόνο τότε το σώμα του κοριτσιού κατάφερε να αποκολληθεί, οπότε και το μετάφεραν στο μοναστήρι, όπου βρίσκεται έως και σήμερα³¹⁶.

Επίσης είναι σκόπιμο να γίνει αναφορά σε μια άλλη εκδοχή της ιστορίας, σύμφωνα με την οποία η Φιλοθέη ήταν η κόρη ενός φτωχού ανθρώπου από το χωριό στο

315 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 386-387.

316 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 409.

νομό Arges. Το κορίτσι και σε αυτή την ιστορία ήταν εξίσου γενναιόδωρο και σπλαχνικό, με κοινό χαρακτηριστικό να διανέμει φαγητό σε όσους το είχαν ανάγκη, αφήνοντας μάλιστα πολλές φορές και τον ίδιο τον πατέρα της με λιγοστό φαγητό προκειμένου να ταΐσει παιδιά και περαστικούς. Ο πατέρας της, περίεργος για το τι κάνει το φαγητό η κόρη του, την ακολούθησε και είδε ότι η νεαρή το μοιράζει. Τότε ο ίδιος εξοργίστηκε, πέταξε τον πέλεκυ και τότε το κορίτσι πληγώθηκε στη φτέρνα, στην οποία φαίνεται μέχρι σήμερα να έχει κάποιο σημάδι. Το κορίτσι λόγω της ευσπλαχνίας της και των αγαθών προθέσεών της, αγίασε και η παράδοση αυτή καταλήγει επίσης στην τοποθέτηση των λειψάνων της στο μοναστήρι Curtea de Arges. Οι μοναχοί βγάζουν τα λείψανα της Αγίας μόνο το καλοκαίρι σε περιφορά και τελούν ακολουθίες στη μνήμη της και αγιασμούς για να βρέξει σε περιόδους που υπάρχει έντονη ξηρασία. Η Αγία Φιλοθέη σχετίζεται με τις παιδικές αρρώστιες και γι' αυτό οι γυναίκες την ημέρα της γιορτής της δεν κάνουν εργασίες στο σπίτι, διότι φοβούνται τις ασθένειες που μπορεί να πέσουν επάνω στα παιδιά ³¹⁷.

Σε πολλές περιοχές της Ρουμανίας στις 20 Δεκεμβρίου ο λαός γιορτάζει το Ignatul ή Inatoarea και ο προστάτης της ημέρας αυτής είναι ο Άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος. Τα παλαιότερα χρόνια σ' αυτή τη γιορτή οι άνθρωποι θυσίαζαν χοίρους, τους οποίους μάλιστα αποκεφάλιζαν με το τσεκούρι. Έτσι και ο ίδιος ο Ιγνάτιος μαζί με τον πατέρα του προσπάθησαν να σφάξουν τον δικό τους χοίρο. Τη στιγμή που ετοιμαζόταν να τον χτυπήσουν στο κεφάλι με το τσεκούρι, αυτό κατά λάθος οδηγήθηκε στον πατέρα και τον σκότωσε. Ο Ιγνάτιος άρχισε, τότε να μοιρολογεί και να διερωτάται ποια αμαρτία είχε κάνει για να την πληρώνει τώρα με τόσο βαρύ τίμημα, όπως τον θάνατος του πατέρα του, που ο ίδιος προκάλεσε. Στη συνέχεια τον έθαψε και για να απαλλαγεί από την αμαρτία του άρχισε να περιπλανάται σε όλο τον κόσμο, ρωτώντας κάθε άτομο, ανεξαρτήτου ηλικίας, τι πρέπει να κάνει για να λυτρωθεί από την αμαρτία του. Κατά τη διάρκεια των περιπλανήσεών του, συνάντησε έναν ηλικιωμένο ιερέα, ο οποίος τον συμβούλεψε να κατασκευάσει μια λέμβο και στη συνέχεια να την τοποθετήσει σε ένα ποτάμι και να περνάει απέναντι κάθε ταξιδιώτη χωρίς φυσικά να λαμβάνει την οποιαδήποτε αμοιβή. Συμπληρωματικά του είπε να φυτέψει μια ρίζα από θάμνο και να

317 C. Radulescu-Codin, D. Mihalache, σ. 91. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 410.

την ελέγχει αν φυτρώσει μέσα στα επόμενα τρία χρόνια. Τότε θα σήμαινε ότι ο Θεός πλέον τον έχει συγχωρέσει. Ο Ιγνάτιος ακολούθησε τα λόγια του γέροντα, οδηγήθηκε όμως στην απόλυτη εξαθλίωση μαζί με την οικογένεια του. Αφού πέρασαν τα τρία χρόνια, μια νύχτα με κακοκαιρία, άκουσε από την απέναντι όχθη φωνές να τον καλούν, ζητώντας του να τους περάσει απέναντι. Πήρε τη βάρκα και μόλις έφτασε δεν αντίκρισε κανέναν, αναγκαζόμενος να γυρίσει πίσω. Το ίδιο συνέβη και για δεύτερη συνεχή φορά, οδηγώντας τον στην απελπισία μιας και πίστεψε πως οι άνθρωποι πνίγηκαν. Όταν κλήθηκε την τρίτη φορά όμως, βρήκε δυο γέροντες τους οποίους και μετέφερε σπίτι του. Φτάνοντας, τους διηγήθηκε για τον ακούσιο φόνο του πατέρα του, καθώς και για την περιπέτεια που πέρασε προηγουμένως. Οι γέροντες (οι οποίοι αντιπροσώπευαν τον Θεό και τον Άγιο Πέτρο), του απάντησαν πως ο Μεγαλοδύναμος θα φροντίσει για όλα, οπότε και δεν χρειαζόταν να ανησυχεί για τίποτα. Ο Ιγνάτιος όντας φτωχός, δεν είχε ούτε καρέκλα να τους καθίσει, πόσο μάλλον να ταΐσει τα παιδάκια του που σπάραζαν από την πείνα. Η δύσμοιρη γυναίκα του για να τα ησυχάσει, προσποιούνταν ότι έβαζε την φόρμα του ψωμιού στον φούρνο, μην έχοντας τίποτα μέσα. Ο ένας εκ των ηλικιωμένων (Θεός), της ζήτησε να πάει να κοιτάξει κάτω από την φόρμα, κάτι και το οποίο έπραξε, αντικρίζοντας ένα λαχταριστό ψωμί. Ο Ιγνάτιος, αντιλαμβανόμενος πως πρόκειται για τον Μεγαλοδύναμο, έπεσε στα πόδια του με αναφιλητά, ζητώντας του συγγνώμη που δεν είχε ούτε ψωμί να Τον φιλέψει. Ύστερα αφού τον διαβεβαίωσε ο Κύριος πώς δεν έκανε τίποτα λάθος, του πρότεινε να τον ακολουθήσει στο ταξίδι του, μην ανησυχώντας για την μοίρα των παιδιών, των οποίων το μέλλον θα διαγράφονταν λαμπρό μιας και ήταν πλέον υπό την σκέπη της προστασίας Του. Περνώντας από το σημείο του θάμνου, ο Ιγνάτιος παρατήρησε πώς είχε πλέον ριζώσει, καταλαβαίνοντας πως με το πέρας της τριετίας είχαν πλέον συγχωρεθεί όλα του τα κρίματα³¹⁸. Με βάση λοιπόν αυτή την παραδοσιακή αφήγηση, οι γυναίκες την ημέρα αυτή απαγορεύεται να επιτελέσουν την οποιαδήποτε οικιακή εργασία, μιας και κινδυνεύουν από διάφορες αρρώστιες, καθώς και στεναχώριες. Μάλιστα σύμφωνα με μια, κάποτε μια Χριστιανή δεν σεβάστηκε την συγκεκριμένη ημέρα και άρχισε να γνέθει. Η Απληστία τρύπωσε από την καμινάδα στο σπίτι της και ζήτησε να τη βοηθήσει, ενώ την προέτρεψε να ψήσουν ένα γλυκό για να φάνε μέχρι να

318 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 428-431.

τελειώσουν. Η γυναίκα πήγε στις γειτόνισσες και ζήτησε έναν ταψί για να ψήσει το γλυκό, λέγοντας την ιστορία για την καλή Κυρία που θέλησε να τη βοηθήσει στις δουλειές της. Τότε οι γυναίκες την προειδοποίησαν ότι η γυναίκα αυτή είναι η Απληστία και θέλει το ταψί για να την ζεματίσει μέσα σε αυτό και να την φάει. Έτσι τη συμβούλεψαν για να απαλλαγεί από την παρουσία της, να ανέβει στην σκεπή και να αρχίσει να λαλεί τρεις φορές σαν τον κόκορα, πράγμα το οποίο θα τη φοβίσει και θα φύγει. Έπειτα έπρεπε να γυρίσει για να σβήσει τον φούρνο, καθώς το οποιοδήποτε φως θα την έκανε να επιστρέψει³¹⁹.

Σε κάποιες περιοχές όμως, την ημέρα του Αγίου Ιγνατίου, οι χωρικοί συνηθίζουν να σφάζουν τα γουρούνια τους, διότι λένε ότι την ημέρα αυτή επιβάλλεται να δουν αίμα και να αναφωνήσουν τον Άγιο. Οι χοίροι πιστεύεται ότι την παραμονή της γιορτής, βλέπουν στα όνειρά τους εάν θα σφαγιαστούν ή όχι. Αλλού τα γουρούνια σφάζονται την παραμονή των Χριστουγέννων, έχοντας πρώτα προειδοποιηθεί για το επικείμενο γεγονός από τον Άγιο, γι' αυτό και είναι θλιμμένα από τις 20 μέχρι τις 24 Δεκεμβρίου. Οι χοίροι που σφάζονται την ημέρα αυτή και τυγχάνει να είναι μελαμψοί, σύμφωνα με την παράδοση, οι ηλικιωμένοι καθώς τους σφάζουν και το αίμα τους ρέει άφθονο, τοποθετούν κάτω τους ένα δοχείο με κεχρί, ώστε το αίμα να μαζεύεται μέσα σε αυτό. Όταν αυτό στεγνώσει, οι νοικοκυρές το αλέθουν και το κρατούν σε όλη τη διάρκεια του χρόνου για να αλείφουν με τη σκόνη αυτή τα παιδιά, ώστε να αποφύγουν το συνάχι, την τρομάρα ακόμη και τα φαντάσματα που μπορεί να εμφανιστούν σε αυτά. Το λίπος του μελαμψού γουρουνιού θεωρείται κατάλληλο για πολλές και διάφορες μαγικές πρακτικές, κυρίως για εκείνες που σχετίζονται με την ευημερία των αμνοεριφίων. Παλαιότερα στο πεδινό Βανάτο (δυτική Ρουμανία, στα σύνορα με τη Σερβία) ,την ημέρα του Αγίου Ιγνατίου οι άνθρωποι αλείφανε με το λίπος του χοίρου τα σώμα του άνδρα που θεωρούνταν Βρυκόλακας, αφού όμως πρώτα τρυπούσαν το κεφάλι του με μία βελόνα. Στη συνέχεια τοποθετούσαν στο φέρετρό του ένα κομμάτι ξύλου άγριας τριανταφυλλιάς, με σκοπό να πιαστούν τα ρούχα του στα αγκάθια της και έτσι να παγιδευτεί μέσα στον τάφο και να μην μπορεί να βγει προς τα έξω. Κατά συνέπεια, η σημαντική αυτή γιορτή

319 C. Radulescu-Codin, D. Mihalache, σ. 94-95. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ.

του ρουμανικού λαού σχετίζεται με την αντιμετώπιση των μεταφυσικών φαινομένων που αποτελούσαν μέρος της καθημερινότητάς του, ενισχύοντας το «οπλοστάσιό» του απέναντι στην επέλαση των δαιμόνων οι οποίοι με τη μορφή ασθενειών και κακοτυχιών έρχονταν κατά πάνω του, αναζητώντας έτσι ενός είδος μεταφυσικής προστασίας στα ατελείωτα προβλήματα της ζωής³²⁰.

Μεγάλος αριθμός των ρουμανικών παραδόσεων έχουν δεισιδαιμονικό περιεχόμενο ακόμη και την παραμονή των Χριστουγέννων. Η ημέρα αυτή θεωρείται καλή και ευλογημένη, ιδανική για να ικανοποιηθούν οι ευγενικοί στόχοι των Χριστιανών. Γι' αυτό και ο λαός αρπάζει την ευκαιρία, προκειμένου να καρπωθεί μελλοντικά αυτά που επιθυμεί. Έτσι, το βράδυ της 23^{ης} προς 24^{ης} Δεκεμβρίου τα παλικάρια του νομού Romanati, επισκέπτονται σπίτια στα οποία κατοικούν ανύπαντρες κοπέλες και τους εύχονται καλή τύχη στο να βρουν τον μελλοντικό τους άντρα. Επίσης, την παραμονή οι αγρότες είναι καλό να σκεφτούν το καλαμπόκι τους ώστε να το ονειρευτούν τη νύχτα. Σύμφωνα με αυτήν την παραδοχή, όπως θα το δουν στον ύπνο τους, έτσι θα είναι και η σοδειά τους τον επόμενο χρόνο. Παράλληλα, οι νοικοκυραίοι είναι φρόνιμο να μαζέψουν όλα τα αντικείμενα που έχουν δώσει ως δανεικά, γιατί είναι καλό τα αντικείμενα αυτά κατά τη διάρκεια της γιορτής να βρίσκονται στο σπίτι μαζί τους. Διαφορετικά πιστεύουν

320 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 433-436.

ότι αν δεν επιστρέψουν στους ιδιοκτήτες τους θα είναι θλιμμένα³²¹. Επίσης, οι γυναίκες την παραμονή ξυπνούν πριν τα χαράματα και ρίχνουν τρόφιμα στα πουλερικά της αυλής τους με κατεύθυνση προς την Ανατολή. Μόνο έτσι πιστεύουν πως αυτά δε θα χαλάσουν τα σπαρτά των κήπων τους κατά την άνοιξη. Ακόμα τα εργαλεία πρέπει να συγκεντρώνονται όλα στην αυλή πριν ανατείλει ο ήλιος, έτσι ώστε να μπορούν να τα βρουν μέσα στη χρονιά ανά πάσα ώρα και στιγμή. Όλο το δεκαπενθήμερο των εορτών πιστεύεται πως οι άνθρωποι πρέπει να ζουν μονιασμένοι με τους διπλανούς τους, διαφορετικά θα «τρώγονται» όλον τον χρόνο, ενώ στο λαογραφικό περιοδικό *Εσπερίδα* συναντάται η άποψη ότι αν κάποιος τσακωθεί, όσες μπουνιές ρίξει, τόσα σπυριά θα βγάλει, και όσα χαστούκια ρίξει τόσες πληγές θα ανοίξουν επάνω του³²². Χαρακτηριστικό έθιμο είναι ότι στη σκάφη στην οποία πλένονται, σε διάφορες περιοχές της Τρανσυλβανίας, τοποθετούν καρύδια για να ναι γεροί σαν το καρύδι. Σε μια διαφορετική έκδοση του ίδιου εθίμου, ρίχνουν μες στο νερό της σκάφης σιδερένια πέταλα, το οποίο μάλιστα και πίνουν για να είναι δυνατοί σαν το σίδηρο. Οι κότες ακόμα πρέπει να ταΐζονται απευθείας από το κόσκινο με σκοπό να γεννούν πολλά αυγά. Άλλες νοικοκυρές, ταΐζουν τις κότες στη μέση ενός σιδερένιου κύκλου σε βαρέλι, ή σε κάποια μπανιέρα, ώστε στο εξής όλα τα πουλερικά του σπιτιού να μαζεύονται ταυτόχρονα για να κοιμούνται και να γεννούν τα αυγά τους στα κοτέτσια και όχι έξω στα χωράφια ή σε άλλους τόπους. Το τάισμα μπορεί να κρατήσει πολύ ώρα, μέχρι ουσιαστικά τα πουλερικά να μην τρώνε άλλο, διότι την επόμενη μέρα, των Χριστουγέννων, δεν ταΐζονται καθόλου, ώστε αυτά να μην χαλούν τους φυτεμένους σπόρους και τα φασόλια από τους κήπους τους³²³. Όσοι διαθέτουν πρόβατα, την ημέρα αυτή βάζουν ένα μεγάλο κομμάτι αλάτι, το οποίο έχουν τυλίξει καλά, κάτω από το κατώφλι τους μέχρι τις 22 Απριλίου και στη συνέχεια το βγάζουν και το αλέθουν, το ανακατεύουν στα φαγητά και τέλος το δίνουν στα πρόβατα για να φάνε³²⁴. Την ημέρα αυτή αποφεύγονται τα δανεικά, διότι όσοι προσπαθούν να ζητήσουν ή να δανειστούν κάτι, το κάνουν μόνο και μόνο για να τους

321 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 37.

322 «Sezatoarea, revista de folclor» («Εσπερίδα, περιοδικό Λαογραφίας»), τεύχος στ', σ. 23. - Βλ. Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 38.

323 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 39-40.

πάνε καλά οι κλειψιές κατά τη διάρκεια του χρόνου και φυσικά να μην αποκαλυφθούν. Πιο συγκεκριμένα τώρα, όποιος δανείζει φωτιά, φημολογείται ότι ουσιαστικά δανείζει στον εαυτό του στενοχώρια και ζημιά. Μόνο το γάλα της αγελάδας και τα παράγωγα του γάλακτος μπορούν να δανειστούν την ημέρα εκείνη, καθώς όταν κάποιος το κάνει μπορεί να προσφέρει γάλα μέσα στη χρονιά τις ημέρες της άρτυσης, δίχως τα κοπάδια του να παθαίνουν ζημιά³²⁵.

Μια σημαντική δεισιδαιμονία είναι και η τοποθέτηση αγαθών σε συγκεκριμένα σημεία, για συγκεκριμένους σκοπούς. Έτσι, δίπλα στη δεξιά άκρη του τραπέζιου ορισμένοι βάζουν ένα δρέπανο ή άλλα εργαλεία που παραμένουν εκεί μέχρι τα Θεοφάνεια, οπότε και τα αποσύρουν, τα τακτοποιούν σταυρωτά και όταν πηγαίνουν να αρμέξουν τις γελάδες, τα κρύβουν κάτω από το ξύλινο καρδάρι του γάλακτος, για να είναι το γάλα καλό σε γεύση και υγιεινό. Την συγκεκριμένη μέρα όποιος μουσαφίρης μπει στην αυλή, δεν είναι σωστό να κλείσει την πόρτα πίσω του, κάτι το οποίο οφείλει να κάνει μόνο ο σπιτονοικοκύρης, για να μη σταματήσει η τύχη του νοικοκυριού και χάσουν οι επίδοξοι μνηστήρες το δρόμο τους προς το σπίτι, ιδιαίτερα εάν σε αυτό υπάρχουν ανύπαντρες κόρες. Στάχτη ρίχνεται στα αμπέλια, στα οπωροφόρα δέντρα και σε ολόκληρο τον κήπο, για να είναι καλή και γεμάτη η σοδειά και να υπάρχει η αφθονία των καρπών. Όλα τα μέλη της οικογένειας πρέπει να τρώνε το γεύμα τους μόνον εφόσον ευλογηθεί από τον ιερέα, κάτι που γίνεται ως φόρος τιμής προς την Παναγία που εκείνη την ημέρα είναι λυπημένη και νηστική. Γι' αυτό και όποιος νηστέψει την ημέρα αυτή, θεωρείται ότι ενισχύει την τύχη του και ιδιαίτερα των παιδιών του που μέχρι το απόγευμα παραμένουν νηστικά. Η νηστεία είναι σχεδόν επιβεβλημένη για τους λιθοξόους, δηλαδή όσους ασχολούνται με την επεξεργασία της πέτρας. Οι συγκεκριμένοι μάστορες τη νύχτα βγάζουν στο τραπέζι όλα τα αγαθά από τα χωράφια τους.. Πριν από το γεύμα, προηγείται η προσευχή ώστε να έρθει η πέτρα ή το χαλάζι, καθώς αν δεν έρθουν, τότε δε θα μπορέσει σχεδόν ποτέ να φτάσει το καλοκαίρι. Αυτήν αφού επαναληφθεί τρεις φορές, στη συνέχεια κάνουν τρεις κόμπους σε κλωστή κάνναβης που

324 Marian, *Sarbatorile la romani* (Οι γιορτές των Ρουμάνων), τόμος γ', σ. 235.

325 Marian, *Sarbatorile la romani*, τόμος γ', σ. 235.

έχει ξεχαστεί από το χωράφι. Έτσι «δένουν» το χαλάζι, ενώ οι κόμποι θεωρούνται καλό ξόρκι κατά του χαλαζιού που δύναται να καταστρέψει τις καλλιέργειες τους³²⁶.

Τα παιδιά καλό είναι να τρέφονται με κολοκύθι, για να είναι όλο το χρόνο παχουλά και όμορφα. Σωστή τροφή από ορισμένους θεωρούνται και τα ψάρια για να μην αντιμετωπίσουν όλη τη χρονιά ελονοσία. Για άλλους βέβαια είναι απαγορευμένη οποιαδήποτε τροφή περιλαμβάνει αίμα, καθώς την ημέρα αυτή η Μεγαλόχαρη έχει γεμίσει αίματα. Η ύπαρξη εννέα ειδών τροφής θεωρείται ιδανική, ενώ οι άνθρωποι καλό είναι να καταναλώνουν και από τα εννέα για να μην κολλήσουν ψώρα κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Καλή τροφή πιστεύεται ότι είναι και η ωμή φάβα, την οποία οι νοικοκυρές βάζουν κάτω από το τραπεζομάντηλο, προσφέροντας την επόμενη μέρα σε κάθε μέλος της οικογένειας από τρεις κόκκους, για να μην υποφέρουν από χοιράδες. Επιπλέον, όταν φτιάχνονται πίτες την παραμονή των Χριστουγέννων, οι χωρικοί φροντίζουν να δίνονται και στα ζώα, ώστε να προστατεύονται κι αυτά από τις αρρώστιες³²⁷.

Στο χωριό Huma, ο αρχηγός της οικογένειας πιάνει ένα κλαδί δέντρου το οποίο ονομάζει «κλώσσα» και το περιφέρει γύρω από το σπίτι. Τα παιδιά του σπιτιού κρατούν μικρά κλαδάκια από την κλώσσα και όταν ο γονιός ολοκληρώσει τη διαδικασία μιμούμενος την κραυγή της πραγματικής (κλώσσας), μαζεύει τα παιδιά και μπαίνουν όλοι μαζί μέσα στο σπίτι. Όταν ετοιμαστεί το δείπνο, αφού πρώτα ο ιερέας έχει περάσει από όλα τα σπίτια και έχει ευλογήσει το τραπέζι, όλοι όσοι γευματίζουν, πρώτα από όλα γεύονται το βρασμένο σιτάρι και έπειτα ένα μέλος της οικογένειας παίρνει ένα κουτάλι από αυτό και το ρίχνει στο πάτωμα. Αν οι κόκκοι κολλήσουν με τη μύτη προς τα επάνω, τότε ο μελισσοκόμος θα καταφέρει να πιάσει σμήνη μελισσών. Για κάποιους μάλιστα το σιτάρι συμβολίζει τον Μυστικό Δείπνο, όταν δηλαδή ο Χριστός δεινούσε με τους δώδεκα μαθητές του, τους μετέπειτα δώδεκα Αποστόλους. Για αυτό τον λόγο στο γεύμα καλό είναι να υπάρχουν δώδεκα είδη φαγητών και πρέπει να βρίσκονται όλα τα μέλη της οικογένειας μαζί. Αν πάλι κάποιος απουσιάζει εξ ανάγκης, τότε θρηνεί βαθιά, ενώ η μητέρα του κλαίει, χωρίς φυσικά να απολαμβάνει το φαγητό. Το βράδυ το σπίτι σκουπίζεται (αλλά σε ορισμένες περιοχές ακόμα και αυτή η συνήθεια αποφεύγεται), τα

326 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 41-43.

327 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 44-45.

σκουπίδια όμως δεν πετάγονται έξω, για να μην έχουν στεναχώρια και ζημιές στα κοπάδια τους και επιπλέον για να μην τους εγκαταλείψει η καλή τους τύχη. Ορισμένες νοικοκυρές μάλιστα μαζεύουν τα σκουπίδια στο βάθος του σπιτιού για να είναι καλό και ευλογημένο το επόμενο έτος, ενώ άλλες σκουπίζουν το σπίτι από τη Δύση προς την Ανατολή, προς τις εικόνες δηλαδή, προκειμένου οι μνηστήρες να μην αποφεύγουν τα σπίτια τους³²⁸.

Την παραμονή των Χριστουγέννων ακόμη και η ικανοποίηση των επιθυμιών μπορεί να ελεγχθεί, γεμίζοντας ένα ποτήρι νερό με εννέα ποτηράκια. Την επόμενη μέρα το ποτήρι μετριέται με το ίδιο ποτηράκι και στην περίπτωση που είναι περισσότερο, ο νοικοκύρης ελπίζει ότι θα εκπληρωθούν όλες οι επιθυμίες του. Η μελλοντολογία ήταν κάτι που απασχολούσε τους ανθρώπους από την αρχαιότητα έως και σήμερα και για να μάθουν το πεπρωμένο τους οι κοπέλες βάζουν στο προστέγασμα του σπιτιού τους και στην ευθεία του παραθύρου από όλα τα είδη των φαγητών που είχαν στο δείπνο τους πριν καν κάποιος τα ακουμπήσει, πιστεύοντας πως ο μελλοντικός σύζυγος πλησιάζει και δοκιμάζει από αυτά κι έτσι και οι κοπέλες μπορούν να τον αντικρίσουν. Σε άλλες περιοχές όλα τα ανοίγματα του σπιτιού αλείφονται και καλύπτονται, ώστε τα γεράκια αλλά και οι κλέφτες να μην κατορθώσουν να εκτελέσουν τους σκοπούς τους. Όσο περνάει η ημέρα της παραμονής και πλησιάζουν τα Χριστούγεννα η παράδοση λέει ότι οι ουρανοί ανοίγουν, όμως το θαύμα αυτό μπορούν να το αντικρίσουν μόνο λίγοι και εκλεκτοί (αναμάρτητοι). Όποιος βέβαια δει τους «ανοιχτούς ουρανούς» είναι σίγουρο ότι θα εκπληρωθούν οι προσδοκίες του, ενώ οφείλει να κρατήσει τις πόρτες της οικίας του κλειστές κατά την νύχτα αυτή, για να μην ξεγλιστρήσει η καλοτυχία του σπιτιού³²⁹.

Η παραμονή των Χριστουγέννων φυσικά είναι ιδανική και για προφητείες ή ξόρκια παντρείας. Αλλού οι κοπέλες παίρνουν σπόρους κάνναβης, τους τρυπών με τη βελόνα και τους κρατούν στη φλόγα ενός κεριού. Αν οι σπόροι καούν, δυστυχώς δεν έχει φτάσει ακόμα η ώρα της γάμου τους. Άλλες φορές οι νεαρές κοπέλες παίρνουν δύο

328 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 46-49. P. Papahagi, *Megleno-romanii*, τόμος α', σ.110.

329 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 50-51. I. A. Candrea, *Ov. Densusianu, T. Speranta, Graiul nostrum*, τόμος α', σ. 315.

τρίχες από το τρίχωμα του γουρουνιού τις οποίες, αφού ζεσταίνουν τον φούρνο και τον σκουπίζουν, τις βάζουν μέσα. Όταν ζεσταθούν, εφόσον κουλουριαστεί η μία πάνω στην άλλη, τότε οι κοπέλες πιστεύουν ότι θα βρουν κάποια στιγμή τον ονειρεμένο τους σύζυγο, αν όμως οι τρίχες καούν χωριστά, αυτό σημαίνει ότι θα δυσκολευτούν και άρα οι ελπίδες τους εξανεμίζονται. Μάλιστα πολλές φορές οι κοπέλες αποφεύγουν να πιούν νερό ολόκληρη την ημέρα, ενώ το βράδυ (σύμφωνα με τη διαδικασία που έχει ήδη προαναφερθεί και αφορά στη γιορτή του Αγίου Ανδρέα) ψήνουν μια πίτα και την καταναλώνουν με την πεποίθηση ότι ο μελλοντικός τους σύζυγος θα φανερωθεί στον ύπνο τους, για να τους δώσει να πιούν νερό και να ξεδιψάσουν (μετά από αποχή από το νερό για ολόκληρη την ημέρα)³³⁰. Άλλα κορίτσια δένουν σε μια γωνιά του κρεβατιού ένα κλωνάρι βασιλικό, κάνουν τρεις μετάνοιες χωρίς σταυρούς και τέλος βάζουν το βασιλικό κάτω από το μαξιλάρι, για να δουν πάλι στον ύπνο τους τον μελλοντικό τους άντρα. Τέλος, προκειμένου να παντρευτούν όσο γίνεται πιο σύντομα, τα νεαρά κορίτσια κόβουν ένα κομματάκι από τη ζύμη που οι μητέρες τους βάζουν στα λάχανα, την απλώνουν, την γεμίζουν με παπαρούνα και τη βάζουν πρώτη στο φούρνο. Μόλις ετοιμαστεί και ψηθεί, τότε οι κοπέλες τη κόβουν στα δύο και ενώ την μισή την τρώνε, την άλλη μισή την κρύβουν στην στο σεντούκι τους³³¹.

Μέσα από όλες αυτές τις περιγραφές, γίνεται κατανοητό ότι οι παραδόσεις του λαού της Ρουμανίας σχετίζονται κατά πολύ με δεισιδαιμονικές αντιλήψεις που, υπό προϋποθέσεις, μπορούν να οδηγήσουν σε γάμο, σε καλή σοδειά, σε καλοτυχία και ευτυχία, ακόμα και σε πρόβλεψη του μέλλοντος ολόκληρης της οικογένειας. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι περισσότερες από αυτές, αν και παγανιστικής προέλευσης, έχουν συνυφανθεί με τις γιορτές του Χριστιανισμού. Οι πιο δεσπόζουσες από αυτές είναι η γιορτή του Αγίου Ανδρέα, καθώς και η παραμονή και η ημέρα των Χριστουγέννων, που αποτελούν φυσικά από τις σημαντικότερες εκφάνσεις του Χριστιανισμού³³².

330 T. Pamfile, *Sarbatorile de toamna si postul Craciunului* (Φθινοπωρινές γιορτές και νηστεία των Χριστουγέννων), σ. 227.

331 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 51-53.

332 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 52-53.

Την ημέρα των Χριστουγέννων, οι Ρουμάνοι πίστευαν πως οι δαίμονες ροκάνιζαν τους αργαλειούς της γης, απειλώντας να γκρεμίσουν τον κόσμο. Τότε όμως έρχεται η βοήθεια της Παναγίας, η οποία παίρνει τις βέργες των παιδιών για να φοβηρίσει τους δαίμονες ενώ, όση ώρα αυτοί επεξεργάζονται τις βέργες, η Παναγία επανατοποθετεί τους αργαλειούς της γης όπως πρέπει στις θέσεις τους. Στην Ολτένια, οι γυναίκες επισκέπτονται τα νεκροταφεία και λιβανίζουν τους τάφους των πεθαμένων της οικογένειάς τους. Στη συνέχεια επιστρέφουν στα σπίτια τους και πάνω σε κάθε κουλούρι, το οποίο έχουν ετοιμάσει από πριν, τοποθετούν ένα αυγό ή ένα λουκάνικο μαζί με ένα κεριά και τα στέλνουν σε συγγενείς για να αναπαυθεί η ψυχή του πεθαμένου τους. Ένα άλλο έθιμο της ημέρας, αφορά τα φαγητά. Μάλιστα από το γουρουνάκι των Χριστουγέννων όλη η οικογένεια, με εξαίρεση φυσικά τα παιδιά έως 12 ετών, δεν τρώει τίποτα, πριν η σπιτονοικοκυρά δώσει τα κουλούρια για ψυχικό. Η παράδοση αυτή πρέπει να τηρηθεί με απόλυτη αυστηρότητα διότι, αν γευματίσει κάποιος πριν, θεωρείται μεγάλη αμαρτία και ασέβεια προς τις ψυχές των πεθαμένων του σπιτιού. Στην περιοχή Βουκοβίνα το βράδυ πριν από τα Χριστούγεννα οι νοικοκυρές βάζουν επάνω στο τραπέζι ένα μεγάλο κουλούρι και ένα ποτήρι νερό, καθώς πιστεύουν ότι οι νεκροί εκείνο το βράδυ επισκέπτονται το σπίτι, οπότε θα πρέπει να βρουν κάτι για να φάνε και να πιούν

333.

Όλα όσα παρουσιάστηκαν περιγράφουν κυρίως τις παραδόσεις, που τηρούσε ο ρουμανικός λαός, και οι οποίες είχαν κατά κύριο λόγο δεισιδαιμονικό περιεχόμενο, παγανιστικό στην προέλευση του αλλά ταυτόχρονα στενά προσκολλημένο στις χριστιανικές γιορτές. Ορισμένες εξ αυτών προέρχονται από τους αυτόχθονες Δακο-θρακικούς πληθυσμούς, ενώ άλλες υιοθετήθηκαν με την πάροδο των χρόνων από άλλους νεοφερμένους λαούς και πολιτισμούς. Σαφέστατα υπάρχει ακόμη πληθώρα τέτοιων εθίμων, τα οποία όμως απλώς έρχονται να επιβεβαιώσουν το δεισιδαιμονικό, σε ορισμένες περιπτώσεις υπερφυσικό περιεχόμενο των περισσοτέρων δοξασιών τους. Αυτό που με μια πρώτη κιόλας ματιά διαγράφεται ξεκάθαρα, είναι ο αμφιλεγόμενος «χριστιανικός χαρακτήρας» όλων σχεδόν των ρουμανικών γιορτών, ακόμη και όσων

333 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 238-240. Marian, *Sarbatorile la romani*, τόμος α', σ. 173-174.

πήραν το όνομά τους από την Εκκλησία. Όπως και σε πολλούς χριστιανικούς λαούς σήμερα, έτσι και στον προαναφερθέντα, η επικράτηση του Χριστιανισμού ήταν μια αργή και αρχικά επιφανειακή διαδικασία, εξαιτίας της επίσημης πολιτικής του εκχριστιανισμού μέσω της υιοθέτησης συμβόλων και εκκλησιαστικών τελετουργιών, που σε πολλές περιπτώσεις ο λαός δεν κατανοεί καν. Εξάλλου η θρησκεία δεν επαρκεί για να καλύψει όλες τις ανάγκες των ανθρώπων και ιδιαίτερα το Φαντασιακό των λαών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα καιρικά φαινόμενα, όπου η θεϊκή επίκληση μπορεί να μην εξυπηρετήσει ταυτόχρονα τους αγρότες που ζητούν βροχή και τους εμπόρους που ζητούν ήλιο για να στεγνώσουν τα υφάσματά τους. Είναι γεγονός ότι ο κόσμος μας είναι γεμάτος αντιθέσεις και συγκρουόμενα συμφέροντα ακόμα και ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση. Με το δεδομένο λοιπόν αυτό είναι σχεδόν αυταπόδεικτο ότι μια πίστη, σε οποιοδήποτε θεό δεν είναι από μόνη της αρκετή. Γι' αυτό, κάθε άνθρωπος ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του, αλλά και την κοινωνική τάξη από την οποία προέρχεται κι έχει την ψευδαίσθηση ότι του προσφέρει μια ασφάλεια και μια ταυτότητα, αναζητεί μια διέξοδο με στόχο να φτάσει στον ανώτερο προορισμό του. Η πίστη λοιπόν χρησιμεύει ως το μονοπάτι που θα οδηγήσει προς τα εκεί. Τα περισσότερα ήθη και έθιμα που παρουσιάζονται σε αυτές τις σελίδες, έχουν ως στόχο παρά το δεισιδαιμονικό τους περιεχόμενο, να κατευνάσουν υπαρξιακές ανησυχίες, να «μετεστοιχειώσουν» αρνητικά συναισθήματα και φόβους και να μπορέσουν έτσι να επιφέρουν ψυχοσωματική ισορροπία, μια προσπάθεια που φυσικά απαιτεί κόπο και διαρκή επιμονή. Ίσως δεν είναι καν σωστό να θεωρηθούν μάταιες όλες αυτές οι δοξασίες από τη στιγμή που γεμίζουν με ελπίδα και αισιοδοξία τις ψυχές των ανθρώπων³³⁴.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο έρωτας. Όταν ένα νεαρό κορίτσι φλέγεται από αυτόν, θα αξιοποιήσει όλα τα δυνατά μέσα για να καταφέρει να κάμψει το εμπόδιο που την κρατά μακριά από την υλοποίηση του. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού θα συνεργαστούν «θεοί και δαίμονες», Οσίες και Αγίες, η Παναγία ακόμη και οι νεράιδες, που όλοι μαζί θα βοηθήσουν και θα γεμίσουν την ψυχή του κοριτσιού με υπομονή, πίστη και ελπίδα ότι όλα θα πάνε καλά. Η χρησιμότητα και αναγκαιότητα όλων αυτών των δεισιδαιμονιών λοιπόν είναι σχεδόν δεδομένη. Δεν γίνεται όμως να μην λάβουμε υπόψη

334 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 255-259.

μας ότι πολλές φορές επηρεάζουν τη διαβίωση των ανθρώπων, τόσο ατομικά, όσο και κοινωνικά. Λόγου χάρη, ένας γεωργός θα ήταν ίσως πιο ωφέλιμο να οργώνει το χωράφι του βαθιά, την ώρα που πρέπει και με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αντί να αναλώνεται ο ίδιος αλλά και οι οικονομίες του σε προσπάθειες να πιάσει όσους «δένουν» τη βροχή, ή να παραφυλά για να κλέψει το σήμαντρο της Εκκλησίας και να το ρίξει στο χωράφι του προκειμένου να του «απελευθερώσει» ο Θεός τις βροχές. Ή ακόμα θα ήταν πιο ωφέλιμο και λογικό να ασφαλίσει τα χωράφια του σε ανάλογες εταιρίες από το να χάσει ημέρες σε αποτροπαϊκές τελετές για το χαλάζι ή να μην επιτρέπεται να εργάζεται σε περιόδους μάλιστα που οι εργασίες είναι στο αποκορύφωμά τους. Ο δρόμος της απόλυτης λογικής δεν ακολουθήθηκε μέχρι τώρα και τα λάθη έγιναν από όλες τις πλευρές και κυρίως από τους ανθρώπους που γνωρίζουν σε βάθος το περιεχόμενο των δεισιδαιμονιών αυτών, που δεν είναι άλλοι από τους δασκάλους και τους ιερείς, άτομα που μπορούν να επηρεάσουν σε βάθος τις ψυχές και το μυαλό των απλών και αστοιχείωτων ανθρώπων³³⁵.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται οι πολιτιστικές συναντήσεις στις οποίες οι δάσκαλοι σταθερά επιλέγουν να μιλήσουν για «τις γιορτές των γερόντων» ή «τις μάταιες δεισιδαιμονίες», που και πάλι όμως δεν γίνονται με σκοπό να διαφωτίσουν τους συμπολίτες τους, αλλά για να αποδείξουν στους άλλους ότι οι ίδιοι γνωρίζουν σε βάθος τα πράγματα που συντελούνται τριγύρω τους. Αναφορικά με τους ιερείς, πολλοί πιστοί θεωρούν ότι είναι οι πρώτοι που δεν εκτιμούν ιδιαίτερα τις παραδόσεις των προγόνων τους, αν και σε αυτούς ο κόσμος εξομολογείται το ποιος είναι και μάλιστα δείχνουν την αποδοκιμασία τους απροκάλυπτα, αν και δεν αμφισβητούνται οι γνώσεις τους σχετικά με τα θρησκευτικά θέματα και τα ζητήματα της ψυχής. Οι ιερείς δίνουν διάφορες συμβουλές γύρω από αυτά τα ζητήματα κυρίως κάνοντας κηρύγματα και προβαίνοντας ακόμα και σε αφορισμούς όταν αυτό κριθεί σκόπιμο. Κάποια μάλιστα πρόσωπα της Εκκλησίας προχωρούσαν ακόμα περισσότερο και όχι μόνο χαρακτήριζαν ως ανώφελες και βλαβερές αυτές τις «ειδωλολατρικές» για την Εκκλησία γιορτές, που υποτίθεται πως προκαλούν την τεμπελιά, αλλά τις κατηγορούσαν πως επιχειρούσαν να ακυρώσουν ακόμα και τις χριστιανικές γιορτές σε σημείο ώστε να δεχτούν την κατάργηση ακόμα και της κυριακάτικης ξεκούρασης. Είναι όμως ανόητο να θεωρηθούν αυτές οι παγανιστικές

335 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Α', σ. 255-257.

γιορτές μόνο ως απόηχος της «τεμπελιάς», διότι αφενός όταν την Πέμπτη πριν το Πάσχα σε ορισμένες περιοχές δεν συντελούνται εργασίες στα χωράφια, αυτό δεν σημαίνει ότι οι κάτοικοι σε άλλες περιοχές δεν εργάζονται και αφετέρου οι χωρικοί που δεν καλλιεργούσαν επίσης δεν σημαίνει ότι κοιμόντουσαν όλη μέρα και δεν εκτελούσαν άλλου είδους εργασίες. Στην πραγματικότητα πολλές δεισιδαιμονίες όχι μόνο καταγράφηκαν με λανθασμένο τρόπο αλλά και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν στην παράδοση με πολλά λάθη. Με τις λανθασμένες αυτές ερμηνείες και σχολιασμούς εύκολα καταλαβαίνουμε για ποιο λόγο γύρω από τον γεωργό της Ρουμανίας δημιουργήθηκε μια τόσο ασφυκτική και αρνητική περιρρέουσα ατμόσφαιρα σύμφωνα με την οποία ο Ρουμάνος είναι «τεμπέλης» και «άπλυτος» και γι' αυτό με κάθε ευκαιρία ο δάσκαλος, ο αξιωματικός και ο δικαστής, συνήθως ξένοι και μη αυτόχθονες, κάθε φορά που θέλει να τα βάλει με τον λαό, δίχως τύψεις τους αποκαλεί βρωμιάρηδες και τεμπέληδες³³⁶.

Από τον 19ο αιώνα ακόμη έκανε εντύπωση στους Ευρωπαίους περιηγητές ο «πρωτογονισμός» των Ρουμάνων αγροτών. Ο Γάλλος περιηγητής Ρόμπερ Ντε Ντρε περιέγραφε τους Ρουμάνους χωρικούς του 19ου αιώνα ως «το άκρον άωτον της αηδιαστικότερης μιζέριας και ακαθαρσίας». Υπάρχει σήμερα κάποια αλήθεια σ' αυτή την περιγραφή; Το σίγουρο βέβαια είναι πως συνεχίζει να υπάρχει στους ξένους περιηγητές η ρομαντική εικόνα των Ρουμάνων αγροτών ως θεματοφύλακες των εθνικών παραδόσεων, μέσα στις οποίες ανιχνεύονται δοξασίες με ειδωλολατρικές καταβολές. Μπορεί κανείς να συναντήσει απλοϊκές χωριάτικες καλύβες φτιαγμένες με πλεγμένα κλαδιά και φύλλα, που δεν διαφέρουν σε τίποτα από τις αντίστοιχες των προηγούμενων αιώνων. Ξύλινα αλέτρια, ρόδες κάρων, πέτρινα γουδοχέρια... Η εγκαρτέρηση και η υπομονή είναι το κλισέ της ψυχής της ρουμάνικης αγροτιάς. Οι Ρουμάνοι αγρότες μοιάζουν από τη φύση τους να αποδέχονται τη μοίρα τους, να κουβαλούν αγόγγυστα τις αλυσίδες τους, να υποφέρουν με σωφροσύνη την «αρχοντιά της δουλείας» τους. Ο φόβος ήταν πάντα το άδειο στομάχι και το φαγητό στην οικογενειακή εστία περιβάλλονταν πάντα από

336 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 267-268. Κλαούντιο Μάγκρις, *Δούναβης*, εκδόσεις Πόλις 2001, σελ. 417-424. Professor PhD Violeta NEGREA, THE MAGIC OF SUPERSTITIONS AND POPULAR BELIEFS, Annals of the „Constantin Brancusi” University of Targu Jiu, Letter and Social Science Series, 3/2015.

ιερότητα. Η εξασφάλιση φαγητού για το τραπέζι της οικογένειας ανέκαθεν θεωρούνταν μεγάλη τιμή για έναν Ρουμάνο αγρότη³³⁷.

Η Εικόνα-Σύμβολο της Ρουμανίας είναι τα βουνά και τα δάση των Καρπαθίων, που αποτελούν το πρώτο φυσικό οχυρό απέναντι στις στέπες της νότιας Ρωσίας και της Ουκρανίας. Σταματούσαν πάντοτε τις επιδρομές των νομαδικών λαών της στέπας, όπως και των παγωμένων σιβηριανών ανέμων και αποτελούσαν καταφύγιο για τους ντόπιους λατινόφωνους Ρουμάνους. Οι Ρουμάνοι προστάτευαν τη γλώσσα, τη θρησκεία και το βίός τους, μεταφέροντας το βαθιά στο καρπαθιανό δάσος. Η Ορθόδοξη Εκκλησία εξελίχθηκε κι αυτή σε σύμβολο του πλήθους των Ρουμάνων. Ήταν το κέντρο της οικογενειακής εστίας. Το σπίτι είχε ιερότητα. Το σπίτι, η οικογένεια που κάθεται γύρω από το ταπεινό τραπέζι με το φαγητό, είναι το ρουμανικό σύμβολο του πλήθους³³⁸.

Στη σημερινή Ρουμανία, μέλος από το 2007 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι παραδοσιακές λαϊκές μάγισσες περνούν μια καινούργια χρυσή εποχή. Χιλιάδες άνθρωποι τις επισκέπτονται καθημερινά για να ζητήσουν κάποιο ξόρκι, κάποιο μαγικό φίλτρο ή κάποια «γητειά» που θα λύσει τα προσωπικά τους προβλήματα. Μια από τις πιο γνωστές είναι η «Γκόργκχε Μαρία» («Μαρία του Γιώργου») η οποία ειδικεύεται στα θεραπευτικά ξόρκια για παιδιά και στην πρόβλεψη του μέλλοντος, χρησιμοποιώντας τους σπόρους του σιταριού. Η μάγισσα Μαρία δηλώνει ότι η τέχνη της μεταφέρεται μονάχα μέσω της «κλοπής». Η δασκάλα της στις μαγικές τέχνες, η γιαγιά της, της είχε πει ότι ο μόνος τρόπος να μάθει τα μυστικά ήταν να βλέπει και να μαθαίνει από την εμπειρία της, γιατί η γνώση της μαγείας δεν μεταφέρεται από βιβλία. Μια άλλη διάσημη σύγχρονη μάγισσα είναι η Μαργκαρέτα του Τάργκου Τζιου, που βλέπει το μέλλον μέσα από την τράπουλα. Η Μαργκαρέτα χρησιμοποιεί τη μαγεία της μονάχα Τρίτη και Πέμπτη, αλλά καθημερινά έξω από την πόρτα της μαζεύονται τεράστιες ουρές ανθρώπων που ζητούν τη βοήθειά της. Πολλοί από τους επισκέπτες είναι νεαρές κοπέλες που ψάχνουν την αγάπη, αλλά και οι σοβαροί ενήλικες δεν είναι καθόλου σπάνιοι. Τα ξόρκια της μπορούν να ξορκίσουν το κακό, να διαλύσουν ή να «δέσουν» γάμους, ακόμη και να θεραπεύσουν τον αλκοολισμό. Το συνηθισμένο εργαλείο της είναι ένα μπουκάλι με νερό από τρεις «άγιες» πηγές, μέλι

337 Κλαούντιο Μάγκρις, *Δούναβης*, εκδόσεις Πόλις 2001, σελ. 417-424.

338 Κλαούντιο Μάγκρις, *Δούναβης*, εκδόσεις Πόλις 2001, σελ. 417-430.

και ένα αντικείμενο ή ρούχο του ατόμου που ζητά τη μαγική εξυπηρέτηση. Στη σημερινή Ρουμανία δεν θεωρείται ντροπή να επισκεφτείς μια μάγισσα, αν και κανείς δεν δηλώνει τις υπηρεσίες που έχει λάβει από αυτές, γιατί είναι κάτι που το απαιτούν οι ίδιες. Το εφοριακό σύστημα της Ρουμανίας τις έχει βάλει στο στόχαστρό του και ήδη απαιτεί ένα σεβαστό ποσοστό από τα κέρδη τους³³⁹...

Η περιοχή Μαραμούρες στη βορειοδυτική Ρουμανία, που συνορεύει βόρεια με την ουκρανική υπερκαρπάθια Ρουθηνία και δυτικά με την Ουγγαρία, έχει έναν πολύ ιδιαίτερο λαϊκό πολιτισμό. Το Μαραμούρες μοιάζει σαν να έχει βγει από τα παραμύθια ή έστω από ρομαντικά μυθιστορήματα του 19ου αιώνα. Εδώ τα σπίτια μοιάζουν με έργα τέχνης, καθώς οι κατασκευαστές τους φημίζονταν για το ταλέντο τους στην ξυλογλυπτική και στα χρώματα. Στο Μαραμούρες η λέξη *Άγχος* υπάρχει μόνο στο λεξικό και ο εκσυγχρονισμός είναι ακόμη άγνωστη λέξη. Για τα Δυτικά πρότυπα η περιοχή θεωρείται καθυστερημένη, αλλά διαθέτει πλούσια λαϊκή παράδοση και γνωρίζει καλά το πώς να αυτοσυντηρείται. Τα εσωτερικά των σπιτιών είναι μια πανδαισία χρωμάτων, ένα πάντρεμα χειροποίητων αντικειμένων, που αποπνέουν τον ιδρώτα αλλά και το μεράκι των ενοίκων τους. Η ύπαιθρος του Μαραμούρες, είναι ένας τόπος με παμπάλαια έθιμα, που έχουν ολοφάνερες παγανιστικές καταβολές. Εδώ οι ντόπιοι φορούν ακόμη περήφανα τις παραδοσιακές τους στολές και με ενθουσιασμό συμμετάσχουν στα πατροπαράδοτα έθιμά τους.³⁴⁰

Η περιοχή αποτελεί ένα πολύ ιδιαίτερο τόπο, που διαφυλάττει πλούσιες παραδόσεις αιώνων. Απομονωμένος και μακριά από την επίδραση του εκσυγχρονισμού, μοιάζει εκ πρώτης όψεως «καθυστερημένος», αλλά διατηρεί μια πλούσια λαϊκή κληρονομιά, που κάνει πολύ περήφανους τους κατοίκους του. Εδώ κατοικεί ένα πολύχρωμο μωσαϊκό εθνοτήτων, που έχουν δεχθεί επιρροές από πολλές κουλτούρες. Η περιοχή είναι γνωστή παγκοσμίως για τις εντυπωσιακές ξύλινες εκκλησίες, με τα πανύψηλα καμπαναριά τους, που μοιάζουν σα να θέλουν να τρυπήσουν τον ουρανό.

339 Κλαούντιο Μάγκρις, *Δούναβης*, εκδόσεις Πόλις 2001, σελ. 417-430.

340 Περιοδικό Τρίτο Μάτι, Νο 248, Ιανουάριος 2017, Γιώργος Στάμκος, Μυστική Τρανσυλβανία, σελ. 77-78

Είναι ξακουστή επίσης για το παράξενο νεκροταφείο του χωριού Σαπάντα, που ξεχωρίζει από όλα τα υπόλοιπα όχι μόνον της Ρουμανίας αλλά κι ολόκληρης της Ευρώπης³⁴¹.

Δεν είναι παντού στα Βαλκάνια οι νεκροί ανήσυχοι, επικριτικοί και γεμάτοι εκδικητικότητα. Το μοναδικό, «χαρούμενο νεκροταφείο» της Σαπάντζα, γεμάτο έντονους χρωματισμούς και αστεία ποιήματα, συνδέεται με το όνομα του Σταν Ιοάν Πάτρας. Ήταν ένας εμπνευσμένος ντόπιος καλλιτέχνης που σκάλισε τον πρώτο ξύλινο τάφο το 1935, χαράσσοντας πάνω του το πρώτο αστείο επιτάφιο ποίημα. Μέχρι τη δεκαετία του 1960 ο Σταν Ιοάν είχε προλάβει να κατασκευάσει περισσότερους από 800 παράξενους τάφους στο νεκροταφείο της. Μετά το θάνατό του, το 1977, άλλοι νεότεροι καλλιτέχνες συνέχισαν το έργο του, εμπλουτίζοντας το νεκροταφείο του χωριού με νέους ξύλινους τάφους με πιο σύγχρονη, αλλά πάντα αστεία, θεματολογία³⁴².

Η περιοχή γύρω από τη Σαπάντζα είναι πλούσια σε δάση βελανιδιάς, το ξύλο της οποίας αποτελεί την πρώτη ύλη για την κατασκευή των τάφων. Οι τεχνίτες του χωριού χρησιμοποιούν για να βάψουν τα ξύλινα μνήματα ένα ειδικό μπλε χρώμα, που είναι γνωστό ως «μπλε της Σαπάντα», ένα αποτροπαϊκό χρώμα που διώχνει το κακό. Σύμφωνα με τη μυθολογία οι αρχαίοι Δάκες, όπως άλλωστε και οι αρχαίοι Θράκες, θρηνούσαν για τη γέννηση και γελούσαν με το θάνατο. Όταν γεννιόταν ένα μωρό έκλαιγαν για όλα όσα επρόκειτο να υποφέρει στην «κοιλιάδα των δακρύων» που λέγεται *ζωή* και όταν πέθαινε γελούσαν ολόψυχα διότι πλέον απαλλάχθηκε από τα βάσανα και μπορούσε επιτέλους να ξεκουραστεί. Γι' αυτό και οι επιγραφές, τότε που δημιουργήθηκε το νεκροταφείο, θεωρούσαν ότι περιγελούσαν το θάνατο. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίν Νόικα, έναν ξυλουργό που κατασκευάζει «χαρούμενους τάφους», αυτό το νεκροταφείο είναι «ένα χαμόγελο απέναντι στο θάνατο». «Διαλέγουμε την εικόνα», περιγράφει ο Κωνσταντίν «κι αυτή εξαρτάται από το επάγγελμα του νεκρού και πολλές απ' αυτές μπορούν κάπου να ενοχλούν. Για παράδειγμα αν του άρεσαν οι γυναίκες, είναι απέναντί του μια γυναίκα, αν

341 Περιοδικό Τρίτο Μάτι, Νο 248, Ιανουάριος 2017, Γιώργος Στάμκος, Μυστική Τρανσυλβανία, σελ. 77-78.

342 Ο. π., σ. 77-80.

του άρεσε το οινόπνευμα, τον παρουσιάζουμε έτσι να πίνει, και με το επάγγελμα του, αν ήτανε για παράδειγμα βοσκός»³⁴³.

Στο νεκροταφείο περπατά κανείς ανάμεσα στο «δάσος» από τους πολύχρωμους σταυρούς με τις επιγραφές με τα αστεία ποιήματα. Ένας απεικονίζει μια γριά και η σατυρική επιγραφή του γράφει: «Σ' αυτόν εδώ τον τάφο κείται η πεθερά μου. Τρεις μέρες να ζούσε ακόμη, εγώ θα κειτόμουν εδώ και εκείνη θα το διάβαζε αυτό. Εσείς που περνάτε από εδώ μην προσπαθήσετε να την ξυπνήσετε. Καθώς πάτε σπίτι χαρείτε για μένα. Όπως μου φέρθηκε έτσι γύρισε πίσω. Αυτό που διαβάζετε εδώ, όπως εγώ να μην το πάθετε, να βρείτε καλή πεθερά και θα ζήσετε καλά». Η Τρανσυλβανία και το Μαραμούρες, με το «χαρούμενο νεκροταφείο» όπου οι νεκροί αναπαύονται μέσα σε μια κοσμογονία χρωμάτων και αστείων ποιημάτων, οποίο αποτελεί τη συνέχεια μιας πανάρχαιης παράδοσης των βαλκανικών λαών η οποία μολιάστηκε με τον Χριστιανισμό³⁴⁴.

Σε κάθε περίπτωση οι δεισιδαιμονίες, που ενδημούν παραδοσιακά στο ρουμανικό λαό, πρέπει να ερευνώνται και να ερμηνεύονται με όσο γίνεται περισσότερη υπομονή και σύνεση. Πάντα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι είναι κληρονομιά αλλοτινών χρόνων και το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα επιβιώνουν, οφείλεται στην δύναμη της εθνικής ταυτότητας και παράδοσης του. Εξάλλου οι περισσότερες από αυτές κάποια στιγμή ίσως σβήσουν από τις καθημερινές συνήθειες, αλλά πριν γίνει αυτό, μπορούν να εξορθολογιστούν, διότι πολλές από δαύτες στηρίζονται σε αποδεδειγμένες αλήθειες. Τέτοιου είδους είναι σχεδόν όλες οι λεγόμενες *κομπογιαννίτικες γιατριές*, τα αρκουδοβότανα ακόμα και τα ξόρκια, ενώ άλλες είναι πιο πρακτικές και καθημερινές συμβουλές, όπως το να μην βγαίνουν τα σκουπίδια έξω το βράδυ, ή να μην σκουπίζεται το σπίτι, συνήθεια που μπορεί να προκύπτει από τη λατρεία του ήλιου, έχει όμως και πρακτική εφαρμογή, διότι το βράδυ δεν βλέπει κανείς καλά για να σκουπίσει και μπορεί να πετάξει στα σκουπίδια άθελα του κάτι που ήταν χρήσιμο. Τέτοια παραδείγματα είναι πάρα πολλά και πολλές από τις δεισιδαιμονίες έχουν καταλήξει να εφαρμόζονται ως λογικές συνήθειες της καθημερινότητας. Γίνεται αβίαστα κατανοητό από όσα

343 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 256-266.

344 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 256-266.

προαναφέρθηκαν, ότι οφείλουμε να ερμηνεύσουμε, στη συνέχεια να κατανοήσουμε και τέλος να «αγκαλιάσουμε» τις δοξασίες κάθε λαού, όπως εν προκειμένω του ρουμανικού. Οι νέες λοιπόν διδασκαλίες και οι «φωτισμένοι» εκπαιδευτικοί έρχονται να κατανοήσουν την αναγκαιότητα της παράδοσης, να την αντιμετωπίσουν με αγάπη, ευγένεια και σύνεση και σίγουρα όχι να την καταργήσουν³⁴⁵.

345 Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, τ. Β', σ. 261-262.

4. ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η κατανόηση της φύσης των θρύλων σχετικά με τους βρυκόλακες στην Ελλάδα προϋποθέτει τη σύνδεσή τους με το ορθόδοξο δόγμα και με την πίστη, τόσο σχετικά με τη ζωή, όσο και την τύχη των ανθρωπίνων ψυχών μετά το θάνατό. Μέσω λοιπόν της αναζήτησης των «βρικόλακικών» δοξασιών της Ελλάδος, μπορούμε να κατανοήσουμε το σύστημα των αξιών της κοινωνίας, καθώς και την αντίληψη των κατοίκων της σχετικά με το σώμα και την ψυχή. Η ύπαρξη αυτών των όντων στη λαϊκή πίστη και στο φαντασιακό, φανερώνει ότι η θρησκεία δεν είναι ομογενοποιημένη, αποτελώντας ουσιαστικά ένα παλίμψηστο, φτιαγμένο από διάφορα στρώματα, παλαιότερα αλλά και νεότερα. Η ύπαρξη παγανιστικών και γενικώς προ-χριστιανικών στοιχείων είναι αναμφισβήτητη, κυρίως στις τελετουργίες του θανάτου κατά τις οποίες υπάρχουν έντονες εκδηλώσεις θρησκευτικών στοιχείων, όπως το ξερίζωμα των μαλλιών και το γδάρσιμο του προσώπου, με τις οποίες οι συγγενείς εκφράζουν την απελπισία τους, συνοδεύοντας τον αγαπημένο τους νεκρό μέχρι την ώρα της ταφής του³⁴⁶.

Στην ελληνική λαογραφική παράδοση, μπορούμε να ανατρέξουμε στο παράδειγμα της Μυκόνου, όπου πιστεύονταν πως όσοι διέπρατταν πολλαπλά αμαρτήματα κατά τη διάρκεια της ζωής τους, δεν κατάφεραν να βρουν την ανάπαυση στον τάφο, βγαίνοντας από αυτόν και τριγυρνώντας στα μέρη όπου σύχναζαν όσο ήταν ακόμα ζωντανοί. Έτσι, το βασικό γνώρισμα του βρικόλακιάσματος είναι η έξοδος από τον χώρο ταφής, χαρακτηριστικό που μπορεί να οδηγήσει στη σύγχυση των βρικόλακων με τα φαντάσματα. Η ταξινόμηση αυτών των υπερφυσικών όντων, ή κατά μία άλλη έννοια, των σκοτεινών δημιουργημάτων του ανθρώπινου φαντασιακού, έχει φυσικά να κάνει με τους διαφορετικούς τους ρόλους που απορρέουν από την ιεραρχική δομή και την αναλογία κοινωνικών και πολιτισμικών συμπεριφορών. Σύμφωνα με τον Barber οι βρυκόλακες είναι νεκροί άνθρωποι που αρνούνται να συμβιβαστούν με τη νεκρή τους φύση γι' αυτό και επιστρέφουν για να προκαλέσουν τον θάνατο σε συγγενείς, γείτονες και φίλους, ή για να τους προσφέρουν ένα «μεταθανάτιο δώρο» εκδίκησης, που εξάλλου

346 Ευάγγελος Αυδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδ. Πεδίο, σ. 66-78.

είναι και ο βασικός λόγος προσκόλλησής τους στα επίγεια, γι' αυτό και αποκαλούνται και Πρόσγειοι³⁴⁷.

Γενικότερα πιστεύεται πως οι βρυκόλακες προκαλούν αναταραχή μέσα στο σπίτι και το νοικοκυριό, από το αναποδογύρισμα των επίπλων, μέχρι με το να καταναλώνουν τα τρόφιμα που βρίσκουν μπροστά τους και να διοχετεύουν έτσι μια αρνητική και καταστροφική ενέργεια που απειλεί την υγεία ακόμη και τη ζωή των ανθρώπων του σπιτιού. Η αρνητική διάθεση και η εκδικητική φύση των βρυκολάκων αποτυπώνεται άλλωστε και στην όψη τους, διότι περιγράφονται άλλοτε σαν κουνάβια, άλλοτε σαν σκυλιά, μαύρα και φοβερά, και άλλοτε με νύχια μεγάλα βαμμένα στο αίμα, μαλλιά μακριά και γένια άγρια. Γενικότερα είναι τερατόμορφοι και κατέχουν την ικανότητα του να αλλάζουν μορφές σε εξαιρετικό βαθμό. Χαρακτηριστικό είναι πάντως, ότι εμφανίζονται πάντοτε σε περιόδους κρίσης, με τη μορφή Σκιάς που αφαιρεί ζωτική ενέργεια και την ίδια τη ζωή, ως μια έκφραση ίσως του συλλογικού ασυνείδητου που προσπαθεί μέσω του Φαντασιακού να δώσει ερμηνεία στα αδιέξοδα της καθημερινότητας. Αρχικά πρέπει να πούμε ότι με τον όρο «κοινωνική κρίση» ορίζεται η μετάβαση των ατόμων αλλά και των κοινωνικών ομάδων σε μια διαφορετική κοινωνική θέση. Αυτή η φάση, την οποία ο Turner ονομάζει «μεθοριακότητα», ταυτίζεται με την κοινωνική κρίση, π.χ. μια θανατηφόρα επιδημία, που τελικά οδηγεί τον νεκρό στο να γίνει Βρυκόλακας. Άλλωστε ο θάνατος είναι η κορυφαία κοινωνική κρίση, δεδομένου ότι από την αρνητική εξέλιξη της τελετουργίας επηρεάζεται όχι μόνο το ίδιο το άτομο αλλά και ολόκληρη η οικογένειά του³⁴⁸.

Όταν λοιπόν ένας νεκρός βρυκολακιάσει, αυτό σηματοδοτεί την ύπαρξη μιας κοινωνικής κρίσης που μπορεί να διαταράξει τη θέση ολόκληρης της οικογένειας στην τοπική κοινωνία. Οι λόγοι του βρυκολακιάσματος, σύμφωνα με τον Barber, είναι τέσσερις. Αρχικά είναι η προδιάθεση, κυρίως για ανθρώπους που είναι διαφορετικοί ή γενικότερα μη αγαπητοί, ενώ ένας άλλος λόγος είναι ο προκαθορισμός που αφορά ανθρώπους που έγιναν Βρυκόλακες όχι με δική τους ευθύνη, αλλά εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι αποτέλεσμα παράνομης και αμαρτωλής σύλληψης. Ακολουθεί η

347 Σιμόπουλος, Κυριάκος (1984). Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα 333 μ.Χ-1700. Αθήνα.

348 Ευάγγελος Αυδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδ. Πεδίο, σ. 79-86.

κατηγορία των γεγονότων που περιλαμβάνει μεταξύ των άλλων, το δάγκωμα από έναν βρυκόλακα, μια κατάρα, το δρασκέλισμα του νεκρού από ζώο (γάτα, σκύλος, νυχτερίδα), ή το ράντισμα ενός τάφου με αίμα. Τέλος ευθύνονται οι υποθέσεις που έμεναν ημιτελείς και αφορούν σε ανθρώπους που πέθαναν μόνοι και αβοήθητοι, όντας έτσι «επιρρεπείς» στο βρυκολακίασμα.³⁴⁹ Οι ελληνικές παραδόσεις φυσικά διεύρυναν τον κύκλο των αιτιών, αποδίδοντας το βρυκολακίασμα στην πίστη των Μωαμεθανών, σε επαγγέλματα τοκογλυφίας που σχετίζονται με την εξαπάτηση, όταν κάποιος έμενε άταφος πολύ καιρό, αυτούς που κακομεταχειρίζονταν τους γονείς τους, η γυναίκα που δεν σέβονταν την πεθερά της, αυτός που δεν εκκλησιάζονταν και ένα σωρό άλλοι λόγοι που δικαιολογούν τη δύσκολη κοινωνική συνθήκη που μπορεί ένας άνθρωπος να βιώνει. Για τον ερευνητή Campell, που μελέτησε τους Σαρακατσάνους, παρατηρεί ότι βρυκολακιάζουν οι άνθρωποι που έζησαν στην αμαρτία, αυτοκτόνησαν, πέθαναν χωρίς να έχουν βαπτιστεί ή δεν τους φρόντισαν οι συγγενείς τους την περίοδο που περίμεναν να πεθάνουν. Η έννοια της αμαρτίας όμως δεν σχετίζονταν μόνο με την θρησκευτική πίστη, αλλά αφορά σε όλες τις παρεκκλίσεις που υπονομεύουν την κοινωνική δομή και λειτουργία. Κάθε δραστηριότητα που πηγαίνει αντίθετα στο πολιτισμικό κεφάλαιο μπορεί να θεωρηθεί αμαρτία και να οδηγήσει σε βρυκολακίασμα³⁵⁰.

Οι Έλληνες πίστευαν πως ένας άνθρωπος μπορεί να γίνει Βρυκόλακας για πολλούς λόγους (Lawson 1910). Ένας από αυτούς είναι το μην ταφεί σύμφωνα με τα χριστιανικά έθιμα, και ειδικά αν είναι μουσουλμάνος Τούρκος ή Έλληνας που αλλαξοπίστησε, τότε οι Έλληνες Χριστιανοί πίστευαν ότι είναι πολύ πιθανόν να μεταμορφωθεί σε πρόσγειο-βρυκόλακα: «Το επόμενο πρωί θέλησε να ρίξει μια ματιά αλλά δεν μπορούσε να ανοίξει την πόρτα του κελαριού. Στο τέλος αναγκάστηκε να τη σπάσει. Καθώς κατέβαινε τις σκάλες που οδηγούσαν στο υπόγειο είδε ξαφνικά μπροστά του τα πτώματα τριών Τούρκων και κατάλαβε πως ήταν *Βρυκόλακες*... Αφού έβγαλαν δυνατές κραυγές έφυγαν μακριά» (Eklekt and Formozis, 1943)³⁵¹.

³⁴⁹ Γλέζος, Μανόλης Γ. (1991). Ο Βρυκόλακας, εφημ. Τ' Απειράθου, αρ. 76, σ. 5-6.

³⁵⁰ Ευάγγελος Αυδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδ. Πεδίο, σ. 79-86.

³⁵¹ Πολίτης, Νικόλαος (1866). Περί Λυκοκανθάρων. Πανδώρα ΙΣΤ', 453-454.

Σ' ένα άρθρο του σχετικά με τους Βρυκόλακες στην Ελλάδα σ' ένα ανάμεικτο χωριό της Μακεδονίας, όπου συνυπήρχαν Πόντιοι πρόσφυγες με ντόπιους Σλαβομακεδόνες, ο Drettas (1985) αναφέρει μια αντίθετη περίπτωση. Συγκεκριμένα λέει πως σε μια τέτοια ανάμεικτη κοινότητα, όπου οι Πόντιοι πρόσφυγες θεωρούνταν «Τούρκοι» στο χωριό (επειδή ήρθαν διωγμένοι από τη μουσουλμανική, ως επί το πλείστον, Τουρκία), μόνον οι ντόπιοι μπορούσαν να γίνουν βρυκόλακες. Για να υποστηρίξει μάλιστα τη θέση του αναφέρει πως ένας καθολικός ιερέας του 17ου αιώνα, ο Fr. Richard, κάτοικος Κυκλάδων, έμαθε από έναν συντοπίτη του, ορθόδοξο ιερέα, πως «οι Βρυκόλακες είναι καλά πλάσματα» και πως μόνον οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί μπορούσαν να γίνουν. Το γεγονός ότι οι Καθολικοί και οι Μουσουλμάνοι δεν έχουν βρυκόλακες αποδεικνύει την κατωτερότητα και τη «φτώχεια» αυτών των δύο θρησκειών, σε σύγκριση με την παλαιότερη Ορθοδοξία, κι αυτό αποτελεί μια ενδιαφέρουσα από πολλές απόψεις υπόθεση³⁵².

Ένας σημαντικός χώρος για τον βρυκόλακα είναι ο τάφος και το νεκροταφείο. Είναι η παρατεταμένη μεθοριακότητα, που διαρκεί τρία χρόνια από τον θάνατο και δοκιμάζει τόσο τον ίδιο τον νεκρό, όσο και την οικογένειά του, η οποία πρέπει να τελεί όλες εκείνες τις δοκιμασίες που επιβάλλει η κοινωνική δομή. Το χώμα και το νερό είναι σημαντικά στοιχεία του βρυκολακιάσματος. Το χώμα συνδέεται με τον τάφο και γενικότερα με το νεκροταφείο ως χώρο, ενώ το δεύτερο αποτελεί ένα ισχυρό σύμβολο της κάθαρσης που συμβάλλει στην εξουδετέρωση του βρυκόλακα. Ο τάφος μάλιστα θεωρείται ως ο ενδιάμεσος σταθμός ανάμεσα στον κόσμο των ζωντανών και των νεκρών και λειτουργεί σε δύο διαφορετικά επίπεδα. Αρχικά είναι ο χώρος της μεθοριακότητας, που εγκυμονεί κινδύνους για το ευτυχές πέρασμα στον άλλο κόσμο, και φυσικά είναι ο χώρος που ενισχύει το πολιτισμικό κεφάλαιο και την κοινωνική δομή. Μάλιστα εκφράζει τη μιαιρότητα και την εκδικητικότητα έναντι του «καθαγιασμένου» κοινωνικού χώρου³⁵³.

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο χώρος για τα υπερφυσικά όντα που κατοικούν έξω από τον κοινωνικό χώρο, ενώ κατοικοεδρεύουν κυρίως στα νεκροταφεία. Σύμφωνα μάλιστα με τον Νικόλαο Πολίτη οι κάτοικοι της Σάμου θεωρούν ότι το νεκροταφείο είναι

352 Charles Stewart, *Δαίμονες & Διάβολος στην Ελλάδα*, εκδ. Ταξιδευτής, 2008, σ. 260.

353 Νιτσιάκος, Βασίλης Γ. (1991). Παραδοσιακές κοινωνικές δομές. Αθήνα: Οδυσσέας.

έναν «μολυσμένος τόπος», μια κατάσταση που μπορούσε ωστόσο να αναστραφεί μόνο με το θρόνιασμα ενός Γητευτή. Οι χωρικοί, για να γλυτώσουν από το κακό των βρυκολάκων, προσκαλούσαν τον Γητευτή, του έδιναν χρήματα και εκείνος, με τρία βόδια μονόκοιλα, γυρνούσε τρεις φορές το νεκροταφείο ψελλίζοντας μαγικά λόγια απέλασης των βρυκολάκων. Έτσι, θρονιάζοντας τον Γητευτή κανένας πλέον δεν βρυκολάκιαζε στο χωριό. Από αυτό φαίνεται πως το βρυκολάκισμα θεωρούνταν μολυσματική-επιδημική ασθένεια, η οποία μάλιστα μεταδίδονταν μέσω του κακού υποστρώματος του χώματος. Σε κάθε περίπτωση πάντως, αυτό σχετιζόταν με επιδημίες και μολυσματικές ασθένειες τις οποίες σε παλιότερες εποχές, όταν οι άνθρωποι αγνοούσαν ακόμη την ύπαρξη κοινών μικροβίων και θανατηφόρων ιών, απέδιδαν συνήθως σε κακά πνεύματα, δαίμονες και φυσικά σε βαμπίρ. Γι' αυτό και τα νεκροταφεία συνήθως βρισκόταν μακριά από την κοινότητα και ανάμεσά τους παρεμβάλλονταν ένα ποτάμι ή μια υδάτινη πηγή για να αποτραπεί η μόλυνση - εξού και η δοξασία πως «οι βρυκόλακες φοβούνται το νερό» καθώς δεν μπορούν να περάσουν πάνω από ποτάμια, λίμνες ή, ακόμη καλύτερα, από τη θάλασσα. Το νερό λειτουργούσε ως μέσο κάθαρσης και είναι αναγκαίο για την ψυχή του νεκρού που διαρκώς διψά. Η αντίληψη αυτή υπάρχει σε πολλές περιοχές του κόσμου, καθώς η νεκρική πομπή πρέπει να διασχίσει νερό μετά την ταφή στην επιστροφή προς το σπίτι³⁵⁴.

Το γεγονός ότι στην ελληνική παράδοση εντοπίζονται βρυκόλακες στα νησιά, σχετίζεται με αυτή την αποτροπαϊκή ιδιότητα του νερού ιδιαίτερα σε ξερονήσια, όπου εκτοπίστηκαν βίαια άνθρωποι όπως στη Σπιναλόγκα, στην Μακρόνησο και στην Αγία Ελένη³⁵⁵. Επειδή, όπως προαναφέραμε, οι λαϊκές δοξασίες υποστήριζαν πως «οι βρυκόλακες φοβούνται το νερό» στα μεγάλα νησιά του Αιγαίου φρόντιζαν να θάβουν τους «ύποπτους για βρυκολάκισμα» νεκρούς τους σε αυτοσχέδια «ανίερα» νεκροταφεία πάνω σε απομονωμένα και ακατοίκητα νησάκια, τα οποία αποκαλούσαν «βρυκολακονήσια». Ως γνωστόν το Αιγαίο είναι διάσπαρτο από τέτοια μικρά «βρυκολακονήσια», με γνωστότερο ίσως εκείνο που βρίσκεται 1,5 χιλιόμετρο από τις

354 Μέγας, Γ. Α. (1923). Παραδόσεις περί ασθενειών. Λαογραφία, 7, 465-520.

355 Λαγόπουλος, Αλέξανδρος Φ. (2003). Ο ουρανός πάνω στη γη. Αθήνα: Οδυσσέας..

ακτές της βόρειας Λέσβου, το οποίο και αναφέρεται σε σχετικό ντοκιμαντέρ του *National Geographic*.³⁵⁶

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να γίνει αναφορά και στην παράδοση των Καλικάτζαρων που επίσης συγκαταλέγονται στα υπερφυσικά όντα, τα οποία όμως εμφανίζονται, σε αντίθεση με όλα τα υπόλοιπα, σε συγκεκριμένη περίοδο του χρόνου ενώ τον υπόλοιπο κανείς δεν ασχολείται μαζί τους. Η αντιμετώπισή τους ποικίλει, διότι άλλοτε προκαλούν φόβο και αναστάτωση, και άλλοτε προκαλούν γέλιο και εκλαμβάνονται ως χαριτωμένα όντα. Οι καλικάντζαροι ταυτίζονται με τους αρχαίους χθόνιους δαίμονες και τους νεκρούς. Μάλιστα πολλοί θεωρούν ότι είναι απόγονοι ή ακόμα και μετεξελιξείς των αρχαίων ψυχών που ανεβαίνουν στην γιορτή των Ανθεστηρίων. Υπάρχουν στην ελληνική παράδοση ακόμα και σήμερα και γύρω από τα πλάσματα αυτά έχουν δημιουργηθεί πολλές δεισιδαιμονίες διαφορετικές μάλιστα ανάλογα με την περιοχή³⁵⁷.

³⁵⁶ Dundes, Alan (2007). *Folklore as a mirror of Culture*. In Simon J. Bronner, *The meaning of Folklore. The analytical essays of Alan Dundes* (pp. 55-66). Logan, Utah: Utah State University Press.

³⁵⁷ Ευάγγελος Αυδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδ. Πεδίο, σ. 100-111.

Επανερχόμενοι στις δεισιδαιμονίες περί βρυκολάκων της ελληνικής παραδόσεως, πρέπει να επισημανθεί ότι σε κάθε περιοχή οι ιστορίες διαφέρουν. Παραδείγματος χάριν στην Σαντορίνη οι βρυκόλακες δεν βγαίνουν ποτέ το Σάββατο, στην Πρέβεζα δεν βγαίνουν την Κυριακή και στην Τήνο την Παρασκευή. Όλη την ημέρα πάντως κοιμούνται μέσα στους τάφους τους, τη νύχτα βγαίνουν και το ξημέρωμα, προτού προλάβει ο ήλιος να ανατείλει, επιστρέφουν και πάλι στις ανήλιαγες τρύπες τους. Αν η ώρα περάσει και δεν προλάβουν να επιστρέψουν, τότε γίνονται σκόνη και στάχτες. Στη Σάμο, πιστεύουν ότι οι βρυκόλακες βγαίνουν ακριβώς στις 12 το μεσημέρι, χωρίς όμως να απομακρύνονται πολύ από τον τύμβο τους. Η ημερήσια κυκλοφορία τους συναντάται και στην Αμοργό, ενώ στη Μακεδονία είναι πολύ πιο περιορισμένη η περιήγησή τους, διότι βγαίνουν μόνο τις νύχτες της πανσέληνου. Όπως προαναφέραμε, στις ελληνικές παραδόσεις είναι πολλοί οι λόγοι που ένας νεκρός μπορεί να οδηγηθεί στο βρυκολάκισμα, τόσοι πολλοί μάλιστα που σχεδόν όλοι έχουν πιθανότητες να οδηγηθούν προς αυτό³⁵⁸. Σχετικά με τη μορφή και την εμφάνιση τους, σχεδόν όλοι οι νησιώτες διαφωνούν και οι πεποιθήσεις διαφοροποιούνται από νησί σε νησί.³⁵⁹ Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αρχικά η Σκόπελος, όπου η παράδοση τους παρουσιάζει ως σκελετούς και η Αλόνησος, όπου έχουν σάρκες μαύρες και λάμπουν στο σκοτάδι για να ξεχωρίζουν. Στα Άγραφα είναι αόρατοι όλες τις μέρες, εκτός από τις νύχτες με φεγγάρι. Στη Σαμοθράκη το σώμα τους είναι από φωτιά. Στις Σπέτσες, στην Ύδρα και στα Κύθηρα παρουσιάζονται κακόσωμοι και με καμπούρα, με χέρια κατάμαυρα και φυσικά η εικόνα συμπληρώνεται από τα μακριά και κοφτερά σαν λεπίδια νύχια. Από την άλλη στη Χίο είναι λευκοντυμένοι και μάλιστα έχουν και έναν αρχηγό που όμως είναι τριπλάσιος σε μέγεθος, κατάμαυρος και γύρω του χοροπηδούν οι υπόλοιποι. Στη Λέσβο η εικόνα των βρυκολάκων είναι εξαιρετικά άγρια, διότι έχουν πρόσωπο κατακόκκινο, άγριο και τα δόντια τους είναι σαν του σκύλου. Πολλές φορές μάλιστα περπατούν στα τέσσερα και ουρλιάζουν όπως οι λύκοι. Σε πολλά μέρη θεωρούν ότι τα τέρατα αυτά τρώνε κυρίως κρέας γι' αυτό και επιτίθενται σε πρόβατα, εισερχόμενα

358 *ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES)*, Συλλογικό Έργο, εκδ. Αρχέτυπο 2001, σ. 191-192. Vucanovic, T. R. (1957). The Vampire. *Journal of the Gypsy Lore Society*, 36, 125-133.

359 Οικονομίδης, Δημήτριος (2000-2001). Νικόλαος Δραγούμης και οι βρυκόλακες της Νάξου. *Επετηρίς Κυκλαδικών Μελετών, ΙΖ'*, 325-336.

σε σπίτια για να φάνε ότι βρουν και να πιούν λάδι ακόμα και από τα καντήλια (βέβηλοι). Στόχος τους φυσικά είναι να τρομάζουν τους ανθρώπους γι' αυτό και είναι με μια μαγκούρα στο χέρι και μετά τα μεσάνυχτα κυκλοφορούν στους δρόμους ενοχλώντας, κυρίως τις γυναίκες και τα παιδιά, κυνηγούν τους περαστικούς κι αυτοί φυσικά κατατρομάζουν³⁶⁰.

Συχνά η παράδοση τους θέλει να φεύγουν από τον νεκρικό τους τόπο και να πηγαίνουν σε άλλους, παίρνοντας μάλιστα τη μορφή ανθρώπων. Έτσι ζουν ανάμεσα στους ανθρώπους, χωρίς όμως να πίνουν ποτέ κρασί. Μπορούσαν μάλιστα να παντρευτούν και να κάνουν και παιδιά, τα οποία όμως ήταν χωρίς κόκαλα. Αυτοί οι «εκπατρισμένοι Βρυκόλακες» δεν κοιμούνται καθόλου τις νύχτες, φοβούνται το θυμιατό και δεν κλαίνε ποτέ.³⁶¹ Στην Κρήτη οι άνθρωποι πιστεύουν ότι αν κάποιος, που περπατάει την νύχτα, ακούσει κάποιον να τον φωνάζει και να ρωτάει το όνομά του, δεν πρέπει να απαντήσει γιατί είναι βρυκόλακας και τότε θα τον πάρει μαζί του.³⁶² Αυτή η δεισιδαιμονία συγγενεύει άμεσα με την πεποίθηση περί του «αμίλητου νερού»: το νερό που πρέπει να πάρει κάποιος μια συγκεκριμένη ώρα της νύχτας από την βρύση και να μην μιλήσει σε κανένα κατά τη διαδρομή του προς το σπίτι του, ότι και αν ακούσει, για να μην τον πάρουν μαζί τους οι νεράιδες. Γι' αυτό ακόμα και σήμερα, όταν κάποιος δεν μιλάει για πολλή ώρα ενώ οι άλλοι του απευθύνουν τον λόγο, λένε ότι ήπια το «αμίλητο νερό»³⁶³:

Μια άλλη παραδοσιακή πεποίθηση, που είναι ότι «οι Χιώτες πάνε δυο-δυο», επίσης μπορεί να έχει τις ρίζες της στο φόβο που ένιωθαν οι Χιώτες για τους βρυκόλακες, που τους οδήγησε στο να μην βγαίνουν τις νύχτες ποτέ από τα σπίτια τους και έτσι πήγαιναν τουλάχιστον δυο μαζί για προστασία. Θεωρούσαν ότι οι βρυκόλακες έπαιρναν

360 *ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES)*, Συλλογικό Έργο, εκδ. Αρχέτυπο 2001, σ. 192-193.

³⁶¹ Γερούκη, Αριάνδη (1996-1997). Μια ιστορικο-ανθρωπολογική προσέγγιση του περιθωριακού: η μάγισσα, ο Εβραίος, ο βρυκόλακας (17^{ος} – 18^{ος} αι., Κέρκυρα – Αιγαίο). *Εθνολογία*, 5, 103-114.

³⁶² Ε. Αυδίκος, Κρήτη. Λαϊκός πολιτισμός, τοπικότητες, αντιστάσεις, αλλαγές και αντιστάσεις (σ. 289-305). Αθήνα: Ταξιδευτής.

363 *ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES)*, Συλλογικό Έργο, εκδ. Αρχέτυπο 2001, σ. 193. Μουζάκης, Στέλιος Α. (1989). *Οι βρυκόλακες*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον των Βιβλιοφίλων.

τα εβδομηνίτικα παιδιά μαζί τους, που πέθαιναν πρόωρα, για να τραγουδούν και να κάνουν πολλές ζημιές στα σπίτια των χωρικών. Σε όλα σχεδόν τα νησιά πίστευαν πως παραμονεύουν τη νύχτα στα σταυροδρόμια. Οι βρυκόλακες μεταμορφώνονται σε μαύρο σκύλο, σε μαύρο κοράκι ή μαύρη γάτα και ουρλιάζουν τρομακτικά όλη τη νύχτα «παγώνοντας» το αίμα των ανθρώπων. Το οξύμωρο είναι ότι οι ιερείς, αντί να διαφωτίζουν το ποίμνιο και να το βοηθήσουν ώστε να αποβάλλει όλη αυτήν τη δεισιδαιμονία, το σπρώχνουν ακόμη περισσότερο στην αγκαλιά της. Για παράδειγμα δίνουν εντολή να διαβάζεται κάθε μέρα χαιρετισμός της Παναγίας και δέηση υπέρ της ανάπαυσης της ψυχής του βρυκόλακα, δίνοντας μάλιστα ως συμβουλή μέχρι και να κλειδαμπαρώνονται οι κάτοικοι στα σπίτια τους για να αποφύγουν τους Βρυκόλακες που υποτίθεται πως παραφυλούν.³⁶⁴

Στη Βόρειο Ελλάδα πιστεύεται πως τα άτομα που έχουν γεννηθεί το Σάββατο και ονομάζονται *Σαββατιανοί* ή *Σαββατογεννημένοι*, μπορούν να βλέπουν φαντάσματα και πνεύματα, ενώ έχουν ιδιαίτερη επιρροή επάνω στους βρυκόλακες. Μια λαϊκή δοξασία από την περιοχή του Σοχού Θεσσαλονίκης αναφέρει ότι ένας Σαββατιανός κάποτε είχε παγιδέψει έναν βρυκόλακα σε κάποιον αχυρώνα και τον επέβαλε να μετράει τα στάχυα και τους κόκκους του και όταν ο Βρυκόλακας ήταν απασχολημένος με το μέτρημα, ο Σαββατογεννημένος τον κάρφωσε στον τοίχο.³⁶⁵ Σε άλλη περιοχή, στα Λιακοβίκια, θεωρούν ότι ο Σαββατογεννημένος οφείλει την δύναμή του σ' ένα μικρό σκυλάκι που τον ακολουθεί κάθε απόγευμα και διώχνει μακριά τους βρυκόλακες. Μάλιστα ο Σαββατιανός δεν είναι ορατός σε κανέναν άλλο παρά μόνο στο σκυλάκι αυτό. Στα αρχεία του Γάλλου γιατρού D. Icarol και πιο συγκεκριμένα στη μελέτη του *La Mort Reelle et la morte Apparente* αναφέρεται στις πολλές περιπτώσεις νεκροφάνειας που συνέβησαν στην Ελλάδα οι οποίες, μόνο κατά το έτος 1904 φτάνουν τις 22 στον αριθμό. Σε μία εξ αυτών,

³⁶⁴ Λυδάκη, Άννα (2003). *Τσικιοι και αλαφροϊσκιωτοι. Λαϊκός λόγος και πολιτισμικές σημασίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

³⁶⁵ Οικονομίδης, Δημήτριος (1988). *Εθνογραφικά – Λαογραφικά*, τομ. 2. Αθήνα: Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων.

ο νεκρός σηκώθηκε απότομα από το φέρετρο με μάλιστα παρουσία δώδεκα γιατρών, εφόσον κι ο ίδιος ήταν γιατρός³⁶⁶.

Σε άλλο περιστατικό στη Δομοκό της Φθιώτιδας, υπήρχε μια οικογένεια που πού ανάμεσα στους προγόνους της περιλαμβάνονταν και ένας βρυκόλακας, ο οποίος τους κληροδότησε τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν τους ομοίους του. Την οικογένεια αυτή μάλιστα τη συμβουλεύονται και άλλοι άνθρωποι όποτε θέλουν να αντιμετωπίσουν έναν «απέθαντο», διότι πλέον θεωρούνται ειδικοί στον τομέα αυτό. Στο νησί της Λέσβου, όποτε δουν ένα φάντασμα στην αυλή του σπιτιού τους, πρέπει να αρχίσουν να το πετροβολούν με το αριστερό χέρι και πίσω από την πόρτα τοποθετούν έναν σταυρό από καλάμια ή ένα δίχτυ ψαρέματος με κόκκινη κλωστή. Στην Κρήτη ζωγράφιζαν στην πόρτα τους μια μούντζα, ενώ στη Σαντορίνη σφράγιζαν τις νύχτες τις κλειδαρότρυπες με αντίδωρο από την εκκλησία και τοποθετούσαν μικρούς σταυρούς στο γείσο των παραθύρων. Φυσικά, όπως ισχύει ακόμα και σήμερα για το κακό μάτι ή για το οτιδήποτε αρνητικό συμβαίνει, η πιο δυνατή προστασία ήταν το ξόρκι «Ιησούς Χριστός νικά και όλα τα κακά σκορπά» ή, και το εξίσου γνωστό, «έξω από δω, στα όρη στα άγρια βουνά» τα οποία και πίνουν ακόμη καλύτερα όταν τα εκφέρει μια ηλικιωμένη γυναίκα. Στη Νίσυρο για να προφυλαχτούν από τα κακά πνεύματα, κουβαλάνε μαζί τους «μαυρομάνικο» μαχαίρι, βρεγμένο με αγιασμό τουλάχιστον μια φορά και σε ιδανική περίπτωση τρεις φορές. Το ίδιο έθιμο συναντάται και στην Εύβοια όπου επιπλέον κρεμούσαν στον τοίχο πιάτα σε σχήμα σταυρού, διότι πίστευαν ότι έτσι απομακρύνονταν ακόμα πιο σίγουρα ο δαίμονας.³⁶⁷ Στη Λέσβο βάζουν μέσα στο στόμα του νεκρού συγγενή ένα μικρό σταυρό κι επιπλέον ραντίζουν τον τάφο με αγιασμό και λάδι. Στην Τήνο υπάρχει μια λεπτομέρεια για να λειτουργήσει ο αποβαμπιρισμός, σύμφωνα με την οποία ο σταυρός που τοποθετούν στο στόμα πρέπει να είναι φτιαγμένος από κερί επιταφίου. Τα αποτελεσματικά «αντιβαμπρικά όπλα» ενάντια στους βρυκόλακες σχηματίζουν ένα ολόκληρο μαύρο κατάλογο με τα πιο σημαντικά να είναι, τα σκόρδα, τα κρεμμύδια, το κερί εκκλησίας, ο σταυρός, ο αγιασμός, τα ξύλα συκιάς και ελιάς, τα

366 *ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES)*, Συλλογικό Έργο, εκδ. Αρχέτυπο 2001, σ. 194-195.

367 Μέγας, Γ. Α. (1979). *Ελληνικά εορταί και έθιμα της λαϊκής λατρείας*. Αθήνα. Λουκάτος, Δημήτριος Σ. (1978). *Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

καρφιά στο φέρετρο, η στάχτη από το τζάκι του παπά, βραστό νερό και πέτρες με ζωγραφισμένους σταυρούς επάνω τους³⁶⁸.

Ο αποτελεσματικότερος πάντως από όλους αυτούς τους αποτροπαϊκούς τρόπους ήταν το κάρφωμα της σωρού με έναν σιδερένιο λοστό. Το τρύπημα μάλιστα της κοιλιάς αποτελούσε για πολλά μέρη τη σίγουρη λύση για την εξόντωση του. Στη συνέχεια του αφαιρούσαν την καρδιά και την καίγανε σε φωτιά από ξύλο ελιάς και έπειτα τον ξαναέθαβαν σε διαφορετική τοποθεσία. Πολύ συχνά η εκταφή ήταν καλό να γίνεται από έναν Σαββατογεννημένο ο οποίος του έβγαζε την καρδιά, ύστερα την τρυπούσε με ένα σιδερένιο σουβλί και την πετούσε σε καυτό ξύδι, που είναι ως γνωστόν φυσικό αντισηπτικό κι απολυμαντικό. Επιπρόσθετα, περιέλουζε με το καυτό ξύδι το σώμα του νεκρού και τον επανατοποθετούσε στον τάφο. Συχνά τον έθαβαν ξανά σε λιωμένο καυτό ασβέστη και του έβαζαν στον αφαλό ζεματιστό νερό. Στο νησί της Άνδρου, στο νεκροταφείο του χωριού Βουρκωτή, φημολογείται ότι κανένα λείψανο νεκρού δεν έχει απομείνει απείραχτο. Τα παλαιότερα χρόνια οι καρδιές όλων των νεκρών ήταν καρφωμένες με μαυρομάνικο μαχαίρι. Στην Εύβοια το 1791, πίστευαν πως οι Βρυκόλακες είχαν την ευθύνη για μια θανατηφόρα επιδημία. Για αυτό το λόγο, ξέθαβαν όλους τους νεκρούς και τους έκαιγαν με ένα πυρωμένο σίδηρο στην καρδιά. Σε πολλά νησιά του Αιγαίου συχνά συναντάμε την παράδοση ότι, όταν οι άνθρωποι κατάφερναν να πιάσουν έναν πρόσγειο, τον έβαζαν μέσα σε ένα σακί και πριν λαλήσει ο κόκορας τον πετούσαν πάνω σ' ένα ξερονήσι.³⁶⁹ Εκεί δεν μπορούσε να ξεφύγει διότι υπήρχε το νερό, ούτε όμως και να επιβιώσει γιατί δεν είχε ανθρώπους για να τραφεί, λιώνοντας έτσι σταδιακά. Στο Αιγαίο το πιο συνηθισμένο νησί «εξορίας βρυκολάκων» ήταν η Κουμένη ή Καμένη της Σαντορίνης. Εκεί εξαιτίας του ηφαιστείου αλλά και της υψηλής περιεκτικότητας σε θειάφι, η εξόντωση τους καθίστατο ιδιαίτερος αποτελεσματική. Υπήρχε ο θρύλος, ότι ήταν τόσοσ ο αριθμός των βρυκολάκων που είχαν εξοριστεί εκεί, που είχαν μάλιστα δημιούργησαν μια δική τους μικρή κοινωνία την οποία βεβαίως κανείς δεν μπορούσε να προσεγγίσει. Στη Μύκονο, τους έστελναν στο νησάκι του Αη Γιώργη και στο παράξενο νησάκι Μπάου που ακόμα και σήμερα ισχυρίζονται ότι τα βράχια του

368 *ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES)*, Συλλογικό Έργο, εκδ. Αρχέτυπο 2001, σ. 195-196.

369. Μέγας, Γ. Α. (1979). *Ελληνικά εορταί και έθιμα της λαϊκής λατρείας*. Αθήνα

έχουν επάνω τους αποτυπωμένα τα πρόσωπα των βρυκολάκων, ενώ μάλιστα ορισμένα έχουν το σχήμα νεκροκεφαλής. Στα Χανιά τους έστελναν στο νησί Καλαθάς και στη Λέσβο τους εξόριζαν στο νησί Λαγός, που βρίσκεται απέναντι από τα Μήθυμνα, όπου ακόμη και σήμερα οι κάτοικοι αρνούνται να χτίσουν εκεί οποιαδήποτε τουριστική εγκατάσταση διότι είναι τόσο ανατριχιαστικές οι ιστορίες που έχουν ακούσει. Το νησί Δασκαλιό κοντά στην Κύθνο επίσης πιστεύεται ότι ήταν τόπος εξορίας βρυκολάκων, δηλαδή ένα ακόμη βρυκολακονήσι³⁷⁰. Επίσης το νησάκι Λειψοί, που βρίσκεται ανάμεσα στην Πάτμο και τη Λέρο, είναι γνωστό ως το «Νησί των Νεκρών» και όποιος το επισκέπτονταν δεν ξέφευγε ποτέ. Και το Φαρμακονήσι ήταν επίσης ένας τόπος εξορίας των. Είναι πολύ σημαντικό να ειπωθεί ότι οι Βόρειες Σποράδες παλαιότερα ονομάζονταν «Δαιμονήσια» καθώς εκεί υπήρχαν πολλές δοξασίες για Βρυκόλακες.

Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός, ότι στο Αιγαίο υπάρχουν γενικότερα πολλά νησάκια-νεκροταφεία στα οποία οι κάτοικοι των κοντινών νησιών έθαβαν τους νεκρούς για να μην διατρέχουν κίνδυνο βαμπιρισμού. Μερικά από αυτά είναι η Παναγιά η Νησιώτισσα στην περιοχή της Εύβοιας, ο Άγιος Φωκάς έξω από τη Μονεμβασιά και πολλά ακόμα μικρά νησάκια. Στο νησί της Μυκόνου υπάρχει ακόμα ένα ακρωτήριο που ονομάζεται Βουρβούλακας, το οποίο και είναι στοιχειωμένο από έναν βρυκόλακα. Το πιο ανατριχιαστικό είναι ότι, από μακριά έχει το σχήμα του κώνου και παρομοιάζεται με τον βρυκόλακα που βγαίνει από το σπίτι του και προεξέχει από αυτό, δίνοντάς του έτσι ένα σχήμα κωνικό. Υπάρχουν και τα βρυκολακονήσια τα οποία είναι έξι στον αριθμό κοντά στις ακτές τις Σκύρου, όπου κατοικούν μόνο βρυκόλακες που πίνουν το αίμα των ψαράδων. Η σύνδεση όλων αυτών των ιστοριών με τα Καρπάθια Όρη, στα οποία γεννήθηκε η μακάβρια μορφή του Δράκουλα, φαίνεται και από την παράδοση της Καρπάθου (που έτσι και αλλιώς παρατηρείται σύνδεση των ονομάτων των δύο περιοχών). Εκεί λοιπόν, υπάρχει ένα μέρος, που ονομάζεται Χας, στο οποίο είχαν εγκατασταθεί πολλοί βρυκόλακες και είχαν δημιουργήσει το δικό τους «βρυκολακοχώρι». Η ίδια πεποίθηση υπάρχει και στην Κρήτη για το χωριό Καταχάνας που σημαίνει ο *βρυκόλακας που περιπλανάται αόρατος*. Μια μοναδική δοξασία συναντάμε στο Κλειδί της Άρτας. Εκεί

370 ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES), Συλλογικό Έργο, εκδ. Αρχέτυπο 2001, σ. 196-197. Μέγας, Γ. Α. (1990). Ελληνικά παραμύθια. Αθήνα: Ι. Δ. Κολλάρος.

οι άνθρωποι πιστεύουν ότι όταν ο νεκρός έχει διαπράξει πολλές αμαρτίες, ο τάφος του δεν μένει σταθερός αλλά μετακινείται από τοποθεσία σε τοποθεσία και ο μόνος τρόπος για να σταματήσει αυτό είναι να διαβαστούν διάφορες ευχές. Στην Θράκη οι βρυκόλακες εντοπίζονται μόνον στα όνειρα των ανθρώπων, τα οποία όμως μπορούν να μετατρέψουν σε εφιάλτες και έτσι λαμβάνουν άλλο όνομα και αποκαλούνται «Μόρα», ένας θηλυκός δαίμονας που σχετίζεται με τη νυχτερινή υπνική παράλυση. Όποια και να είναι η ρίζα όλων αυτών των δοξασιών περί βρυκολάκων, η αλήθεια είναι ότι και στην Ελλάδα υπάρχουν αναρίθμητες τέτοιες πεποιθήσεις, οι οποίες μάλιστα έδωσαν και την αφορμή να γραφτούν συγγράμματα για το πώς πρέπει να αντιμετωπιστούν αυτές οι δεισδαιμονίες και ο κόσμος να απεγκλωβιστεί από αυτές. Είναι βέβαια σίγουρο ότι οι δοξασίες αυτές επηρέαζαν αρκετά τους ανθρώπους και τον τρόπο ζωής τους, καθώς συναντάμε σε πάρα πολλά νεκροταφεία εκατοντάδες φέρετρα καρφωμένα, με σκοπό φυσικά να εγκλωβιστεί ο νεκρός στον τάφο του και να μην ενοχλήσει τον κόσμο των ζωντανών³⁷¹.

Στις περισσότερες περιπτώσεις βέβαια τα άτομα που επηρεάζονται από αυτές, είναι άνθρωποι της υπαίθρου, των απομονωμένων νησιών και χωριών και λιγότερο των πόλεων. Ο σημαντικός λαογράφος και περιηγητής Κυριακίδης αναφέρει ότι τα φαντάσματα, μια άλλη κατηγορία αόρατων οντοτήτων, κάνουν συνήθως την εμφάνισή τους ως άνθρωποι καβαλάρηδες, μαυροφορεμένοι, σκυθρωποί και αμίλητοι. Μοιάζουν με τα ξωτικά και μπορούν να λάβουν οποιαδήποτε μορφή ζωής, με πιο συνηθισμένη τα κατσίκια (ερίφια). Συχνά μάλιστα, γίνεται αισθητή η παρουσία τους με τον ήχο αλυσίδων. Όλες αυτές οι μορφές φασματικών οντοτήτων μπορούν να κατηγοριοποιηθούν, αν και διαθέτουν ισχυρές ομοιότητες μεταξύ τους, όπως το ότι περιφέρονται εκεί όπου έζησαν ή έδρασαν και τις περισσότερες φορές δεν αποβλέπουν στο να κάνουν κάτι κακό στους ανθρώπους. Στις ιστορίες φαντασμάτων από την περιοχή των Τρικάλων κανένα περιστατικό δεν συμβαίνει μέσα στον οικισμό, ενώ οι αφηγήσεις είναι δοσμένες με πολλές λεπτομέρειες, ακριβώς για να δίνουν μια πειστικότητα και να επιβεβαιώνεται η αυθεντικότητά τους. Μάλιστα τα τοπία και τα τοπωνύμια που είναι οικεία στο ακροατήριο, κάνουν την ιστορία περισσότερο αποδεκτή καθώς αποτελούν σημεία της δεδομένης τοπικότητας. Αυτή η ρεαλιστικότητα των ονομάτων και των περιοχών κάνουν

371 ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES), Συλλογικό Έργο, εκδ. Αρχέτυπο 2001, σ. 198-200.

πολύ πιο αληθινά τα όσα ακούγονται μέσα σε αυτές τις «σκοτεινές» ιστορίες. Τα θύματα είναι συνήθως άτομα που κατοικούν και δραστηριοποιούνται στην ύπαιθρο, λόγω χάρη οι βοσκοί, οι θεριστές και οι υλοτόμοι³⁷².

Το παραφυσικό φαινόμενο φυσικά έχει και κάποιες αιτίες. Οι σημαντικότερες έχουν να κάνουν με τα φυσικά φαινόμενα και ατυχήματα, με την αυτοκτονία, με φόνους, εκτελέσεις, ακόμα και τον θάνατο ως αποτέλεσμα μάχης με τον εχθρό. Σε κάθε περίπτωση ανεξαιρέτως, το «μοιραίο» συμβάν αποτελεί τη προϋπόθεση για τη μετάβαση στην κύρια πράξη της ιστορίας, που φυσικά αποτελεί την εμφάνιση των στοιχειών στην περιοχή. Ως τραγικό γεγονός από μόνο του δεν μπορεί να αυτονομηθεί, αλλά αποκτά την αφηγηματική σημασία και λειτουργικότητα του πάντα σε συνάρτηση με το παραφυσικό γεγονός. Το συνηθέστερο είναι η εμφάνιση του υπερφυσικού όντος να γίνεται στον ίδιο χώρο που συνέβη ο θάνατος και μάλιστα τις καλοκαιρινές κυρίως νύχτες. Συνήθως, συνοδεύεται από απόκοσμες, σχεδόν ακαθόριστες φωνές, μέσα από τις οποίες το θύμα αναστενάζει για τον άδικο χαμό που το βρήκε. Μπορούν μάλιστα να συνοδεύονται από «ίσκιο», λαμβάνοντας έτσι και μορφικά χαρακτηριστικά. Ακόμα και ιστορίες με σκελετούς έχουν μεταφερθεί στην παράδοση, τους οποίους εντόπισαν βοσκοί, και η αποκρουστική αυτή παρουσία συνοδεύονταν από ουρλιαχτά τσακαλιού. Όπως και να έχει, όλες αυτές οι δοξασίες δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένας ύμνος για τη ζωή, που είναι τόσο πολύτιμη, γι' αυτό εξάλλου και όσοι την αποχωρίζονται συχνά αρνούνται να το αποδεχτούν και προσπαθούν να επανέλθουν σε αυτήν, έστω και με τις μορφές που προαναφέρθηκαν³⁷³.

Σπανίως η ψυχή ενός νεκρού που έγινε πρόσγειος, δηλαδή προσκολλήθηκε και δεν μπορεί να απελευθερωθεί από τα εγκόσμια, έχει θετικές και φιλικές προθέσεις. Μόνο σε μια αφήγηση ένας γέροντας κουνούσε φιλικά το χέρι του προς τους ταξιδιώτες και φαίνονταν να τους ευλογεί για το ταξίδι. Σε όλες τις άλλες ιστορίες η ψυχή του πεθαμένου επιστρέφει στη γη που χάθηκε η ζωή του, ενώ οι ήχοι, οι φωνές ακόμα και οι φασματικές μορφές που πολλές φορές λαμβάνουν, φανερώνουν την άρνηση προς τον

372 Μερσακλής Μ. Γ. (1992). Ελληνική Λαογραφία, τομ. Γ': Λαϊκή τέχνη. Αθήνα: Οδυσσεύς.

373 Νιτσιάκος, Βασίλης (1995). Τόπος, τοπικότητα και εθνική ταυτότητα. Η περίπτωση της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας. Εθνολογία, 4, 94.

θάνατο και τη νοσταλγία τους για την επίγεια ζωή. Πολλά από αυτά τα όντα απλώς προκαλούν το φόβο στους ζωντανούς, δίχως όμως να έχουν ως πραγματικό σκοπό να προκαλέσουν ζημιές ή κακό στους ανθρώπους. Αυτό βεβαίως δεν είναι πάντοτε δεδομένο διότι, ανάλογα με την ιεραρχία αλλά και τη φύση του υπερφυσικού όντος, οι προθέσεις απέναντι στους ζωντανούς διαφέρουν. Πολύ συχνά οι άνθρωποι πιστεύουν ουσιαστικά ότι δίχως την πίστη δεν μπορεί να υπάρξει παράδοση. Σύμφωνα όμως με την Linda Degh, οι άνθρωποι δεν πιστεύουν απαραίτητα τις παραδόσεις που αφηγούνται, αλλά μάλλον ότι οι παραδόσεις αυτές είναι για τους ανθρώπους των απομονωμένων περιοχών, όπου είναι και ο πραγματικός τους κόσμος. Αυτό εξάλλου είναι και το σημείο αναφοράς της παράδοσης. Ένα συμβάν για να καταστεί ως παράδοση, πρέπει να περάσει από τρία στάδια. Πρώτο είναι το στάδιο της θέασης, κατά το οποίο κάποιος παρατηρεί κάτι το ανεξήγητο. Εν συνεχεία, ακολουθεί το στάδιο της υποκειμενικής αντίληψης, κατά το οποίο το υποκείμενο προσπαθεί να εξηγήσει με τις δικές του δυνάμεις το τι έχει συμβεί. Τέλος έρχεται το στάδιο της διάδοσης, όπου ο άνθρωπος μεταφέρει την εμπειρία του στους άλλους. Πάνω σε αυτή τη βάση στηρίζονται και οι εκφράσεις που χρησιμοποιούν για να την αποδώσουν, όπως για παράδειγμα η φράση «λένε ότι» ή «καθώς λένε», αναιρώντας με αυτόν τον τρόπο την απόλυτη βεβαιότητα του αφηγητή. Τα περιστατικά λοιπόν αυτά μπορεί να έχουν γίνει, μπορεί και όχι.. Ο αφηγητής όμως δεν έχει την πρόθεση πάντα να ταυτίσει το υποκειμενικό του βίωμα με το υπερφυσικό. Γενικότερα στην Ελλάδα οι ιστορίες που σχετίζονται με φαντάσματα και τις ψυχές έχουν μια τυπική δομή. Ο χώρος, το γεγονός, το παραφυσικό συμβάν, είναι από τα βασικά στοιχεία αυτής της δομής και συμβάλλουν καταλυτικά στο να κάνουν μια τέτοια ιστορία περισσότερο ρεαλιστική συνδέοντάς την με τον περιβάλλοντα χώρο. Τις περισσότερες φορές μάλιστα οι ιστορίες αυτές στο τέλος υπονομεύονται από τον ίδιο τον αφηγητή, καθώς η πίστη σε αυτές είναι τελικά μια καθαρά προσωπική άποψη³⁷⁴.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό στοιχείο των ελληνικών παραδόσεων που σχετίζονται με τον νεκρό, είναι τα κόκαλά του, η ανακομιδή των οποίων σε πολλές περιοχές δεν πραγματοποιείται. Τα κόκαλα είναι η σύνδεση μεταξύ της ψυχής και του σώματος, ενώ σύμφωνα με την προφητεία του Ιεζεκιήλ, η ψυχή πρώτα αναγνωρίζει το

374 Ευάγγελος Αυδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδ. Πεδίο, σ. 266-270.

σώμα και έπειτα διοχετεύεται στα κόκαλα, και μέσω αυτών επιτυγχάνεται η ανάσταση του σώματος. Όλη αυτή η πεποίθηση δεν είναι αμιγώς χριστιανική αλλά υπήρξε διάχυτη στη λαϊκή μυθολογία των λαών της Μέσης Ανατολής. Τα κόκαλα επομένως συνδέονται άμεσα με την οντολογία του ανθρώπινου πολιτισμού και γύρω από αυτά δομήθηκε η πίστη και η σχέση των ανθρώπων με τις θεότητες. Από την αρχαία Αθήνα σε περιγραφές που συναντάμε στον *Επιτάφιο* του Περικλή, αποδεικνύεται η ιερότητα με την οποία συνέλεξαν τα κόκαλα των νεκρών στον πόλεμο, στα οποία κίολας απέδιδαν ύψιστες τιμές³⁷⁵. Επιπλέον, η ύπαρξη κενотаφίου, ακόμα και στη σύγχρονη εποχή, αποδεικνύει την ανάγκη της κοινωνίας για την ύπαρξη ύλης, η οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση απουσιάζει, ώστε να αποδώσει απτή μορφή στην κοσμολογία της. Επιπρόσθετα τα κόκαλα είναι πηγή ζωής και συλλογικής ύπαρξης. Είναι κομμάτι του πολιτιστικού κεφαλαίου ενός τόπου, το οποίο μάλιστα δεν πρέπει να καταστραφεί, διότι σε αντίθεση με το οικονομικό κεφάλαιο δεν μπορεί να αναπληρωθεί.

Η σημαντικότητα των οστών, αποτυπώνεται σε περιστατικό που έλαβε χώρα στο χωριό Κουτσούφλιανη Τρικάλων, μετά τον ατυχή Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 (Μαύρο 97). Οι κάτοικοι του, αναγκάστηκαν να το εγκαταλείψουν και να εγκατασταθούν αλλού, καθώς μετά το πέρας του πόλεμου πέρασε στη διοίκηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Πριν όμως φύγουν από την περιοχή τους, μάζεψαν μαζί με τις εικόνες των Αγίων και τα κόκαλα των νεκρών τους, δείχνοντας ότι έτσι μετέφεραν μαζί με τον πολιτισμό (εικόνες) και την ιστορία του τόπου τους (κόκαλα προγόνων). Μάλιστα αποτελούν, σε ευρύτερο επίπεδο, ένα μοτίβο που το συναντάμε σε όλα τα είδη λαϊκού πολιτισμού όπως στις ευχές, στους όρκους, στις κατάρες ακόμα και στα δημοτικά τραγούδια, που αποτελούν την απόλυτη έκφραση των λαϊκών πόθων. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι συναντώνται ακόμα και στα παραμύθια, αντιπροσωπεύοντας το ουσιώδες αλλά και το αρχετυπικό στοιχείο των έμβιων όντων, που παράλληλα εκφράζει και τη συνέχεια των ανθρώπινων ζωών μέσα από το πέρασμα των χρόνων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το παραμύθι της Σταχτοπούτας, όπου σε όλες τις παραλλαγές η

375 S. Thompson (1955-1958). *Motif-index of folk-literature: a classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, medieval romances, exempla, fabliaux, jestbooks, and local legends* (revised and enlarged edition). Bloomington: Indiana University Press.

μικρότερη αδερφή μαζεύει τα κόκαλα που πετάνε οι άλλες δύο αδερφές της και η πρώτη της κίνηση είναι να τα τοποθετήσει σε ένα λάκκο και να τα κρύψει μέσα σε ένα σακί ή πιθάρι. Όπου και αν τα βάζει είναι σίγουρα ότι τους φέρεται με ευλάβεια και τα θυμιατίζει συχνά³⁷⁶.

Τέλος είναι αναγκαίο να γίνει αναφορά και στο ρόλο που διαδραμάτιζε η φωτιά στον αγροτικό χώρο στην Ελλάδα. Η φωτιά διέθετε τελετουργικό χαρακτήρα πλαισιώνοντας τον κυκλικό χώρο και την επιτακτική ανάγκη των ανθρώπων να δημιουργήσουν ευνοϊκές συνθήκες για τους στόχους και την παραγωγή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περιοχή του Έβρου, στην οποία ο Σεπτέμβριος αλλά και ο Οκτώβριος ήταν μήνες αφιερωμένοι στην αποκατάσταση της γονιμότητας της γης, και γι' αυτό το λόγο έκαιγαν φύτες σταριού και καλαμποκιού στους λόφους του βόρειου Έβρου. Επιπλέον έκαιγαν οτιδήποτε είχε απομείνει από την περίοδο του θερισμού γεγονός που αποδεικνύει ότι η γη αντιμετωπίζεται ως «αερή μήτρα» του αναπαραγωγικού συστήματος. Είναι μια μάνα που έχει εξαντληθεί από την τελευταία της γέννα και για το λόγο αυτό πρέπει να αποκατασταθεί ώστε να γεννήσει ξανά. Μπορεί να είναι χέρσα αλλά και στείρα, όπως ακριβώς μια γυναίκα. Επίσης μπορεί να είναι μιαρή, γεγονός που εισάγει τους αγρότες που την καλλιεργούν σε διαδικασίες αναπαραγωγικής επικινδυνότητας και μιαρότητας, και έτσι πρέπει να δέχεται φροντίδα για να αποφεύγεται οποιοδήποτε τέτοιο ενδεχόμενο. Μια επιπρόσθετη λειτουργία της φωτιάς είναι αυτή της οριοθετικής γραμμής, ως ασπίδα προστασίας δηλαδή απέναντι σε όλα τα υπερφυσικά όντα, όπως είναι και οι καλικάντζαροι. Αυτός είναι και ο ρόλος του αναμμένου σε όλο το εορταστικό δωδεκαήμερο του Χριστόδεντρου, με το οποίο περισχοιιάζεται η εστία, η οικογένεια και κατ' επέκταση ολόκληρη η κοινωνική οργάνωση. Η φωτιά είναι ακοίμητη και σιγοκαίει όλο το διάστημα, καταδεικνύοντας τους δύο κόσμους, προστατεύοντας κυρίως όσους βρίσκονται και βιώνουν τη διαδικασία της μεθοριακότητας ανάμεσα στον υπαρκτό και μη κόσμο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο του ρόλου και της ιδιαίτερης λειτουργίας την φωτιάς μπορεί να κατανοηθεί το αναστάσιμο φως, που συνοδεύει τη Θεοφάνεια και είναι το μοτίβο για το πέρασμα σε ένα καινούργιο, αναγεννημένο κόσμο

376 Ευάγγελος Αυδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδ. Πεδίο, σ. 285.

με καινούργια δεδομένα και νέες προοπτικές. Είναι ένα τελετουργικό καταφύγιο που οδηγεί το άτομο σε μια νέα γέννηση, πνευματική και ψυχική³⁷⁷.

Κλείνοντας θα πρέπει να τονιστεί ότι σε πολλές περιπτώσεις οι δοξασίες μπορούσαν να οδηγήσουν στην εξαπάτηση, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον Γεώργιο Καματερό, δικηγόρο στο επάγγελμα, ο οποίος θεωρώντας ότι έχει ανακαλύψει ένα «θαυματουργό νερό» και έχοντας απόλυτη πίστη στο εύρημα του αυτό, εξαπάτησε κόσμο, κυρίως ασθενείς, που φρούδα πίστευε ότι θα θεραπευτεί. Γι' αυτό λοιπόν πάντα θα πρέπει να εξετάζονται με σύνεση, λογική και κριτική σκέψη για να αποφευχθεί οποιαδήποτε εξαπάτηση είτε οικονομικής φύσεως είτε ψυχολογικής³⁷⁸.

377 Σεβ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος, «Το άγιον Φως και η μητέρα των εκκλησιών», *Το Βήμα της Κοριακής*, 22/4/2001.

378 Ευάγγελος Αυδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδ. Πεδίο, σ. 379.

5. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΡΟΥΜΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΩΝ

Από όσα ειπώθηκαν στις προηγούμενες σελίδες, διαφαίνεται πως οι ελληνικές δοξασίες που σχετίζονται όχι μόνο με το βρυκολάκισμα, αλλά και με τη δραστηριοποίηση των υπερφυσικών όντων, παρουσιάζουν πολλά κοινά σημεία με τις βαλκανικές και ειδικότερα με τις ρουμάνικες, έχοντας το ίδιο ή συναφές περιεχόμενο. Σαφώς, δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι και οι δύο λαοί πρεσβεύουν στην πλειονότητα τους τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό, με ότι αυτό συνεπάγεται. Επίσης και οι δύο χώρες είναι κατά βάση αγροτικές, καθώς για μεγάλα ιστορικά διαστήματα οι οικονομικοί πόροι των λαών αυτών ήταν περιορισμένοι και βασιζόνταν σε μεγάλο ποσοστό στη γη και γενικότερα στον κύκλο της Φύσης. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί απόλυτα την διατήρηση αυτών των παραδόσεων κυρίως στις αγροτικές περιοχές, που είναι πιο φύσει συντηρητικές, στις οποίες φυσικά η τεχνολογική και επιστημονική εξέλιξη καθυστέρησε σε σύγκριση πάντα με τα αστικά κέντρα και σίγουρα η μόρφωση δεν έχει πρωτεύουσα σημασία για τους κατοίκους. Οι ρίζες του βρυκολακιάσματος είναι σχεδόν κοινές και στους δύο λαούς, αφού οι νεκροί οδηγούνται εκεί, διότι αρνούνται να δεχτούν την αδικία ή ζητούν εκδίκηση για οτιδήποτε συνέβη στην επίγεια ζωή τους. Επιπρόσθετα και στους δύο λαούς υπάρχουν πολλά κοινά σημεία για τον τρόπο αντιμετώπισης των «Πλασμάτων της Νύχτας». Το νερό, οι πάσσαλοι, το κρασί, το σκόρδο και πολλά άλλα (π.χ. Αγιασμός, απέλαση των δαιμόνων κ.α.) είναι τακτικές που οι άνθρωποι εφήρμοζαν, όχι βεβαίως μόνο σε αυτές τις δύο χώρες, αλλά και σε πολλές άλλες όπου οι άνθρωποι πιστεύαν σε παρεμφερείς δοξασίες.

Φυσικά είναι ξεκάθαρο ότι η μορφή των βρυκολάκων, όπως τουλάχιστον την αντιλαμβανόμαστε σήμερα, επηρεάστηκε καθοριστικά από την μορφή και τις αποτρόπαιες πρακτικές του Βλάντ Τσέπες, που αργότερα έμεινε γνωστός σε ολόκληρο τον κόσμο με το όνομα *Δράκουλας*. Η σκληρότητα αλλά και η «θεατρικότητα» με την οποία ασκούσε την πολιτική του, με σκοπό τον εκφοβισμό ή τον παραδειγματισμό, έχουν ήδη παρουσιαστεί και συνδέονται άμεσα με τη θρυλική διάσταση που έλαβε το όνομά του. Έτσι, ακόμη και στις σύγχρονες αντιλήψεις, τα άτομα που αμάρτησαν ή είχαν

σκληρές και άδικες πρακτικές κατά τη διάρκεια της ζωής τους, μπορούσαν πολύ πιο εύκολα να οδηγηθούν στον βαμπιρισμό, να γίνουν νεκροζώντανου που ενδημούν στη «μεθοριακή ζώνη» ανάμεσα στην ύπαρξη και στην ανυπαρξία. Επιπροσθέτως, ακόμα και η επιθετικότητα και η αιμοβορία που εμφανίζουν τα όντα αυτά, σχετίζονται άμεσα με την επιθετική στάση και αιμοδιψή συμπεριφορά που επέδειξε ιστορικά ο ηγεμόνας της Βλαχίας. Σε δεύτερο επίπεδο οι χριστιανότροπες δεισιδαιμονίες είναι επίσης εμφανείς και στους δύο λαούς. Κατά τη διάρκεια χριστιανικών εορτών υπάρχουν στοιχεία που φέρνουν στην επιφάνεια την επικοινωνία των νεκρών με τον επάνω κόσμο, με το πιο χαρακτηριστικό ίσως παράδειγμα εκείνο των Ψυχοσάββατων. Και στους δύο λαούς υπάρχουν τελετουργίες που πρέπει να ακολουθούνται προκειμένου οι νεκροί να είναι ευχαριστημένοι και να μην ενοχλούν τον κόσμο των ζωντανών. Επιπλέον, η διαδικασία της ταφής καταδεικνύει τον φόβο των ανθρώπων να μη «αγανακτήσει» ο νεκρός και αποκτήσει δαιμονικά χαρακτηριστικά. Συνακόλουθα, κατά τη διάρκεια των Χριστουγέννων λαμβάνουν χώρα πολλές παραδόσεις με δεισιδαιμονικό περιεχόμενο, που στοχεύουν στην ενίσχυση της ελπίδας ότι πρέπει να πάει όσο καλύτερα γίνεται η επόμενη χρονιά, με την ευλογημένη γέννηση του Χριστού, ακολουθώντας πάντα τον κύκλο της Φύσης και αναγέννησης. Έτσι οι άνθρωποι, κυρίως στα χωριά, προσπαθούν να τελούν όλες αυτές τις παραδόσεις για να διαθέτουν καλοτυχία, υγεία και ευημερία. Είναι λοιπόν φανερό ότι οι επιρροές είναι συχνές και φυσικά δεν αφορούν μόνο αυτούς τους δύο χριστιανικούς λαούς, αλλά επεκτείνονται και στους υπόλοιπους της Βαλκανικής, οι οποίοι μπόλιασαν τις πανάρχαιες δεισιδαιμονίες τους με τη υιοθέτηση του Χριστιανισμού.

Ο κόσμος των αρχαίων Θρακών, που αποτελεί και το βασικό υπόβαθρο του σημερινού ρουμανικού λαού, ήταν γεμάτος από δαίμονες, χθόνιες θεότητες, οργιαστικές τελετές και γενικότερα μυστηριακές λατρείες. Παρά το γεγονός ότι οι αρχαίοι Θράκες εξαφανίστηκαν γλωσσικά, στην πραγματικότητα αφομοιώθηκαν στον κορμό σχεδόν όλων των σημερινών βαλκανικών λαών. Γι' αυτό, ακόμη και σήμερα, σώζονται πάμπολλα έθιμά τους σε χωριά κυρίως της νότιας Βουλγαρίας και της βόρειας Ελλάδας (αλλά και ολόκληρων των κεντρικών Βαλκανίων), τα οποία κυρίως χαρακτηρίζονται από αποτροπαϊκές τελετές και εκστασιασμό. Τέτοια είναι και τα λεγόμενα *Αναστενάρια* που

τελούνται στις 21 Μαΐου, γιορτή του Κωνσταντίνου και Ελένης, σε ορισμένα χωριά της Μακεδονίας και Θράκης και σε χωριά της περιοχής Στράντζα της νοτιοανατολικής Βουλγαρίας. Τα δρώμενα αυτά έλκουν την καταγωγή τους από τις πανάρχαιες πυρολατρικές τελετές προς τιμή των χθόνιων θεοτήτων της Θράκης. Οι επιδράσεις λοιπόν, που ο ένας βαλκανικός λαός ασκεί στον άλλον είναι δεδομένες, υπαρκτές και καταδεικνύουν μια φυσιολογική κατάσταση, διότι υπάρχει πάντα αλληλεπίδραση ανάμεσα σε γείτονες που συμβιώνουν ανά τις χιλιετίες στην ίδια περιοχή δημιουργώντας έτσι μια πλούσια και ενδιαφέρουσα πρόσμειξη πολιτισμών, ηθών και εθίμων, που καθιστούν τα Βαλκάνια μοναδικά σε παγκόσμιο επίπεδο.

Z. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέσα από όλη αυτή την περιήγηση στον κόσμο των βαλκανικών λαϊκών δοξασιών και των φαντασιακών οντοτήτων έγινε κατανοητό ότι ο άνθρωπος, σε όλες τις εποχές και παρά την εξέλιξη της γνώσης και της επιστήμης, τείνει να σέβεται και να διατηρεί την παράδοση του, ακόμη και όταν αυτή έχει να κάνει με δοξασίες που αποπροσανατολίζουν το νου και δεν συνάδουν με τη σύγχρονη ορθολογική σκέψη που σε γενικές γραμμές απορρίπτει το υπερφυσικό. Τα δύο πολύ σημαντικά σημεία που πρέπει να τονιστούν είναι αρχικά η επιβλητική και μακάβρια προσωπικότητα του ηγεμόνα της Βλαχίας Βλάντ Τσέπες, που έφτασε στο σημείο να επηρεάσει καθοριστικά την κοσμοθεωρία και το φαντασιακό των ανθρώπων ώστε να τον μυθοποιήσουν και να τον θεωρήσουν αρχετυπική μορφή των βαμπίρ, στην οποία βασίστηκαν οι περισσότερες μεταγενέστερες δοξασίες περί βρυκολάκων, που στην εποχή μας αποτελούν πηγή έμπνευσης της λογοτεχνίας, του κινηματογράφου και άλλων μορφών Τέχνης. Σε μια κλιμακωτή ιεράρχηση των υπερφυσικών όντων, που επινόησε το ανθρώπινο φαντασιακό, αναμφίβολα ο Βλάντ Τσέπες κατέχει την πρωτοκαθεδρία, όχι μόνο γιατί ήταν το πρώτο ιστορικό πρόσωπο γύρω από το οποίο δημιουργήθηκε όλος αυτός ο θρύλος, αλλά και λόγω της σκληρότητας που επέδειξε απέναντι σε εχθρούς και φίλους και η οποία τον καθιστά ακόμα και σήμερα ασυναγώνιστο. Στο δεύτερο σημείο που αξίζει να σταθούμε είναι η έμφυτη τελικά ανάγκη του ανθρώπου να αναζητά κάτι έξω από το φυσικό και το απτό, στο οποίο και αποδίδει οτιδήποτε δεν μπορεί να εξηγήσει. Το πιο εντυπωσιακό είναι το πάντρεμα που συχνά γίνεται ανάμεσα στα θρησκευτικά πιστεύω και τα πιστεύω της παράδοσης. Έτσι ο άνθρωπος καλύπτει πολλαπλές του ανάγκες, με μια από τις σημαντικότερες να ερμηνεύει οτιδήποτε συμβαίνει γύρω του, είτε πρόκειται για απλούς και ενδεχομένως αθώους θορύβους, είτε πρόκειται για άσχημα όνειρα, είτε και για οράματα και συμβάντα που δεν μπορεί να τα εξηγήσει με την κοινή λογική που διαθέτει. Έτσι, αντί να στραφεί στη μόρφωση και στον εκσυγχρονισμό, που οδηγεί στην «απομάγευση του κόσμου», ακολουθεί τον εύκολο δρόμο των ανορθολογικών ερμηνειών προσφεύγοντας στο πλούσιο φαντασιακό του. Σε τελικό επίπεδο η επιβίωση όλων αυτών των δεισιδαιμονιών, ακόμα και στη σύγχρονη εποχή μας, αποδεικνύει ότι ο άνθρωπος

έχει ανάγκη να συνδέεται με την παράδοσή του, που συχνά έχει πανάρχαιες καταβολές, ακόμα και όταν αυτή θέτει σε αμφισβήτηση την όποια θρησκευτική του πίστη του και τον οδηγεί πολλές φορές και έξω από τα «κοινωνικώς αποδεκτά» όρια.

Η. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευάγγελος Γρ. Αϊδίκος, *Λαϊκή Πίστη και Κοινωνική Οργάνωση*, εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα 2013.
- Παναγιώτης Καρώνης, *Ο Μύθος του Δράκουλα στη Λογοτεχνία και στον Κινηματογράφο*, εκδ. Το Δόντι, 2014.
- Γιώργος Στάμκος, *Οι Νεκροζώνταντοι των Βαλκανίων*, περιοδικό Strange No 147, Ιούλιος 2014
- Γιώργος Στάμκος & Μίλιτσα Κοσάνοβιτς, *Στοιχειωμένα Βαλκάνια: Εξερευνώντας τα Μυστικά της Βαλκανικής Ενδοχώρας*, Α' έκδοση εκδ. Άγνωστο 2006, επανέκδοση εκδ. Πύρινος Κόσμος 2017.
- Γιώργος Στάμκος & Μίλιτσα Κοσάνοβιτς, *Άγνωστη Σερβία*, Θεσσαλονίκη 2016.
- *ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ (VAMPIRES)*, Συλλογικό Έργο, εκδόσεις Αρχέτυπο 2001.
- *Βρυκόλακες & Λυκάνθρωποι*, Συλλογικό Έργο, εκδόσεις Άγνωστο 2009.
- *Φαντάσματα*, Συλλογικό Έργο, εκδόσεις Άγνωστο 2008.
- *Μυστήρια των Βαλκανίων* (Ειδική Έκδοση), Νο1, Νο2, Νο3, εκδόσεις Άγνωστο 2008-2009.
- Μάγκρις Κλαούντιο, *Δούναβης*, εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, 2001.
- Μαζάουερ Μαρκ, *Τα Βαλκάνια*, εκδόσεις Πατάκης 2002.
- Maria Todorova, *Βαλκάνια: Η Δυτική Φαντασίωση*, εκδόσεις Παρατηρητής, 2000
- Καστελλάν Ζωρζ, *Ιστορία των Βαλκανίων*, εκδόσεις Γκοβόστης 1994.
- Νίκος Γιαννόπουλος, ΔΡΑΚΟΥΛΑΣ, ο «καταραμένος πρίγκιπας», εκδ. «Περισκόπιο», Αθήνα 2006
- Λ. Σ. Σταυριανός, *Τα Βαλκάνια μετά το 1453*, μτφρ. Ελένη Δελιβάνη, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2007
- Μαρία Νυσταζοπούλου – Πελεκίδου, Βυζάντιο και Σλάβοι – Ελλάδα και Βαλκάνια (6^{ος}-20^{ος} αι.), εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2001
- Γιάννα Κατσόβσκα – Μαλιγκούδη, *Οι Σλάβοι των Βαλκανίων Εισαγωγή στην ιστορία και τον πολιτισμό τους*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2004

- Φράντσισκ Παλ, Η επέμβαση του Γιάνκου ντε Χουνεντοάρα στη Βλαχία και τη Μολδαβία κατά τα έτη 1447 – 1448 («Studii», 1963, Νο 5, σ. 1049–1072)
- Τουρκικά Χρονικά για τα ρουμανικά πριγκιπάτα, 15ος-16ος αιώνας, Περικοπές, εκδ. Μ. Γκουμπόγλου – Μ. Μουσταφά, Ι, Βουκουρέστι, 1966
- Ι. Μπογκντάν, Ο Βλαντ Τσέπεσ και οι γερμανικές και ρωσικές αφηγήσεις γι' αυτόν, Βουκουρέστι, 1896
- Ιστορία της Βλαχίας (1290-1690), Χρονικό του Καντακουζηνού, Βουκουρέστι, 1960
- Σλαβουμανικά χρονικά, εκδ. P. P. Panaitescu
- Λ. Χαλκοκονδύλης, Ιστορικές αναφορές, εκδ. V. Grecu, Βουκουρέστι, 1958
- Ράντου Μανολέσκου, Το εμπόριο της Βλαχίας με τη Μολδαβία και το Μπρασόβ (14ος-16ος αιώνας), Βουκουρέστι, 1965
- Σερμπάν Παπακόστεα, «Μελέτες και υλικά μεσαιωνικής ιστορίας», Χ, 1983
- Ν. Γιόργκα, Νέα στοιχεία για τον Βλαντ Τσέπεσ («Convorbiri literare», 1901, σ. 149-150)
- Πάβελ Μπίντερ, Οδοιπορικό του Βλαντ Τσέπεσ στην Τρανσυλβανία («Revista de istorie», 1974, Νο 10, σ. 1540-1541)
- Τουρκικά χρονικά για τις ρουμανικές ηγεμονίες. 15ος-16ος αιώνας. Επιλογή, Ι, Βουκουρέστι, 1966
- Ν. Γιόργκα, Επιστολές βογιάρων. Επιστολές ηγεμόνων
- Σέρτζιος Ιοσιπέσκου, Συγκυρία και διεθνής πολιτικοστρατιωτικός προσδιορισμός της δεύτερης ηγεμονίας του Βλαντ Τσέπεσ (1456-1462) («Μελέτες και υλικά μουσειογραφίας και πολεμικής ιστορίας», 11, 1978, σ. 179-180)
- Ν. Γιόργκα, Συμβολές στην ιστορία της Μουντενίας κατά το δεύτερο μισό του 16ου αιώνα, Βουκουρέστι, 1896
- Μιχαήλ Νταν, Τσέχοι, Σλοβάκοι και Ρουμάνοι κατά το 13ο-16ο αιώνα, Σιμπίου, 1944
- Ι. Τσ. Μπιστρισεάνου, Γύρω από το έπος «Ο σουλτάνος Μουράτ» του Βίκτορα Ουγκό, Λούγκοζ, 1941

- Ν. Ι. Ντουμιτράσκου, Βρικόλακες. Δοξασίες, ήθη, έθιμα και παραμύθια του ρουμανικού λαού, Βουκουρέστι, 1929
- Δράκουλας, μτφρ. Λυδία Πολυζοπούλου, Σύγχρονοι ορίζοντες (2010)
- Κοραής Αδαμάντιος, Ύλη γαλλο-γραικικού λεξικού, Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Πολίτης Νικόλαος, Παραδόσεις, Αθήνα 1904.
- Όμηρος, Ιλιάδα, μτφρ. Ιάκωβος Πολυλάς, Φιλολογική, Π 836.
- Όμηρος, Οδύσσεια, μτφρ. Ζήσιμος Σιδέρης, Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος, Λ 51-54.
- Αριστοφάνη, Όρνιθες, στ. 1626-28, μτφρ. Βασίλη Ρώτα.
- Περιοδικό Τρίτο Μάτι, Νο 248, Ιανουάριος 2017, Γιώργος Στάμκος, Μυστική Τρανσυλβανία, σελ. 77-78.
- Σιμόπουλος, Κυριάκος (1984). Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα 333 μ.Χ-1700. Αθήνα
- Γλέζος, Μανόλης Γ. (1991). Ο Βρικόλακας, εφημ. Τ' Απειράθου, αρ. 76, σ. 5-6.
- Πολίτης, Νικόλαος (1866). Περί Λυκοκανθάρων. Πανδώρα ΙΣΤ', 453-454.
- Νιτσιάκος, Βασίλης Γ. (1991). Παραδοσιακές κοινωνικές δομές. Αθήνα: Οδυσσεάς.
- Μέγας, Γ. Α. (1923). Παραδόσεις περί ασθενειών. Λαογραφία, 7, 465-520.
- Λαγόπουλος, Αλέξανδρος Φ. (2003). Ο ουρανός πάνω στη γη. Αθήνα: Οδυσσεάς.
- Οικονομίδης, Δημήτριος (2000-2001). Νικόλαος Δραγούμης και οι βρικόλακες της Νάξου. Επετηρίς Κυκλαδικών Μελετών, ΙΖ', 325-336.
- Γερούκη, Αριάνδη (1996-1997). Μια ιστορικο-ανθρωπολογική προσέγγιση του περιθωριακού: η μάγισσα, ο Εβραίος, ο βρικόλακας (17^{ος} – 18^{ος} αι., Κέρκυρα – Αιγαίο). Εθνολογία, 5, 103-114.
- Ε. Αυδίκος, Κρήτη. Λαϊκός πολιτισμός, τοπικότητες, αντιστάσεις, αλλαγές και αντιστάσεις (σ. 289-305). Αθήνα: Ταξιδευτής.
- Μουζάκης, Στέλιος Α. (1989). Οι βρικόλακες. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον των Βιβλιοφίλων.
- Λυδάκη, Άννα (2003). Ίσκιοι και αλαφροΐσκιωτοι. Λαϊκός λόγος και πολιτισμικές σημασίες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Οικονομίδης, Δημήτριος (1988). Εθνογραφικά – Λαογραφικά, τομ. 2. Αθήνα: Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων.
- Μέγας, Γ. Α. (1979). Ελληνικά εορταί και έθιμα της λαϊκής λατρείας. Αθήνα.
- Λουκάτος, Δημήτριος Σ. (1978). Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Μέγας, Γ. Α. (1990). Ελληνικά παραμύθια. Αθήνα: Ι. Δ. Κολλάρος.
- Μερακλής Μ. Γ. (1992). Ελληνική Λαογραφία, τομ. Γ': Λαϊκή τέχνη. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Νιτσιάκος, Βασίλης (1995). Τόπος, τοπικότητα και εθνική ταυτότητα. Η περίπτωση της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας. *Εθνολογία*, 4, 94.
- Σεβ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος, «Το άγιον Φως και η μητέρα των εκκλησιών», *Το Βήμα της Κυριακής*, 22/4/2001.
- Matei Cazacu, *DRACULA: Ο Παλουκωτής*, εκδόσεις Ηλέκτρα, 2008.
- Νικολάε Στοϊτσέσκου, *Δράκουλας: Μύθος και Ιστορική Αλήθεια* (Vlad Teres), εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.
- Tudor Pamfile, *Γιορτές των Ρουμάνων*, Τόμοι Α' και Β', εκδόσεις Μελοπομένη Διώτη, Αθήνα 2011.
- Φλορίν Μαρινέσκου, *Οι Ρουμάνοι: Ιστορία και Πολιτισμός*, εκδόσεις Ιωλκός, 2007.
- Kis Danilo, *Η Εγκυκλοπαίδεια των Νεκρών*, Εξάντας 2005.
- Kaplan D. Robert, *Φαντάσματα των Βαλκανίων*, εκδόσεις ΡΟΕΣ 2002.
- Charles Stewart, *Δαίμονες & Διάβολος στην Ελλάδα*, εκδόσεις Ταξιδευτής, 2008
- Octavian Iliescu, Το μυστικό ενός νομίσματος («Luceafarul», 1976, No 49, σ. 7)
- Teodor Bodegae, Ρουμανική βοήθεια προς τις μονές του Αγίου Όρους, Σιμπίου, 1941
- D. Lupascu, Κομπογιαννίτικη ιατρική (Medicina babelor), Βουκουρέστι, 1890

2. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Čajkanovic Veselin, *Mit i religija u Srba* (Μύθος και Θρησκεία στους Σέρβους), Beograd 1973.
- Patience Camp, *Slovenska Magija* (Σλαβική Μαγεία), Beograd 1993.
- Raymond T. McNally & Radu Florescu, *In Search Of Dracula*, εκδόσεις Houghton Mifflin Company, 1994
- Montague Summers, *The Vampire In Europe*, εκδόσεις Apocryphile Press, 2014
- Dudley Wright, *Vampires and Vampirism*, Lethe Press, 2001
- Paul Barber, *Vampires, Burial & Death*, Yale University Press, 1988
- I Diarii di Cicco Simonetta, a cura di A. R. Natale, I, Μιλάνο, 1962
- S. Papacostea, Populatie si fiscalitate in Tara Romaneasca in secolul al XV-lea: un nou izvor, *Revista de istorie*, τεύχος 33, Βουκουρέστι, 1984
- S. Papacostea, Oltenia sub stapanirea austriaca, 1718-1739, Βουκουρέστι, 1971
- C. C. Giurescu, Material pentru istoria Olteniei sub austriaci, II, Βουκουρέστι, 1909
- Matei Cazacu, La Valacchie et la bataille de Kossovo (1448) («Revue des etudes sud-est europeennes», 1971, I, σ. 131-139)
- Florescu, Radu R.. McNally, Raymond T. (1989). *Dracula, Prince of Many Faces: His Life and His Times*. Little, Brown and Company.
- E. Hurmuzaki, N. Iorga, Documente, XV/1
- De situ Transylvaniae, Moldaviae et Transalpinae (μετά το 1549), *Monumenta Hungariae Historica*, 2η σειρά, *Scriptores*, II, 1857
- *Anchiennes chroniques d' Engleterre*, εκδ. Mlle Dupont, II
- C. Kiritescu, *Palestrica. O istorie universala a culturii fizice*, Βουκουρέστι, 1964
- S. Papacostea, Cu privire la geneza si raspandirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Tepes, *Romanoslavica*, XIII, Βουκουρέστι, 1966
- I. Donat, *Domeniul domnesc in Tara Romaneasca (secolele XIV-XVII)*
- N. Stoicescu, *Vlad Tepes*, Βουκουρέστι, Editura Academiei Romane, 1976
- J. F. Niermeyer, *Mediae latinitatis lexicon minus*, Λάιντε, 1976
- Michael Beheims, *Gedicht uber den Woiwoden Wlad II Drakul*, Βουκουρέστι, 1903
- *The itineraries of W. Wey*, Londra, 1857

- Stari srpski rodoslovi letopisi, ed. Stojanovic, Karlovec, 1927
- A. Bonfini, Rerum Hungaricarum decades IV, Lipsiae, 1771
- Βλ. Harry Ludlam, A Biography of Dracula. The life story of Bram Stoker, Λονδίνο, 1962
- Βλ. Pavel Chihaiia, Deux armoires sculptees appartenant aux voivodes Vlad Dracul et Neagoe Basarab («Revue roumaine d' histoire d' art», I, 1964, No 1, σ. 151-166)
- Gr. Nandris, A Philological Analysis of Dracula and Rumanian Placesnames and Masculine Personal Name («The Slavonic and East European Review», 1959
- G. Mercati, Notizie varie sopra Niccolo Modrusiense, στο Opere mnori, IV, Vatican, 1973
- Kate Buckley, The evolution of the vampire «other»:symbols of difference from folklore to millennial literature, Oxford, May 2016
- Michael Vorsino, Dracula: From historical voievod to fictional vampire prince, University of Texas, May 2008
- Emily Gerard, The Land Beyond the Forest: Facts, Figures, and Fancies from Transylvania, New York: Harper & Brothers, 1888
- Thomas J. Garza, The Vampire in Slavic Cultures, University of Texas, Austin, 2010
- John Edgar Browning, The Vampire in Europe, a critical edition, USA 2014.
- Cremene, Ardien (1981). La mythologie du Vampire en Roumanie. Monaco: Editions Du Rocher.
- Indreptarea Legii (1652), Βουκουρέστι, 1963.
- A. Verres, Bibliografia romana-ungara, I, Romanii in literatura ungara si Ungurii in literatura romana, 1473-1780, Βουκουρέστι, 1931, σ. 156, No. 282.
- I. Muslea, Practice magice si denumirea lor in circularele episcopesti si protopesti de la inceputul veacului trecut, Anuarul Archivei de folclor, II, Βουκουρέστι, 1933
- L. Kovary, Erdelyorszag statistikaja, I, Κλουζ, 1847
- Osservazioni storiche, naturali e politiche intorno la Valachia a la Moldavia, Napoli, 1788

- T. H. Papadopoulos, Studies and documents relating to the history of the Greek Church and people under the Turkish domination, Βρυξέλλες, 1952
- S. Runciman, The Great Church in captivity. A study of the patriarchate of Constantinople from the eve of the Turkish conquest to the Greek war of independence, Cambridge, 1968
- C. Lecouteux, Histoire des vampires. Autopsie d' un mythe, Παρίσι, Imago, 1999
- Malinowski, B. (1992). Magic, Science and Religion. Prospect Heights, Illinois: Waveland Press.
- O. Volta, Le Vampire, Παρίσι, Pauvert, 1962
- M. Mesnil, Un dossier medical du vampirisme au siecle des Lumieres. Une hypothese sur les maladies saisonnieres, στο Comprendre le recours aux medecines paralleles, 1989
- I. Andresso, Ou sont passes les vampires? , Παρίσι, Payot, 1997
- Dudley Wright, Vampires and Vampirism, USA 2001
- Barley, Nigel (1997). Grave matters. A lively history of death around the world. New York: Henry Holt.
- Ben-Amos, Dan (1982). Folklore in context. Essays. New Delhi & Madras: South Asian Publishers.
- Kearney, Richard (2003). Strangers, gods, and monsters. Interpreting otherness. London & New York: Routledge.
- Holinger, Veronica (1989).The Vampire and the Alien: Variations on the Outsider. Science Fiction Studies, 16, 2145-160.
- «Sezatoarea, revista de folclor» («Εσπερίδα, περιοδικό Λαογραφίας»), τεύχος α΄
- Etym. Magn. Rom., ad. Voc. - Candrea, Densusianu, Speranta, Graiul nostru (Η λαλιά μας), τ. Α'
- Metcalf, Peter & Huntington, Richard (1991). Celebrations of death. The Anthropology of mortuary ritual. Cambridge: Cambridge University Press.
- Malinowski, B. (1992). Magic, Science and Religion. Prospect Heights, Illinois: Waveland Press.
- Degh, Linda (1996). What is a belief legend. Folklore, 107

- Gr. Tocilescu, Materialuri folcloristice (Λαογραφικές μελέτες)
- «Sezatoarea, revista de folclor» («Εσπερίδα, περιοδικό Λαογραφίας»), τεύχος στ΄
- Marian, Sarbatorile la romani (Οι γιορτές των Ρουμάνων), τόμος γ΄
- P. Papahagi, Megleno-romanii, τόμος α΄
- I. A. Candrea, Ov. Densusianu, T. Speranta, Graiul nostrum, τόμος α΄
- T. Pamfile, Sarbatorile de toamna si postul Craciunului (Φθινοπωρινές γιορτές και νηστεία των Χριστουγέννων)
- Dundes, Alan (2007). Folklore as a mirror of Culture. In Simon J. Bronner, The meaning of Folklore. The analytical essays of Alan Dundes (pp. 55-66). Logan, Utah: Utah State University Press.
- Vucanovic, T. R. (1957). The Vampire. Journal of the Gypsy Lore Society, 36.
- S. Thompson (1955-1958). Motif-index of folk-literature: a classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, medieval romances, exempla, fabliaux, jestbooks, and local legends (revised and enlarged edition). Bloomington: Indiana University Press.

3. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Braşov (Kronstadt) in the Defence against the Turks (1438–1479) Markus Peter Beham (Vienna)
- Roman Levkin¹, The Legacy of Empires on Political Outcomes in Romania
- Constantin Rezachevici, From the Order of the Dragon to Dracula
- The Legend of Dracula, SCOALA NR 11 ‘George Tutoveanu’, Barlad, Romania May 2006
- Article “The Strange Life and Times of Vlad Dracula (On How Dracula became a crusader)”, Lord Sir Paul de Marcilles (continued in the August Blade)
- Researches Reviews of the Department of Geography, Tourism and Hotel Management 42/2013, FROM WALLACHIAN DUKE TO THE PRINCE OF DARKNESS Zoran Perić^I, Branko Ristanović^{II}, Milutin Kovačević^{II} Received: 21.09.2013. | Accepted: 30.11.2013.
- DRACULA: FROM HISTORICAL VOIEVOD TO FICTIONAL VAMPIRE PRINCE by MICHAEL VORSINO Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Arlington in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of MASTER OF ARTS IN HISTORY THE UNIVERSITY OF TEXAS AT ARLINGTON May 2008
- Konstantina Tortomani¹, A Balkan Gothic: Bram Stoker’s ‘Dracula’ and the Balkan Identity, International Journal of Philosophy and Theology June 2014, Vol. 2, No. 2, pp. 105-113
ISSN: 2333-5750 (Print), 2333-5769 (Online)
Copyright © The Author(s). 2014. All Rights Reserved.
Published by American Research Institute for Policy Development
- adapted version from the simple English Wikipedia article Vlad III the Impaler, http://simple.wikipedia.org/wiki/Vlad_III_the_Impaler
- THE EVOLUTION OF THE VAMPIRE “OTHER”: SYMBOLS OF DIFFERENCE FROM FOLKLORE TO MILLENNIAL LITERATURE By Kate Buckley A thesis submitted to the faculty of The University of Mississippi in partial fulfillment of the requirements of the Sally McDonnell Barksdale Honors College. Oxford May 2016
- DUNCAN LIGHT, IMAGINATIVE GEOGRAPHIES, *DRACULA* AND THE TRANSYLVANIA ‘PLACE MYTH’, Department of Geography, Liverpool Hope University, Hope Park, Liverpool L16 9JD United Kingdom.
- Professor PhD Violeta NEGREA, THE MAGIC OF SUPERSTITIONS AND POPULAR BELIEFS, Annals of the „Constantin Brancusi” University of Targu Jiu, Letter and Social Science Series, 3/2015.
- Patrick Johnson, «Count Dracula and the folkloric vampire: thirteen comparisons»
- Tuomas Hovi, The use of history in Dracula tourism in Romania